57

NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
7 1
17

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
20
C
28

Digitized by Google

Pentateuchos Cheirurgicum

HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE, MEDICI ET CHEIRVRGI CLARISSIMI:

PVblicis in Academia Patauina lectionibus ab Auctore propoſitum: iam vero, contractiore paulo forma, capitibus diſtinctum, luciq; datum,

OPERA

IOHANNIS HARTMANNI BEYERI, Medici Reipub. Francofurtenſis.

INDICES NOVO OPERI VBIQVE adiecti ſunt marginales locupletiſſimi: hosque præter alii duo; capitum alter ſingulorum librorum; alter rerum alphabeticus.

Cum Priu.

Caſ. Maieſt.

FRANCOFVRTI
Typis NICOLAI HOFFMANNI, impenſis Ionæ Rhodii.

M. D. CIV.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

AMPLISSIMO, ET PRUDENTISS. VIRO, DN. NICOLAO GRYPHIO, REIP. FRANCOfurtenſis Senatori, Scabino, &c. Mecœnati, & Compatri benemerito,

IOHANNES HARTMANNUS BEYER S.

VETUSTA *non minus & nobilis, quam neceſſaria medicæ artis pars ea ſtatui debet, Vir Ampliſſime, quæ quod manuũ in curando plurimum utitur adminiculo, Cheirurgia dici ſolet. Hæc n. cũ vitia externa, ſenſib. obiecta, curet: prius multo & inuenta & exculta fuit, quã altera, φαρμακευτικὴ nuncupata, quæ corporis interiorib. medetur affectib. Hæc olim ſola pæne medicinæ claruit nomine: quod apud antiquiſſimũ poetarũ Homerũ videre eſt, qui Podaleiriũ & Machaonẽ, tanquã medicos vulnerarios, magna induſtriæ & dexteritatis manuum commendatione extollit. Effectus hæc promit euidentiſſimos, quos præſtare natura minime potis eſt: nam luxatos reponit artus. fracta di-*

Ars cheirurgica vetuſtiſs.

Eius dignitas.

Digitized by Google

rigit & coaptat, excidit ſuperflua, hiantia vulnerum labia componit & conſuit, pluraque huius generis adminiſtrat quæ manuum tantum, non naturæ geri ope, certum eſt. Contra, interiores corporis morbos, ſæpe natura ſola, medicamentis nõ adiuta, depellit: ſanitasque, vt Celſus ait, & per remedia ſæpe fruſtra quæritur, & ſine his non raro redditur: ideoq; cum eadem modo ſalutaria, modo vana ſint, dubitari non immerito à nonnullis ſolet, ſecunda valitudo medici ne an corporis beneficio contigerit.

Neceſſitas cheirurgiæ.

Vſus porro Cheirurgiæ quam omni ſit in vita neceſſarius, nemo eſt qui ignorat. Cum enim è plethora & cacochymia varii externarum corporis partium affectus pullulent, cum etiam à caſu, ictu, attritu, vulnere percuſſione, cõtuſione, calore, frigore, multisq; aliis cauſis externis, corpus modis infinitis lædi tantum non quotidie ſoleat: patet, non niſi magno valitudinis incõmodo ac diſpendio, ea nos arte carere poſſe quæ affectus modo enumeratos euincere ac pfligare docet

Cheirurgiæ amplitudo: & quantũ ab arte diſtet tonſoria.

Hinc perſpicuum eſſe arbitror, eum, qui dextre, & ex arte curare, verique Cheirurgi nomen tueri cupit, multarum rerum, imo vniuerſæ medicinæ gnarum eſſe oportere. Neque enim hæc ieiuna adeo eſt ſcientia, vt aliquot vnguentorum ac emplaſtrorum formulis, ſolaq; manuum operatione, ſolerti licet expedita, & ingenioſa, contenta, ſit: quæ vana multorum eſt opinio: ſed ſua habet

bet præcepta apodeictica, quibus ceu fundamentis nititur firmiſſimis: eamque cum reliquis medicinæ partibus, τῇ διαιτητικῇ, inquã, & φαρμακευτικῇ, affinitatem habet, vt ſine his feliciter tentare nihil queat. Taceo, quod tumores præter naturam, & vlcera pleraque, ex interioribus fere cauſſis dependent: reliqui etiam à foris incidentibus exorti affectus, à cauſa in corpore latente fouentur. neque curari tuto recteq́ poſſunt remediis topicis, niſi prius accurata & diligens totius corporis internarumq́ cauſſarum ratio habeatur. Hæc igitur omnia vt pro dignitate exſequi Cheirurgus poſſit, neceſſe eſt, vt anatomiæ inprimis ſit peritiſſimus: quo & affectuum naturam cognoſcere, &, vbi ſecare, vrere, perforare, aliaq; huius generis moliri liceat, ſingularum habita partium ratione, intelligat. Quinetiam humani corporis è principiis ac elementis conſtitutionem, & affectus qui præter naturam huic obtingere ſolent, affectuumq́ cauſſas ad amuſſim omnes, noſſe eum oportet. Præter vero hæc, medicamentorum etiam facultates, victusq́ præſcribendi rationes exploratas eundem habere decet: vt ſuum morbo cuique remedium recte & conuenienter adhibere poſſit.

Verum, proh dolor, noſtra hac ætate ſordido quæſtu fœdisq́ voluptatibus ita contaminata ſunt omnia, vt arti locus pæne nullus cõcedatur. Maior etenim medicinã factitantium pars, contemtis & Abuſus medicinæ vtriusque.

 reu-

repudiatis curandi præceptis, morborum nomenclatura quadam, plus quam generali, & aliquot receptarum decadibus, contenti ſunt: ideoq́ eruditorum colloquia & συζητήσεις mutuas (ne prodant inſcitiam) cane angueq́ peius oderunt & fugiunt: interim tamen fronte Thraſonica nihil niſi empeirias ſuas, morte infinitorum comprobatas, apud vulgus iactando crepitant: de mercede, ſutorum ſartorumque inſtar, cum ægro paciſcuntur: & transſcriptis remediorum formulis, ſorte potius oblatis, quam arte methodoque inuentis, nefanda & intolerabili tyrannide miſerorum in vitam fortunasq́ debacchantur. Huius ſunt ordinis, quicunq́ philoſophiæ & medicinæ inſtitutionibus, vel nihil prorſus, vel non ſatis imbuti, morborum, quos nec cognoſcunt, nec cognoſcere ſtudent, curationem plenis buccis pollicentur: ij nimirum qui emto, vel falſo ſibi aſſcripto doctoratus titulo tantopere geſtiunt, præterea Iudæi perfidi, myropolæ & barbitonſores officii ſui immemores, circumforanei, alchymiſtæ, carnifices, anus ſurdaſtræ & ſortilegæ, veſani nonnulli & maleferiati ſacerdotes, de ouis quam ouibus ſuis magis ſoliciti, &c. Hi omnes affectuum omnium curationem aſtu fallaci aggrediuntur: & è libris, de ſtirpium facultatibus, ac vrinarum iudiciis, vernaculo idiomate conſcriptis, de morbo varia apud imperitos nugantur, modo catarrhos è ca-

Docter Schmeltz-keſſels Geſellſchafft.

è capite deſcendentes, modo abſceſſus pulmonum, ventriculi tumorem, obſtructionem iecinoris, renum vlcera, ſæpe etiam abſurda prorſus & impoſſibilia incuſantes : vt ſic verborum ambagibus, monſtroſaque & inaudita rerum nouitate percitus is, quærendi cauſſa qui adeſt, in admirationem rapiatur, credatque peritiſſimum eſſe valdeque doctum medicum, qui tot morbos è tantula lotii portione diuinando elicere queat. His ita peractis, remedia auſu temerario citra rationem præſcribunt, venam tundunt, purgantia nunquam non periculi plena porrigunt decocta varia, pulueres, ſacculos, balnea, vnguenta, emplaſtra, &c. parant : vocabula etiam barbara & diabolica chartæ inſcripta, vna cum numis cruce ſignatis, ſerico includunt, ægrorumque collo ſubnectunt: partem laborantem tangentes, verba quædam & incantamenta obmurmurant: ceremoniis, ſignis, characteribus, annulis, aliisque mediis ſuperſtitioſis ad morbos profligandum vtuntur. Par quoque Cheirurgiæ ratio eſt: nam eo res hoc tempore deuenit, vt, quicquid manu agi ſolet, imperitis id fere tonſoribus concredatur, qui plerunque ἀναλφάβητοι liberaliter vngunt, ſecant, vrunt, purgant, ſudores mouent, nulla nec affectus, nec corporis, nec temporis, aliarumve habita circumſtantiarum conſideratione. Alterum vero illud perditiſſimorum hominum genus, è fece ſcelera-

torum conflatum, huc quoque, ceu ſacram ad anchoram, confugit. Quiuis enim flagitioſiſſimus & ſtupidiſſimus, ſi vel ob perpetrata facinora à bonorum conſortio exſulare cogitur, vel, laborum pertæſus, honeſtis rationibus victum quærere grauatur: confeſtim Cheirurgum ſimulat, & vel hernias incidit, vel veſicæ calculos eximit: vel olea, vnguentaq́ parat, &c. tanta, tamq́ aperta impoſtura, vt vlla eſſe maior nequeat.

Cheirurgia quatenus committi poſſit tonſoribus.

Dolenda certe hæc eſt artis nobiliſſimæ conditio. Et licet tolli peſtes modo dictæ nūquā poſſe videantur, omnes tamen veros medicos ſumma ope niti decet, vt impoſtorum fraudib. eatur obuiam, & incauti qui ſe illis committunt, de periculo admoneantur. Præterea vero iidem, Cheirurgorum vulgarium ſeu tonſorum manus, etiam in externis curandis affectibus gubernare & dirigere debent: vt relicta his manuum exercitatione, ratio methodusq́ medendi, tanquam poſtliminio ad medicos aliquando reuertantur.

Incumbunt in id ſedulo pleriq́ Italiæ medici: qui, artis dignitatem tuentes, omnem intus foriſque medicandi facultatem ſibi reſeruant, miniſtris vero tonſoribus, quæ manibus peragenda ſunt, iniungunt. Ex his vel præcipuus eſt Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, Cheirurgiæ in illuſtri Patauino Gymnaſio profeſſor: qui olim Gabrieli Falloppio ſucceſſit, & iam triginta an-

ta amplius annis, non anatomen ſolum humani corporis, publice quotannis diſſectis cadaueribus, inſtituit, ſed Cheirurgiam quoque, incredibili multorum admiratione, feliciter & docet, & exercet.

Clariſſimi igitur huius Senis, præceptoris mei, lectiones cheirurgicas cum ante quadriennium Patauii in compendium veluti contraxiſſem, reſectis nimirum iis ſaltem, quæ vel à lectionum initio, vel medio in curſu, ſæpius iterata videbantur: factum eſt, vt opus, mole exiguum, gratum multis accideret, & à non paucis transſcriberetur. Poſtquam vero in patriam rediiſſem: dictum commentarium luci vt darem nonnulli à me ſæpius flagitarunt. Quorum tandem continuatæ petitioni morem geſſi: & opuſculum à mendis repurgatum, libris & capitibus diſtinxi, notiſque marginalibus, tanquam indicibus auxi. Et, quamuis plurimi, ac ii quidem Viri doctiſſimi, hoc in genere elaborarunt: veritus tamen ſum neutiquam hunc etiam libellum in apertum proferre: idq; eo feci lubentius, quia noſter hic auctor, qui in ſcholis cheirurgicis conſenuit, quædam lectu tradit digniſſima, ab aliis prætermiſſa, omniaque methodo facili & perſpicua proponit, ex optimis, Græcis præſertim, auctoribus petita, & longo vſu à ſe comprobata. Popularem amat dictionem, qualis de ſuggeſto fundi ſolet.

Editi huius opuſculi cauſſa.

(:) 5 *Tibi*

Tibi autem, Vir Ampliſſime, Compater optime merite, librum hunc dedicare volui: vt pro innumeris in me collatis beneficiis, aliquod ſaltem grati animi ſymbolum reponerem. Quod vt æqui boniq; conſulas, & tibi me porro commendatum habeas etiam atq; etiam oro. Vale. Francofurti ad Mœnum, 6. Eid. Septemb. Anni M.D.XCII.

Libri dedicatio.

INDEX

INDEX CAPITVM TOTIVS DE RE CHEIRVRgica Operis.

LIBER PRIMVS, QVO AGITVR De Tumoribus præter naturam.

Cap.

1. De tumoris Appellationibus variis, & eiuſdem Definitione.
2. De Cauſis tumorum, Internis, & Externis.
3. De tumorum Differentiis.
4. De generali tumores Curãdi ratione, quoad indicationes, deſumtas à fluxione, congeſtione, partiumq; in alienã ſedem prolapſu.
5. De tumorib. ſpecialis doctrina: Primũq; de Phlegmone citra ſuppurationẽ curanda.
6. De Phlegmone per ἐκπύησιν curanda.
7. De cura Symptomatum, inflammationi ſuperuenientium: qualia ſunt, Febris, Duricies loci affecti, Gangræna, Dolor atrox.
8. De Eryſipelate.
9. De Oedemate.
10. De tumore Flatuoſo.
11. De Scirrho.
12. De tumoribus Aquoſis.
13. De Bubonibus non contagioſis.
14. De Phymate.
15. De Phygethlo.
16. De Bubone Gallico.
17. De Bubone peſtifero.
18. De Anthrace.

19. De

19. De Gangræna, & Sphacelo.
20. De Herpete, tam miliari, quam exedente.
21. De Strumis.
22. De Cancro.
23. De Ramicibus generalis conſideratio.
24. De cura Enteroceles, peritonæo dilatato.
25. De cura Enteroceles, peritonæo rupto.
26. De cura Epiploceles.
27. De cura Hydroceles.
28. De Phyſoceles curatione.
29. De Sarcoceles, & Hydroſarcoceles curatione.
30. De curatione Cirſoceles.

LIBER SECVNDVS, IN quo tractatur *De Vulneribus.*

Cap.
1 De Vulneribus generalis conſideratio.
2. De vulnere Carnis Simplici.
3. De compeſcenda in vulnerib. hæmorrhagia.
4. De præcauenda in vulnerib. phlegmone.
5. Oræ vulnerum vt ſibi inuicem adiungendæ & adiunctæ ſeruandæ.
6. Quomodo cauendum, ne vulnerum labris peregrina corpora intercidant.
7. De conſeruanda partis vulneratæ temperie.
8. De vulnere Carnis Compoſito, ſeu Cauo.
9. De Cicatricum deformitate tollenda.
10. De Vaſorum, id eſt, venarum & arteriarum vulneribus.
11. De Neruorum vulneribus.

12. De

12. De vulneribus Ligamentorum.
13. De Capitis vulneribus; & primum de partibus capitis anatomica conſideratio, ad præſens negotium neceſſaria.
14. De Differentiis vulnerum capitis.
15. De Signis vulnerum capitis.
16. De curatione ſimplicium & exteriorum capitis vulnerum.
17. De curanda fractura cranii, quæ non peruenit ad duram matrem.
18. De fractura caluariæ, ad duram matrem penetrante: ita tamen vt hæc illæſa ſit.
19. De vulnere duræ meningis
20. De vulnere piæ matris, & ipſius cerebri.
21. De Thoracis vulneribus: & primum de eorum differentiis, ſignis prognoſticis.
22. De vulnere thoracis penetrante, ſine internorum [illegible]mbrorum læſione.
De [illegible]e Pulmonis, & Diaphragmatis.
[illegible]minis vulneribus: & primum de [illegible]entiis, ſignis, & prognoſticis.
25. De vulnere abdominis Penetrante, cum exitu inteſtini, aut omenti.
26. De Inteſtinorum vulneribus.
27. De Ventriculi vulnere.
28. De Hepatis, Lienis, & Renum vulneribus.

LIBER

LIBER TERTIVS, CVIVS SVMMA

De Vlceribus, & Fiſtulis.

Cap.
1. De nomine, definitione, differentiis, cauſſis, & prognoſticis Vlcerum in genere.
2. De curatione vlcerum generali.
3. De curatione vlcerum Simplicium, & planorum, & cauorum.
4. De vlceribus ægre curabilibus: & primũ de vlcere cum vitioſi humoris affluxu, ac proinde difficulter cicatricem admittente.
5. De vlcere Maligno, quod Cacoethe dicitur: & primum de eo, quod iunctam habet Siccam intemperiem.
6. De vlcere cum Humida intemperie.
7. De vlcere cum intemperie Calida, ſine materia,
8. De vlcere cum Frigida intemperie.
9. De vlcere Verminoſo.
10. De vlcere cum oſſe corrupto.
11. De Fiſtulis.
12. De Fiſtulis in Ano.

Appendix.

13. De vlcere in Vrethra, é gonorrhœa.
14. De Caruncula in collo veſicæ.

LIBER

LIBER QVARTVS, QVO EXplicatur doctrina De Fracturis.

Cap.
1. De definitione, differentiis, cauſſis, & ſignis Fracturarum.
2. De arcenda inflammatione in fracturis.
3. De curanda fractura tranſuerſa, ſine vulnere: & primum de coaptandis fracti oſſis partib.
4. Quomodo partes oſſis fracti vnitæ ſeruari debeant.
5. Quomodo oſſis ſubſtantia ſalubris cõſeruari debeat.
6. De Callo in fracturis generando.
7. De Symptomatis, fracturæ ſuperuenientib.
8. De curanda fractura cum vulnere, in qua nec os nudatum eſt, nec aliquod oſſis fruſtulum receſſurum exſpectamus.
9. De curanda fractura cum vulnere, in qua os nudatum non eſt; aliquod tamen oſſis fruſtulum receſſurum exſpectamus.
10. De fractura cum vulnere, in qua os nudatũ eſt, curanda.

LIBER

LIBER QVINCTVS,
quo traditur
De Luxationibus.

Cap.
1. De definitione, differentiis, cauſſis, & ſignis luxationum, in genere.
2. De luxationum vniuerſali curatione.
3. De Maxillæ luxatione.
4. De Humeri luxatione,
5. De Cubiti luxatione.
6. De Radio luxato.
7. De Carpi, ſeu manus luxatione.
8. De Femoris luxatione.
9. De genu luxato.
10. De Tali, ſeu articuli pedis luxatione.

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE

LIBER PRIMVS,

De Tumoribus præter naturam.

CAPVT I.

De Nomine & Definitione Tumoris.

TVmor, ὁ ὄγκος, nomẽ ſi ſpectes, idem ſonat atq; corporis eminentia. Hæc autem vel ſecundum naturam eſt, vt in capite, ventre, iuncturis; &c. vel ſupra naturæ modum, vt in mammis lacte turgentibus, in ventre prægnantis; &c. vel præter naturã, vt in omni tumore nõ naturali actiones lædente: de quo ſolo præſenti nos opere tractabimus. Galenus, ὄγκον παρὰ φύσιν hũc nominat: Hippocrates οἴδημα. aph. 34. ſect. 4. & aph. 37. ſect. 6. licet Galeno oedema ſpecies quædam ſit tumoris, vt ſuo pleniús loco indicabitur. Aſiatici συστροφὰς, tanquam cõdenſatum & cõglobatum, vocant. Arabes *Nomen.*

 apoſte-

apoſtema nuncupant: quæ tamē vox apud Græcos, ſignificatione multo contractiore, ſolum abſceſſum, id eſt, collectæ materiæ in pus, aut in alienam ſubſtantiam conuerſionem, denotat.

Sub quo morborũ genere Tumor cõtineatur.

Quoad definitionem; Galenus tumores interdũ reponit inter morbos partium ſimilarium, nimirũ inter intemperies cum materia: interdum inter morbos inſtrumentorum: nonnunquam ad ſolutionem continui eoſdem refert. Dicitur quidem tumor intemperies cum materię fluxione, c.5.& 13.lib.de diff. morb. c. 6. lib. de cauſ. morb. c. 3. & 9. l. de inæq.intemp. Et ratio eſt: quia tumor corripit partes ſimilares, carnem, membranas, ligamenta, &c. humor enim in partem influens, primum venas replet maiores, inde minores, & poſtea etiam minimas: deinde extra vaſa delatus, intercapedines muſculorum, neruos, ligamenta, membranas, ipſam deniq; carnem peruadit, vt omnia omni è parte humore circumfuſa in tumorem attollantur. Alijs verò locis tumores inter morbos organicos recenſentur: veluti cap. 2. l. 1. de cauſſ. ſympt. Et quidem hac etiam in parte non idem vbiq; ſentire videtur Galenus: modò enim figuram ait tumore vitiari, cùm caui-

tates

lates & meatus naturales obſtruantur, c. 7. l. de dif. morb. & c. 7. l. de cauſ. morb. modò magnitudinem augeri præter naturã aſſerit, nimirum c. 9. l. de diff. morb. & c. 1. l. 13. meth. med. Deniq; ſolutio continui à Galeno adiungitur tumori, ca. 3. l. de inæq. intemp. Auicennas ſecunda primi, doctr. 1. c. 5. in tumore ſtatuit omnis generis morbos reperiri: ſcilicet intẽperiem cum materia, morbũ in figura, in ſitu, in magnitudine, & ſolutionem continui.

Fallopius igitur retinet definitionem Galeni, cap. 1. l. 13. meth. med. quod tumor præter naturam ſit morbus, in quo partes naturali habitu in quantitate receſſerũt. Quod idem eſt ac ſi diceres, tumorem eſſe morbum in magnitudine aucta. Hanc definitionem ego quoque multos annos probaui: quia in omni tumore ſemper adeſt magnitudo aucta, non ſemper autem intemperies, & alij morbi: nam in hernia inteſtinali aut omenti, & in ipſis quoque luxationibus, adeſt quidem magnitudo aucta, non tamen intemperies: in œdemate magnitudo aucta eſt, non tamẽ adeſt peruerſata figura, aut continui ſolutio: in phlegmone eſt magnitudo aucta, non tamen morbus in ſitu. *Tumoris definitio Galenica.*

Propoſita Galeni definitio in examē vocatur.

Verum tamen diligentius propoſitam definitionem conſiderans, eam definito anguſtiorē, & proinde legibus logicis non omnino conſentaneam eſſe, video. Nam in eryſipelate exquiſito, non eſt aucta magnitudo ſenſui euidens: vnde Galenus ca. 1. l. 2. ad Glauc. ait, eryſipelas exquiſitum ſolius cutis affectum eſſe. Præterea, ſi morbus, quoad morbus eſt, actiones lædit; etiā morbus in magnitudine aucta, lędet actiones per magnitudinem auctam: at in eryſipelate læditur actio ab intemperie calida, non ab aucta magnitudine, quæ ſenſibilis non eſt: & in hernia inteſtinali, aut omēti, lęditur actio, ſed non a magnitudine aucta, verùm à morbo in ſitu.

Definitio tumoris ſecundum auctorem: quæ per partes explicatur.

Quamobrem tumorem ſic ego definiendum putauerim: Tumor præter naturā eſt morbus vt plurimum compoſitus, ab eo denominandus a quo actio læditur. Morbus dicitur: vt excludantur tubercula exigua, qualia in pubeſcentium facie oboriūtur, quæ, quòd actionem non lædant, tantum ſunt ſymptomata, cap. 12. lib. de diff. morb. Dicitur morbus compoſitus: quia tumor qui fit ab humoribus influentibus, iunctam habet dyſcraſiam, quatenus illi humores ſunt calidi, frigidi, humidi, ſicci:

item-

itemque tumor, qui ab omenti, aut inteſtinorum prolapſu cauſſatur, auctę magnitudini cõiunctum habet morbum in ſitu. Et his, meo iudicio, adductus rationibus Galenus, modo huic, modo illi morborũ generi tumorem ſubiicit. Additur vero in definitione, vt plurimum compoſitus: quia tumores quidam ſimplicis morbi tenent ideam, nec prçter magnitudinem auctam, alium morbum habent adiunctum: veluti ſi quis obeſus tantã corporis vniuerſi molem acquirat, vt loco moueri non poſſit: aut, ſi lingua eò vſque augeatur, vt ore cõtineri nequeat: aut, ſi glandula in collo valdè intumeſcens actiones lædat. In his tumoribus actio læditur à ſola aucta magnitudine, non autem ab alio morbo: ideoque huius generis tumores non ſunt morbi cõpoſiti: Tandem in definitione monuimus, tumorem eſſe denominãdum ab eo, à quo actio læditur. Sic, quia eryſipelas lædit actionem, quatenus eſt intemperies; ideò hic tumor dicetur morbus in intemperie. In lingua verò & glandula ſupra modum auctis; in vaſto & obeſo corporis habitu; actio læditur à magnitudine aucta: ideoque hi tumores nominabuntur morbi in aucta magnitudine. Hernia, in ſitu morbus ſta-

tuetur; quoniam in ea læditur actio à morbo in ſitu.

CAPVT II.

De cauſsis tumorum, internis & externis.

Pars Corporis tumorem excitans.

DVo ſunt quæ partem in tumorem eleuant; ſiue dicantur cauſſa cõiunctiua, ſiue proxima, ſeu immediata: nimirum Humor, & Pars aliqua corporis.

Si pars corporis deſcendens, tumorem excitet: cauſſa eſt, tùm Inclinatio partis, tùm Apertio alicuius meatus. Apertionis cauſſa eſt Ruptio, vel Dilatatio. Ruptio habet cauſſas externas, nimirum contuſionem, inciſionem, ſaltum, pondus, motum cõcitatiſſimum. Dilatatio autem meatus, vel fit à cauſſis externis, modò dictis; vel ab internis, nimirum humoribus, potiſſimum pituitoſis generatis ob intemperiem frigidam & humidam alicuius partis principalis, capitis, iecoris, ventriculi, aut ob errorem externum: & hi humores laxãdo meatum dilatant.

Humor, cauſſa tumoris.

Si humor immediatè excitet tumorem, huius cauſſa eſt, vel Congeſtio, quãdo humor in ipſa parte generatur & congeritur; vel

vel Fluxio, cùm humor aliunde ad partem affectam confluit, cap. 7. lib. 2. ad Glauc. Cõgeſtio fit propter membri debilitatem in concoctione & expulſione; quam ſequitur intemperies: quinetiã debilitas ex intemperie aliqua ortum trahit. Potiſſima autem cauſſa tumorum pręter naturam eſt fluxio, nimirum motus materiæ de vno loco in alium. Conſiderari ergo hic debet, pars Mittens, & Recipiens: materia enim non per ſe mouetur, ſed ab alio, ſcilicet à parte mittẽte per ὦσιν, & à recipiẽte, ꝑ ἕλξιν. Pulſus ille, fit non motu arbitrario, ſed naturali, à robuſta facultate expultrice, irritata, aut qualitate, aut quantitate, id eſt, plethora, aut cacochymia, quorũ cauſſa proxima interdum eſt alicuius viſceris dyſcraſia, nimirum ventriculi, lienis, iecoris, capitis, &c. ſemper vero concurrunt ſex res nõ naturales ad plethoram & cacochymiam generandum. Pars ergo mittens, primum robuſta ſit neceſſe eſt, aliàs non expelleret: deinde irritata. Attractio fit à parte affecta, ſeu recipiente, dum vel incaluit, vel dolet, c. 11. l. de diff. morb. c. 3. l. 13. meth. Caloris cauſſa vel eſt externa, vt res nõ naturales: vel interna, vt humores calidi, qui ſunt in genere cacochymiæ, quam excitat

ἀθροισμὸς.

ῥευματισμὸς.

viſceris alicuius dyſcraſia, aut cauſſa externa. Doloris cauſſa eſt intemperies, aut ſolutio continui: intemperies fit, vel a cauſſa externa, vel ab interna, &c.

CAPVT III.

De differentiis ſeu ſpeciebus Tumorum.

VEræ tumorum differentiæ à duobus petuntur fontibus: nimirũ ab humoribus influentibus, & à partibus decumbẽtibus: ab his enim duobus quoque indicationes p̃cipuæ ſumuntur, tumores curãdi.

Differentia ab humoribus ſynceris, ſeu impermiſtis.

Primum autem dicendum de differentijs, quæ ſumuntur ab humoribus. Humores ſunt quinque: ſanguis, bilis, pituita, humor melancholicus, materia flatuoſa: vnde fiunt Phlegmone, Eryſipelas, Oedema, Scirrhus, Tumor flatuoſus. His etiam ſeroſi humores addi poſſunt, qui diuerſam tumorum faciunt ſpeciem: vnde malè hos Tagaultius ſub pituitoſis comprehendit, hi enim duo humores omnino ſunt diuerſi, c. 2. l. de atrabile. c. 6. l. 13. meth. c. 10. l. de pleth. & differentes quoque tumores excitant, c. 2. l. 3. de cauſ. ſymp. c. 16. l. de tum. p. n. ſed videamus porrò, quot tumorum ſpecies à ſingulis fiant humoribus.

Sanguis bonus, plus iuſto influens in a-rtem, efficit Phlegmonem, ſeu ationē, quæ eſt tumor, fact⁹ à ſan- bono, & mediocrem craſſitudinem nente, c. 1. l. 2. ad Glauc. Hæc diuerſa partibus affectis ſortitur nomina: eſt m Phrenitis, membranarū cerebri in-mmatio: Ophthalmia, tunicæ annatæ li: Columnella, ſeu vua, gargareonis: nſillæ, glandularū, quæ in faucium ini-mutuò opponuntur: Pariſthmia, cor-um faucium: Angina laryngis: Plauri-pleuræ: Peripneumonia, pulmonum: o, glandularum; & huius bubonis duæ t ſpecies: ſi enim inflammata glandula adaugeatur, & ad ſuppurationem ve-t, φύμα dicitur; ſi vna cum ſanguine mo-bilis miſceatur, & glandula inflamme-φύγεθλον dicitur. Porro in his differentijs, à ſanguine bono ortum trahunt, con-anda ſanguinis tenuitas & craſſities, .l. 14. meth. Inflammatio enim, quæ fit nguine bono, craſſo, corripit cutem & em, & eſt cum pulſatione; facta verò à uine bono ſubtili, corripit tantum cu-, nec eſt cum pulſatione, ſed veluti ſpi-ungit; ſecundum Auicennam, tertiæ ti, tract. 1. c. 1. A ſanguine malo nullæ

Sanguinei tumores.

 fiunt

fiunt tumoris ſpecies: quia ſanguis, ſi à natura ſua declinās, ſupra modum aſſetur, & calefiat, pars eius tenuior in flauam bilem, craſſior in atram faceſſit, c.9.l.2.de dif.feb. c.12.l. 2. de criſ. Non enim carbo eſt inflamatio: ex atra enim bile oritur. Abſceſſus etiam, gangræna & ſphacelus, non ſunt inflammationes, ſed has conſequuntur (non loquor de gangræna, quæ per ſe ſit) ideoq; accidentia phlegmones dici poſſunt.

Bilioſi tumores. Bilis naturalis exſuperās, id eſt, quæ nec mordax eſt, nec admodum craſſa, ſed mitior, ſi influat in aliquam partem, creat Eryſipelas, quæ eſt affectio in ſumma cute, c.1. l.2.ad Glauc. Quod ſi bilis ſit non naturalis, nimirum craſſa & mordax; tunc excitatur tumoris ſpecies, quę habet vlcus adiūctum, & exedit ipſam cutim, vnde Herpes exedēs dicitur, ab Auicenna Formica corroſiua, à Celſo, Ignis ſacer. Si bilis hæc non naturalis ſit quidem craſſa, ſed nō ita mordax & acris: excitat puſtulas quaſdā in cute frequentes & exiguas, milio ſimiles, & Herpes miliaris dicitur, ab Auicenna Formica miliaris, à Celſo ſimiliter Ignis ſaçer.

Pituitoſi tumores. Pituita varios creat tumores, prout ipſa eſt varia, c.2.l.de atra bile. Naturalis enim pituita inſipida, & conſtitutione tenuis, ſi vniuer-

uerſum corpus occupet, excitat tumo-
ſpeciẽ, quæ Anaſarca dicitur: ſi verò in
particula talis humor inſederit, facit
dema,c.6.l. de cauſ. morb. Si pituita ſit
naturalis,& quidem craſſa, glutinoſa,
er exſiccata; fit Scirrhi genus, de quo c.
2.ad Glau. Fit etiam ab hac pituita, Vi-
o alba, quæ eſt cutis defœdatio, cum
mis quibuſdam,c.2.l.3. de ſymp. cauſ.
tuita ſit ſalſa & nitroſa, oriũtur Acho-
jui ſunt tumores in capite, cum paruis
ribus.c.15.l.de tum.præt.nat. c. 6. l.de
ic.facilè parabilibus.

umor melancholicus naturalis,id eſt, *Melancholici tumores.*
uis craſſus, frigidus & ſiccus, influens
rtem,efficit Scirrhi genus alterum, c.
ad Glau. Diuerſa autẽ ſortitur nomi-
o diuerſis partibus affectis: ſi enim in-
in glandulas, fit Struma, vulgo Scro-
:ſi in ſcrotum, Ramex σαρκοκήλη. c. 17.
neth. ſi in crura influat, venaſq; dila-
nt Varices, c. 10. l. 2.ad Glauc.c.4.l.
a bil. Tumores etiã illi, qui Effuſa,ſeu
res appellantur, fiunt à tali humore,
t propinqui ſcirrhis,& ſenibus maxi-
tingunt, colliſis venis, c.10.l.de tum.
.Si humor melanaholicus naturalis
em mittatur, excitatur cutis vitium.
quod

quod Vitiligo nigra dicitur. Melancholicus humor non naturalis, generatur duobus modis: vel ſi humor melancholicus ſupra modũ aſſetur; vel ſi bilis ſupra modum aſſetur, & ferueat, c. 4. l. de atra bile; & hic humor, nigra, ſeu atra bilis appellatur: hic ſi influat in vniuerſum corpus, fit tumoris ſpecies, quę Elephantiaſis dicitur, eò quod carnem contrahant calloſam & nigram, qualem elephantes habent; vulgus cũ Auicenna Lepram nominat. Si humor hic vnam partem occupet, fit Cancer, item Phagedæna, quæ tamen non eſt ſimplex tumor, ſed cum vlcere, & differt ab herpete exedente, quòd hic vrat cutim, Phagedæna autem & cutim, & carnem ſubiectã, c. 13. l. de tum. p. n. fiunt etiam ab hoc humore cutis affectiones, Scabies, Lepra, Pſora, l. 11. ſimpl. Si atra bilis per ſuperaſſationem acquirat feruorem intenſiſſimũ, fit Carbo ſeu Carbunculus, ἄνθραξ. c. 4. l. de atra bil. c. 10. l. 14. meth.

Aquoſi tumores. Aquoſus ſeu ſeroſus humor, eſt potionis excremẽtum, c. 16 l. 5. de vſu part. Hic ſi in toto redundet corpore, præcipuè vero in abdomine; excitatur ſpecies hydropis, quæ Aſcites dicitur, c. 2. l. 3. de ſymp. cauſ. Si in ſcrotum deſcẽdat, fit Hernia aquoſa, ὑδροκήλη

...n. Si per vmbilicũ exeat, turgiduſq; red-
...tur vmbilicus, fit ὑδρόμφαλος. Si influat in
...lpebram, puſtula quædam oritur, quàm
...τίδα, id eſt, aquulam appellat Galenus, c.
...ἐιταγ. & c. 2. l. 5. de loc. aff. Veſiculæ præ-
...caille, quæ ex motu, aut contra la feruē-
...s aquæ, aut è ferro ignito in c te excitan-
...r; etiam ſunt tumores aquoſi. Omnes de-
...q; tumores, in iis animalis partibus, in
...as perducta eſt hæc humiditas, huc per-
...ent, quos Papularum nomine Galenus
...mplectitur. c. 2. l. 3. de ſymp. cauſ.

Humor flatuoſus, efficit tumores, qui ...υσήματα, id eſt, flatuoſi tumores dicũtur, ...riantq; pro affectis partib⁹. Si enim plu...mus flatus in toto corpore redundet, ma...imeq; in hypochondriis colligatur, fit tu...or, qui Tympanites dicitur. Si deſcẽdat, ...t Priapiſmus & Satyriaſis. Si per vmbilicũ ...eat, fit πνευματόμφαλος. In alijs partibus hi ...mores flatuoſi communiter ἐμφυσήματα ...icuntur.

Flatuoſi tumores.

Partes decubitu ſuo tumores efficiẽtes, ...æ ſunt, Inteſtina & Omentum. Si inteſti...ũ deſcendat in ſcrotũ, fit ἐντεροκήλη Hernia ...teſtinalis: Si omẽtũ, fit ἐπιπλοκήλη, Hernia ...mẽti. Si inteſtinũ aut omentũ p vmbilicũ ...eat, vocatur ἐντερόμφαλος & ἐπιπλόμφαλος.

Tumores e partium decubitu.

Verùm

Tumores nõ exquiſiti, a miſta materia.

Verùm tumores non tantum fiunt ex humoribus puris, de quibus hactenus, ſed vt plurimum à miſtis: cùm enim humores ſint in venis; ſi vnus influit, facilè etiam alter influit, vel ratione tenuitatis, vel continuitatis, vel vi vacui, vel alia ratione. Has differentias recẽſet Galenus, c. 9. l. de tum. p. n. c. 2. l. 14. meth. c. 1. l. 2. ad Glauc. c. 12. l. 2. de criſ. Si ergo humores miſti influant in partem, vel pares ſunt in miſtione, vel impares. Si impares, tunc ſi ſanguini, verbi gratia, bilis miſceatur, fit Inflammatio ἐρυσιπελατώδης: ſi pituita, οἰδηματώδης; ſi humor melancholicus, σκιῤῥώδης. Si bili exſuperãti miſceatur ſanguis, fit ἐρυσίπελας φλεγμονῶδης ſi pituita, οἰδηματώδης: ſi humor melancholicus, σκιῤῥώδης. Si pituitæ exſuperanti miſceatur ſanguis, fit οἴδημα φλεγμονῶδες, &c. Si humori melancholico exſuperãti miſceatur ſanguis, fit σκίῤῥος φλεγμονώδης, &c. Si humores in miſtione ſint pares, fiunt tumores mediam naturam tenentes. c. 2. l. 14. meth. c. 1. l. 2. ad Glau. Si cum his quatuor humoribus miſceantur humores ſeroſi, aut flatuoſi, propriæ fiunt tumorum differentiæ, quibus tamen ab antiquis nulla ſunt impoſita nomina. Quod ſi partes corporis decumbẽtes cõmiſceantur, ſeu cõnectantur,

r,& in ſcrotum decumbãt, fit ἐντεροεπιπλο-
κη: ſi aqua & inteſtina in ſcrotum deſcen-
nt, fit ὑδροεντεροκήλη: ſi aqua & inteſtina per
ıbilicum exeant, fit ὑδρεντερόμφαλος.

Sunt quidam tumores, quorũ materia *Tumores qui materiã à prædictis diuerſam obtinere videntur.*
poſitis diuerſa videtur. Meliceris enim
ntinet melleam fere materiam: Steato-
ſæuum: Atheroma, quaſi pulticulam:
ſceſſus nonnulli, pilos, carbones, amur-
n, lapides, teſtes. Attamẽ hæc omnia ad
uam humoris ſpeciem referenda ſunt,
da & ſicca, ad bilem, &c. Sic enim Aui-
nas atheromata, ſteatomata, meliceri-
aſſerit fieri è miſtis phlegmate & hu-
e melancholico. Sic puſtulæ, quæ Su-
ina dicuntur, & cutim exulcerant, è
is proueniũt humoribus, aph. 21. ſect.
mirum à ſudoribus, & bilioſis humori-
Perniones, fiunt à melancholico, pi-
ſo, & ſeroſo humore, miſtis. Epinyctí-
b Auicenna Eſcharæ dictæ, fiũt à mi-
e ſanguinis, bilis, phlegmatis, tertia
ti, tract. 1. c. 13. Myrmecia, Acrochor-
s, Thymion, Clauus, fiunt ab humo-
melancholicis & pituitoſis. Phlyctæ-
ũt ex aquoſo & flatuoſo humore mi-
ui oriunť à ſeroſis, craſſis, glutinoſis
ribus, c. 8. l. 1. κ. τόπ. Morbilli, Variolæ,

Sarco-

Sarcoma, Polypus, Dracunculus, Talpa, Teſtudo, Condyloma, Parulis, Epulis, Leichen, Varus, Lentigo, Texminthus, Staphyloma, Grando, Hordeolum, Vnguis, Alphus, Mentagra, Reduuiæ, & ſi qui ſunt alij tumores, omnes ab humoribus miſtis oriuntur.

CAPVT IV.

De CVRATIONE *tumorum vniuerſali.*

Scopi curandorum tumorum.

CVram tumorum generalem proponit Galen.c.90.art.paruæ. Quia enim in tumore pars affecta eſt repleta, indicatur vacuatio materiæ replentis. Hæc autẽ vacuatio fit, ſi vel retro pellatur humor per repellentia, vel educatur per locum patiẽtem, & hoc aut ſenſibiliter, ſcarificatione & ſectione, aut inſenſibiliter, per diſcutiẽtia. A cauſſæ tamen ablatione curatio auſpicanda.

Fluxio.

Vnde c.2.l.13.meth. in tumoribus à fluxione, duplex proponitur indicatio, primùm inhibitio humoris affluentis, deinde euacuatio materię, quę influxit. Fluxio igitur auſertur tribus inſtrumentis, repellentibus, reuellentibus, & intercipientibus. In vſu autem repellẽtium, ſeptem caſus à Galeni

Quando repellentia nõ habeant locum.

o excipiuntur, in quibus repellere non
et: Primum, quando materia influit ad 1.
unctoria, ſeu glandulas potiſſimũ, quæ
t poſt aures, inque collo, cerebri excre-
nta ſuſcipientes; item ſub axillis, quæ
dis ſunt emunctoria; denique in ingui-
us, quæ iecoris dicuntur emunctoria:
n ergo ab his partibus, ad partes prin-
es materia eſt repellenda. cap. 2. lib. 3.
τόπ. Secundus caſus eſt, cùm influit 2.
teria venenoſa, vt in carbone peſtilen-
bubone gallico. loc. cit. Tertiò, cùm 3.
teria criticè fluit. com. aphor. 20. ſect. 1.
enim moliri debemus motum cõtra-
n naturæ bene operanti; imò ſi is natu-
notus non ſit ſufficiens, potius naturã
are, & ad partem affectã attrahere de-
nus. Quartò abſtinebimus à repellen- 4.
s, quando fluxio excitatur in corpore
ochymo, aut plethorico. cap. 2. lib. 3.
τόπ. Quinctò, cùm pars, ad quam fluit 5.
teria, eſt nimis imbecilla, ne calor par-
xiguus, à repellentium frigiditate pe-
s deſtruatur. c. 6. l. 13. meth. cap. 7. l. 6.
. Sextò, quando dolor eſt vehemens: 6.
c enim potius dolor paregoricis leni-
us, quàm repellentibus exaſperandus.
l. 2. ad Glauc. Poſtremò, quando fluxio 7.
B repit

repit iuxta partem principem, quemadmodum in eryſipelate in facie, aut in collo: nõ enim intrò pellenda materia, ne efficiat phrenitidem, aut anginã, aut quid ſimile. Ad hos caſus Guido tres alios adiungit, ſi fluxio fiat à cauſſa primitiua; ſi materia ſit impacta; & ſi materia ſit craſſa. Sententia tamen hæc mihi non ſatisfacit. Quantum enim ad cauſſam primitiuam, ſeu externã; nos maximè deligimus repellentia: vt ſi puer in terram decidens, partem contundat, ſtatim chartam apponimus, aqua roſacea, aut aqua frigida madefactã: Sic in vulneribus, contuſionibus, & diſtorſionibus, ſtatim vtimur poſca, & aqua frigida, & oui albumine, alijſq; repellentibus. Materiam verò impactam repellendam non eſſe, Galen9 ait, c. 6. l. 13. meth. quia repelli nequit. Deniq; cùm ait, materiam craſſam nõ eſſe repellendam: reſpondeo, materiam etiam craſſam, dummodò mouetur & fluit, poſſe etiam retrò propelli: imò quantò craſſior eſt materia, tantò robuſtiora exigit repellentia; vnde Galenus, c. 16. l. 13. meth. in achoribus bilioſis vtitur refrigerantibus; in pituitoſis, vbi materia craſſior fluit, aſtringentibus.

Pars mittens. Porrò fluxio excitatur à parte mittẽte, vel

recipiente. Mittens pars fluxionem nõ citat, niſi iritata ab humoribus copioſis, acribus & moleſtis: quod ſi humores, naturales & boni, vitium dicitur plethora; ſi contrà, cacochymia. Oportet ergo tollere plethoram, per euacuationem, 7. l. 13. meth. vnde conuenit venæ ſectio, frequens balneum, exercitatio, frictio, inunctiones calidæ & digerentes, inedia. Cacochymia autẽ purgatione vacuatur. Plethoræ & cacochymiæ cauſſæ proximæ interdũ ſunt res non naturales, nimirũ cauſſæ externæ: quæ, ſi morbũ adhuc foueant, auferendæ, c. 3. l. 4. meth. nonnunq̃ tamen πληθώρα καὶ κακοχυμία fiunt ab intemperie alicuius partis præcipuæ, iecoris, lienis, vẽtriculi, capitis, &c. quæ dyſcraſię corrigendę.

Si fluxio excitetur à parte recipiente, hoc contingit vel calore, è motu, frictione, ne, aëre calido, ſole, acri medicamento admoto, vbi indicantur refrigerantia; vel dolore, vbi cauſſæ doloris auferendæ, aut item dolor leniendus per medicamenta anodyna. Hæc de tumoribus, qui à fluxione fiunt. *Pars recipiens.*

Quod ſi fiant à congeſtione, ob partis intemperiem, vel imbecillitatem: dyſcraſia erit corrigenda, & pars corroboranda. *Congeſtio.*

Partium decubitus. Si fiant tumores è partium decubitu: partes in locum naturalem impellendæ: Et, ſi cauſſa decubitus fuit, aut dilatatio, aut ruptio ipſius meatus, oriuntur indicationes conſtringendi, vel vniendi.

CAPVT V.

De particulari Tumorum natura & curatione: ac primùm quidem de Inflammatione.

QVę de tumoribus generatim hactenus dicta ſunt; ea deinceps ſingulis accōmodare ſpeciebus ac differentijs, animus eſt. Initium autem ab inflammatione faciemus: quia hæc frequentiſſimè accidit, & pluribus alijs morbis ſuperuenire conſueuit, nimirum contuſionibus, vulneribus, vlceribus, luxationibus, fracturis, &c. vt cap.1.lib.2.ad Glauc.& c.1.lib.13.meth. docet Galen.

Significata nominis. Antiqui omnem calorem, naturæ modum excedentem, appellabant inflammationem: & hanc faciebāt duplicem: vnam ſiccam, citra materiæ influxum, ad quam & febrem referebant: alteram, humidam, cum fluxione materiæ, qua ſignificatione Galenus c.1.& 2.l.2.ad Glauc. omnes calidos

s tumores, vt eryſipelas, herpetem, &c. pellat inflammationes. Tertiò inflamtio dicitur, quæ tantùm fit à fluxione guinea: de qua & nos, miſſis reliquis, anus.

Hæc autem duplex eſt: alia vera ſeu leima, alia illegitima. Vera appellatur, e fit à ſanguine bono, & mediocriter ſſo: Non vera, à ſanguine vitioſo, idque in ſua ſubſtantia, aut per admiſtionem erius humoris. Si ſanguis à natura ſua edat per commutationem proprię ſubtiæ, non poteſt fieri inflammatio; pars m ſanguinis tenuior in flauam bilem, ſſior verò in atram vertitur, c. 9. lib. 2. de . feb. c. 12. l. 2. de criſ. vt hic aliæ fiant turum differentiæ. Si ſanguis à natura ſua edat, per admiſtionem alterius humotunc fit inflammatio, ſed non ſimpliciverùm cum additione miſti humoris, ſi n bilis miſceatur, dicitur inflammatio πελατώδης, &c. Sola autem ea, quæ fit à o puroque ſanguine, ſimpliciter inflātio dicitur: de qua iam agemus, ita tan, vt etiam non veræ curatio inde elucat. Poteſt autem hæc inflammatio cōgere in venis, neruis, ligamentis, memnis, &c. frequentius tamen in muſculis, *Differentia à materia & ſubiectu.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

qui naturâ calidiores ſunt, & ſanguinei maioreſque venas obtinent. Porrò, ſi ſanguis hic bonus, à quo phlegmone oritur, ſit ſubtilis, phlegmone occupat cutim: ſi craſſus, vehementius infigitur in partes muſculoſas: ſi mediocris, medio ſe modo habet. Et quamuis hæc phlegmone, etiam cerebri membranas, hepar, & pulmones, infeſtare queat: nos tamen de ea tantùm, quæ in partibus eſt externis, agemus.

Generatio inflãmationis. Fit ergo inflammatio, cùm materia copioſior ad aliquam partem accedit: ſanguis enim copioſior, è copioſo potu & cibo genitus, irritat partes internas, vt inſurgant ad expellendum ſanguinem ſuperfluum, primùm ad vaſa maiora, deinde ad minora & minima, donec tandem è venis quaſi expreſſus, ad ἀραιώματα, ſeu inania muſculorum ſpacia feratur. cap. 6. l. de inæqu. intemp. cap. 95. arti. med. cap. 2. l. 14. meth.

Signa. Signa phlegmones, id eſt, ſymptomata ipſi ſuperuenientia ſunt ſex, c. 2. l. 14. meth. com. 8. l. 3. de fract. Calor, rubor, dolor, tenſio, renitentia, & pulſatio. Calor adeſt, quia & ſanguis per ſe calidus eſt, & conſtipatus difflari nequit, & putridus calorem præter naturam acquiri. Rubor, è multo calore oritur,

itur,refertq́; ſanguinis colorem. Dolor
t,quia adeſt intẽperies calida, & ſolutio
ntinuitatis: dependens à materia diſtẽ-
nte,comprimente, aggrauante & velli-
nte neruoſas partes. Tenſio fit ob mate-
m infarctam & cõſtipatam. Quæ etiam
uſſa eſt renitentiæ. Pulſatio non ſemper
eſt inflãmationi, ſed quando inflãmatio
rementũ ſuſcipit, & ad ſuppurationem
uenit.c.1.lib.13.meth.Hæc pulſatio,eſt
otus arteriarum partis affectę: & nõ ſen-
ur à ſanis corporibus, quoniam vt arte-
dilatari queant,multa circum ſunt ina-
ſpatiola; hæc verò ſpatia ſi repleantur,
ic pulſantes arteriæ percipiuntur.
Cauſſa inflãmationis, eſt ſauguis qui in- Cauſſa.
xit,& infixus eſt ipſi membro.Fluxionis
iſſa eſt pars mittẽs & pars recipiẽs. Pars
tens ſanguinem propulſat,quia ab eius
ia irritatur. Cauſſæ autem copiæ, ſeu
thoræ,ſunt externę,maximè nimius ci-
& potus; item motus, fundendo ſan-
nem;& quies, prohibendo euacuatio-
,ſanguinem cumulant:ſic ſomnus &vi-
a:ſic quę excernuntur & ſubſiſtunt; tã-
n animi affectiones, vt ira, quæ ſangui-
n attenuat & fundit.Pars recipiens, at-
it fluxionẽ. Cauſſa tractionis eſt calor,

vel dolor. Doloris cauſſa eſt intemperies, vel ſolutio cõtinui. Intemperies modò extrinſecus aduenit, ex aëre vel medicamẽto calidiore, è motu, è morſu animalium venenatorũ, &c. modò intrinſecus, è plethora, quæ fit à cauſſis externis, vt dictum eſt. Soluitur continuum, vel à cauſſa externa, vt à vulnere, diſtorſione, cõtuſione, &c. vel ab interna, id eſt, à redundantia ſanguinis, quæ diſtendendo dolorem facit. Calor enim in parte recipiẽte excitatur, vel propter immodicum motum, vel ob calorem Solis, aut ignis, aut ob acre medicamentũ. De his cauſſis vide c.3. & 6.l.13.meth.

Prognoſticum. Inflammationes in partibus externis ſalubres ſunt, niſi ſint admodum magnæ, in quibus calore natiuo exſtincto, temperies partis deſtruitur, & in gangrenam ſphacelemq; migrat. Quæ oritur in iuuene, æſtiuo tempore, in parte calida & rara, in corpore non plethorico, citius curatur: & cõtrà, ſi oppoſita.

Tempora inflammationis. Curatur inflammatio per ſua tempora, quorum quatuor ſunt. Principium, dum ſanguis adhuc influit. Augmentum, dum ſanguis qui influxit, redditur calidior, & alteratur per putredinem, quoniam extra propria vaſa conſiſtit, vnde propter calorẽ

ſequi-

quitur fuſio ſanguinis, ſpirituſque gene-
tur, qui partem inflammatam magis ad-
get, etiamſi nihil amplius influat. Status
, dum ſanguis in pus vertitur, & maximi
iuntur dolores. Declinatio, quando ma-
ria cocta & in pus verſa digeritur, reſolui-
r, ac tumor imminuitur. com. 3. lib. 1. de
m. c. 3. l. de tot. morb. temp.

Sicut ergo morbi tempora pro ratione *Indica-tiones.*
nguinis diſtinguuntur, ita etiam indica-
ones curandi phlegmonem à ſanguine
muntur. Primùm ergo quatenus ſanguis
opioſior in corpore generatur: prohibē-
a eſt hæc generatio, per remotionem
auſſarum, quæ ſuperfluum ſanguinem
gnere poſſunt. Secundò, quatenus gene-
tus eſt ſanguis, nondum tamen moue-
ir; præcauēdum eſt ne moueatur: id quod
t ſi partis mittentis irritatio tollatur, ni-
irum plethora: deinde ſi partis recipien-
s calor refrigeretur, dolorque leniatur,
e attrahat: poſtremò, ſi admotum ſanguis
ieptus reddatur, refrigerando, incraſſan-
o, conceptacula conſtringendo, vehicu-
m ſeroſum auferendo. Tertiò, quatenus
nguis iam mouetur & fluit; cauendum
e ad partem affectam perueniat: id quod
t reuulſorijs, defenſiuis, & repellentibus.

Tandem, quatenus ſanguis influxit, euacuandus eſt à parte affecta: id quod fit digerentibus, repellentibus, & ſcarificatione, ſeu ſectione.

De curationis parte priore, quæ cauſſæ potiſſimum antecedenti debetur.

Propoſitis hiſce ſcopis ſatisfacere poſſumus tribus inſtrumentis: nimirum Diætâ, Cheirurgiâ, & Pharmaceiâ.

1. *Diæta, eiuſque qualitas.* Diæta ꝓhibet ſanguinis ſuperflui generationem, genitum minuit, ineptumq; ad fluendũ reddit. Proinde diæta erit tenuis, quæ ægri ſaltem vires ſuſtineat: vbi tamen perpendere oportet inflãmationis magnitudinem, vitæ genus, conſuetudinem, ætatem, anni tempus. Si igitur patiẽs ſit debilis & ruſticus, conueniet panis in iure coctus, aut vituli, aut pulli: item oua, pedes vitulorum & caſtratorum, itemque capita: potus erit ius macrum, ſiue longum. Si patiens ſit debilis & vrbanus cõueniet ptiſana hordeacea, cum pulli cõtuſo: potus erit aqua ſtillatitia è pullo iuueni. In alijs autẽ caſibus cibum oportet eſſe tenuem; abſtinereque oportet ęgrotantem à vino, à carnibus, ab ouis, ab omnib. vnctuoſis & pinguibus, quæ copioſum generant ſanguinẽ. Sic ergo cibus ſua quantitate duobus ſcopis

s ſatisfacit: ſanguinis enim generationē
ohibet: & iam genitum, per accidens ta-
en minuit. Qualitate verò prohibet, ne *Qualitas diata.*
nguis genitus moueatur & influat, dum
am ineptum ad motum reddit. Erit igitur
ctus primùm refrigerãs & incraſſans: de-
de vaſa conſtringens: tertiò vrinam mo-
ens, ſeu vehiculum ſanguini detrahens,
nde ad fluendum ſegnis redditur. Si ergo
flammatio ſit magna, quam plerunque
bris comitatur, æſtate, in iuuene non ob-
ſo, ſed latas venas habente: cõueniet pti-
na hordeacea, panis in latas & tenues
ortiones diſſectus, igni aliquantiſper ad-
otus, ita vt vim ignis perſentiat; deinde
aqua frigidiſſima macerat⁹, cui modicũ
ceti ſit admiſtum: inſpergi poteſt aliquid
cchari, ad ęgri lubitũ. Potus erit aqua co-
ta ſimplex, aqua hordeacea, aqua cichorij
illatitia, aut endiuiæ, ſonchi, lactucæ. Si
tæ ſint venæ, conuenit panatella, in iure,
ui plurima grana vuæ acerbę, aut vuę cre-
pinæ incoquãtur, vel ętiã ribes: potus erit
inum granatorum, aqua temperatum: vel
qua & acetum miſta: vel aqua, acetum, &
lep roſatum miſta: poſt cibum exhibea-
ur ſaccharum roſatum, conſerua cydo-
iorum, mala cydonia cocta. Num autem
æger

æger multo redundet ſero, ſeu ſanguinis vehiculo, cognoſcitur inde, quòd ſolitus eſt pati pruritũ aut puſtulas, modicè mingit, ac plurimum bibit; item oculis id apparet in emiſſo ſanguine, ſeroſo exiſtente: tunc enim dabitur panatella è ſeminibus melonum: vel è pane, cum emulſione ſeminum melonum, item cucurbitæ: potus erit aqua, cui incocta ſit radix petroſelini.

Reliqua res nõ naturales. Quantum ad reliquas res non naturales: aër erit frigidus. Fugiatur motus, qui ſanguinem fundit: ſomnus ſit moderatus, vigiliæ enim immodicæ ſanguinis motum excitant: aluus ſit facilis: ira vitetur, præcipuè vbi febris comitatur.

2. Cheirurgia. Venæ ſectio vacuatoria. Sequitur manualis operatio. Venæ ſectio ergo prohibet, ſanguinem genitum ſuperfluum moueri & fluere; ipſum tũ minuendo, tum refrigerando: nunquam ergo hæc, ſi modò vires permittunt, omittenda. Si igitur inflammatio eſt magna, patiens iuuenis, robuſtus, ſanguine abundans, tẽpus vernum; educenda eſt ſanguinis libra, vel ſeſquilibra, etiam ad animi deliquium. com. aphor. 26. ſect. 1. nam vbi magna eſt inflammatio, certè & febris adeſt magna, & dolor affligit vehemens, quæ omnia magnam euacuationem poſtulant. Si phlegmone

gmone

mone magna, patiens autem non ita ro-
ſtus:tũ emittendæ ſaltem ℥vij, aut ℥viij.
l miſſio ſanguinis in duas vices partien-
.Si vires non permittant ſectionem ve-
rum maiorum, aperiatur ſaluatella, è
a vires minus debilitantur: vel applicẽ-
r cucurbitulæ ſcarificatæ. Interdũ quo-
e alijs modis ſanguinem vacuamus, vt ſi
hlegmone ſequatur ſuppreſſionem ali-
ius conſuetæ vacuationis: verbi gratia: ſi
tiens ſit ſolitus ſanguinem euacuare per
emorrhoides, hæque obſtructæ ſint; hi-
dinibus ſanguis mittendus eſt. Item ſi è
ribus ſanguis effluere ſolitus, non efflu-
rit, & hac ratione oborta ſit inflamma-
,narium venæ aperiendæ ſunt; primùm
idem, facto fomento exterius è rebus
lefacientibus, & attrahentibus, vt è de-
cto maluæ, anethi, pulegij, mox intus ir-
tatis naribus, aut aparine, aut folio fici,
t cortice illius piſcis, qui vulgo raia vo-
tur, aut alterius aſperioris corporis. Si-
iliter, ſi mulieri menſes ſint obſtructi, e-
nt reſerandi. Sic ergo venæ ſectio cauet,
ſanguis genitus fluat.

Eadem verò etiam prohibere poteſt, ne *Reuulſo-*
nguis iam fluens perueniat ad partes af- *ria vena*
ctas, ſi nimirum ſanguis euacuetur è lo- *ſectio.*

co,

co,parti affectæ contrario, ſic enim reuellendo retrahitur,ratione vacui. In contrarietate autẽ hac definienda, corpus eſt biſecandũ,in iecur & renes,c.3.l.13. meth. & in l.de curatione per ſang.miſ.Si enim fluxio ad hepar præcipitat, vena cubiti tundenda.Si partes,quę in ore ſunt,afficiũtur, incidenda humeralis aut media. Vbi iecur, pectus,vel pulmo laborant, iecoraria ſecãda.In angina,venæ manus aperientur. Occipitio affecto, tũ vena cubiti, tum quæ in fronte eſt. Talis ergo oppoſitio eſt in ſuperiori corporis parte. Renibus autẽ, veſica, pudendo,vtero,fluxione vexatis,incidẽdę ſunt venæ,quæ circa poplitẽ ſunt,aut malleolos.Hæc tamen regula de ſeruanda oppoſitione in ſuperiore & inferiore corporis parte,admittit exceptionẽ in ipſis artubus,in quibus vel à coniugibus faciẽda eſt reuulſio;vel à ſuperioribus,ſi ima;aut inferioribus,ſi ſumma afficiantur,quemadmodum notauit Galenus c. 2. l.2.ad Glauc.in iuuene genu affectũ habente,cui ſecuit venam brachij.Sic Hippocrates, vtero laborante,ſeu obſtructo,mittebat ſanguinẽ interdũ è ſuperiori, interdũ ex inferiori corporis portione. Dubitatur autem quæ ſit ratio,quòd in oppoſitionibus congruis faciendis,

Qua de cauſſa in

endis, corpus biſecandum ſit in iecur & nes? & cur pede affecto non ſecetur vena ontis? Equidem quòd ſentio dicam. Si nguis qui mittitur, debet retrahere ſaninem qui influit ad partem affectam; neſſe eſt, vt motus qui ſubinde ac ſubinde in ſanguine euacuato, perueniat ad mom ipſius ſanguinis, qui ad partem infludum enim detrahitur ſanguis, ſemper as vicinus mouetur, donec tandem hic otus pertingat ad illum ſanguinem, qui fluit ad partem affectam. Id quod non cceſſeret, ſi pede inflammato, frontis veſecaretur: niſi enim ℔.x. aut xij. ſanguis detraherentur, non poſſet vnus motus alterum pertingere. Sed ſi totũ corpus ſecetur, facilè vtriq; motus ſeſe inuicem ntingere queunt.

contraríetate reuulſoria, corpus biſecetur.

Ad materias cheirurgicas etiam pertint cucurbitulæ ſcarificatæ & ſiccę: item ercitatio, frictio, vincula ſeu ligaturæ: in ibus ipſis quoque conditio reuulſionis ruanda, vt fiant in locis contrarijs: verbi atia: cui crura laborãt phlegmone, is nõ des, ſed manus exercebit, item manus icabit, primũ calido linteo, deinde manis inunctis oleo liliaceo, vulpino, nardio, coſtino. c. 6. l. 13. meth. c. 2. l. 2. de tuẽda ſan,

Alia præſidia reuulſoria.

ſan. Frictio autem ſemper debet inchoari ab extremitatibus aut crurũ, aut brachiorum, donec ſenſim deueniatur ad ſummũ humerum, & femoris principium: quo facto, rurſus incipienda frictio eſt à ſummo humero, & femoris principio, & in extremitatibus eſt finienda. Per primam frictionem humores mouentur; per ſecundã deorſum trahuntur & impelluntur. Ligatura incipienda eſt in ſummitate partis, ad quam reuellendum eſt: verbi gratia, ſi ad brachium; primò ligandum eſt brachium ad ſummũ humerum, deinde ad cubitum, vltimo loco ad carpum: ita in crure, primò in ſummitate femoris, deinde ad genu, tertiò ad malleolos. Ligaturâ autem dolor eſt excitandus, & tamdiu pars ſtricta tenenda, vt reliqua pars non mortificetur: proinde ſenſim & ligare partẽ, & reſoluere ſolem[9].

3. *Pharmacia.* Medicamenta trium ſunt generum: alia prohibent ſanguinẽ ſuperfluum genitum moueri, & influere ad partẽ affectam: alia prohibent ſanguinem influentem, ad partem affectam peruenire: alia denique euacuant ſanguinem iam influxum, qui iam in tumorem attollit partem.

De primis primò dicendum, quia magis reſpiciunt totius corporis euacuationem,

quæ

æ antecedere debet curationem partis ectæ. Sed dubitatur: nam purgãtia aufe- t cacochymiam, c.6.l.13. meth. Ergo nõ ſſunt ſanguinis redundantiam tollere. ſponſio. Licet purgãtia in hoc caſu alie- ſint; conueniunt tamẽ lenientia & prę- rantia: niſi enim corpus ab excrementis calibus liberum redderetur; hęc ſubſiſte- it, & calidiora redderentur, ipſumq; ſan- inem ad fluxum aptum facerent.

Sanguinẽ alterãtia, & eius cacochymiã eximẽtia.

Quare in inflãmatione probantur me- camenta lenientia, & ea potius frigida, àm calida, vt ſunt caſſiæ flores, tamarin- , electuarium de ſebeſten, ſyrupus è mul- lici roſarũ incarnatarũ infuſione. For- lę hunc ad modum in rem præſentem à edico præſcribi poſſunt: ℞ flor. caſſię re- ns è cãnis extract. ℥j. pulpę tamarind. ℥ß. iſc. & cum ſaccharo fiat bolus, hora ante andium aſſumendus. Si potio magis arri- at: ℞ ſyr. roſ. laxatiu. ℥iiij. vel ℥v. decocti narind. quantũ invicem ſatis eſt: Miſc. & t hauſtus, qui æſtate potiſſimùm, horis te paſtũ quatuor, propinabitur. Hyeme lis cõueniet: ℞ mellis roſat. ſolutiui ℥iiij, l ℥v. decocti florum & fructuum cordial. ſ. Miſc. & paretur hauſtus. Hiſce leniẽti- us aluus blandè exoneratur, viaque para-

Lenientia.

tur, vt facilior ſyruporũ ad hepar ſit diſtributio.

Alterantia: corũque neceſſitas.

Lenita aluo, decocta & ſyrupi exhibeãtur, quibus refrigerandi inſit facultas. Etſi enim non minuant ſanguinem; vſus tamẽ eorum per eſt neceſſarius. Si namq; febris comitatur phlegmonem: patet huius incendium frigidis temperãdum eſſe. Quod ſi febris non eſt iuncta; requiruntur tamen ſyrupi modò dicti, ratione partis mandantis, nimirum ob iecur calidius, quod refrigerandum eſt, & calidorum humorum generatio prohibenda. Rarum valde eſt, eum qui inflammatione corripitur, ab vtroque, febre dico & hepate calidiore, immunem eſſe. Nihilominus, ſi id eueniat, apozemata & ſerapia refrigerantia negligi non debẽt, ratione ſanguinis influxuri: hunc enim ad fluendum ineptum reddunt, calidũ refrigerando, tenuemq; & mobilem incraſſando; vias conſtringendo; vehiculum, quod fluxilem reddit ſanguinem, auferẽdo.

Vires alterantiũ quales heic requiruntur.

Primùm ergo refrigerãtes ſint ſyrupi, ad ſanguinem & humores genitos refrigerandũ: quales ſunt, de cichorio, de ſoncho, portulaca, papauere, cũ decocto lactucæ, & hordei, vel ſimiliũ ſimpliciter refrigerantium. Deinde aſtringentes ſint ſyrupi, ſed modicè: ne

:ne accidat, quod Medico cuidam non
docto olim eueniſſe memini: cùm enim
upum myrtinũ exhibuiſſet, æger in icte-
incidit ex obſtructione, quia valde obe-
erat, venaſq; anguſtas habebat. Si ergo
tienti venæ latæ ſint, ſyr. myrtinus pro-
ſt, item ſyr. granatorum, rob de ribibus,
decocto hypociſtidos & malicorij, quæ
lenter aſtringunt. Si contrà anguſtæ ſint
næ, moderata erunt aſtringentia, vt eſt
roſarum recens, infuſum roſarum, de-
ctum plantaginis, rubi, piloſellę. Tertiò,
upi erunt vrinam cientes: primùm pro-
er febrem, ne huius calore, tenues ac ſe-
i humores calefiant: deinde, quia ſeroſi
mores vehiculum ſunt reliquorum hu-
orum, qui inflãmationem faciũt. Huiuſ-
di eſſe poſſunt vel frigida, vt ſyr. capill.
n. decoctum polytrichi: vel certè nõ ad-
dum calida, vt ſyr. de betonica, decoctũ
j, radicis petroſelini, &c. Quantum au- *Ordines*
n refrigerare & aſtringere oporteat, in- *ſeu gradus*
nire poterimus ex inflammationũ ma- *alterantium.*
itudine, tempore anni, conſideratione
atis, venarũ, febris, & aliorum, tum præ-
, tum ſecundum naturam. Verbi gratia:
magna inflãmatione, vbi fluxionis ma-
eſt metus, tempore æſtiuo, in iuuene,

cum venis amplis,& cum febre; cõuenient ea,quæ vehementer refrigerant,& aſtringunt. Vt: ℞ ſyr. myrtini, capill. Ven. & de portulaca, cuiuſq; ſemunciam; decocti lactucæ, malicorij, capillorum Ven. ℥ iiij. Miſ. Si vero indicationes his ſint oppoſitę ita vt phlegmone magna non ſit, febris aut nulla aut exigua, tempus hyemis, venæ anguſtę, redundantia humoris ſeroſi in venis: proderunt, quæ mitiſſimè refrigerãt & aſtringunt, plurimum autem vrinam mouent: Vt: ℞ ſyr. roſati recent. de betonica, & de cichor. ſimpl. ana ℥ ß. decocti plantaginis, ſonchi, radicis petroſelini ℥ iiij. Miſc. Si denique pugnent indicationes, vt magna exſiſtat phlegmone, æger ſit obeſus, & venas habeat anguſtas, febris aſſit alicuius momenti, tempus hybernum: oportet miſcere valentia cum mitioribus. Vt: ℞ ſyru. infuſ. roſarum, de papauere, & de betonica, ana ℥ ß. decocti hordei, cichorij, polytrichi, piloſellæ, ℥ iiij. Miſc. Interdum vice ſy-

Iuſcula, yruporũ vicaria. ruporum vtimur iuſculis in quibus decocta ſunt prædicta medicamenta: vel quia ægro ſyrupi ſunt ingrati, & ab ijs ſtomachus offenditur: vel quia oportet vitare dulcia, ſi bilis ſit copioſa, ſi lumbrici in inteſtinis generentur: vel quia corpus debile, aut

,aut emaciatum,quod tum alterandum,
im nutriendum:vel quia ægri ſumptibus
arcendum.

His ita adminiſtratis, nihil prohibet *Purgãtia.*
edicamentum purgans propinare. Licet
iim inflammatio, cuius in præſentia cu-
tionem deſcribimus, à puro fiat ſangui-
:vix tamen corpus,ac ne vix quidem,ca-
ochymiæ omnino expers eſſe poteſt: ta-
o,quod phlegmone non exquiſita,cuius
on ſyncerus eſt ſanguis,ſed aliorum quo-
ue humorum particeps, multò exquiſita
frequentior: ideóque vt plurimum me-
camenta purgantia exhibebuntur.

Sequuntur medicamenta, quæ ſangui- *Alterum*
em iam fluẽtem, ad affectum locum per- *medica-*
enire prohibent:vt ſunt, Reuulſoria, In- *mentorũ*
rcipientia,& Repellentia. *genus.*

Reuellentia in partibus contrarijs ad- *Reuellen-*
iniſtrantur: & omnia facultate ſunt cali- *tia.*
a,atque attrahentia. Inter hæc à Galeno
6.l.13.meth.recenſetur balneum,factum
parte contraria, quod quidem calidum
ſſe debet,ſeu digerens,vt Galenus ait:cu-
iſmodi eſt aqua,non ſimplex, ſed ſulphu-
a,nitroſa,ſalſa,bituminoſa;quales ſolent
ſſe aut ſponte ſcaturientes, vt ſunt ther-
æ Aponitanæ,in agro Patauino; aut arte

factæ, vt ſunt aquæ, in quibus incoquuntur ſaluia, chamæmelũ, calamintha, hyſſopus, nepita, pulegium, daucus, thapſia, aniſum, anethum, thymus, peucedanum, ſerpillũ; & alia calida. Ad hunc vſum etiam confert vinum potẽs, lixiuium, nitrum, ſal. Et hæc vna eſt materia medicamenti reuulſorij. Alia verò (quam loc. cit. tangit Galenus) eſt inunctio, ex oleis calefacientibus, nimirum chamæmelino, vulpino, anethino, nardino, coſtino, de euphorbio, de caſtorio; item ex adipe anſerino, gallinaceo, anatis, taurino, vrſino, leonino. Monet autem Galenus cap. 2. l. 2. de tuend. ſan. primùm balneo, deinde frictionibus, manibus oleo inunctis, vtendum eſſe. Quòd ſi intentio ſit, validioribus adhuc vti reuulſorijs, quia inflammatio magna ſit, fluxus præceps & vehemens; poſſumus parti extremæ aquam vitæ adminiſtrare, vt puta inunctis manibus aquâ vitæ, & contrariâ parte perfricatâ: poſſumus etiam aquam feruentem contrariæ parti admouere; ſolemus enim madefacere linteum in aqua feruente, & admouere parti oppoſitæ, quæ ſtatim rubra euadit, eò quod non modò calor, verùm etiam dolor ſanguinem attrahit. Vnde præſidium in hoc caſu præ-

ſentiſſi-

ntiſſimum & maximum, eſt lixiuium ful-
num, confectũ è cinere & calce viua: quo
oppoſita pars illinatur, non modò calore
: dolore reuellit, ſed etiam veſiculas exci-
ndo vi vacui retrahit influentem ſangui-
em. Interdum, propter præcipitem & ve-
ementem fluxionem, aſſcendendum eſt
d ſinapiſmos & dropaces: noſtris tempo-
bus hæc medicamenta, quia veſiculas ex-
itant, veſicatoria dicũtur. Sunt autem ex
orum cenſu, ſinapi, adarces, pyrethrum,
uphorbium, veratrum album, piper, ſul-
hur viuum, ſtaphiſagria, naſturtium, lepi-
ium, fimus columbinus & caprinus, ſcilla
rita, lac tithymali, & ficulneum, aconitũ,
hapſia, pulegium, cantharides, vrtica,
racontium, flammula Iouis, ranunculus,
xc. Dropax fit è quarta vel quincta parte
lei, & pice ſimiliter: & his additur decu-
lum, aut plus piperis, pyrethri, euphor-
ij, &c. Hæc eſt forma dropacis, qui ſine
era cõficitur. Sinapiſmus autem, aduerſus
luxiones inueteratas, ita paratur, ſecun-
dum Paullum, c. 19. l. 7. Ficus ſiccatæ, ſeu
caricę, vna die in aqua tepida macerantur,
deinde ſequenti die exprimuntur & læui-
gantur, mox acre ſinapi, cuiuſmodi eſt Sy-
riacum & Ægyptium, contuſum, imponi-

tur, & demum diluto caricarum propoſito affuſo, conficitur maſſa, & fit ſinapiſmus: quem ſi vehementem volumus, partes duas ſinapis, & vnam ficuum temperamus: ſin imbecillem, contrarium facimus: ſi mediocrem, æquales miſcemus portiones. Sed nos paſſim ſolemus vti, aut puluere cantharidum, aut facta maſſa è cantharidibus, hoc modo: ℞ cantharidum præparatarum ʒj. ſeminis ſinapi ℈j. fermenti ℥ß. aceti ſcillitici q. ſ. ad fingendum veſicatorium. Optimum & valentiſſimum erit, ſi flammula Iouis viridis contuſa, apponatur parti extremæ. Et hæc ſunt reuulſoria, quæ retrahunt ſanguinem, ad affectam partem influentem.

Defenſiua. Quantum verò ea medicamenta attinet, quæ ſanguinem influentem intercipiunt, & quaſi in itinere detinent; ea vulgò Defenſiua dicuntur, & facultate ſunt frigida, ſicca, terrena, id eſt, aſtringentia, ideoque vaſa conſtringendo, prohibent ſanguinem vlterius fluere. Defenſiua ponuntur, non in partibus contrarijs, ſed ad vaſa intermedia, prope locum affectum: & in locis excarnibus, in quibus vaſa ſunt euidentia, vt in articulis, vel ſupra articulos, nam in his locis muſculi carnoſi degenerant

rant

nt in tendines,& ita vaſa carne non ob-
ıcuntur,ſed ſtatim ſub cute apparent. I-
que ſi inflammatio conſiſtat in pede, ſu-
a malleolos; ſi in tibia, ſupra genu; ſi in
ıxa, ad inguina, defenſiuum apponitur:
a,ſi in ſumma manu,ad carpum; ſi inter
rpum & cubitum, ſupra cubitum; ſi in
ımero ſit inflammatio, ad ſummum hu-
erum,potiſſimumq́; ſub axillis, qua par-
excurrunt vaſa. Porrò defenſiua non e-
ſdem omnia ſunt generis: Alia enim mi-
ıra ſunt, vt aqua plantaginis, roſarum,
ccus rubi, vinum nigrum auſterum, vn-
entum officinarum, cuius mox fiet mẽ-
,&c. alia valentiora vt hypociſtis, balau-
um,ſanguis Draconis,omphacium,ſuc-
s granatorum,& cydoniorum,&c. Vali-
hiſce vtendum, ſi patiens ſit adultus;
rporis habitus durior;ſi venæ latæ; æſta-
potiſſimùm,quo tempore omnia dilatã-
t;ſi denique magna phlegmone, id eſt,ſi
æceps ſit ſanguinis affluentis impetus.
cõtrarijs indicationibus, præſidia quo-
e contraria opponenda. Conſiſtentiæ
am ſeu formæ eſt differentia: nam alia
uidiora ſunt;ſolidiora alia. liquida, ſuc-
, decocta, aquæ ſtillatitiæ: veluti ſuccus
anatorum, cydoniorum, hypociſtidis,

omphacium: decoctum ſantalorum: aqua plantaginis, roſarum, rubi, acetum. His imbuta lintea, articulis imponuntur, actu frigida, & præſertim æſtate; quæ etiam frequenter immutari debent. Compacta magis forma, è pulueribus fit & liquidis ſimul miſtis. In officinis enim commune quoddam defenſiuũ ad vſum parari ſolet, è boli Armenæ, & ſanguinis Draconis cuiuſque ſelibra, ceræ citrinæ vncijs decem, olei roſ. omphacini tribus libris, & aceti è vino albo acerrimi vncijs tribus. Ego tamen intercipientia ſine oleis & cera componi malo. Nam licet oleum roſ. omphacinum, & myrtinum, refrigerent & aſtringant: pingui tamen & vnctuoſa ſua naturâ, partem quoque ipſam remolliunt, & ſi diutius adhæreant, etiam calefaciunt. Poſſet ergo hoc vel ſimile præſcribi aſtringens valentiſſimum: ℞ boli Armenæ, ſanguinis drac. myrtillorum, balauſt. malicorij, æquas ſingulorum partes: oui candido, &, ad penetrationem reliquorum, etiam aceti modico, ſubige. Aliquando vinum nigrum auſterũ miſceri poteſt, dum ad mellis redeat formam. Et hoc medicamento vel articulus oblinitur (mox enim exſiccatur, & adhæret: quemadmodum in equorum etiam cruri-

uribus fieri cernimus,quibus ad influen-
s humores intercipiendum,litus conue-
entes adhibentur) vel id linteo induci-
r, quo circumcirca obuoluitur articulus
râ quidem, non multiplici circumuolu-
one, ne pars incaleſcat: quæ & ipſa, ob
ndem cauſam,ſępius innouanda eſt.Sed
n eſt hîc ſilentio inuoluendus quorun-
m perniciofus error, qui faſciâ partem
pra articulum conſtringunt, vt ceu vin-
lo vaſa cohibeantur, ac ſtrangulentur:
q; detineri poſſe humores autumãt:cum
men ratione ſtricturę potius attrahãtur.
inc ſępe vidi accerſitam eſſe gangręnam
parte affecta;aut ſaltem maximã inflam-
ationem, & ingentem humorum afflu-
m ad partem ligatura conſtrictam. Vin-
lum quippe materia eſt reuulſoria; non
tercipiens.

Repellentia,de quibus dicendum reſtat, *Repellentia.*
nguinem influentem aliò propellendo,
ohibent eum ad inflammatam partem
ruenire. Sunt autem frigida, & vel hu-
ida & aquea, vel ſicca & aſtringẽtia. Sed
oniam de repellentibus mox infrà dice-
us, ſatis erit in præſentia duo aut tria me-
icamẽta proponere, quę influentem ſan-
inem retrò repellunt. Vnum eſt Galeni

c.2. l. 2. ad Glauc. quod oxycratum appellatur, factum ex aceto & aqua. Præterea ibidem aliud ad cataplaſmatis formam cõponitur, factum è ſucco portulacæ, ſemperuiui, & vmbilici Veneris, cum tanta farina hordei, quanta ſatis ſit ad cataplaſmatis formam conficiendam. Tertium conficere poſſumus ad cerati formam: Seminis pſyllij ℥iiij. in ℔. iiij. aquæ macerentur, & percoquantur, & expreſſo ſucco, addantur olei ℔.j. ceræ ℔.ß. fiat ceratum. Repellens autem, quatenus intercipit, non imponendum eſt parti affectæ, ſed in partibus circumſtantibus, & maximè vnde ſanguis influit. Verùm paulò pòſt ipſi etiam parti affectæ applicari poſſe repellentia docebimus.

De poſteriore curationis parte, quæ coniunctam, ſeu proximum reſpicit cauſſam.

Tertium Medicamentorũ genus. Hactenus diætâ pugnauimus aduerſus generationem ſanguinis: cheirurgiâ verò & pharmaceiâ pugnauimus aduerſus ſanguinem ſuperfluum genitum, ne moueatur: præterea etiam ſatisfecimus ſcopo cõſequenti, qui erat, ſanguinem iam fluentem prohibere, ne ad affectam partẽ perueniat. Deinceps tradendum, quibus præſidiorum materijs occurrendum ſit parti inflam-

nflammatæ. Pars ergo inflammata dupli- *Remedia topica, ſeu localia.*
iter recedit à naturali ſtatu: primùm quia
lus iuſto eſt repleta; deinde quia calidior.
.8.l.13.meth. c. 5.l.3.de temp.cap.95.art.
ied. Repletio indicat euacuationem: Ca-
or autem præter nauram indicat refrige-
ationem. In arte medica de refrigera-
one Galenus nihil dicit: quia ſublatâ
auſsâ caliditatis, nimirum ſanguine fer-
ente, per vacuationem, ſponte ſequitur
efrigeratio, ceſſatque caliditas, vt c. 5.l.3.
e temp. dicitur. Vacuatur autẽ pars duo-
us modis, vel ſi retrò Regeratur humor,
el ſi per patiẽtem locum Euacuetur. Re-
eritur, repellentibus: per locum affectum
acuatur ſanguis influxus, vel Senſibili-
r, ſcarificatione, & ſectione, vel Inſenſi-
liter, id eſt, in vaporem attenuatus, per
gerentia. Scarificatio non omni conue-
t inflammationi, ſed ei tantùm, quæ ad
ppurationem venit: neq; etiam cõuenit
nni inflammationi ſuppuratę, ſed ei, quę
on poteſt diaphoreticis euacuari medi-
mentis, ob puris copiam, quâ medica-
entorum vis obruitur. Quare materiæ
æſidiorum, quæ perpetuò in omni inflã-
atione locum habent, ſunt Repellentia,
Digerentia, quæ Galenus ſola ca. 8. l.13.
eth. proponit. *Decu-*

De curatione phlegmones in Principio.

Cùm repellens frigidum ſit, & ſanguinem à ſe propulſet; digerens verò calidum & ſanguinem attrahat, attenuet, & in vaporem vertat: patet non indifferenter his eſſe vtendum. Tempora igitur inflammationis diſtinguenda ſunt, è c. 4. l. de temp. morb. Principium eſt, quouſq; pars inflãmata fluente impletur ſanguine. Augmẽtum, quando influxus ceſſauit, & pars affecta magis quàm antea adaugetur. Vigor, ſeu ſtatus eſt, cum pus conficitur, & dolores maximi hominem corripiunt. Declinatio eſt, cum omnia minuuntur, decreſcunt, & materia euacuatur.

Tempora phlegmones.

Quantũ ergo ad principium, num ſolis repellentibus, an verò etiam digerentibus ſit opus, diuerſimodè ſentire Galenus videtur. Nam c. 1. l. 6. *κατὰ τόπ.* ait, in principio phlegmones cõuenire repellẽtia, nec bonum eſſe in principio diſcuſſoria his admiſcere: id quod etiam ſtatuit. c. 10. l. 3. ſimpl. c. 17. l. 3. ſimp. c. 16. l. 13. meth. c. 3. l. 14. met. Cõtrà verò alibi docet, in principijs inflãmationum, miſcenda eſſe ſimul repellẽtia & diſcutientia. c. 16. l. 13. meth. c. 4. l. 1. *κατὰ γέν.* c. 6. l. 13. meth. Reſponſio. Morborum tempora licet inter ſe diuerſa ſint, non tamen

Num in principio puris repellentibus vtendum.

ıen ita mutuò ſeiunguntur, vt interuallo
ıodā à ſe diſtent; ſed alterum tēpus alterū
detur excipere, & proinde alterius etiam
ıturam participare: id quod potiſſimum
ɔntingit, quādo principium inflāmatio-
s eſt aliquouſque progreſſum, & iamiam
ıgmentum inſtat; tunc enim principium
pit naturam augmenti, eo modo, quo fi-
s veris naturam induit æſtatis. Cū igitur
nguis non confertim, & ſimul influat ad
ırtē affectam, ſed ſenſim & ſenſim; veriſi-
ile eſt, ſanguinem illum, qui priore loco
fluxit, prius etiam à natura & calore nati-
ı ipſius partis agitari, & mutari. Quod ſi
go ſanguis adhuc continetur in minimis
ſis, euacuari debet ſecundum Galenum
r repellentia: vbi autem conſiſtit extra
ſa, vel in ſpatijs, vel in poroſitatibus par-
ım ſimilarium, tunc digerētibus euacua-
lebet. Veriſimile autem eſt in principio
ılegmones, & præcipuè in primo impe-
, totum fermè ſanguinē adhuc contineri
minimis vaſis: vbi autem principiū pro-
eſſum eſt, & nihilominus ſanguis fluit,
edendum eſt portionē ſanguinis multā
ıpulſam fuiſſe ab eo qui fluit, & extra va-
excidiſſe, atq; ita indigere & repellēte &
gerente: vt ſcilicet & repellatur ſanguis,
qui

Reſponſio, deſumta à loco, ſedeue humoris influxi: & à partibus principii, priore, ac poſteriore.

qui in vaſis continetur, & diſcutiatur, qui è vaſis excidit. Sic ergo Galenus puris repellentibus vtitur in principio phlegmones: miſtis verò in principio quod naturam augmenti ſapit, ſanguine ſcilicet partim in vaſis exſiſtente, partim è vaſis effuſo. Eſt & alia ratio, ob quam interdum puris repellentibus, interdum miſtis in principio vtimur, è c.6.l.13.meth.c.95.art.med. Quando enim ſanguis qui influit tenuior eſt; tũc puris vtimur repellentibus: cum craſſior, miſtis.

Alia ſolutio, e qualitate humoris.

Sed dicat quis: cur in principio, etiam exſiſtente ſanguine in minimis venis, non poſſumus ipſum euacuare per partem affectam inſenſibiliter, per digerentia ipſum attrahendo extra venas, deinde attenuando, & in halitum vertendo; dimiſſis è toto repellentibus? Reſpondet Galenus, nos in principio inflammationis, magis repellẽtia medicamenta, quàm digerentia vſurpare debere, propter tres rationes. Prima affertur c.16.l.13.meth. nam in principiis parum eſt, quod influit; & maxima è parte tenuius; & partis recipientis virtus nonnunquam valentior, vtpote nondum laſſata; & tandem, quod in afflicta parte continetur, nondum violenter eſt impactum.

Cur in principio magis repellentia, quàm digerentia locum habeant.

1. ratio.

Notan-

otandum autem, quod dicit, virtutem
pultricem, in principio nondum laſſa-
m eſſe à copia ipſius ſanguinis, ſed valen-
rem eſſe ideóq; tranſmittere poſſe ſan-
inem ad alias partes, potiſſimùm cum
luuatur à repellente impoſito medica-
ento. Et hoc eſt, quod dicit Galenus cap.
o aureo 95. art. med. quod vaſa, è medi-
mento repellente, ſeu aſtringente, vigo-
addito, à ſe ad alias tranſmittant. Sic er-
repercutiens ſua naturâ frigida, impel-
ſanguinem influxum ad alias partes; &
pultrici vaſorum vigorem addit, vt vaſa
alias partes tranſmittant; partes item
inæ loco inflammato, ſi vel miſſione
guinis, vel diæta exinanitæ ſint, facilè
ſe attrahunt, quæcunque repercutiun-
à medicamento repellente. Altera ra- 2. ratio.
,cur in principio magis vtendum repel-
tibus, proponitur cap. 95. art. med. quia
r repellentia expeditior fit vacuatio, ſci-
et per vias maiores & magis expeditas:
pellens enim primò propulſat ſanguinẽ
aſis minimis ad maiora, & ab his ad alia
uc maiora: at contrà vacuatio per di-
entia ſemper fit per vias anguſtiores,
a ſanguis primò attrahitur è vaſis extra
a, in ſpatia vacua anguſtiora: deinde at-

D trahi-

trahitur ad poroſitates partis, quæ adhuc ſunt anguſtiores; vltimò attrahitur ad cutem, ceteris dẽſiorem. Expeditior ergo via eſt vacuandi ſanguinẽ influxum per repellentia, quàm per digerentia. Tertia ratio eſt, quia imponẽdo repellens, ſatisfacimus alteri indicationi, quæ eſt refrigerare calorem extraneum inſignem; qui etſi refrigerari etiã poſſit, per euacuationẽ ſanguinis influxi; attamen attenuatio illa fit in tempore, ſed quæ fit à repellente, fit ſtatim. Quare ad influxã materiã euacuandum in principio magis ſunt vſurpanda repellentia, quàm digerentia: primùm quia retrocedit humor, tribus de cauſſis, & quia impellitur procul à medicamento repellẽte; & quia à locis ſanis exinanitis retrahitur; & quia à parte affecta nondum laſſata, & à vaſis ob vigorem ipſis additum à medicamẽto repellente, trãſmittitur: altera ratio eſt, quia per repellẽtia expeditior fit vacuatio, quia ſemper fit per vaſa maiora: tertia eſt ratio, quia repellentia ſua frigiditate refrigerant inſignem calorem flammeum.

3. ratio.

Repulſio fit dupliciter.

Porrò repellẽtia duplici ratione repellunt, primùm per ſe, qualitate frigida; ſicut enim calor ad ſe trahit, ita frigus à ſe propulſat: deinde per accidens, quia dum frigidum

applicatur medicamẽtum, calor par-
ontrarium ſuum aufugiens, ſecum et-
ducit ipſum ſanguinem; & ſic repellẽs
ratione etiam per accidens repellit.
epellentium genus, aliud eſt frigidum
midum, quod dicitur repellẽs humi-
, vel aqueum: aliud eſt frigidum & ſic-
, quod dicitur repellens ſiccum, vel
um, & aſtringens. Hoc valentius eſt
riore: quia duplici ratione repellit, &
enus frigidũ, & quatenus aſtringens:
im contrahit, corrugat, & cõſtringit
partem, & ita humores ab ea ad alias
exprimit: repellens autem aqueum,
rigiditate repellit, humiditas enim
epellit, ſed laxando potius vim repel-
obtundit. Galenus nõ determinauit,
do repellente aqueo, & quãdo aſtrin-
vti debeamus. Meo tamen iudicio, ſi
legmone dolor vrgeat, & quadamte-
l ſe curationẽ trahat; vſurpanda poti⁹
epellentia aquea, ſiue mitiora, ſiue
ora: ratio eſt: quia humiditas frigidi-
iuncta poterit laxãdo demulcere &
partes à dolore proritatas, & exaſpe-
aſtringens autem contrarium efficit,
onſtringit & exaſperat partem, ſicq;
em auget. Aſtringente igitur vten-

Differentia repellentiũ: & quando ſingulis ſit locus.

dum eſt, cùm dolor non vrget; &, ſi patiens habet venas magnas.

Repellentia aquea. Repellentia aquea ſimplicia ſunt, ſemperuiuum, lactuca, portulaca, intubus, polygonum, trifolium, auricula muris, lenticula paluſtris, pſyllium, oui albumẽ, vmbilicus Veneris, ſolanum, endiuia, cucurbitæ ſuccus, plantago, atriplex, violæ, platanus, & in ſumma omnia frigida, quæ veluti aqueo humore imbuta ſunt. Inter hæc autem dantur gradus, ſecundum maiorem & minorem efficaciam, quæ reſpondet vigori ipſius frigidi: hinc minus repellit, platanus, trifolium, pſyllium, vmbilicus Veneris, quàm portulaca, ſemperuiuum, lactuca, & ſolanum: ideoque in hoc genere etiã dantur valentiſſima, quæ ſcilicet valentiſſimè refrigerant, vt cicuta, hyoſcyamus, mandragora, papauer; quibus cautè vtendum, potius miſtis, quàm ſimplicibus & puris. Ex his etiam alia medicaméta componi poſſunt. At ſi tum ſimplicibus rectè vti, tum compoſita rectè componere volumus: oportet nos conſiderare craſin & totius corporis, & partis inflammatæ, magnitudinem inflammationis, & copiam materiæ confluentis, ſitum partis, ſenſum, *1. Mitiora* vias, & aërem ambientem. Si enim oriatur inflam-

mmatio in homine calidioris tempe-
enti, in parte calida atque carnoſa, &
admodum magna ſit inflãmatio, nec
odum copioſus ſanguis influens, & ſit
rte ſenſu exquiſito prædita, & quoad
n in parte non decliui, & patiens habe-
nas anguſtas, & ambiens aer ſit frigi-
hæc omnia indicant mitiora eſſe re-
ẽtia vſurpãda: cuiuſmodi ſunt è ſimpli-
s, platanus, trifolium, pſylliũ, vmbili-
Veneris, quibus quatuor modis vten-
ſt: aut enim folia cruda imponuntur:
i propter aſperitatem non licet, deco-
tur in aqua, deinde linteo affunduntur
nponuntur, aut decocta & contuſa im-
untur: aut deniq; lintea imbuta in ſuc-
orum expreſſis imponuntur. E com-
tis autem in propoſito caſu, eſt oxycra-
c. 2. l. 2. ad Glauc. quod componitur
qua & aceto. Item; quod à Galeno cõ-
itur è mucilagine, ſeminum pſyllij,
oleo, & cera. Si aſſint indicationes iã 2. *Valen.*
s contrariæ, ita vt inflammatio magna *tiſſima.*
copia ſanguinis irruentis multa, &,
ẽs ſit adultus; id eſt, temperaturæ frigi-
& ſit in parte frigida excarni, & habeat
ũm obtuſum, & viæ amplæ ſint, & am-
s aer calidus: requiruntur valentiſſi-

ma repellentia: vt ſunt hioſcyamus, mandragora, papauer, ſi vel decoquantur, vel ſucus eorum exprimatur, & linteo madefacto imponatur. Quod ſi indicationes ſint repugnantes, ita vt inflammatio magna ſit alia autem è parte temperatura calida &c. tunc, ſi refringantur indicationes; repellens congruum erit, ſemperuiuum, portulaca, lactuca, ſolanũ: & è compoſitis, quod ſecundo ad Glauc. conficitur, è ſucco portulacę, ſemperuiui, lactucę & ſolani, cũ tãta farina hordei quãta ſatis ſit ad conficiendũ medicamentũ in forma cataplaſmatis. Sed videndum eſt, qua ratione, mitia, valentiſſima, & mediocria repellentia indicentur. Quare craſis calida, & totius & partis, indicat, mitiora eſſe vſurpãda, quia ſignificatur exiguus exceſſus; nam in habentibus ſymbolum facilis eſt tranſitus: contrà, ſi craſis frigida ſit, & tum aſſit inflammatio, patet exceſſum magnum fuiſſe factum. Sic ætas puerilis, propter carnem tenerã facilè immutatur & alteratur à medicamẽtis; vnde mitiora exigit repellentia, quàm corpus adultum, & durum, quod difficilè medicamento viam præbet. Sic magna inflammatio valentiora exigit; quia ſignificat magnã copiam ſanguinis influentis. Senſus partis exqui-

3. Mediocria.

Gradus repellẽtium, a quibus indicentur.

quiſitus,mitiora poſtulat, non enim to-
at validiora:contrà,obtuſus. Lata vaſa,
oniam per hæc multus ſanguis influit,
gunt valentiora:mitia enim multum il-
a ſanguinem repellere nequeunt. Vlti-
,aër ambiens ſiquidem calidus ſit, & i-
phlegmonem calfacit:vnde robuſtiora
git repellentia.
Eadem hæc in aſtringẽtibus locum ha- *Aſtringentia.*
t: Si enim aſtringens eſt mitius,non re-
cedit ſanguis:ſi valentius,cutis multum
rahitur,vnde dolor exaſperatur, fluxio
ſcit, & quod in parte relinquitur, ſcir-
des & cõtumax redditur, vt ægrè poſt-
iſcutitur; imò, quod deterius, è vehe-
ntiori aſtringente,ſępe recurrit humor
membra principalia. Quare mitiora a- *1. Mitiora.*
ngentia ſimplicia ſunt, vitium folia &
reoli,rubus,roſarũ capita,oxyacantha,
um auſterum nigrum, acetum, oleum
phacinum,myrtinum, roſaceũ, ſanta-
c. Valẽtiora ſunt, balauſtium, ompha- *2. Valentiora.*
m,ſorba,corna,meſpila,pyra ſylueſtria,
cydonia,fructus & folia myrti. Adhuc *3. Valentiſſima.*
ntiora videntur,mali corium,rhus, cy-
us,acacia,bolus Armena,terra ſigillata,
rcus,cupreſſi folia, germina, & nuces,
immatura,hypociſtis,terra Cimolia,

lapis ſanguinarius: & in ſumma, omnia frigida ſicca, & terrenę ſubſtantię. Inter compoſita mitius eſt illud, quod conſtat ex oui albo, oleo roſaceo, & aqua roſarũ ſtillatitia: imbuuntur lintea, & imponũtur In eadem claſſe eſt ceratum roſaceum, confectũ è cera, & oleo roſaceo, Valentius aſtringit, Infrigidans Galeni, quod ℞ ceræ albæ ℥iiij. olei roſati, omphacini ℔.j. nouies abluuntur aqua fontana frigidiſsima & limpida; deinde aceto albo ſubiguntur: & fit vnguentũ. Prędicto adhuc validius eſt hoc: ℞ boli Arm. partem j, terræ ſigillatæ partem dimidiam: olei roſati partes iij. aceti, & ſucci herbarum frigidarũ partem dimidiam pulueriſanda pulueriſentur, & ijs acetum & oleum ſenſim miſceantur, donec fiat linimentum. Aliud medicamentum eſt, quod ℞ olei myrtini ℥iij, myrtillorum pulueriſatorum ℥jß. Cerę q. ſ. ad cerati formam. Deſcribũtur etiam ab Auicenna tertia quarti tr. 1. cap. 3. medicamenta huiusgeneris plurima. Non eſt reticendum illud, quod Galenus conficit è ſemperuiuo, è corticibus malorum punicorum, in vino decoctis, è rhoë & hordei farina: hoc. n. medicamẽtum repellit id quod influit, exſiccat quod continetur, & membra circumſtantia corroborat.

Cõpoſita: horumq; ordines.

orat c.2.l.2.ad Glauc. Medicamẽta ha-
ius propoſita conferunt in priori parte
cipij inflammationis.

uod ſi principium verſus augmentum *Poſterior principii pars.*
at, & huius naturam ſapiat, miſcenda
digerentia, ita tamen vt repellentia
polleāt: quo in caſu laudatur Diaglau-
a Galeni, & Diachalciteos. Laudatur
n hoc: ℞ maluarum, parietariæ, plan-
iis, ana M.jß. coctis in aqua & contuſis,
farinæ hordei ℥ij. roſarum rubr. ℥j. o-
amæmelini ℥iiij. decocti prædicti q ſ.
& fiat cataplaſma. Id autẽ notãdum,
ienter hæc medicamenta eſſe immu-
a, ne à parte affecta calefacta, eandem
im recalfaciant.

Curatio phlegmones in Augmento.

gmentum inflammationis, è c.4.l. de *In augmẽto inflammationis discutientia requiruntur.*
.temporib. & com.4.l.1. de hum. eſt,
do influxus ceſſauit, & pars affecta
quàm antea adaugetur. Ratio autẽ
eſſante fluxione magis augeatur in-
tio, eſt; quod ſanguis extra vaſa pro-
, neceſſariò incaleſcit & putreſcit;
anguis funditur, & in ſpiritum ſeu
m vertitur: quibus de cauſſis parti-
nagis augetur & dolet, etiamſi nihil
t. Quoniam ergo pars augetur, pro-

pter ſpiritum genitũ, & fuſionẽ ſanguinis; ſanguis autem funditur per calorẽ putredinalem, qui exoritur, quoniã ſanguis putreſcit, cùm extra vaſa conſiſtat, in loco alieno: hinç oritur indicatio curandi phlegmonem in augmento: diſcuſſio nimirum ſiue euaporatio ipſi⁹ materię: ſanguis enim extra vaſa conſiſtens, nõ repellentibus, ſed digerentibus euacuatur.

Obiectio duplex. Porrò Galenus augmentum curat, per digerentia & repellentia ſimul miſta: nam c.4.l.1.κ.γέν. ait: vbi inflammationes incipiunt & accreſcunt, repellentium vis præpollere debet: id quod etiam docet, c.1.l.6. κ.τόπ. cap.10. & 17.l.3.ſimp. Augetur etiam difficultas, quia c.1.l.6.κ.τόπ. addit, quouſq; aliquid influit, repellentia habere locum: vbi reſtitit fluxio, quod eſt in augmento, concoctoria eſſe afferenda, & deinde conſequenter diſcuſſoria: At cõcoctoria, multum diuerſa ſunt à repellentibus & digerẽtibus. Non videtur ergo ſibi cõſtare Galenus? Reſpondendum eſt, primùm ad eam *Solutio poſterioris.* inſtantiam, quæ de concoctorijs habetur. Duobus modis inflammatio terminatur: vno, per ſuppurationem ſanguinis influxi; & tunc in augmento vtendũ eſt concoctorijs: alio modo per διαφόρησιν, dũ ſanguis influxus

ſus in halitum vertitur per diſcutientia;
de hoc curandi modo nos in præſentia
mus,vbi non conueniunt concoctoria,
repellentia & digerentia tantùm. An *Prioris*
ò digerentibus ſolis in augmento,vel & *ſolutio.*
ellentibus ſimul locus ſit:ita ſtatuendũ.
i ſanguis influxus in incremento aliqua
arte extra vaſa excidit, & hac ratione
iget, vt euacuetur digerentibus: bona
ien pars ſanguinis adhuc conſiſtit in i
venis:nam qui priori loco influxit, hic
dubio impulſus eſt ab eo, qui conſe-
nter fluit,ideoque extra vaſa conſiſte-
oteſt:multas tamen adhuc in ipſis vaſis
itinetur,qui repulſione indiget. Hinc
lenus in augmento, vtitur repellenti-
& digerentibus miſtis;ita tamen vt to-
ugmenti tempore præpolleant repel-
tia digerentibus,eò quòd maior portio
teriæ, adhuc conſiſtit in ipſis vaſis, &
eſt repelli. Superare autem repellentia
ent digerentia magis in ea parte au-
ẽti,quæ propinqua eſt principio,quàm
e fini & vigori.

Quoniam ergo augmentum phlegmo- *Diſcuti-*
poſtulat repellentia & digerentia;deq; *entia.*
ellentibus iam diximus:nunc ad Dige-
a accedamus. *διαφορητικὰ* igitur è c.5.l.8.
ſimpl.

ſimpl.ſanguinem influxum per halitum educunt: primò enim ſanguinem attenuãt, deinde in halitum ſeu vaporem vertunt, poſtremò ad ſe attrahunt, & per ἄδηλον διαπνοὴν, ſeu per inſenſibiles meatus ipſius cutis euacuant. ca. 16. l. 13. meth. Porrò, digerens medicamentum debet eſſe calidum & ſiccum in tertio gradu, & præterea tenuium partium. l. 9. ſimpl. c. de paronych. Nam alumen, licet calidum & ſiccum ſit in tertio; non tamen digerit, quia eſt craſſarũ partium & ſtypticum, nec permittit materiam exire, aut euaporare.

Differentia. Sed in hoc tertio gradu magna eſt latitudo; quædam enim digerẽtia ſunt mitiora, quædam mediocria, alia vehementiſſima. Rurſuſq; alia Simplicia, alia Compoſita.

Simplicia diſcutiẽtia.

1. Simplicia mitiora ſunt, chamæmelum, ammoniacum, galbanum, fermentum, radices liliorum alborum, radices althææ, lupinorum, fœnigræci, & milij farina, lolium, eruum, cicer.
2. Valentiora ſunt: thymus, thymbra, origanum, peucedanum, mentha, marrubium, pulegium, calamintha, hyſſopus, radix ariſtolochię, anethum, &c.
3. Valentiſſima ſunt, ſpuma nitri, & nitrum ipſum, ſulphur viuum, calx ſemel exſtincta, galanga, &c. c. 1. l. 6. κατὰ τόπ. Ex his, ſimul

cum repellentibus miſtis, fiunt com- *Compoſita.*
ta medicamenta. In hac autem miſtio-
portet perpendere, inflammationis
nitudinem, ætatem, temperaturam, &
ra, de quibus alias diximus. Nam ſi in- 1.
matio exigua ſit, temperatura calida
imida, ætas puerilis, tempus ęſtatis, vię
ſtæ, ſitus non decliuis; mitioribus &
llentibus & digerentibus eſt vtendũ:
llentia quidem congrua erunt, trifoli-
latanus, pſyllium, vmbilicus Veneris:
entia autem cõuenient, fermentum,
um & althææ radices, &c. Et huius eſt
ris medicamentum quod ab Auicen-
mponitur: ℞ foliorum oliuæ M.j. ab-
ij, roſ. cuiuſque M.ß. farinę hordei ℥ij.
hamęmelini ℥iij. coquuntur ex aqua,
nduntur. Aliud eiuſdem ordinis ſic
defruti ℥iij. aquæ roſ. aceti, cuiuſque
oci ʒij. moderato igne parum ferue-
einde colentur, & lintea imbuta im-
ntur. Si indicationes prædictis ſint 2.
ariæ, valentiſſima repellentia & di-
tia locum habent: repellentia ſunt,
orium, balauſtium, portulaca, ſem-
uum: digerentia, calx ſemel exſtin-
lphur viuum. Si indicationes ſe fran- 3.
repellentia & digerentia erunt me-
diocria:

diocria: repellentia, lactuca, ſolanum: digerentia, thymus, pulegium, ſatureia, calamintha. Formula talis præſcribi poterit: ℞ myrtillorum, lactucæ, ſolani, ana M. j. pulegij, calaminthæ, hyſſopi ana M. ß. Coctis in aqua, & contuſis adde farinæ fœnigræci ℥ iij. pulueris betonicæ, chamæmeli, ana ℥ j. olei anethini, chamęmelini ana ℥ iij. decocti herbarum prædictarum q. ſ. ad cataplaſma.

Curatio phlegmones in Statu.

Scopus curandi in vigore. Status ſeu vigor inflãmationis eſt, quando ad eum gradum peruenerit, vltra quem progredi non poteſt, id eſt; quando adeſt extremũ magnitudinis, in quo & inſignis calor perſentitur, & maximi dolores hominem corripiunt. Curatur autem inflammatio in vigore, ſi euacuetur materia, ſeu ſanguis influxus.

Num in ſtatu tãtum digerendũ, an etiam repellendum. Dubitatur autem num digerentia tantùm, an verò cum his & repellentia ſint vſurpanda. Nam Galenus c. 16. l. 13. meth. ait, in ſtatu phlegmones διαφόρησιν ſaltem habere locum: cùm repellentia nil notatu dignum efficere queant. Idem ſentit, c. 10. & 17. l. 3. ſimpl. Contrà verò c. 4. l. 1. κ.τόπ. ait Galenus, in ſtatu inflammationis, pares eſſe indicationes repellendi & digerendi: quod

d etiam ſtatuitur c.6.l.1. κ.τόπ. Reſpon- *λύσις.*
Principium ſtatus ſapit naturam au-
nti,in quo materia copioſa in vaſis cō-
, copioſa etiam extra vaſa effuſa eſt: i-
ratione loci & ſtatus ipſius materiæ
antur repellentia & digerētia, æqua-
miſta. In media autem parte ſtatus,
iam materia copioſior effuſa eſt extra
paucior autem in vaſis conſiſtit: iccir-
oortet digerentia præpollere repel-
ous. In vltima parte ſtatus, quæ ſapit
am declinationis, quia materia iam
rſa extra vaſa conſiſtit; ideo tunc in-
tur digerentia pura, ſed quæ tamen
itiora.

n ergo remedia proponenda. In pri- *Materia*
tus parte, indigemus repellentibus *remedio-*
utientibus, æqualiter miſtis: & qui- *rum, in*
indicationes requirunt mitia; con- *ſtatu.*
nt, folia vitis, ſalicis, & plantaginis, 1.
iliorum & althææ radices, chamæ-
n, anethum, ſemen lini. At ſi indica-
, in prima ſtatus parte valentiora
ent: conueniunt hypociſtidis, cu-
& malicorij, ana pares portiones: i-
phuris, calcis ſemel exſtinctæ, nitri,
res portiones. Si indicationes in
ſtatus parte pugnent: congrua erūt,
myrtilli,

myrtilli, portulaca, lactuca, cum calamintha, origano & pulegio, ſimul miſtis. Laudatur quoque ab Auicenna epithema, factum è ſucco vmbilici Veneris, & è ſucco apij, æqualiter miſtis. Commendatur etiã in principio ſtatus emplaſtrum, factum è furfure triticeo, decocto in aceto, aut in

2. vino nigro auſtero. At in media parte ſtatus, quo tempore digerentia oportet ſuperare repellentia: neceſſe eſt omnino de repellentibus quædam ſubtrahere, & plura digerẽtia admiſcere. Vnde ſi prædicto emplaſtro, confecto è furfure triticeo, addantur flores chamęmeli & meliloti: efficietur medicamentum aptum in media parte vi-

3. goris. In vltima parte ſtatus, in qua pura digerentia, ſed mitiora vſurpanda ſunt, medicamentum confici poterit è chamæmelo, radicibus liliorum alborum, farina fœnigræci, oleo anethino, & vino albo. Vt: ℞ flor. chamæmeli Mj.ß. rad. lil. alb. ℥iiij. coctis in aqua & contuſis adde, farinæ fœnigræci ℥ij. olei anethini ℥v. vini albi q. ſ. ad cataplaſma. Item, ℞ flor. chamæmeli, meliloti ana P.j. ſem. anethi ℥ß. decoquantur in vino, tundantur, & cum melle paretur cataplaſma conueniens fini vigoris.

Curatio phlegmones in Declinatione.

In

declinatione, ſecundum Galenum, *Digerentia pura.*
.6.κ.τόπ.& cap.10.l.3. ſimp. indicantur
digerentia, quia materia tota eſt effu-
ra vaſa: ſed eo valentiora indicantur
entia, quò magis progreſſa eſt decli-
inflammationis. Vnde in prima par- 1.
clinationis, in qua mitiora digerentia
ntur, ſpongia eſt opportuniſſima,
a in aquis thermalibus Patauinis
hæ non aſſunt, in aqua ſalita. In me- 2.
arte declinationis, ſpongia exprimẽ-
valentioribus digerentibus, vt in de-
origani, pulegij calaminthæ. In vlti- 3.
arte declinationis, exprimatur ſpon-
aqua calcis. Cõuenit etiam in decli-
ne ceratum ſacrum; aut hoc cata-
na: ℞ hyſſopi, origani ana M. j. deco-
vino potenti & contuſis, adde olei
b. ℥ iiij. pulu. pulegij, farinæ fœnigræci
j. fiat cataplaſma cum vino propoſito.
ctenus de modo curandi phlegmonẽ
epellentia & digerentia.

Capvt VI.

phlegmone per Suppurationem curanda.

Era & regia phlegmonem curãdi via *Altera via curandi.*
ea eſt, quam modò propoſuimus. Sæ-

inflãmationem. pè tamen cõtingit, vt inflammatio ſuppuretur, id eſt, vt ſanguis influxus in pus, vel ſaniem vertatur: vnde altera inflammationem curandi ratio oboritur. De hac duplici curatione Galenus cap. 3. l. de inæqu. intemp. ait: factæ inflammationes duplicem habent curationem; nimirum, vt materia quæ fluxit, aut digeratur, aut cõcoquatur; ſed ipſam digeri longè eſt optabilius: nam concoctionem duo conſequuntur, puris nimirum generatio, & huius in aliquem locum abſceſſio: propter generationẽ puris, in longius protrahitur curatio: ratione abſceſſus autem migrat inflammatio in alium morbum.

Puris cauſſa efficiens. Sed de puris generatione quædã dicenda. Galenus ſtatuit, in parte inflãmata duplicem reperiri calorẽ; natiuum, & extraneum, c. 3. l. de inæqu. intemp. com. vlt. l. 1. prognoſt. apho. 47. ſect. 2. c. 6. l. 5. ſimp. c. 6. l. 1. de diff. feb. Natiuus cõſeruat partem, & omnia adminiſtrat, quæ ad ſalutem partis ſpectant. Extraneus, oritur è ſanguine influxo, extra vaſa prolapſo, ibiq; putreſcẽte & incaleſcente: & hic natiuo partis calori omnino eſt aduerſus; vnde corrumpit, deſtruit, & impedit omnia, à calore natiuo adminiſtrata. Cùm igitͬ aduerſi ſint hi calores;

es;ſemper pugnant: quæ pugna vel eſt
gua,quãdo alter alterũ omnino & breui
erat;vel inſignis,quando neuter alterũ
erat. Si calor natiuus omnino ſuperat
aneum; tunc materia à calore natiuo
a,poſtquam non poteſt verti in alimẽ-
ı ipſius partis (quæ eſt prima & perpe-
caloris natiui actio, ſi eam poteſt cõſe-
)quia aliena eſt;ſenſim à calore natiuo
enuatur, & per inſenſibilem tranſpira-
ıem euacuatur: & ſic inflammationes,
a vllum incommodum, reducuntur in
uralem ſtatũ. Qua ratione inflamma-
ıes non admodum magnę terminari &
arı ſolent; ſecundum Raſin 13. Conti-
ıt. Quod ſi calor extraneus ſuperet o-
ino natiuum;tunc corrumpitur & ma-
a influxa,& ipſa quoq; pars: vnde fiunt
ręnę & ſphaceli:in quos morbos vehe-
ntiſſimæ inflãmationes terminari con-
ıére. At cùm in pugna neuter calor al-
í vincit;ſed ambo in pugna vel ęquales
t, vel non admodũ impares:tunc vterq;
or ſtrenuè pugnans,ſuum finem aſſequi
tat. Natiuus quidem tentat materiam
ercre in vaporem & halitum;extraneus
rumpere,& putrefacere conatur. Sed
a neuter vincit; neutrius actio in mate-

ria conſpicitur, videlicet nec materiæ diſcuſſio, nec ipſius corruptio: attamen mixta quædam vtriuſque apparet actio, quæ eſt materiæ in pus mutatio.

Puris differentia: indeque nota caloris alterutrius prædominantis.

Verùm in hoc vtriuſque caloris duello, alteri non rarò præualere alter ſolet: quod innoteſcere nobis poteſt è materiæ in pus conuerſæ tum colore, tum odore, tum cõſiſtentiâ. Si enim in pugna ſuperior fuerit natiuus calor: efficitur pus optimum, quale eſt, album, craſſum, ęquale, & parum fœtidum. com. vlt. l. 1. prognoſt. Album eſt, quia conficitur à calore natiuo venarum, arteriarum, neruorum, membranarũ, quæ ſua natura alba ſunt; omne autem quod tranſmutat, in colorem ſibi ſimilem tranſmutat. Craſſum eſt pus, quia concoctio fit incraſſando. Æquale eſt, quoniam calor innatus, per omnes eius partes permeauit, & vniforme reddidit: qua de cauſſa etiam læue exſiſtit tangenti. Tãdem minimè eſt fœtidum, id eſt, quàm pauciſſimè fœtet, quia calor natiuus vicit extraneum. Contrà, ſi in pugna præualuerit calor extraneus, pus quod cõficitur erit aut liuidum, aut rubrum, aut nigrum; erit tenue; inæquale & grumoſum, & peſſimè olens.

Cognoſcitur autem ſuppuratura inflãmatio,

atio,è ſignis inflammationis: quæ,vbi re-miſſa ſunt,nullam ſuppurationem porten-ınt:vbi intenſa, ſuppuratio eſt exſpectā-ı;quādo ſcilicet inflammatio eſt magna, dolores vehementes, qui quotidie fiunt tenſiores,dum pulſatio affligit, dum ad-t tenſio inſignis.

Quando phlegmones ſuppuratio exſpectanda.

Hæc ſigna ſi aſſint;non tentanda eſt cu-tio per repellentia, & digerētia tantùm, d eò omnis induſtria vertenda, vt calor atiuus in pugna prævaleat,& ſic pus opti-um generetur. Prævalebit autē ſi ipſum laugeamus beneficio medicamētorum. daugeri poteſt, tum in qualitate, tum in ıantitate,ſeu ſubſtantia.c.6.l.5.de ſimpl. qualitate; veluti ſi calido, vt 1, addatur lidum vt 3:exempli gratia;ſi cōgio aquæ lidæ vt 1, addatur congius aquæ calidæ 3.In quantitate,quando ſimilis calor,vel a ſubſtantia habens æqualem calorem iungitur: verbi gratia;ſi congio aquæ ca-læ vt 2,adiungamus alium cōgium aquæ lidæ vt 2. Priore modo calor natiuus au-ri non debet,quia ſic verteretur in febri-n,& deſtrueretur. Altero autem modo geri debet: cuius rei gratiâ, ſenes, & qui nt imbecilli ventriculo, ſolent duellos, t catellos ventri apponere.

Quomodo ſuppuratio inſtituenda.

Suppurãtiuũ tẽperatura, & facultas.

Quamobrẽ in inflãmatione, quę ad ſuppurationem ventura videtur, vt pus gignatur bonum, caloris natiui quantitatem augere debemus, concoquẽtib. medicamentis, ſeu pus mouentibus, quę ſimilia eſſe debent calori natiuo partis, cui applicant̃. Et quia natura humana, generaliter calida eſt & humida, ob id Galenus paſſim ſtatuit, medicamentũ concoquens moderatè calidum & humidum eſſe. Attamen, ſi accuratius loqui velimus, pus mouens non eſt dicendum calidum & humidum, ſed eius temperiei, cuiꝰ eſt pars, cui applicatur: vnde & Galenus oleum roſaceum, duræ meningi admotũ, ſtatuit concoquere, ſeu pus mouere, cum tamẽ frigidum ſit & ſiccum; at quia duræ matri quo ad craſin ſimile eſt, propterea ipſi eſt medicamentũ cõcoctorium. Præter autem ſimilitudinem hãc, requiritur vt ſupputans ſit emplaſticũ, id eſt, tenaciter inhærẽs poris ipſius cutis: vt poris clauſis halituoſi trãſpiratus ipſius caloris includantur; ſicq; calor nõ in qualitate, ſed quãtitate augeatur, c.9.l.5. ſimp. Vnde ea cataplaſmata, quæ aut detergentia ſunt, aut nimium calefacientia, vt quæ fiunt è farina fabacea, aut hordeacea; quia hæ reſerant, & aperiunt meatus ipſius cutis, & tena-

ıaciter non inhærent; pus mouere ne-
eunt.

Imponi autem debent inflammatę par- *Quo morbi tempore vtendum ſuppurantibus.*
ıppurantia, à principio augmẽti, vſque
finem fere vigoris: in principio enim &
e phlegmones, cõueniunt, ibi repellen-
, heîc digerentia. c. 1. l. 6. κατὰ τόπ. Ideoq;
ra, quę procedit concoquentibus me di-
nentis, in nullo alio differt à præcedẽte
ra, quàm in medio tempore, penes me-
ramenta localia: nam & in hac inflãma-
ne, tum vena ſecatur, tum alia omnia
dicamenta adhibentur, quæ capite an-
cedenti fuêre propoſita.

Concoquentia, alia ſunt ſimplicia, alia *Materia ſuppurantium.*
mpoſita. E ſimplicibus eſt oleum tẽpe-
um, ex ijs quæ irrigantur: ex ijs verò quæ
rfunduntur, eſt aqua temperata: præter-
adeps ſuillus, gallinaceus, vitulinus, tri-
i farina, butyrũ, thus, malua. E compoſi-
eſt hydrelęum, id eſt, aqua oleo admiſta;
ęterea medicamentũ, quod fit ex hydre-
o, farina tritici, & pane modicè coctо:
m folia maluæ in aqua decocta, mox in
ortario cõtuſa, & axungia ſuilla admiſta
ribus portionibus. Efficaciſſimũ & hoc
: ℞ rad. althææ ℥iij. fol. maluę M. j. coctis
aqua & contuſis adde, axungiæ porcinę,

q.ſ. ad conficiendum cataplaſma. Cui addere etiam poſſumus farinam tritici, & ſeminis lini, & caricas pingues. Interdum vtimur emplaſtro illo, quod diachylon ſimplex dicitur, præcipuè verò mollito, cum ſuillo adipe, vel gallinaceo. Et hęc pus mouentia propoſita, magis vſurpātur in temporibus temperatis, & in naturis humidioribus ac mollioribus. At verò ſiccioribus & durioribus corporibus, hoc conuęnit: ℞ farinæ fœnigræci, & ſeminis lini, ana partes æquales: decoquantur in lacte vaccino; & fiat cataplaſma, maturans, ac dolorem leniens. Eiuſdem naturæ eſt ſequēs: ℞ fol. maluæ, branchæ vrſinę ana M.j. rad. althęę ℥iiij. coctis in aqua & contuſis adde, farinæ fœnigræci ℥iij. olei cōmunis & butyri ana q.ſ. ad cataplaſma. Interdum ad ſanguiné craſſiorem ſuppurādum, feliciter vſus ſum emplaſtro triapharmaco. His inflāmatio ad ſuppurationem ducitur.

Signa materiæ ſuppuratæ. Dignoſcimus autem ſuppuratam eſſe materiam: primùm ſi ſigna puris minuantur, ſcilicet calor, dolor, tenſio, & pulſatio. Alterum ſignum confectæ ſanici, eſt mollities partis, ſi digito prematur. Tertiū eſt inundatio, quæ perſentitur ſub digitis, ſi duobus digitis modicè diſtātibus, viciſſim

locus

cus comprimatur, ſanies enim ſemper
undatione quadam mouetur ad alterum
gitum. Quartum & quinctum ſignum
t, ſi appareat eminentia in parte, & cutis
bidior.

Vbi per hæc ſigna notum eſt ſuppura- *Euacuatio puris iam confecti.*
m eſſe materiam influxã; oritur indica-
o, pus eſſe euacuandum. Non debet eua-
iari, vt retrocedat: quia enim eſt extra ve-
is, & in ſpatio concluſum, non poteſt ad
ias partes propelli: & ſi poſſet, non debet
men propelli, quia rueret in partes ma-
s principales. Euacuandum ergo eſt pus
er partem affectam: ideoque vel ſenſibili-
r, ſectione; vel inſenſibiliter, digerẽtibus.
95. art. med.

Noſtri cheirurgi ſtatim ad inciſionem *Digerẽtia pro pure vacuando.*
eueniunt: Galenus tamen c. 5. l. 13. meth.
agis probat digerentia, quæ tamen non
mis acria eſſe debent & vehemẽtia, quia
otius irritarent, quàm digererent. Modus
item inueniendi aptum medicamẽtum,
on nimis acre eſt; ſi conſideremus quali-
tes cutis, & saniei: num cutis ſit mollior,
durior; laxior, an aſtricta; tenuis, an craſ-
ſanies verò num multa, an pauca, craſſa,
tenuis; in ſuperficie, an in profundo. Si
im cutis ſit rara, mollis, tenuis; ſanies

pauca, tenuior, & propè ſuperficiem: indicatur mitius digerens, ad diſſoluendum ſaniem: verbi gratia: ℞ galbani ℥ij. ſalis ammoniaci ʒvij. lithargyri ℥j. olei vetuſti ℥ij ß. fiat emplaſtrum. Si indicationes prædictis ſint contrariæ valentiſſimum diſcuſſorium requiritur: vt eſt aqua calcis viuæ, ſpongia excepta, expreſſa, & impoſita. Item, picis, adipis taurini, baccarum lauri, calcis viuæ, partes æquę. Si indicationes pugnẽt & refringantur: ℞ marchaſitæ, ſeu lapidis pyritis, ſubtiliſſimè puluerifati partem j. chalcitidis partem j. ß. reſinæ pini, ad pondus omnium, medullæ cruris vituli q. ſ. ad conficiendum emplaſtrum. Eiuſdem claſſis & hoc eſt: ℞ ariſtolochiæ, lanæ combuſtæ, ana ʒj. thuris ʒij ß. nitri ʒj ß. terebinthinæ ℥ß. olei de kerua, & ceræ, q. ſ. ad ceratum conficiendum.

Puris euacuatio ſenſibilis. Quod ſi puris tanta ſit copia, vt medicamenta obruat, eorumq́; vim exſoluat; pus illud ſenſibiliter eſt euacuandũ, quod præſtatur, ſi locus aperiatur. Poteſt autẽ aperiri locus, vel è ſeipſo, exſpectãdo donec pus ſua acrimonia cutim ſuperpoſitam erodat, id quod fieri non debet, quoniam diutius protrahitur curatio, latior fit ſinus, quia pus ſemper corrodit, & fruſtra detinemus ęgrũ in do-

dolore; quamdiu enim pus intus conti-
tur, æger dolet: aperiri ergo debet locus
puratus, vel ferro, vel medicamentis.
rro quidẽ ſecandus eſt locus, vbi eſt edi- *Sectio.*
imus, ibi enim cutis tenuiſſima: & faci-
da eſt ſectio non nimis magna, ne turpis
ſtea cicatrix ſit, neue durities loco acce-
t, aut cutis cũ ſubiectis muſculis aggluti-
tur, & ob hęc ambo, difficilis motus mu-
lorũ ſuccedat. Sed ſi fieri poteſt inſcio
rotante, facienda eſt ſectio ad myrti fo-
ſimilitudinem, id eſt, ſectio ſimplex qui-
m eſſe debet, ſed adeo longa, vt labia ſe-
onis dilatata è ſeipſis propter ſectionẽ,
erãt ſimilitudinem folij myrti. Sed qui- *Rumpentia cutem.*
m non admittunt ſectionem: ideoque a-
riendus eſt locus per medicamẽta rum-
ntia: inter quæ dantur mitiora & valen-
ra. Mitiora ſunt vſurpanda in molliori-
s carnibus, vt ſunt, ſemen & flos vrticæ,
m ſale trita: hoc enim rũpit ſine dolore.
niliter eadẽ ſemina, trita & admiſta cum
dice raphani. Item farina lolij, decocta in
io, & miſta ſtercori columbino, & modi-
ſulphuri. Præterea radix narciſſi, confe-
cũ farina orobi, & lolij, & modico mel-
Fortiora rumpentia adminiſtrãda ſunt
duriorib⁹ corporibus, & in cute craſſio-
re, &

re,& in ſanie profundiori; verbi gratia: ℞ lithargyri in oleo decocti vſq; ad colorem nigrum ℥ß.cantharidum præpar.gran.iiij. Miſc.Item ℞ ſaponis nigri,caricarum,ana p.æquas.Miſc.Item: ℞ elaterij,farinæ hordei,ana p. æquas. confice cum oleo,& oui albumine. Tandem,oleum ſulphuris, oleum de vitriolo ſunt efficaciſſima rumpentia. Hæc omnia rumpentia, locum aperiunt, ſubtiliando, aut detergendo, aut erodendo, aut vrendo. In puerulis non ſolemus his vti,ſed potius concoquentibus locum rumpimus;vt diachylon ſimplici, mollito cum pinguedine ſuilla, aut gallinacea: tenella enim infantium caro nō tolerat medicamenta validiora.

Quot vicibus pus educendum. Inciſo igitur,aut medicamentis aperto loco ſuppurato, euacuandum eſt pus totū vnica vice:modò nō ſit admodum copioſum;tunc enim in duas vices puris euacuationem partiri debemus, ne ſemel toto euacuato pure ſpiritus multi vnà euacuentur,& ſic æger aut deficiat, aut debilitetur.

Lenitio doloris, poſt ſectionem. Euacuato pure, ſi per inciſionem euacuatum eſt;ſtatim lenimus dolorem,ab inciſione excitatum,ſpongiâ ex aqua tepida expreſſa,& impoſita: aut imponimus medicamentum ex oui albumine ſubacto, & ſtupa

pa excepto,prius impoſita turunda, id
linamento implicito & inuoluto, vt a-
tus ſeruetur locus.Melius autem eſt ad
lorem ſedandum totum ouum ſubige-
& ſtupa id ſeu turundâ admouere. Hoc
o prima vice præſtamus, tũ vt leniatur
or,tum vt repellatur humor, qui ratio-
inciſionis & doloris attrahi poſſet.

Quo facto, conſiderandum eſt, num in *Reliquiarum ſuppuratio, & euacuatio.*
te inflammata aſſint reliquiæ materiæ
luxæ nondum ſuppuratæ: ſolent autem
lurimum adeſſe,quia materia non tota
tempore in pus vertitur. In eo igitur
u,reliquiæ ſunt in pus vertendæ medi-
mento aliquo concoquente; cuiuſmodi
c eſt: ℞ reſinæ abiegnæ, vel terebinthi-
ʒ vj. thuris ſubtiliſſimè puluerisati ʒj. o-
itellum num. j. Miſc. Quo medicamẽ-
mbuta turunda,in foramen ſeu cauita-
demittitur. Et vbi labia ex inciſione
ent; ſolemus abluere reſinas, aut aquâ
plici,aut roſacea,aut plantaginis. Quo
m tempore admiſcendum eſt prędicto
dicamento oleum hyperici, ad ʒ ij. vel
Dum autem reliquiæ ſuppurantur, ca-
s è pure ſolet eſſe ſordida:ideoque prę-
o medicamento adijcitur aliquid mel-
ut ſimplicis, aut roſacei, aut etiam ſy-
rupi

rupi roſacei; vt detergatur abſceſſus ſeu cauitas, & rubra appareat caro.

Curatio ſinus & cauitatis, per cathartica, ſarcotica, & colleтica.

Ad hunc ſtatum ſi deuenerit inflammatio, vt nimirum omnes reliquię ſint ſuppuratæ & euacuatę: conſiderādum num foramen factum ſit anguſtum; & ſinus, in quo collectum erat pus, ſit amplus & latus: an foramen contrà latius ſit, & ſinus anguſtus. Si poſterius contigerit: curandus eſt ſinus medicamentis, quæ generant carnē; cuiuſmodi ſunt æſtate quidem, vnguentum de thutia; hyeme, vnguentum Iſidis: medijs temporibus, vnguentum de betonica: quibus vnguentis inficienda eſt turūda. Extrà apponēdum diapalma. Si autem foramen ſit anguſtum, & ſinus latus: ſatius erit curare ſinum per agglutinationem: nam cùm medicamentum turundâ appoſitum non pertingat ad omnes partes ſin⁹; neceſſario ſanies ſemper colligitur, quæ erodendo ſinum latiorē efficit. Et propterea glutinandus eſt ſinus, impoſitâ ſpongiâ, expreſſa in vino nigro auſtero, aut lixiuio, aut aceto, aut aqua plantaginis, vel balauſtiorum: deinde arcte faſciâ ſuperligatâ. Valentiſſimè etiam glutinat linteum duplicatum & triplicatum, in modum puluinaris, imbutum oui albumine, & faſciâ obductū. Quo tempore,

re,cùm ſcilicet volumus glutinare, ſeu
ire ſuperpoſitam cutem cum carne ſub-
ta: primò cauendum, ne reliquiæ mate-
e incoctæ ſuperſint; quod ex apparente
quo tumore cognoſcitur: aliâs enim ſi-
glutinari nõ poteſt. pręterea verò opor-
t auferre turundam hoc tẽpore. Deniq;
ius quàm imponatur ſpongia, aut medi-
mentum glutinans; diligẽter ſanies pur-
nda, totaq; cauitas eluenda. Fit autẽ hoc
mmodiſſimè per ſiphonem infundẽdo,
t melicratum, aut vinum, aut œnomeli,
t oxymeli ſimplex: nõ tamen indifferen-
: ſed ad extergendum, & expurgandum
s, quod inhæret ſinui, melicratum præ-
endum eſt; ad purgãdum verò & robo-
ıdum, præſtat vinum nigrum auſterum;
bi glutinatione magis indigemus, pro-
t vinum prædictum auſterum, in quo
ım decocta ſint balauſtiũ, cortices gra-
orum, hypociſtis, quod ſi humore cru-
o, aut fœtido ſordeſcat ſinus, tunc oxy-
li ceteris præſtat. Hæc omnia deſcribũ-
ab Aëtio, c. 54. l. 14.

Facta glutinatione, abſceſſuq; ſarcoticis *Epouloti.*
ato: inducẽda eſt cicatrix, aut inſperſio-
uthię pręparatę, aut vſu linamẽti ſicci,
emplaſtri diachalciteos, aut de minio.

Capvt

CAPVT VII.

De Accidentibus, quæ curam inflammationis impediunt, aut remorantur.

Febris. INter hæc accidentia primum locum tenet febris: quæ ſecundum Galenum c. 5. l. de curatione per venæ ſectionem, contingit, quia calefacta parte inflammata, cōtinuatione quadam calor progreditur, donec cordi communicetur. Hæc febris curatur eo modo, quo dictum eſt, dum de diæta, phlebotomia, & medicamētis agemus: ea enim poſſunt curare & febrem, & inflammationem.

Durities. Alterum quod impedit curam inflammationis, eſt durities, quæ ſolet relinqui in parte inflammata: & oritur, vel ob valentiora repellentia admota, quæ ſua frigiditate incraſſant, cogunt, & duritiem efficiunt; vel ob diſcutiens medicamentum validius applicatum, à quo reſolutis tenuioribus partibus, craſſiores indurantur: & durities talis eſt, vt neque reſolui poſſit digerentibus, neque ſuppurari concoquentibus. In hoc caſu, ſecundum Galenum c. 2. & 7. lib. 2. ad Glauc. primò ſcarificandus eſt locus durus, & ſanguis euacuandus: deinde

e imponendum medicamentum, par- emolliens, partim reſoluens: cuiuſmo- ſt, ſi coquamus rad. bryoniæ aut aſari, cucum. ſylueſtris, in aqua: quibus intern caricæ pingues adijciendæ; deinde c aquæ farina eſt admiſcenda, & cum pe anſerino, gallinacco, aut ſuillo, cata- ſma parandum.

Tertium ſymptoma grauiſſimũ eſt gan- *Gangræna.* na, ſeu partis corruptio, quæ fit ob om- odam victoriam caloris extranei, ſupra uum: de qua infrà capite 19. huius libri mus.

Vltimum ſymptoma eſt dolor, qui exci- *Dolor.* partim ex intemperie calida flãmea, tim è materia, aut vaporoſa diſtenden- aut dura comprimente. Hoc ſymptoma nino curandum: ne patiens incidat in uulſionem, aut virium exſolutionem. lor ſedatur tribus modis, c. 19. l. 5. ſimp. auferẽdo cauſſam doloris, vel anodynis ſenſum auferendo: primus modus eſt timus, quia ſimul & dolor ſedatur, & in- mmatio curatur, euacuando materiam, efficit dolorem, & refrigerãdo intem- iem. Sed plerunq; cogit dolor, vt negle- *Anodyna.* cauſſa, ad ea recurramus, quæ leniendo lorem mitigant: quæ ſunt calida & hu-

F mida

mida in primo gradu,partiumq́; tenuium: ita vt cùm cõſentiant temperaturæ humanę,videantur demulcere partes dolore exaſperatas: & iſtiuſmodi ſolent eſſe vt plurimũ oleoſa,& pinguia;vt ol.aneth.amyg.de lumbr.ol.cha.de lini ſem.de alth. ſem. vulpinũ,melinũ,& ex ouorũ vitellis.Ex adipibus verò lenit dolorẽ adeps ſuill⁹,vitulin⁹, gallinaceus anſerinus,humanus efficaciſſimè fortaſſe ob ſimilitudinem ſubſtantiæ: item adeps vulpinus,ex anguilla,butyrum, œſypus,lana ſuccida,ſpongia madida aquâ dulci,aut ſalita, c. 5.l.13.meth.Hæc omnia vnctuoſa & pingui naturâ, partem tenſam & exaſperatam laxando, dolorem leniunt. Rarò autem his propoſitis puris vtendum: primùm, quia pinguia & oleoſa facilè inflammantur:ſecundo,quia nimium laxant partem,& laxatio ſolet fluxionem proritare, & dolorem augere. Anodynis ergo admiſceri debent ea,quæ cauſſas doloris reſpiciunt. Vnde, ſi dolor magis è tenſione proueniat;fomenta magis vſurpantur,quę vaporoſos humores, tenſionem efficientes, euacuãt. Debent autem eſſe refrigerãtia,propter intemperiem:& actu calida, vt exhalatio efficiatur. Vnde probatur fomẽtũ, factum ex aquæ roſ.plantaginis,& olei

Quæ cum anodynis miſcẽda.

1.

myrtini

rtini æquis portionibus. Si calor fuerit
ignis,additur aqua virgæ paſtoris, ſem-
:uiui,caphura,& modicum aceti.Fit et-
ı fomentum ex aqua,in qua decoquan-
hordeum, lactuca, & galla, cum modi-
vino nigro,& aceto modico. Probatur
tus è mucilagine ſem. pſyllij cum modi-
aceto,& oleo myrtino. Notandum,ace-
n cum emplaſticis facilè dolorem leni-
nam acetum facit,vt penetret emplaſti-
n: at verò emplaſticum, obtundit acri-
miam aceti. Laudatur etiam inunctio,
ta ex ol. roſ. myrtino, & nenupharino.
:in fomentum, factum per plures vices,
ıcco ſolani,plantaginis,bliti. Tertio lo-
cataplaſma factum ex iiſdem herbis, cũ
ıcilagine pſyllij, quod adhuc efficacius
lditur, ſi vnà cum eo decoquatur & ad-
ſceatur lac aut vaccinum,aut ouillum,
: caprinum. Quod ſi dolor proueniat 2.
gis à materia dura comprimẽte, & gra-
ıte: in eo caſu,cataplaſmata magis ſunt
portuna: cuiuſmodi eſt,quod conficitur
aſſo,ol.roſato,& modica cera,c.2.l.2.ad
auc. Aliud ad formam cataplaſmatis è
:o citato,conficitur ex arnogloſſo, len-
pane, & ol. roſ. Quod ſi dolor fiat ex in- 3.
nperie calida, frigida miſceri debent a-
F 2 nodynis:

nodynis:ideo imponenda ſunt lintea, madefacta aut in vino acerbo, aut aqua cum modico aceto, aut ſucco lactucæ, & ſemperuiui. Si valentior ſit intemperies calida, & corpus durũ; aut ſi mitior ſit, & pueri corpus: ſuccus pſyllij, cucurb. vmbil. Ven. & plantag. bene facit. Similiter lac cum panis mica, & ol. violaceo miſtum, & modicè coctum. Animaduertendum, ne medicamenta, quæ ad dolorem leniendum imponuntur, vllo modo ſint aut dura, aut ponderoſa: ideo vitantur cerata, & cataplaſmata nimium craſſa. Vbi prædictis dolor non lenitur, recurrendum ad Narcotica: quibus cautè vtendum, & non niſi vrgeat neceſſitas. Hæc autem ſunt hyoſcyamus, opium, mandragora, & cicuta, quæ mirum in modum refrigerat, & in inflammata parte vſurpatur feliciter, vbi inſignis eſt calor: eadem ratione conferunt, bella donna, lactucæ ſylueſtris ſuccus, papaueris nigri ſuccus, memphites lapis, & vinum mandragorites, è Dioſcoridis ſententia.

Stupefacientia.

CAPVT VIII.

De Eryſipelate.

HActenus de tumore egimus, qui à ſanguine oritur. Sequitur à bile prouenienſ:

;:qui Eryſipelas dicitur,comm.30. lib.3. *Nomen.*
ijs quæ fiunt in medic. Hoc à Celſo Ignē
rum vocari quidam falsò credunt: is e-
n nomine ſuo eryſipelas donat,c.26.l.5.
rumq; ignem, ceu morbum ab eryſipe-
: diſtinctum,cap.28.l.5.longè aliter de-
ibit,ac malis cum vlceribus annumerat.
Fit autem eryſipelas à llioſo humore. *Eryſipelas*
ioſus autem humor, vt traditur in l. de *fit a bile.*
a bile,alius in ventriculo, alius in hepa-
gignitur. In ventriculo gignitur humor
ioſus porraceus, vitellinus, & æruginо-
:à quibus humoribus non fiunt eryſipe-
a,quia illi humores per venas non pro-
ediuntur, ſed gignuntur à vitioſis cibis
umtis, vt ſunt cepæ, porrum, allium,ſi-
pi,naſtùrtium. Fit igitur eryſipelas à bi-
ſo humore,qui in hepate gignitur:&hic
plex eſt: alius alimentalis, alius excre-
entitius. Alimentalis, eſt calidior & ſic-
or,& tenuiſſima ſanguinis pars, quæ in
aſſa ſanguinea continetur. Excrementi-
bilis eſt,quæ in fellis veſiculam demitti-
r,vt poſtmodum in inteſtina euacuetur.

Quæritur autem num eryſipelas fiat à *Eryſipelas*
le alimentali,an excrementitia? E Gale- *a bile ali-*
colligitur,ab vtraque fieri poſſe:nam c. *mentali*
lib.3.de ſym. cauſ. ait; amara bilis in toto *fit:ſecun-*
dū aucto-
rem.

F 3 corpo-

corpore regium morbum, in vna particula eryſipelas facit: ſed icterus fit à bile excrementitia, dum meatus veſicæ fellis obſtruuntur: Ergo & eryſipelas. Rurſus c. 1. l. 2. ad Glauc. dicit, eryſipelata fieri à ſanguine tenuiſſimo; ac proinde à bile alimentali. Equidem non negauerim eryſipelata à bile excrementitia fieri poſſe: attamen experientia comprobat eryſipelata fere ſemper fieri à ſanguine tenuiſſimo, id eſt, à bile alimentali. Quod ſi icterus & eryſipelas, fiunt ab vna & eadem bile, nimirum excrementitia: quî fit, quòd hi duo morbi tantùm à ſe inuicem differant? Nec enim diſtant ſolùm loco affecto, quemadmódum Galenus dicit: vt icterus occupet totum corpus, eryſipelas vnam partem: ſed in alijs pluribus differunt: icterus enim plerumque fit ſine febre, eryſipelas cum febre: icterus nõ dolet, habet colorem flauum, ſeu citrinũ; eryſipelas dolet, & habet colorem rubrũ, ſed clarum. Exiſtimo igitur eryſipelas ſemper fieri à bile alimentali.

Eryſipelatis differentia. Hæc igitur ſi recedat à propria natura, & influat in aliquam partem, excitat eryſipelas. Recedit à ſua natura, in quantitate, vel qualitate. In quantitate, cùm plus iuſto adaugetur in corpore; & tunc in quamcũque

partē influit, excitat eryſipelas: quod
dem, ſiue dicamus fieri à bile exquiſita,
7. ſimpl. vel à ſanguine tenuiſſimo, vt 2.
Glauc. nihil refert. In qualitate bilis re-
it à ſua natura, vel in ſua ſubſtātia, cùm
icet bilis calidior & acrior redditur; &
c aſſumit vim corrodentem, vnde her-
exedens: vel ob permiſtionem alterius
noris, & vel ſanguinis, vnde ἐρυσίπελας
egmonodes; vel pituita, vnde eryſipe-
œdematoſum; vel melancholia, vnde e-
pelas ſcirrhoſum. Nos heîc tantùm a-
nus de eryſipelate, quod fit à bile natu-
, peccante ſolùm in quantitate: quod e-
pelas, licet oriri poſſit, in partibus in-
nis & externis; nos tamen de externis
ùm agemus. In omnibus quidem exter-
partibus eryſipelas excitatur, vt pluri-
m tamē circa nares & faciem: eo quòd
s hæc facillimè ſanguine tenuiſſimo
funditur. In cruribus etiam ſæpenume-
oritur eryſipelas: quia natura à ſanguine
ioſo irritata, eum facilè ad inguina, ceu
uūctoria ſua propellit; qui poſtea in cru-
deſcendit. Et hinc fit, vt, qui in cruribus
iciuntur eryſipelate, prius circa inguina
iſdem partis doleant, cum glandulæ nō-
nquam tumore. Generari autem ſolet

eryſipelas tam æſtate, quàm hyeme: æſtate, propter copiã humoris bilioſi, qui tunc temporis dominatur: hyeme, propter cutis conſtipationem Vbi igitur tenuiſſima hæc ſanguinis pars redundat in corpore, partes valentiores, & magis principales, huius copia grauatæ, ſanguinem hunc expellunt ad partes minus principales; neq; ceſſat hæc expulſio, donec bilioſus humor ad muſculos peruenerit, quos tenuitate ſua bilis penetrat, donec deueniat ad cutim, in qua, propter denſitatem, detinetur: verùm, quia tenuis eſt humor, non ita detinetur, vt infigatur, ſed per cutim diſpergitur.

Signa. Dignoſcitur autẽ eryſipelas ſuis ſignis, quæ ſunt, calor inſignis, dolor, color ruber, ſeu in flauum vergens. Sed quia hæc ſigna pene eadem ſunt cum ſignis inflammationis, ideo diſtinguẽdi ſunt hi duo tumores, è c.1, l.14. meth. & ex Auicenna. Primùm ergo eryſipelas diſtinguitur à phlegmone penes eminentiam; phlegmone enim apprehendit cutem & ſubiectam carnem, partemque in tumorem inſignem eleuat: eryſipelas verò tantùm occupat ſuperficiẽ cutis, & modicè ipſam in tumorem attollit, adeo vt tumor fere ſub aſpectum non cadat.

it; vnde eryſipelas tantùm cutis affe-
dicitur, cap.1.l.2.ad Glauc. Cauſſa au-
huius rei, in tenuitatem humoris re-
ur, qui magis diſpergitur in cutim, quã
gitur, & in tumorem attollitur. Quod
eryſipelate aliquando pars iuſtum in-
iorem eleuetur: ſpurium eſt, non ex-
itum eryſipelas. Secundò eryſipelas
inguitur ab inflammatione, quia longè
dius eſt, vnde & cutis in eryſipelate cõ-
itur, vt veſiculæ excitentur: hac etiam
one febres in eryſipelate fiunt vehe-
ntiores, quàm in phlegmone. Cauſſa
quòd bilis ſanguine eſt calidior. Tertiò
inguitur, quia in eryſipelate minor eſt
or, cùm vna tantùm aſſit doloris cauſſa,
nirum intemperies: non autem illa alte-
quæ eſt ſolutio continui, à materia di-
ndente, comprimente, ac diuellente.
rterea dolor in eryſipelate eſt pungiti-
s: in inflammatione, tenſiuus & grauati-
s. Quartò diſtinguitur, quod inflamma-
habet colorem rubrum, vergentem,
l ad nigredinem, vel ad viriditatem, pro-
er ſanguinem craſſum, qui in profundo
nſiſtit. Eryſipelas verò habet quidẽ co-
rem rubrum, ſed clarum, non intenſum,
ad citrinitatem propenſum. Quinctò

diſtinguitur, quòd eryſipelas, ſi tangatur digitis, cedit tactui; inflammatio verò non cedit, ſed renititur: cauſſa eſt humoris tenuitas, & craſſities. Sextò, rubedo in eryſipelate ſi digito tangatur, ſolet abire, & cutis ſub digito alba fieri; deinde verò ſolet ſtatim redire, ob ſanguinem tenuiſſimum: in phlegmone autem hoc non fit. Septimò diſtinguitur, quia in eryſipelate nulla tenſio apparet: at in phlegmone. Octauò maximè diſtinguitur, quod inflãmatio in vno ſemper figitur loco, à quo nuſquam dimouetur: eryſipelas verò creſcit & ſerpit; vnde etiam eryſipelas dicitur, quod vicinas partes ſemper rubras faciat.

Quamobrem ſi apparet tumor, qui colore ruber ſit, & rubore claro aſſperſus, & modicè, aut ferme inſenſibiliter attollat partem in tumorem, & inſigniter ſit calidus, ac dolens dolore pungitiuo, & tactui non renitatur, neque tenſus ſit, & modò vnum, modò alium locum apprehendat: ſtatuendum, quod tumor ille ſit eryſipelas exquiſitum.

Cauſſa. Cauſſa eryſipelatis proxima, eſt fluxio bilioſi humoris; quæ interdum excitatur à recipiente particula, interdum à mittente, nonnunquam ab vtraque. A recipiente humor

.or biliosus attrahitur propter dolorẽ: s cauſſæ externæ ſunt ignis,acre medi-entum,motus, &c. A mittente parti-,bilioſus humor expellitur, quoniam mittens irritatur à redundantia hu-is bilioſi:cuius cauſſæ ſunt vel internę, tium iecoris calidum, vel externæ, vt es non naturales,&c.

ryſipelas,quod è flaua bile naturali o-;,periculo vacat: naturalis enim bilis, vehementem morbum,nec ſæua ſym-nata inferre ſolet: & præterea cùm ſit artibus externis, ſignum eſt partes in-as à redundantia huius humoris leua-ɔmm.9.l.3.de morb.vulgar. Verùm di-nter ſtudendum,vt idonea adhibeatur atio:nam ſicut bonum eſt, ab interiori e extrà conuerti eryſipelas; ita ab ex-ɔri intrò redire,peſſimum,aph.25.ſect. Nec alia ratione pereunt ægrotantes, m eryſipelatis in partes internas prin-:s recurſu: veluti ſi ex eryſipelate in fa-oriatur phrenitis, aut angina: quod umque fit è praua curatione, medica-ntis nimium repellentibus adhibitis: n & hyemis frigus, refrigerando & cõ-ando, ſæpe facit recurrere eryſipelas. pocrates aph.19.ſect.7.ait,malum eſſe eryſi- *Prognoſtica.*

eryſipelas, oſſis nudationi ſuperueniens: quod propoſito noſtro non conducit, quia loquimur de eryſipelate externo. Hippocrates etiam, aph. 20. ſect. 7. ait, malum eſſe, ſi eryſipelati putredo, aut ſuppuratio ſuperueniat. Pariter comm. 26. l. 6. epid. ait, nigredinem quandam, aut puſtulas, aut mentis alienationem, ſuperuenientes, ita malum eſſe, vt nullus ſpei relinquatur locus. Sed hæc præſagia ſpectant ad eryſipelas peſtiferum, de quo iam non agimus.

Indicationes. Quoad curationem, ſecundum Galenũ in arte medicinali, cùm eryſipelas ſit morbus, in quo pars plus iuſto augetur à bilioſo humore, hic euacuandus: quod fit duobus modis: vel ſi retrocedat, vel per patientem locum: per locum patientem vel ſenſibiliter, nimirum ſcarificatione; vel inſenſibiliter, in halitum verſione. Prius tamen cura totius corporis inſtituenda: ratio eſt: nam ſi velimus repellere humorem, non ipſum admittet corpus plenum, ſi velimus vacuare, plus attrahetur, tum in ſcarificatione, per dolorem, tum in diſcutientibus per calorem. Quod ſi ægri ſint inobedientes, vt cogãt medicos aliquid apponere ante curam totius; id quod apponitur, potius calidũ ſit, quod adaugeat eryſipelas, vt poſtea cogan-

antur obedire medicis: minimè autem
ꞏllentia ſunt vſurpanda,ne vertatur in-
ꞏſum. De quo infrà pleniùs.
ꞏura totius corporis,dependet à Dięta, *Curatio*
eirurgia,Pharmaceia.
Diætam quod attinet: Aër eligatur fri- *Diæta.*
us & humidus:& niſi talis ſit, arte pare-
,nimirum æſtate: hyeme autem potius
calidus eſt eligendus, quia tunc ſit ery-
ꞏlas è cutis conſtipatione:contrà æſtate
quoniam ob nimium calorem bilis co-
generatur. Cibi ſint frigidi,humidi. Et,
ilis admodum ſit tenuis,conueniēt quæ
ꞏoſa ſunt,vt cerebrum,pedes ſuum, pi-
s ſaxatiles,lactuca,endiuia,blitum,mal-
cucurbita,ptiſana hordeacea. Galenus
dat nouellas lactucarum, quæ in aqua
lida ſæpius abluendæ ſunt,& ita edēdæ.
uod ſi æger cibi iniucunditatē ferre non
terit,acetum aquæ frigidæ miſcendum,
od tamen expers ſit omnis vinoſæ qua-
atis.Prodeſt panis in aqua gelida mace-
ꞏus, cum modico aceto. Potus ſit aqua
ꞏplex,vel hordeacea,aut ſtillatitia endi-
e,acetoſæ,cum modico vino granatorū.
num autem peſſimum eſt. Vitentur o-
nia pinguia,dulcia,& vnctuoſa.Quies ſit
ꞏtius,quàm motus. Aluus ſit lubrica. So-
mnus

mnus eligatur, vigiliæ vitentur, itē omnes animi affectus nimij, veluti ira, contentio, quæ ſolent excitare eryſipelata.

Vena ſectio. Quoad præſidia cheirurgica, dubitatur num Venæ ſectio cōueniat. Nam Paullus, Celſus, Theodorus Priſcianus, ſecāt venā in eryſipelate, quod circa ceruicē & caput conſiſtit: idem faciūt Auicennas, & Actuarius, itemque Hali Abbas, l.3. ſuæ practicæ. Contrà Galenus c.3.l.14. meth. & lib. 2. ad Glauc. dicit, non eſſe neceſſarium ſanguinem mittere, ſed exhibendum medicamētum, quod bilem vacuet, &, ſi parua ſit paſſio, acri clyſmo vtendum. Clariſſimus Falloppius dicebat, huiuſmodi contradictiones nō poſſe conciliari, & proinde nos Galenū ſequi debere. Sed, meo iudicio, componi poſſunt. Nam Paullus, Celſus, &c. ſecant venam, in eryſipelate circa ceruicem & caput: quia huiuſmodi eryſipelata plus faceſſunt negotij, & adeo ſunt periculoſa, vt, niſi efficax adhibeatur auxilium, ægros ſtrangulent; quod etiam aſſerit Aëtius, ca. 59.l.14. partes enim tonſillis adiacētes trahuntur in cōſenſum, quæ inflāmatæ ſuffocare ſolent. Quare in tali eryſipelate ſanguis eſt mittendus, propter periculum anginæ: ego etiam addo propter periculum phre-

ırenitidis, quæ fieri ſolet ab eryſipelate
pitis intrò recurrente. His malis multos
ıedio vidi ſublatos. Galenus verò nō ne-
t ſanguinem eſſe mittendum: non enim
, eſſe inconueniens ſanguinem mittere,
l non eſſe neceſſarium, quaſi ſeruāda ſit
næ ſectio pro maiore neceſſitate: at quæ-
maior neceſſitas, quàm vbi ſuffocatio-
; imminet periculum? Dum igitur eryſi-
las eſt in capite & ceruice, ſecāda eſt ve-
. Et huc reſpexere Paullus, Celſus, & alij.
tuarius autem & Auicennas, locuti ſunt
cryſipelate impuro, à bile multo ſangui-
diluta: quod cùm phlegmonoſum ſit,
ligetphlebotomia: ideoq; citati aucto-
;, quoniā loquuntur de eryſipelate cum
nore, probant venæ ſectionē in omni e-
ipelate, in quacūq; parte cōſiſtat. Qua-
concludo, in eryſipelate, quod cōſiſtit in
ruice, capite, & facie, ſiue purum ſit, ſiue
legmonodes (quamuis non memini vi-
ſe me purum eryſipelas in facie (perpe-
ɔ ſtatim ſecādam eſſe venā cephalicam,
. humeralē, propter periculum anginæ,
recurſum materiæ ad interiora. In eryſi-
late verò puro, in alijs partibus, non eſt
:anda vena, ſed purgans exhibendum,
n vt redundātia bilis euacuetur, tum ne
bilis

bilis ad ebullitionem deducatur. In eryſipelate denique phlegmonoſo, in quacunque parte conſiſtat, oportet venam ſecare, & medicamentum purgans exhibere: Si parua ſit affectio, acri clyſmo vtendum eſſe, monet Galenus.

Pharmaceia. Sequuntur medicamenta: quæ Interna ſunt, vel Externa: illa rurſus Vacuantia bilem, vel Alterantia. Quæ bilem purgant, *Cholagoga.* alia Simplicia ſunt, alia Compoſita: quædam Mitiora, quædam Valentiora. Inter ſimplicia & mitiora numerantur, caſſia, tamarindi, rhabarb. Cõpoſita mitiora ſunt, ſyrupus roſ. ſolutiuus. Valentiora non exhibemus, vt elaterium, & ſcammonium. electarium roſ. Meſuæi, diaprunon ſolutiuum, electarium de ſucco roſarum. In bolo conueniet: ℞ flor. caſſiæ ʒvj. pulpæ tamarind. ℥ß. rhab. electi ℈iiij. cum ſyrupo roſ. laxatiuo fiat bolus. Valentior eſt: ℞ flor. caſſiæ, pulpæ tamarindorum, ana ʒvj. electarij è ſucco roſ. ʒiij. Miſc. cum ſaccharo, fiat bolus. Si mauis potionem: ℞ rhab. electi ʒj. ſpicæ gran. v. vini albi parum, fiat infuſio in decocto tamarindorum: factæ expreſſioni, adde ſyr. roſ. ſolut. ℥iiij. fiat potus. Valentior reddetur, ſi addantur, elect. roſ. Meſuæi ʒij. His medicamentis vtendũ

in

ryſipelate puro. Si paſſio nō ſit magna,
es clyſmi conueniunt,è decoctis herba-
ı refrigerantium, & notandum, etiam
js quæ per os ſumuntur, ſemper miſcē-
eſſe refrigerantia. Clyſmus talis erit: ℞
coƈti viol. malu.laƈtucæ, hordei q. ſ. cui
lantur mellis roſ. ſol. ℥iiij. ſalis ʒj. olei
l.℥iij. Eſt ſatis acris clyſter, ſed non ad-
dum eo vti poterimus in adoleſcenti-
s. Si vis magis acrem: adde decocto, cen-
rij min. M.j. electarij diaphœn. ʒvj. aut
am decoquatur radix cucum.aſinini.

Euacuata bilis redundantia, ſecundùm Galenum in art.med. ſi oportet reuulſoria præſidia adminiſtrare, in principio frictiobus, cucurbitulis, & ſimilibus vtendum. c etiam vomitorijs, vbi eryſipelas in cruous cōſiſtit: tali enim præſidio, bilis optiè & euacuatur, & reuellitur. *Reuulſoria.*

Syrupi refrigerātes cōueniunt propter es cauſſas. Primùm enim ſi aliqua bilis pia in corpore remanſit, ab his ſyrupis frigeratur, & incraſſatur. Præterea, cùm yſipelas fere ſemper febrem habeat adnctam: huius etiam cauſſa eſt corpus regerandum, & humectandum. Tertiò, m bilis generetur ob calidam iecoris inmperiem: huius cauſſa ſyrupi refrigeran- *Alterantia.*

tes exhibendi. Probatur igitur ſyr. de cich. ſimpl. de endiuia, ſoncho, lactuca, papauere, portulaca, violis, de roſis recẽtibus, &c. cum aquis endiuiæ, hordei, lactucæ, acetoſæ, plantaginis, &c. Notandum, non frequenter dulcia eſſe exhibẽda: qua de cauſſa, tanta ſyruporum portio aquis eſt commiſcenda, quanta ſufficit pro guſtu conſolando. Galenus hæc conſiderans, c. 5. l. 9. meth. proponit medicamentum efficaciſſimum; nimirum vt patiens bibat aquam gelidam, quantam vult: hæc enim corpus refrigerat, ſitim exſtinguit, bilis feruorem retundit, & iecoris dyſcraſiam calidam refrigerat. Sed in aqua propinanda multæ ſunt conditiones: oportet enim vt tempus ſit calidum, ſtomachus robuſtus, &c. Dum autem hæ conditiones non aſſunt, debemus vſurpare ſyrupos, & aquas prædictas. Efficaciſſimum etiam eſt (ſi aſſit intemperies iecoris calida) ſerum caprinum, in magna quantitate, ad ℔. iiij. vel v. vices enim aquæ gelidæ ſubire poteſt, dum abſunt cõditiones frigidam propinandi. Poſſumus etiam partibus extrinſecus imponere, ſuccum ſolani, cichorij, hepaticæ, lactucæ, cũ modico aceto, madefactis linteis, & appoſitis circa iecoris regionem.

Acce-

Medicamenta partem affectam ſpectātia.

Accedamus iam ad partem affectam, in qua duo ſunt præter naturam: intemperies calida & magnitudo aucta è copia materię ratione intemperiei, oritur indicatio refrigerandi; ratione materiæ copioſæ, vacuandi. Magis aũt ad ſe trahit refrigeratio, quã euacuatio: quia purum eryſipelas tantùm qualitate offendit, id eſt, inſigni feruore. Vtriſq; indicationibus ſatisfacimus repellentibus medicamentis, quæ frigida ſunt.

Num refrigerantibus vti liceat, ante curam totius corporis.

Verùm antequã vlterius progrediamur, videndũ, num in eryſipelate curãdo (quãdo vocamur ad ęgros) ſemper debeam⁹ exſpectare totius corporis ꝓcurationem per ea quæ dicta ſunt, antequam refrigerantia medicamenta parti imponantur. Pro reſponſione, conſiderãdę ſunt hæ diſtinctiones: num eryſipelas fuerit factũ ab interna vel externa cauſſa: num prope partẽ principem: num vehemẽter affligat an mediocriter. His notatis, ſtatuendum, aliquando vacuationem præcedere debere impoſitionem localium: aliquando localia prius imponenda, dein corpus purgandum: aliquando ſimul vtrumque præſtandum: interdum euacuationem procurandam ſine localibus. Nam ſi eryſipelas factum eſt à cauſſa externa, nimirum à percuſſione, aut 1.

calore partis affectæ, &c. refrigerantia tuto poſſumus imponere loco affecto, ſine vacuatione: ratio eſt, quia fluxio eſt excitata à parte recipiente, & non à mittente; & pars recipiens excitauit fluxionem vel calore, vel dolore. Verùm non eſt inconueniens in tali eryſipelate ſtatim lenire dolorem, cerato roſato, vnguento roſato Meſuæi, decocto maluæ, & ſimilibus: aut etiam calorem refrigerare, mitioribus tamen, cuiuſmodi ſunt prædicta: id quod videtur elici poſſe è c.2.l.1. ad Glauc. vbi ait: in inflammatione quæ fit à cauſſa externa, calefacere & laxare nihil prohibet; at ſi fiat ab

2. interna nullo modo hoc faciendum. Si eryſipelas genitum eſt à cauſſa interna, perpetuò ventriculi euacuatio præcedere debet, vno excepto caſu, qui duas includit conditiones; prima eſt, ſi eryſipelas ſit admodum diſtans à partibus principibus; altera, ſi calor externus ſit valde vehemens; tũc enim cùm periculum ſit ne deſtruatur calor natiuus partis, etiamſi non fuerit habita totius procuratio, debemus mitiora refrigerantia admouere, vt calor inſignis temperetur; quod fit decocto trifolij, vmbilici Ven. platani, pſyllij, &c. madefactis linteis, & appoſitis: attamen in hoc etiam caſu,

caſu, appoſito locali medicamento, ſtatim totius curatio auſpicāda. Si eryſipelas fuerit in facie, aut in capite: dico, localia medicamenta neque ante, neque poſt purgationem eſſe adminiſtranda; poſſet enim frigidis materia repelli, aut ad cerebrum, vnde phrenitis; aut ad fauces, vnde angina: Calefacientia verò magis adaugerent eryſipelas: ideoque huiuſmodi eryſipelata debent curari, tantùm reſpiciendo cauſſam, non locum affectum. In hunc ſenſum præcipit Theodorus Priſcianus, c. 21. l. 1. in eryſipelate generaliter in omnibus partibus adiutoria adhiberi ſimilia debere, exceptis facie, & capite, in quibus ſi apparuerit eryſipelas, ante tertiam diem, phlebotomandum, & à cibo abſtinendum ſuadet. Sic etiam nos in huiuſmodi caſu & venæ ſectionem, & medicamentum purgans, & diætam tenuiſſimam, & reuulſiones præſcribimus. Ac cheirurgi communiter perperam refrigerantia inſignia apponunt in eryſipelate faciei & capitis: ſicque efficiunt, vt materia recurrat ad interiora, & æger moriatur. Quod ſi cogamur in facie aliquid ponere, in gratiam ægri & aſtantium, qui id requirunt: fieri hoc debet, non in principio, ſed in progreſſu eryſipelatis: & im-

3.

Error barbitonſorũ.

poni debet medicamentum Aëtij, c. 59. l. 14. nimirum ſumatur nidus hirūdinis pulueriſatus, melliq́ue admiſtus, & pennâ inti ctâ illinatur facies. Hoc medicamentū exſiccat, & non repellit, eſtq́; tutiſſimum. In eryſipelate, quod oritur in alijs partibus, dummodo fiat à cauſſa interna, oportet totius corporis euacuationem moliri, ante localia.

Refrigerantia in eryſip. nū humida, an ſicca conueniant.

Sed quæritur, num refrigerantia, in eryſipelate adhibenda, debeant eſſe humida, an ſicca? Reſpondet Paullus c. 21. l. 4. eryſipelata ab initio curanda eſſe refrigerantibus cum humiditate, non autem aſtringētibus ſeu refrigerantibus cum ſiccitate. Rationem reddit Galenus c. 4. l. 1. κατὰ τόπ. nam aſtringentia poſſunt cutem contrahere, & poros conſtringere, & hoc modo exitum materiæílioſæ præcludere, ne exhalet; quæ materia ſi detineatur, vehemētius infeſtat, quia calidior redditur; & cùm acris ſit, magis moleſtat dolore: aſtringentia igitur vitanda, quia cutim contrahēdo eryſipelas augent. Sed quoniam Galenus in eryſipelate probat frigida humida: cur c. 4. l. 1. κατὰ γέ́νη, vtitur omphacio, quod eſt aſtringens? Reſponſio: ibi Galenus curat eryſipelas phlegmonoſum, quod curatur

Obiectio.

etiam

etiam aſtringentibus. Sed inſtat quis: eryſipelas phlegmonoſum curari poſſe aſtringentibus mitioribus: at omphacium valenter aſtringere. Reſponſio: Galenus vtitur omphacio non prima ratione, ſed tantùm ad extrahendum ſuccum, è portulaca, ſemperuiuo, vmbilico Veneris: è quibus per ſe ſolis copioſus ſuccus extrahi nequit. Animaduertenda autem eſt contradictio in Aëtio, c. 59. l. 14. quam equidem ſoluere neſcio, niſi textum deprauatum dicam: ſcribit enim, exquiſitum eryſipelas, curandum refrigerantibus & aſtringentibus: paullò tamen poſt addit, eryſipelata expoſcere humectantia, & refrigerantia. In quibuſdam tamen exemplaribus menda hæc ſublata eſt. Prȩterea caueant iuniores, ne Auicennæ in curando eryſipelate conſilium ſequantur: qui refrigerantibus, & vehementer aſtringentibus vtitur; contra quàm Græci, aliíque Arabes. Hac enim ratione, ſtipticorũ vſu, materia bilioſa magis infigitur, craſſiorque redditur, quàm vt poſtea facilè diſcuti à digerentibus poſſit: vnde ſæpe indurati tumores, liuores, ac nigrores in membro contingunt.

Aetii codices nõnulli mendoſi.

Auicennæ lapſus.

Materia refrigerãtes in eryſipelate.

Quamobrem eryſipelas exquiſitum, refrigerantibus humectantibus curandum

eſt: vt ſunt lactuca, polygonum, lenticula paluſtris, portulaca, pſyllium, ſemperuiuū, vmbilicus Veneris, cucurbita, ſolanum, mandragora, pomorum ſuccus, glaucium, violæ, item ſuccus papaueris, & hyoſcyami, cannarum viridium folia, & omnia refrigerantia, quæ aqueo veluti humore aſſperſa ſunt. Ex his varia fiunt compoſita, vt ol. violatum, oui albumen & acetum ſimul miſta; ſimiliter philonium, quaſſatum cum ſucco cucumerum: item raſura cucurbitæ, & cucumeris, & portulacæ, contrita, ſimul miſta, & impoſita: aqua admodum frigida: quibus aliquid opij admiſcetur, aut ſucci papaueris, aut cicutæ, aut mandragoræ. Hæc propoſita tum ſimplicia, tum compoſita; alia ſunt valentiora, alia mitiora, alia mediocria. Licet enim in omni eryſipelate refrigeratio ſatis intenſa fieri debeat; varia tamen hæc eſſe poteſt intēſio: maior enim eſt in puro, quàm in non puro, ſeu phlegmonoſo; maior in iuuene, quàm ſene; temporibus calidis, quàm frigidis; item in partibus remotis à parte principe; intenſior in bilioſi humoris redundantia multa, quàm modica. Deſcribitur etiam à Galeno ad refrigerandum eryſipelas, ceratum, quod refrigerans appellatur: fit enim ex oleo ro-

ſato

ſato omphacino, cera alba, aqua, & modico aceto, c. 13. l. 1. ſimpl. cap. 13. l. 14. meth. Probat etiam Galenus diaglaucium. Sed in penuria medicamentorum, Galenus acetum & aquam miſcet, ac imponit. Ego præ cæteris vnum eligo, quod vulgò linimentum ſimplex dicitur: at curandum eſt, vt fiat recens, alioquin rancidum euadit, & magis calefacit, quam refrigerat. Fit autẽ è cerato infrigidante Galeni, iam propoſito: & ex vnguento magiſtrali, cuius hæc eſt deſcriptio: ℞ ceruſſæ lotæ ℥viij. lithargyri loti ℥v. ol. roſ. ℔. j. thuris pulueriſ. ℥j. & ʒ ij. ſucci ſolani ℥v. ceræ albæ ℥iij. fiat vnguentum. Infrigidans Galeni tale eſt: ℞ ol. roſ. ℔. j. ceræ albæ ℥iiij. abluantur pluries in aqua ſimplici, & fiat ceratum. Ex huius vtriuſque æquis partibus componitur, quod linimentum ſimplex dicitur. In his medicamentis adminiſtrandis, obſeruandũ eſt Galeni præceptum, c. 4. l. κ. γέν. non modò in eryſipelate actu frigida eſſe imponenda, ſed etiam frequenter immutanda; nam vbi incaleſcunt, magis nocent, quàm iuuant. Paullus c. 21. lib. 4. non tantùm frequenter immutat medicamenta, ſed etiam perliquida vſurpat, aut ſpongijs madefactis abluit eryſipelata. Poſſumus etiam vti linteis

imbutis herbarum ſuccis,& folijs earundẽ herbarum. Refrigerationis terminum docet Galenus,c.4.l.1.κ.γ. tantiſper enim refrigerandum, donec vehemens ardor ceſſet:quod dignoſcitur,tum ex ęgri teſtimonio,qui fatetur,ſe non tam inſignem percipere calorem,tum tactu,tum colore mutato ad naturalem partis ſanæ colorem,vel prorſus,vel quodammodo:hic enim eſt indicium, materiam quæ facit eryſipelas, à refrigerantibus eſſe propulſatam. Refrigerato ergo ſatis eryſipelate,dein à refrigerãtibus abſtinendum, ne calor partis exſtinguatur, parſque ipſa contrahat colorẽ aut fuſcum,aut nigrum,& ſic corrumpatur: id quod & Auicennas monet.

Quandiu bu ſten-dum.

At ſi tota materia non fuerit euacuata, tunc, ſecundum Galenum, ad contraria tranſire oportet,id eſt,ad digerentia, quæ reliquam materiam,quæ remanſit, euacuent. Cuiuſmodi eſt,ſi cõficiamus cataplaſma è farina hordei, milij, fabarum, aut lupinorum,cum melle. Quod ſi abſtinuerimus à refrigerantibus, priuſquam pars vel liuida,vel nigra euadat: præcipit Galenus c.20.l.2.ad Glauc. partes affectas primum aquâ calidâ plurimum eſſe fouendas; Ad quod etiam conducit muria,aqua marina,

Digerentia.

&aqua,

& aqua, cui ſal ſit adiectum, aqua thermarum, &c. Deinde inciſionibus ſcarificanda pars. Poſtea emplaſtrum è farina hordeacea calidum imponendum. Interdum cataplaſmati acetum, vel muria vtiliter miſcetur: ea ratione, vt materia, quę ob medicamẽtum nimis refrigerans concreta eſt, vacuetur; & calor partis natiuus, qui ſemi exſtinctus eſt à frigido, reuocetur. Et quia materia quæ coacta eſt vacuari non poteſt, niſi fundatur: ideo Galenus præcipit perfuſionem aquæ calidæ, aut marinæ, aut fomentum: ſic enim humor concretus funditur. Deinde præcipit inciſionem, vt euacuentur humores, qui iam ſunt quodammodo cõmoti. Vltimò præcipit cataplaſmata, quæ habeant vim exſiccandi reliquũ materiæ. Perfuſio quoque reuocat calorẽ innatum, à frigido exſtinctum. Rectè etiã eryſipelati liuenti imponitur ceratum roſaceum, cui aliquid calcis ſit admiſtum: viua quidem calx miſcenda eſt, ſi corpus ſit robuſtum; ſin minus, lotam calcem vſurpabimus. Vtiliter imponitur etiam coriandrum cum polenta & pane; lolij ſemen & folia, è vino trita, & impoſita; tuſſilaginis folia cum melle trita; quinquefolij radix cocta in aceto, & trita; ſal ex aceto illitum,

aut

aut cum hyſſopo impoſitum; figulorum terra, cum coriandri ſucco, ſecundum Aëtium inſuper calaminthæ, & pulegij, & betonicæ decoctum; atque etiam herbæ ipſæ contuſæ, & impoſitæ. Demum omnia ea, quæ vim habent diſcutiendi, ſolẽt eſſe valde opportuna liuẽti eryſipelati: quibus addatis decoctum ſcordij, quod mirificè calori emorienti ſuccurrit.

CAPVT IX.

De Oedemate.

Nomen. TVmor à pituita procreatus, Galeno & poſterioribus dicitur œdema. Licet œdema apud Hippocratem & priſcos medicos generaliter ſignificet omnem tumorem præter naturam, vt refert Galen. com. aph. 24. ſect. 4. & alibi. Et his τὸ ἔτυμον ſuffragari videtur: οἴδησις ſeu οἴδημα, nil ſignificat aliud, niſi eminentiam. Nos hîc cum Galeno œdema appellabimus tumorẽ à pituita procreatum; quem Hippocrates com. 34. l. 1. prognoſt. nominat œdema molle: Auicennas vocat Vndimiam.

Generatio œdematis. Prouenit à pituitoſo humore, in aliquã partem influẽte. Pituitoſus autem humor in noſtro corpore duplex eſt: vn⁹ propriè, alter impropriè pituita dicitur. Impropriè dici-

dicitur pituita,quæ quotidie vel exſcreando,vel vomendo, vel è naribus educitur. Propria pituita duplex eſt:alia quæ in ventriculo, alia quæ in iecore gignitur. Quæ gignitur in ventriculo, ſi per venas meſaraïcas ad iecur traducatur, coquitur à calore iecoris,& in ſanguinem vertitur, qui comportatur poſt modum per venas. Pituita autē in iecore genita, nihil eſt aliud, quàm frigidior & humidior pars maſſæ ſanguineæ: hæc enim maſſa è quatuor cōſtat humoribus,ſecundum Galenum c.5.l. de atra bile. Oedema igitur potiſſimum prouenit à pituita illa,quæ in maſſa ſanguinea continetur.Si igitur accidat, vt adaugeatur in quantitate,irritata expultrice facultate à copia materiæ; inſurgit hæc facultas ad expellendum,& excitat œdema, quod verè œdema dicitur, factum ſcilicet à pituita naturali,qùæ qualitate frigida eſt & humida, conſiſtentiâ tenuis, colore alba,guſtu vel inſipida, vel ſubdulcis. Si autem recedat à ſua natura in qualitate: hoc fit,vel in ſui ſubſtantia,ſi mutentur eius naturales qualitates,vt ſi euadat acida,aut nitroſa,item glutinoſa,aut craſſa; vnde fiunt tumoris huius differentiæ;nam ſi ſalſa fuerit & nitroſa,efficit in capite tumores, qui

cum

cum paruo vlcere oriuntur, & achores dicuntur; ſi verò fuerit craſſa & glutinoſa, excitatur tumoris ſpecies, quæ ſcirrhus dicitur: Si pituita recedat à natura per admiſtionem ſanguinis, fit œdema inflammatorium; ſi per admiſtionem bilis, fit œdema eryſipelatodes; ſi melancholiæ, œdema ſcirrhoſum. Nos alijs differentijs omiſſis, agemus de œdemate vero, facto à pituita naturali, frigida, humida, tenui, albida, inſipida vel ſubdulci. Porrò cum tale œdema oriatur in partibus internis & externis: nos de externo agemus. Externum rurſus, eſt vniuerſale, vt anaſarca, vel particulare, c. 2. l. 3. de ſym. cauſ. De particulari, quod propriè œdema dicitur, nos loquemur. Solet hoc oriri in omnibus partibus externis; ſed potiſſimum in manibus & cruribus: ratio eſt, quia artus ſunt longinqui à fonte caloris, nimirum à corde; & ſua natura ſunt frigidi, quia componũtur è partibus frigidis, ideo meritò incurrunt in œdema. Generationis modus eſt idem, qui in alijs tumoribus: cùm enim grauatur natura à pituitæ redundantia, inſurgit expultrix ad expellendum, & ita a maioribus vaſis ad minora detruditur pituitoſus humor, qui detentus a denſitate cutis, colligitur in muſculo-

De quo œdemate heic agatur.

Modus generationis.

ſculoſa parte,& facit tumorem œdematoſum.

Eſt autem œdema tumor mollis, laxus, *Definitio.* indolens, prementi digito cedens, à pituitoſa materia ſeu ſpiritu flatuoſo procreatus. comm. 24. l. 1. prognoſt. l. 2. ad Glauc. Tumor, qui à flatu fit, diſtincta eſt tumoris ſpecies, ſecundum Galenum: addit tamen Galenus, œdema etiam fieri à flatu, quia dum pituitoſus humor à calore alteratur, qui nunquam eſt otioſus, vaporem quendam à pituita ſolet eleuare.

Sic autem dignoſci debet œdema. Primùm eſt tumor mollis & laxus: quæ mollities & laxitas prouenit ab humore tenui pituitæ. Deinde eſt indolens: nam pituita nullum facit dolorem, c. 1. l. 2. κ τόπ. non enim ſoluit vnitatē. Et his ſignis diſtinguitur œdema, ab inflammatione, cryſipelate, & ſcirrho, & alijs tumoribus qui aut duri ſunt, aut dolentes. Tertiò, œdema digitis prementibus cedit. Videtur hoc ſub mollitie contineri: quia molle id eſt, quod in profundum cedit, c. 4. l. 4. meteorῶn, quod ſimiliter fit ob humoris humiditatem. Sed Galenus ait, Hippocratem hoc ſigno oſtendere velle, œdema ita cedere digitis, vt fouea relinquatur; quod maximè proprium

Signa. 1. 2. 3.

eſt

4. eſt œdematis ſignum. Addi his ſignis pô-
5. teſt, è ſententia Auicennę, quod ſit apoſtema album, & ſine calore: album eſt, quia pituita eſt alba: ſine calore eſt, imò cū frigiditate, quia cùm pituitoſus humor ſit frigidus & humidus, proculdubio contrahitur intemperies frigida: ſicut in inflammatione, eryſipelate, &c. contrahebatur calida. Si ſigna non ſint pura, ſed confuſa, & miſta; deſignatur œdema miſtum.

Cauſſa. Cauſſa immediata eſt humor pituitóſus, redundans in toto corpore. Quem pariũt res non naturales: nimirum aër frigidus & humidus, cibi pituitoſi, nimius ſomnus, nimium otium, deſidioſa vita, &c. Interdum huius redundantia habet cauſſam internã, nimirum dyſcraſiam frigidam humidam, vel capitis, vel ventriculi, ſed potiſſimum iecoris.

Prognoſt. Quoad præſagium, notandum, Galenum, c.10.l.2. ad Glauc. dicere: œdema aliud eſſe accidens, aliud morbum. Oedema accidens eſt, quod maximè contingere ſolet in cruribus & manibus, interdum etiã in hypochondrijs, & ſolet conſequi phthiſin, hydropem, aut cachexiam, in quibus vel ob refrigeratum iecur, vel imbecillitatem omnium partium, ob diminutam earum

rum coctionem, generatur tumor pituitoſus: & huiuſmodi œdema ratione ſuarum cauſſarum, vt plurimum ſolet terminari ad mortem. Oedema verò de quo agimus, quod morbus eſt, & nõ ſuccedit alijs morbis facit ægritudinẽ diuturnam, & minori cum periculo eſt. com. 24. l. 1. præſag. diuturnus quidem eſt morbus, quia frigidus, ideoq; calor, qui concoquere debebat, eſt debilis: minori autẽ eſt cum periculo, quia dolore vacat. Durum autẽ œdema, quod Hippocrates ita vocat, eſt cum dolore, & eſt morbus periculoſus.

In curãdo œdemate oportet diſtinguere, num proponatur œdema accidens, an œdema morbus. Si proponatur œdema accidens, magis ſolliciti eſſe debemus, de ipſius cauſſa, vt curetur phthiſis, cachexia, aut hydrops. Sed hæc œdemata huc non ſpectant, niſi adeo excreſcant, vt moleſta ſint: in quo caſu, monet Galenus, reprimẽtia & mitigantia eſſe oportuna; ideoq; fricanda crura, oxyrrhodino, vel oleo cum ſale, vel oxyrrhodino, ſal habente, & ijs medicamentis, quæ poſſunt mitigare, ſeu reprimere magnitudinem œdematis. *Cura œdematis, quod eſt ſymptoma.*

Aggrediamur modò curationem œdematis, quod morbus eſt, non ſymptoma, & *Cura œdematis, quod eſt*

morbus, quod à pituitoſa fluxione generatur: in
quoad quo curando oportet pugnare aduerſus
cauſſam externā, pituitoſum humorē,primùm prohibendo
& ante- generationē ipſius. Si enim generatur ob
cedentē. intemperiem frigidam vētriculi; hæc cor-
1. rigenda:ſi ſit à cauſſis externis, hæ omnes
auferendæ,ita vt eligatur aër calidus & ſic-
cus,cibi ſicciores,vt carnes ſylueſtres, aui-
culæ montanæ,panis biſcoctus, vinum te-
nue,album,non admodum potēs; plus vi-
gilandum,quàm dormiendum, motus po-
tius,quàm quies conuenit, niſi œdema ſit
2. in cruribus.Secundò,humor genitus & re-
dundans euacuandus eſt phlegmagogis,vt
melle roſato ſolutiuo, manna, ſpeciebus
hieræ,diaphoen.turbith,agarico. Formu-
la poteſt eſſe talis: ℞ electarij diacatholici
ʒvj.elect.lenit.ʒiij.agarici trochiſcati ℈iiij.
cum ſaccharo fiat bolus. Maximè proban-
tur pilulæ cocchiæ,de hermodactylis,de a-
garico Meſ.prę ceteris autem cocchię lau-
dantur,quę humorem pituitoſum tenuem
mirificè ſolent purgare.Et cùm minera pi-
tuitæ ſit ventriculus,bonum erit vomitu v-
ti:quà in re prodeſt oxymeli cum aqua ca-
3. lida,decoctum item raphani, &c. Neq; ab
re erit,vſurpare ſyrupos,qui pręparant hu-
morem pituitoſum,vt eſt ſyrupus de beto-
nica,

nica,de ſtœchade , mel. roſ. oxymeli, rad. ſenic.& petroſel.quæ ſolent vacuare pituitoſum humorem,etiam per vrinam.Si humor fluat ad partem affectam , prohiberi debet,vel intercipiendo defenſiuis ;vel ad cõtraria reuellendo, frictionibus , balneis, inunctionibus calidis & digerentibus ; vel repellendo procul ab affecta parte. 4.

Topica ad humorem influxum.

Quoad humorem influxum,cùm œdema ſit morbus, partim in quantitate, partim in qualitate; ratione qualitatis frigidæ & humidę indigem⁹ calefacientibus & exſiccantibus: ratione quantitatis, egemus vacuantibus: & cum materia conſiſtat vel in exiguis venis,vel extrà & extrà,vel in ſpatijs, vel in poris; ſi exſiſtat in exiguis venis, repellentibus eſt propellendus humor; ſi extrà, digerentibus. Licet enim humor ſit frigidus, competunt tamẽ repellentia. Sic enim & Galenus in l. κ.τόπ. repellentibus vtitur in achoribus tam bilioſis quàm pituitoſis; ſed in bilioſis, refrigerãtibus tantùm, in pituitoſis verò aſtringentibus, nimirum valentiorib. repellentibus,quę frigida ſunt & ſiccantia. Porrò cum ſcopus œdematis curandi duplex ſit, alter vt materia digeratur,alter vt fluxio ſiſtatur ſciẽdum in principio digerentibus repellentia debere mi-

ſceri, ita tamen vt digerentia præualeant, quia oportet explere ſcopum, ratione qualitatis materiæ. At in progreſſu ſolùm digerentibus vtẽdum. Hoc enim modo Galenus curauit omnia œdemata. c. 3. lib. 2. ad Glauc. c. 4. l. 14. meth. vbi ſpongiam nouã, expreſſam in aqua; quæ parũ aceti habet, ligat ſupra partem affectam; eâ ligaturâ & faſciâ, quibus ligantur fracturæ. Vbi notari poteſt miſtus modus curandi, per repellẽtia & digerentia. Galenus enim quatuor proponit; nimirum faſciam, ſpongiam, acetum & aquam. Ad repellendum, vtitur faſciâ & aceto. Faſcia enim circumducta, ſupra partem affectam valentius ſtringitur; deinde hinc inde circumducitur, non ita ſtrictè; & ſic exprimit humorem à parte affecta, ad alias partes, hinc inde, ſupra & ſubter. Acetum verò repellit & abſumit pituitam, & cùm tenuium ſit partium, penetrat. Spongia verò & aqua, digerunt humorem pituitoſum. At dices, digerentia ſunt calida & ſicca; aqua eſt frigida, & humida: quomodo ergo digerit? Reſponſio. Galenus cap. 8. l. 1. ſimp. ait, aquam digerere; nam in piſcatorib⁹ manus & pedes corrugari videmus, quæ corrugatio nihil aliud eſt, quàm euacuatio humoris, qui antea ſpatia

ſpatia replebat. Sed, vt verum dicam, Galenus non potiſſimum hac de cauſſa vſurpat aquam ſed ad obtundendã aceti acrimoniam, quæ cauſſa ab ipſo non affertur l. 2. ad Glau. nec l. 14. meth. ſed c. 19. l. 1. ſimp. Quod hoc ſit verum, patet: dicit enim: oportet parum aceti cum aqua miſcere; & ſi œdema non quieuerit plus aceti miſcendum, ita tamẽ vt bibi poſſit, nam à mitioribus inchoandum: addit etiam, in corporibus duris, plꝰ aceti poſſe miſceri. At ſi fuerit œdema ſupra neruos, aut tẽdines minus aceti miſcẽdum. Demum ſpongia vſurpatur ad digerendum, quia cum ſicciſſima ſit poteſt cohibere omnes humiditates: præterea, cum nitroſæ qualitatis ſit particeps hac ratione calida eſt, & deterſoria, & ad digerendum opportuna; talis autem oportet, vt ſit noua: ſpõgia enim aqua dulci aſſperſa, non amplıꝰ habet nitroſam qualitatem: proinde, ſi nõ erit noua ſpongia abluenda erit exaphronitro, & nitro, & lixiuio deſtillato; item ex aqua maris, aqua ſalita, balneorum Patauinorum, &c. Si hoc medicamento œdema non ſedatur; aquæ & aceto admiſcẽdũ eſt parum aluminis; quod præſtãtiſſimnm eſt, quia miſtam habet facultatem digerentem & repellẽtem. Si nec

Medicamenta valentiora.

his ſedatur, fortiora ſunt apponēda: cuiuſmodi eſt, quod ab Auicēna proponitur: nimirum ſi ſpongiam madefaciamus in aqua calcis, cui ſuccus myrti ſit admiſtus. Denum, ſi œdema adhuc perſiſtat, & diutius protrahatur, Galenus l. 2. ad Glauc. curat per ſola digerentia, prætermiſſis repellentibus: primùm enim particulam oleo inungit, dein ſpongiam è lixiuio apponit, & vehementius ſtringit. Verùm Auicennæ medicamentum eſt efficacius, ex aqua calcis: in cuius vſu notandum, vt ſpongia cōprehendat vndique omnes œdematis partes; alioquin ſequenti die inueniretur humor affluxiſſe ad eam partem, quæ fuit ſpongiâ nudata. In ſpongiæ defectu ſimiliter vti poſſumus linteis madefactis, aut in aqua calida, aut lixiuio, & ſuperligatis. Proponuntur & alia medicamenta, vt eſt oleū roſ. cum aceto, ſale, & ſulphure combuſto, ana partes æquales: quod medicamentum conuenit in augmenti principio: ſi augeatur quantitas ſalis & ſulphuris, conueniet quoque in principio ſtatus. Serapio ait, emplaſtrum è radice cucumeris aſinini (quæ proprietate pituitam attrahit) cum farina hordei, conferre œdemati, in augmento & ſtatu. Brancæ vrſinæ folia contrita, &

ta,& cum axungia porcina veteri miſta, vtiliter imponuntur. Calx viua trita,& cum axungia porci miſta, œdematibus diuturnis præſtātiſſimum eſt remedium. Sed antequam imponatur medicamentum, monet Auicennas perfricādum eſſe partem, vt iuuetur penetratio medicamentorum.

Et hæc œdematis eſt curatio. Quæ quāuis per inſenſibilem fiat euacuationem: Hippocrates tamen com.37.l.1.prognoſt. ponit curam œdematis per ſuppuratioñe. At verū œdema vix ſuppurari poteſt, quia affectus eſt frigidus; in ſuppuratione autē requiritur calor. Solus Hippocrates proponit hanc curam, ſed non in omni œdemate, ſed in œdemate circa ventrem: ait enim œdema in ventre fatigans, minus facere abſceſſum, quàm quod in ilijs, minimè verò omniū ſuppurari partes quæ ſub vmbilico ſunt. At Galenus in com. ait: œdema magis ſuppurari in ilijs, quia ea ſedes calidior eſt. Reſpondendum autem, in ilijs & cruribus non ſuppurari œdemata, quia hæ partes magis ſunt longinquæ à caloris fonte. Suppurantur autem œdemata in ventre, ex Hippocratis ſententia; ſed addit text.35. ſuppurari, vbi tranſierint ſexageſimum diem: & optimè, mea ſententiâ, lo-

Num œdema etiam per ſuppurationem curari queat.

quitur; ſtatuit enim euenire œdemati diuturno, quod contingit in empyemate, & deſtillatione pituitæ, ad partes pectoris: quæ, etſi natura ſua frigida eſt, & inſuppurabilis; ob diuturnam tamen moram à calore alterata, fit purulenta. Sic quoque œdema diuturnum curari poteſt pus mouẽtibus, vt diachylon cum gummis, aut radicibus liliorum, althææ, & maluæ, coctis & cõtuſis, deinde admiſto adipe gallinaceo, aut ſuillo, Vbi tumor fuerit ſuppuratus, aperiendus ferro, vel cauſtico: deinde foramen apertum ſeruandum, quouſque purgatus fuerit abſceſſus, cum reſina terebinthina, thure & melle, & indies adaugenda mellis quãtitas, ad maiorem deterſionem; poſtea cauitas carne replenda, hyeme vnguento Iſidis, æſtate de tuthia, medijs temporibus de betonica. Vltimò cicatrix inducenda, aut cerato diapalma, aut linamentis ſiccis,

CAPVT X.

De Flatuoſo tumore.

HAbet hic tumor cum œdemate coniunctionem: ideoq; iam eius tractationẽ inſtituimus. Vocatur ἐμφύσημα, inflatio; ab Auicenna, apoſtema ventoſum.

Nomen.

Fit

Fit hic tumor, ſecundum Galenum c. 4. l. 3. meth. c. 7. l. 14. meth. vbi flatulenta materia in aliquam partem copioſior acceſſit, aut ibi collecta, in tumorem partem attollit. Porrò hic ſpiritus flatuoſus, ſecundum ſui ſubſtantiam craſſus eſt, & vaporoſus, qualis eſt aër in auſtrinis conſtitutionibus; non autem aëreus eſt & tenuis, qualis eſt ſpiritus qui in noſtro corpore ſecundū naturam continetur, aquilonari aëris conſtitutioni ſimilis; c. 7. l. 2. ad Glauc. Huius flatulentæ materiæ, cauſſa materialis, eſt pituita craſſa, lenta, viſcida, nimirum pituita, quæ vitrea dicitur à Praxagora. c. 6. l. 2. ad Glauc. Efficiens cauſſa eſt calor non adauctus, neq; imbecillis, ſed tātùm diminutus. Si enim materia pituitoſa craſſa ſit in corpore, & calor ſummè ſit imbecillis; nullus generabitur flatus: quia talis calor non poteſt materiam alterare, & in flatū vertere. Contrà, ſi calor ſit potens, materia verò tenuis; nullus gignetur flatus: quia ob fortem calorem tenuis materia in halitum diſſipabitur. Quod ſi calor ſit potens, & materia craſſa ac viſcida; ſpiritus quidē generabitur flatuoſus, ſed exiguus, & breui tempore durans; quia à potenti calore diſſipabitur, inſenſili tranſpiratione. Cauſſæ ergo ſpiri- *Generatio.* *Flatuum cauſa.*

tus flatuoſi ſunt, pituita viſcida, ſeu vitrea, & diminutus calor. Hinc Galenus ait, c. 2. l.3. de ſymp. cauſ. flatuoſum ſpiritum fieri à ſuccis pituitoſis, à calore deficiente in halitum ſolutis: nam pura frigiditas non facit flatum, quia nec attenuat, nec cõficit, nec alimentum diſſoluit: fortis verò calor cùm longo interuallo humores ſuperet, plus attenuat, quàm requiratur pro flatu inducẽdo. Quod ſi humores flatuoſi ſint, & calor fortis; gignitur quidẽ ſpiritus, ſed exiguus, & nõ diu durans. At calor qui in humores diminutè agit eos diſſoluit quodam modo, ſed nõ reſoluit: vnde oritur ſpiritus flatuoſus. Sic etiam fit extrinſecus in magno mũdo: nam in frigidiſſimo aëris ſtatu, vt flante borea aut calidiſſimo æſtatis tempore, ambiens aër eſt purus & ſerenus, ſtatus autem aëris, inter hos medij, nebulam gignũt. Ita etiam in animalis corpore, flatuoſi ſpiritus non gignuntur, dum calor vel ſummè eſt imbecillis, vel nimium vehemens; ſed ſtatibus intermedijs. Flatus porro genitus, in tumorem partem attollit, quia exire nequit è corpore, ob partium denſitatem

Differentia flatuoſi tumoris. Solet huiuſmodi tumor oriri in plurimis partibus, tam internis, quàm externis: interdum enim ſub cute, interdum in viſcerum

rum membranis, interdũ in ventriculo & inteſtinis, interdũ in peritonęo oboritur tumor flatuoſus, pręcipuè verò ſolet occupare articulos, quia partes hę habent diminutum calorem, & refertę ſunt pituita viſcida, & adeſt denſitas partis; prouenit autem pituita hæc è tendinibus, membranis, ligamentis, & ſimilib. quæ in articulis conſiſtunt. Flatuoſus hic tumor ſecundũ Auicennam duplex eſt: alius fit à vapore leui & aſſimilatur althebegio: [althebegium eſt tumefactio quædam ſimilis cachexiæ, quæ prouenit è vitio hepatis, & malo corporis habitu: ſuntq; tumores, ſimiles ijs, qui oriuntur ſub oculis & in facie eorum qui multum dormiunt: eiuſdem etiam & generis eſt tympanites.] alius tumor flatuoſus fit à vapore ventoſo, & ab Auicenna inflatio dicitur. Prior tumor, qui malum corporis habitum ſequitur curatur, curatâ ipſius cauſsâ; ideoq; de altero flatuoſo tumore, qui morbus eſt, nos agemus.

Locus generationis flatus propoſiti.

Genratur hic tumor flatuoſus, è pituita, fluente à venis maioribus ad minores, donec ad minimas deueniat, & in ſumma ad partes frigidas: in quibus dum conſiſtit, à diminuto calore partium agitatur, & alteratur, & ſic vertitur in flatuoſum ſpiritum, qui

qui detinetur à denſitate partium. Interdũ autem flatuoſus ſpiritus generatũ in venis maioribus, & ſenſim excurrit per maiores venas, donec perueniat ad partem, in qua firmetur. Interdũ licet nulla pituita craſſa aſſit in toto corpore; generatur tamen flatuoſus ſpiritus è pituita alicuius partis, quę ob imbecillitatem partis in tumorem attollitur; puta, quę propter contuſiones, vel alias cauſſas fit imbecillis, vt non probe coquat alimentum proprium, vnde reſultat crudus humor, qui à diminuto calore exagitatus, in ventum vertitur.

Signa. Cognoſcitur autem hoc modo. Primùm cõpreſſus hic tumor, veſtigiũ, ſeu foueam non relinquit: & ſic ab œdemate diſtinguitur. Deinde, cùm percutitur, ſonitum, ceu tympanum efficit, quod eò magis contingit, quò in maiori cauitate cõtinetur: nam incluſus ventus, & percuſſione commotus, exitum quærit, & non inueniens, fertur ad latera, facitque ſtrepitũ; quo ſigno diſtinguitur ab omnibus alijs tumoribus. Tertiò, in cauitate ſenſili detinetur: hæc enim natura eſt flatuoſi ſpiritus, vt in cauitate contineatur, & continuus ſit nõ ſparſus in poroſitatibus aut ſpatijs. Quartò, Auicennas addit renitentiam manus comprimentis,

Quinctò,

Quinctò, Guido ait, lucidum quendam ſplendorem apparere in eius ſummitate. Sextò, non perpetuò, ſed interdum dolor adeſt, ob nimiam diſtenſionem. Septimò, adeſt ſenſus doloroſus ſpiritus percurrētis per corpus: quod tum contingit, cum ſpiritus in venis maioribus generatur.

Cauſſa tumoris flatuoſi eſt pituita craſſa: quæ interdũ nullam habet cauſſam, prętер externam. Sunt autem hæ, aër frigidus & humid⁹, nubilus, qualis in auſtrinis conſtitutionibus: Cibi craſſi, vt legumina, caſeus, caſtaneæ, cochleæ, nimius cibus & potus: otium & deſidioſa vita, nimius ſomnus: hemorrhoïdes ſuppreſſę, alu⁹ ſtricta, pcuſſio, ſeu cōtuſio. Poteſt. n. tumor flatuoſus fieri à percuſſione & contuſione, licet pituita in toto corpore nō redundet, ſed generetur à parte percuſſa. Interdũ cauſſa redũdantiæ pituitæ eſt interna, & depēdet aut è capite aut intēperie frigida & humida ventriculi. Redundantia igit̃ pituitę craſſę has habet cauſas. Alia cauſſa eſt diminutus calor. Cui addit̃ dēſitas partis q̃ egreſsũ ꝓhibet. Cauſſa.

Quid ſit de hoc tumore præſagiendum, optimè cognoſcetis, ſi diſtinguatis tumorem flatuoſũ, qui ſequitur cachexiã ab eo qui oritur ſine præcedēte morbo: nã prior pericu- Progno$t.

periculoſiſſimus eſt, propter morbum periculoſum: alter non eſt periculoſus, ſi modò duæ aſſint conditiones: primùm, niſi adeo ſit magnus, vt propter magnitudinem fiat periculoſus; ſępe enim vidi genu occupantes, ad mortē terminaſſe, propter magnitudinem. Alia conditio eſt, quando oritur cum dolore & anxietate, quia portendit materiam eſſe venenoſam: ideo tumor ille tunc eſt periculoſus.

Curatio totũ corpus reſpiciens.

In curando tumore flatuoſo, primò habenda ratio cauſſarum externarum. Eligatur aër calidus & tenuis: cibi calidi & ſicci, attenuantes, & flatus diſcutientes, vt panis probè coctus, cui ſal ſit admiſtum, aut cuminum, aut feniculum. Potus ſit aqua cocta, carnes ſylueſtres aſſæ. Vitentur flatulēta. Proſunt aromata, vigiliæ, motus. Si aſſit intemperies aliqua viſcerum, è qua generetur pituita; eſt corrigenda. Redundantia humoris in toto corpore, vacuatione curatur: nimirum venæ ſectione, & purgatione. Humore pituitoſo craſſo redundante, videtur ſolùm conuenire purgatio. Poſſumus vti pilulis de agarico Meſ. de hermodactylis, &c. Non modò probantur purgãtia: ſed etiam præparantia, extenuantia, & incidētia pituitoſum humorem. Galenus laudat

laudat decoctum nymphææ, rutæ, viticis. Vti poſſumus ſyrupo de hyſſopo, pulegio, oxymelite ſcillitico. Præparati humores euacuandi. Et ſic aufertur prima cauſſa. Secunda etiam eſt amouenda, quæ eſt calor diminutus, qui roborabitur cibis optimis, & potu vini aromatici, in modica quantitate: ſpeciebus aromaticis, vt ſunt, antidotum diacyminũ, diacalaminthes, diagalãgæ, aromaticum roſatum maius, &c.

Ablatis cauſſis, ad partem affectam veniendum: in qua indicatio eſt, vacuãdi humorem flatulẽtum. Et quia è Paullo, c. 28. l. 4. duo prohibent ſpiritus flatulenti euaporationem; vnum denſitas partis, alterum craſſities flatulenti ſpiritus: ob id Galenus c. 6. l. 2. ad Glauc. ait, duas oboriri indicationes, rarefaciendi conſtrictum, & extenuandi craſſum. Extenuatio fit per ea, quæ ſunt tenuium partiũ. Rarefacientia ea aſſumi debent, quæ habent vim molliendi: cuiuſmodi eſt medicamentum, quod conſtat è pice, reſina terebinthina, & adipe leonino, aut taurino: item quod è ſordibus balnei, calce, & ſycomoro. Lixiuium præterea, nouâ ſpõgiâ impoſitum, bene facit: in cuius pænuria aphronitrum ſumendũ, quod non ſit lapidoſum, ſed ſpumoſum, &

Euacuatio e parte affecta.

facilè

facilè liquetur. Præterea oleum de cera chymico modo extractum. Medicamenta autem hæc variari debent, pro denſitate membri maiori, vel minori; pro varietate craſſitiei flatulenti ſpiritus; pro maiori, vel minori caliditate membri; pro ratione ſitus profundi, aut ſuperficialis; ſenſus acuti; aut obtuſi. Sed notandùm, antequam medicamenta imponantur, vt pars foueatur ſpongiâ, madefactâ in decocto rutæ, aniſorum, pulegij, calaminthæ, betonicæ, &c, præterea cinere vitis & quercus, in aqua cocto, & colato ſæpius, donec aqua pungat linguam: hæc aqua, excepta ſpongia, aut linteis, parti apponetur; nam valentiſſimè flatus diſcutit. Vel: ℞ ſordium balnei, quãtum lubet: calcis viuæ q.ſ. ad inſpiſſandum ſordes, fiat emplaſtrum. Serapio probat ceratum, è puluere hyſſopi, ol. anethino, & cera. Præſtantiſſima etiam ſunt, ſemina apij, aniſi, rutæ, ammios, & cymini. Quod ſi tumor flatuoſus ſit in profundo: cucurbitula ſicca apponenda, vt attrahat. In hoc caſu lixiuium cineris ſarmentorum vitis, linteo appoſitum, & aqua calcis, multùm iuuant, ſi modò inungatur pars prius ol. anethino. Quod ſi dolor flatuoſo tumori adiunctus ſit, quod ſolet contingere maxi-

mè

mè è contuſione; monet Galen. vt ſolo lixiuio vtamur, cui ſi ſapam & oleum admiſcebimus, magis dolor mitigabitur. Sapa cum vino nigro, & exiguo aceto, & modico oleo miſceatur: ijs ſuccida lana imbuta, lenit dolorem. In ſumma quando ſunt contuſi muſculi, Galenus pręcipit vtendum medicamento, quod ſimul concoquat, digerat, & modicè aſtringat. Si dolor vrget, mitigãtibus vtemur; ſin minus, diſcutientibus.

Capvt XI.

De Scirrho.

Scirrhus dicitur tumor durus, à nonnullis apoſtema lapidoſum, ab Auicenna ſephiros. Prouenit autem ex humore glutinoſo, craſſo, viſcido, frigido, vt eſt atrabilis, & ſuper exſiccata pituita: omnes enim tumores ſcirrhoſi, aut ſunt ex atra bile, aut pituita, aut vtriſque miſtis. c. 14. l. 14. meth. Humor autem pituitoſus, ſcirrhum procreans, non eſt naturalis illa pituita, frigida, humida, & tenuis, è qua fit œdema; ſed eſt pituita in qualitate peccans, ita vt quæ fuit frigida, humida, & tenuis, facta ſit craſſa, glutinoſa, frigida, & ſuperexſiccata: id quod Galenus c. 9. l. de tum. præter natur. tradit. Melancholicus humor, è quo gignitur

E quonam humore ſcirrhus oriatur.

tur ſcirrhus,eſt humor melancholicus naturalis: vt docet Galenus in l. de atra bile. Eodem loco Galenus diuidit humorem melancholicum in naturalem, & præternaturalem. Naturalem vocat, partem ſanguinis craſſiorem,denſiorem,frigidiorem, quæ veluti fex eſt ſanguinis, & generatur in iecore, eſtque denſior & durior chyli pars,quam calor natiuus probè conficere nequit:eſt tamen naturalis,& vtilis corpori,quia nutrit partes denſas,& duriores, & ſanguinem denſat, roborat, & duriorem reddit.Melancholię verò pręternaturalis, duas ponit ſpecies: vna eſt, cùm humor melancholicus ſupra modum exuritur; & tunc talis oritur ſpecies melancholiæ præter naturam, quam neque muſcæ volunt deguſtare. Alia ſpecies fit à bile tenuefacta,& ſuperaſſata; quæ prædicta eſt perniciosior. Guido duas alias ſpecies ponit, quas nec Galenus prætermiſit. Prima eſt, vbi inflammatio,aut eryſipelas,è vehemẽtibus refrigerantibus inſignem duritiem contraxerunt. Altera, quando melancholia naturalis miſcetur alijs humoribus; vnde fiunt ſcirrhi phlegmonoſi, œdematoſi, eryſipelatoſi. Scirrhus ergo fit tantùm ab humore melancholico naturali, ad quem

redu-

reducere poſſumus eryſipelas, aut phlegmonem induratam; quia ſanguis ille, qui prius calidus erat & tenuior, cùm factus ſit craſſus & frigidus, proculdubio cenſendus eſt melãcholicus humor naturalis. Quod ſi Guido eum appellet præternaturalem, non reclamabo, dummodo concedat, habere eandem curationem, hoc eſt, ex inflammatione indurata & refrigerata, non fieri diuerſum ſcirrhum, ab eo, qui fit à melancholico humore naturali influẽte. Prętermitemus duas melãcholię ſpecies præter naturam, à Galeno propoſitas, tam quę fit â flaua bile ſuperaſſata, quàm quę ab humore melancholico naturali exuſto; quia ex his humoribus oriuntur vlcera cãcroſa. Similiter omittemus humorem melãcholicum alijs dilutũ: quia cognita curatione ſcirrhi à ſolo humore melancholico; cognoſcetur etiam curatio ſcirrhi ab aliorũ admiſtione. Quare ſcirrhus gignitur ex humore melancholico naturali, qui eſt frigidus, ſiccus, craſſus; & à pituita craſſa glutinoſa. Eſtq; ſcirrhus tumor durus & indolens, pcr[illegible]us vel à craſſa & glutinoſa pituita, vel ab humore melãcholico naturali. *Definitio.*

Scirrhus eſt duplex: exquiſitus & non exquiſitus. c. 4. l. 2. ad Glauc. Exquiſitus eſt *Differentia.*

tumor præ.nat.ſenſu priuatus,durus. Non exquiſitus,nō eſt omnino inſenſibilis; difficulter tamen ſentit. Oritur in partibus internis, vt liene, iecore, &c. vel in externis;de quo heîc ſolo agimus. In externis, è l.1.ſimp.oritur potiſſimum circa muſculorũ capita,quia huiuſmodi partes alijs ſunt denſiores,ob id magis indurantur: & propter hãc rationem Galenus dicit, pulmonem, iecur, & partes molles vix poſſe ſcirrhum contrahere.

Signa. Cognoſcitur ſcirrhus è ſignis ſequentibus. Primum;tumor eſt ſine dolore. Secũdum; eſt tangenti durus. Tertium;ſi non ſit exquiſitus , difficulter ſentit : Omnis quidem ſcirrhus dolorem non habet; exquiſitus in vniuerſum,tum è ſeipſo,tum etiam ſi digitis percutiatur;& hoc neceſſariò euenit, quia quod ſenſu priuatum eſt, dolere nequit. At non exquiſitus ſcirrhus, quando aliquem obtinet ſenſum , dolere poteſt;idque fit ſi valenter comprimatur, aut percutiatur ; quamuis è ſeipſo prorſus ſit indolens. Addunt etiam ſcirrhum non moueri ad tactum; ſicut gland[illegible], ſtruma, ganglium,& alia id genus,quæ ad tactum mouentur : ſcirrhus autem eſt tumor immobilis,ac ſi eſſet clauo affixus. Addunt alij,

lij,quod ſupra ſcirrhos aliquando oriantur pili: & tunc euadit exquiſitus ſcirrhus. Diſtinguere autem oportet ſcirrhum factum à pituita, ab eo, qui fit ab humore melancholico: vt Galenus docet l. de tum. præt. na. ſcirrhi enim melancholici color plumbeus eſt; at ſcirrhus ab humore pituitoſo, habet colorem ſimilem colori reliqui corporis, quia pituita alba eſt. Scirrhus etiam diſtinguitur ab alijs tumoribus: vt ab inflãmatione, quæ dolet: ab eryſipelate, quod non eſt durum: ab œdemate, quod tactui non reſiſtit, ſed cedit: à flatuoſis & aquoſis tumoribus, quod hi reddunt ſonitum, vt tympanum: quæ in ſcirrho non reperiuntur.

Porrò, ſecundum Galenum c. 9. l. 7. κ. γ. ſcirrhus alius per ſe oritur, id eſt, à principio congregatur, & ſenſim augetur: alius non per ſe, ſed medicorum imperitia oritur, quando ſcilicet medici, aut importuna, aut nimium refrigerantia, aut nimis valenter diſcutientia, inflammationibus adhibent, vt ſic humor, vel frigore induratus, vel διαφορήσει partium tenuium exſiccatus, lapideſcat. Si loquamur de ſcirrho, qui prouenit imperitia Medicorum, hic duas habet cauſſas: externam, & proximam, ſiue Cauſſæ.

coniunctam. Externa, eſt vſus inordinatus medicamentorum : coniuncta eſt humor ipſe concretus & induratus in parte affecta. Si autem loquamur de ſcirrho, qui per ſe oritur, & à principio congregatur; hic tria cauſſarum genera obtinet: externam, internã & coniunctam. Coniuncta patet. Interna, ſeu antecedẽs, nil aliud eſt, quàm redundantia, aut pituitoſi aut melancholici humoris. Redundantia melancholici humoris interdum prouenit è vitio lienis, non potentis attrahere quod congruũ eſt; è vitio etiam iecoris, quia nimis calidũ eſt & inde maiorem copiam humoris melancholici gignit: interdum hæc redundantia prouenit à cauſſa externa. Externę igitur cauſſę ſunt omnia ea, quę poſſunt craſſos ſuccos generare: vt aër frigidus ſiccus, caliginoſus, dẽſus: cibus & potus craſſus, vt eſt panis furfuraceus, caro bubula, caprina, porcina, aſinina, leporum, camelorum, limaces: vinum craſſum & nigrum, & omnia quæ craſſum ſuccum gignunt: nimius motus, nimia quies, nimiæ vigiliæ; menſtruorum ſuppreſſio: animi paſſiones, vt ira, agonia, triſtitia, &c. De pituitæ cauſſis ſupra cap. 9. diximus.

Prognoſt. Quid pręſagiendum ſit, docet Galenus

c.4.l.2.ad Glau. Scirrhus exquiſitus ſenſus expers, eſt curabilis: nõ exquiſitus autem facilem curam non admittit: haud tamen eſt mortalis, niſi valde magnus euadat: vt ego vidi aliquãdo in ſpatulis, circa humerum, ac circa pectus ſcirrhum, qui ægrotũ interemit. Cur verò ſcirrhus exquiſitus ſit incurabilis, hinc colligi poteſt: quia enim priuatur ſenſu conſtat facultatem per neruos influere amplius non poſſe: & cùm humor occupet neruos, venas, & arterias ſtrãgulari facultatẽ neceſſe eſt: vnde & medicamenta nil operantur, quoniam à facultatibus non feruntur ſuppetiæ. Qui autem non eſt exquiſitus, curationem recipit, ſed admodũ difficulter. Qui lapidoſus eſt factus, non cedit medicamentis: nec enim mitia quicquam efficiũt, valentiora autem plus indurant. Cæterùm, aliter præſagiendum eſt de ſcirrho melancholico, aliter de pituitoſo: è l.9.ſimp. Melancholicus enim affinitatẽ cum cancro habet, & hac ratione difficulter curatur, quia à medicamẽtis facilè irritatur: in quod periculum non incurrit ſcirrhus à pituita.

Externæ cauſſæ primò amouendæ ſunt. Eligatur igitur aër tenuis, calidus & humidus; vitetur nebuloſus & craſſus. Cibi craſſi *Curatio.*

ſucci,fugiendi;vt legumina,vinũ craſſum, panis furfuraceus,caſeus:eligendi cibi eupepti,ad humidum declinantes & attenuantes,vt panis triticeus, vinum album tenue, oua ſorbilia, pulli gallinacei, ſpinachia,borrago,&c. Vitẽtur nimius ſomnus, otium,triſtitia.

Vniuerſalia remedia, ad cauſſas internas.

Secundò deueniẽdum ad cauſſas internas. Et,ſi melancholicus humor proueniat è vitio lienis,aut iecoris; hoc corrigẽdum: ſi ex hæmorrhoïdibus obſtructis,hæ aperiendæ. Si proueniat ſcirrhus è ſuppreſſione menſium, mittatur ſanguis è malleoli vena,fœminis;hirudines autẽ viris applicentur. Si ſanguis plurimæ ſit nigredinis,phlebotomia vacuandus. Si proueniat à pituita,relicta venæ ſectione, purgante vtendũ: quod etiam propinari debet in ſcirrho ab humore melancholico. Sed pituitoſus humor,primò præparandus erit attenuantibus & detergentibus:vt ſyr.de hyſſopo, de betonica, de ſtœchade; decocto calaminthæ, oxymelite ſimpl. & comp. melle roſ. decocto pulegij.Pro humore melancholico,indigemus attenuantibus & humectãtibus:vt ſyrup.de ſucco borrag.bugloſſ.fumar. de lupulis, de pomis; cum decocto meliſſæ,borrag.bugloſſ.&c.His factis;pur-

gabitur

gabitur humor melancholicus ſena, polypodio, helleboro nigro, confectione Hamech; verbi gratia: ℞ electar. lenit. ℥vj. florum caſſiæ, confectionis Hamech, ana ℥iij. cum ſaccharo, fiat bolus. Pituitam euacuant agaricus, pilul. de agarico Meſ. pil. de hermod. hiera Pachij. Purgato corpore, materia reuellenda ad partes contrarias, frictionibus, balneis, inunctionibus calidis & digerentibus. In defluxionibus diuturnis, maximè laudo fonticulos.

His ita completis ad partem affectam veniendum & vidẽdum vt euacuetur materia, quę facit ſcirrhum. Euacuatur autem non repellentibus, quia materia eſt craſſiſſima & indurata; ſed digerentibus per inſenſibilem tranſpirationem. Non autem omne digerens conuenit, quia ſi valentiora adhibeantur digerentia, primis diebus quidem cura egregiè procedet; ſed q; de affectu remanebit, id inſanabile omnino erit; tenui enim reſoluto, craſſum reſtitat lapidoſum. c. 4. l. 14. meth. c. 4. l. 2. ad Glau. Digerentia igitur erunt mitiora. Præterea etiam & alia reſpicere oportet: propter duritiem enim mollientibus vtẽdum: & propter materiæ qualitatem, adhibenda ſunt, quæ materiam ad diſcuſſionem præparãt. *Topicorũ ad ſcirrhũ facultas.*

 Si

Si gitur ſcirrhus fiat ab humore melancholico,qui eſt frigidus, craſſus & ſiccus: indigemus calefaciente, attenuante & humectante. Si fiat ab humore pituitoſo, frigido,craſſo, viſcido, glutinoſo; hic calefaciendus, attenuandus, incidendus detergendus. Hæ igitur indicationes è materia ſcirrhi eliciuntur; & vt vno verbo dicã, pars affecta, à frigiditate humoris, ad intẽperiẽ frigidam deducta erit calefacienda. Poſsũt aũt hæ omnes indicationes ad duas referri,ad.Emolliendum, & Diſcutiendũ.

Durum quotuplex: & quomodo tollatur.

Vt autem hæc intelligantur ſciendum è cap.5.li.5.ſimp. duritiei tres eſſe cauſſas, frigiditatem, ſiccitatem, & repletionem. Frigiditas, vt in glacie: & hæc durities ſoluitur leuiter calefacientibus; ſicut glacies à Sole liquatur. Siccitas, vt in manibus ruſticorum, quæ dureſcunt nimio exercitio: & huc referentur, ſolis feruor, ingens inedia, ardens febris, medicamenta ſiccantia citra refrigerationem: & hæc durities ſoluitur emollientibus. Repletio, vt in ventre helluonum; ſic & pulmones aliquando iudurantur: &hæc durities poſcit emollientia vacuantia. Tandem poteſt etiam aliquid indurari è coniunctione cauſſarum plurimarum, vt ſi con-

ſi concurrat ſiccitas & frigiditas. Scirrhi ergo interdum indurantur à repletione; frequenter autem à frigiditate: neque ſine ratione, cùm frigiditas tripliciter concurrat: primò ab externis rebus, vt ab aëre, vel à medicamento, quemadmodum contingit in inflammationibus induratis: Secundò à parte affecta, nam ſcirrhi potiſſimum oriuntur in ligamentis, tendinibus, & partibus frigidis: tertiò ab humore, qui eſt valde frigidus, ſiue melancholicus, ſiue pituitoſus. Fit etiã ſcirrhus à repletione, vt ſenſibus patet. Interdum ſiccitas concurrit ad ſcirrhum indurandum; licet hoc non ſemper contingat, ſi ſcilicet digerens, vel ſiccũ medicamẽtum, inflammationi admoueatur. Omnibus hiſce cauſſis emollientia cõtrariantur.

Materia emollientium, ac diſcutientium.

Moderatè emolliũt, adeps gallinaceus, medulla ceruina, & vitulina: ex hoc ordine Galenus l.7.κ.γ. componit medicamẽtum è butyro, reſina colophonia, cera candida, nõ vetuſtâ, &c. Secũdi ordinis ſunt adeps anſerinus, caprinus, hircinus, taurinus: è quibus ſinguli ſequentes, ijs qui præceſſere ſunt calidiores. Componitur etiam medicamentum ex oleo veteri, argẽti ſpuma & adipe ſuillo. Tertij ordinis emolliẽtia ſunt,

adeps

tur ſcirrhus,eſt humor melancholicus naturalis: vt docet Galenus in l. de atra bile. Eodem loco Galenus diuidit humorem melancholicum in naturalem, & præternaturalem. Naturalem vocat, partem ſanguinis craſſiorem, denſiorem, frigidiorem, quæ veluti fex eſt ſanguinis, & generatur in iecore, eſtque denſior & durior chyli pars, quam calor natiuus probè conficere nequit: eſt tamen naturalis, & vtilis corpori, quia nutrit partes denſas, & duriores, & ſanguinem denſat, roborat, & duriorem reddit. Melancholię verò pręternaturalis, duas ponit ſpecies: vna eſt, cùm humor melancholicus ſupra modum exuritur; & tunc talis oritur ſpecies melancholiæ præter naturam, quam neque muſcæ volunt deguſtare. Alia ſpecies fit à bile tenuefacta, & ſuperaſſata; quæ prædicta eſt pernicioſior. Guido duas alias ſpecies ponit, quas nec Galenus prætermiſit. Prima eſt, vbi inflammatio, aut eryſipelas, è vehemẽtibus refrigerantibus inſignem duritiem contraxerunt. Altera, quando melancholia naturalis miſcetur alijs humoribus; vnde fiunt ſcirrhi phlegmonoſi, œdematoſi, eryſipelatoſi. Scirrhus ergo fit tantùm ab humore melancholico naturali, ad quem redu-

reducere poſſumus eryſipelas, aut phlegmonem induratam; quia ſanguis ille, qui prius calidus erat & tenuior, cùm factus ſit craſſus & frigidus, proculdubio cenſendus eſt melãcholicus humor naturalis. Quod ſi Guido eum appellet præternaturalem, nõ reclamabo, dummodo concedat, habere eandem curationem, hoc eſt, ex inflammatione indurata & refrigerata, non fieri diuerſum ſcirrhum, ab eo, qui fit à melancholicohumore naturali influẽte. Prętermitemus duas melãcholię ſpecies præter naturam, à Galeno propoſitas, tam quę fit à flaua bile ſuperaſſata, quàm quę ab humore melancholico naturali exuſto; quia ex his humoribus oriuntur vlcera cãcroſa. Similiter omittemus humorem melãcholicum alijs dilutũ: quia cognita curatione ſcirrhi à ſolo humore melancholico; cognoſcetur etiam curatio ſcirrhi ab aliorũ admiſtione. Quare ſcirrhus gignitur ex humore melancholico naturali, qui eſt frigidus, ſiccus, craſſus; & à pituita craſſa glutinoſa. Eſtq; ſcirrhus tumor durus & indolens, procreatus vel à craſſa & glutinoſa pituita, vel ab humore melãcholico naturali. *Definitio.*

Scirrhus eſt duplex: exquiſitus & non exquiſitus. c. 4. l. 2. ad Glauc. Exquiſitus eſt *Differentia.*

tumor præ.nat.ſenſu priuatus,durus. Non exquiſitus,nõ eſt omnino inſenſibilis; difficulter tamen ſentit. Oritur in partibus internis, vt liene, iecore, &c. vel in externis;de quo heîc ſolo agimus. In externis, è l.1.ſimp.oritur potiſſimum circa muſculorũ capita,quia huiuſmodi partes alijs ſunt denſiores,ob id magis indurantur: & propter hãc rationem Galenus dicit, pulmonem, iecur, & partes molles vix poſſe ſcirrhum contrahere.

Signa. Cognoſcitur ſcirrhus è ſignis ſequentibus. Primum;tumor eſt ſine dolore. Secũdum; eſt tangenti durus. Tertium;ſi non ſit exquiſitus, difficulter ſentit: Omnis quidem ſcirrhus dolorem non habet; exquiſitus in vniuerſum,tum è ſeipſo,tum etiam ſi digitis percutiatur;& hoc neceſſariò euenit, quia quod ſenſu priuatum eſt, dolere nequit. At non exquiſitus ſcirrhus, quando aliquem obtinet ſenſum, dolere poteſt;idque fit ſi valenter comprimatur, aut percutiatur; quamuis è ſeipſo prorſus ſit indolens. Addunt etiam ſcirrhum non moueri ad tactum; ſicut gland[illegible], ſtruma, ganglium,& alia id genus,quæ ad tactum mouentur: ſcirrhus autem eſt tumor immobilis,ac ſi eſſet clauo affixus. Addunt alij,

lij,quod ſupra ſcirrhos aliquando oriantur pili: & tunc euadit exquiſitus ſcirrhus. Diſtinguere autem oportet ſcirrhum factum à pituita, ab eo, qui fit ab humore melancholico: vt Galenus docet l. de tum. præt. na. ſcirrhi enim melancholici color plumbeus eſt; at ſcirrhus ab humore pituitoſo, habet colorem ſimilem colori reliqui corporis, quia pituita alba eſt. Scirrhus etiam diſtinguitur ab alijs tumoribus: vt ab inflãmatione, quæ dolet: ab eryſipelate, quod non eſt durum: ab œdemate, quod tactui non reſiſtit, ſed cedit: à flatuoſis & aquoſis tumoribus, quod hi reddunt ſonitum, vt tympanum: quæ in ſcirrho non reperiuntur.

Porrò, ſecundum Galenum c.9.l.7.κ.γ. *Cauſſa.* ſcirrhus alius per ſe oritur, id eſt, à principio congregatur, & ſenſim augetur: alius non per ſe, ſed medicorum imperitia oritur, quando ſcilicet medici, aut importuna, aut nimium refrigerantia, aut nimis valenter diſcutientia, inflammationibus adhibent, vt ſic humor, vel frigore induratus, vel διαφορήσει partium tenuium exſiccatus, lapideſcat. Si loquamur de ſcirrho, qui ꝑuenit imperitia Medicorum, hic duas habet cauſſas: externam, & proximam, ſiue

coniunctam. Externa, eſt vſus inordinatus medicamentorum : coniuncta eſt humor ipſe concretus & induratus in parte affecta. Si autem loquamur de ſcirrho, qui per ſe oritur, & à principio congregatur; hic tria cauſſarum genera obtinet: externam, internã & coniunctam. Coniuncta patet. Interna, ſeu antecedẽs, nil aliud eſt, quàm redundantia, aut pituitoſi aut melancholici humoris. Redundantia melancholici humoris interdum prouenit è vitio lienis, non potentis attrahere quod congruũ eſt; è vitio etiam iecoris, quia nimis calidũ eſt & inde maiorem copiam humoris melancholici gignit: interdum hæc redundantia prouenit à cauſſa externa. Externę igitur cauſſę ſunt omnia ea, quę poſſunt craſſos ſuccos generare: vt aër frigidus ſiccus, caliginoſus, dẽſus: cibus & potus craſſus, vt eſt panis furfuraceus, caro bubula, caprina, porcina, aſinina, leporum, camelorum, limaces: vinum craſſum & nigrum, & omnia quæ craſſum ſuccum gignunt: nimius motus, nimia quies, nimiæ vigiliæ; menſtruorum ſuppreſſio: animi paſſiones, vt ira, agonia, triſtitia, &c. De pituitæ cauſſis ſuprà cap. 9. diximus.

Prognoſt. Quid prę ſagiendum ſit, docet Galenus

c. 4.

c.4.l.2.ad Glau. Scirrhus exquiſitus ſenſus expers, eſt curabilis: nõ exquiſitus autem facilem curam non admittit: haud tamen eſt mortalis, niſi valde magnus euadat: vt ego vidi aliquãdo in ſpatulis, circa humerum, ac circa pectus ſcirrhum, qui ægrotũ interemit. Cur verò ſcirrhus exquiſitus ſit incurabilis, hinc colligi poteſt: quia enim priuatur ſenſu conſtat facultatem per neruos influere amplius non poſſe: & cùm humor occupet neruos, venas, & arterias ſtrãgulari facultatẽ neceſſe eſt: vnde & medicamenta nil operantur, quoniam à facultatibus non feruntur ſuppetiæ. Qui autem non eſt exquiſitus, curationem recipit, ſed admodũ difficulter. Qui lapidoſus eſt factus, non cedit medicamentis: nec enim mitia quicquam efficiũt, valentiora autem plus indurant. Cæterùm, aliter præſagiendum eſt de ſcirrho melancholico, aliter de pituitoſo: è l.9.ſimp. Melancholicus enim affinitatẽ cum cancro habet, & hac ratione difficulter curatur, quia à medicamẽtis facilè irritatur: in quod periculum non incurrit ſcirrhus à pituita.

Externæ cauſſæ primò amouendæ ſunt. Eligatur igitur aër tenuis, calidus & humidus; vitetur nebuloſus & craſſus. Cibi craſſi *Curatio.*

ſucci,fugiendi;vt legumina,vinũ craſſum, panis furfuraceus,caſeus:eligendi cibi eupepti,ad humidum declinantes & attenuantes,vt panis triticeus, vinum album tenue,oua ſorbilia, pulli gallinacei, ſpinachia,borrago,&c. Vitẽtur nimius ſomnus, otium,triſtitia.

Vniuerſalia remedia, ad cauſſas internas.

Secundò deueniẽdum ad cauſſas internas.Et,ſi melancholicus humor proueniat è vitio lienis,aut iecoris; hoc corrigẽdum: ſi ex hæmorrhoïdibus obſtructis,hæ aperiendæ.Si proueniat ſcirrhus è ſuppreſſione menſium, mittatur ſanguis è malleoli vena,fœminis;hirudines autẽ viris applicentur.Si ſanguis plurimæ ſit nigredinis,phlebotomia vacuandus. Si proueniat à pituita,relicta venæ ſectione, purgante vtendũ: quod etiam propinari debet in ſcirrho ab humore melancholico. Sed pituitoſus humor,primò præparandus erit attenuantibus & detergentibus:vt ſyr.de hyſſopo, de betonica, de ſtœchade; decocto calaminthæ, oxymelite ſimpl. & comp. melle roſ. decocto pulegij.Pro humore melancholico,indigemus attenuantibus & humectãtibus:vt ſyrup.de ſucco borrag.bugloſſ.fumar. de lupulis, de pomis; cum decocto meliſſæ,borrag.bugloſſ.&c.His factis;purgabitur

gabitur humor melancholicus ſena, polypodio, helleboro nigro, confectione Hamech; verbi gratia: ℞ electar. lenit. ℥vj. florum caſſiæ, confectionis Hamech, ana ℥iij. cum ſaccharo, fiat bolus. Pituitam euacuant agaricus, pilul. de agarico Meſ. pil. de hermod. hiera Pachij. Purgato corpore, materia reuellenda ad partes contrarias, frictionibus, balneis, inunctionibus calidis & digerentibus. In defluxionibus diuturnis, maximè laudo fonticulos.

His ita completis ad partem affectam, veniendum & vidẽdum vt euacuetur materia, quę facit ſcirrhum. Euacuatur autem non repellentibus, quia materia eſt craſſiſſima & indurata; ſed digerentibus per inſenſibilem tranſpirationem. Non autem omne digerens conuenit, quia ſi valentiora adhibeantur digerentia, primis diebus quidem cura egregiè procedet; ſed ꝙ de affectu remanebit, id inſanabile omnino erit; tenui enim reſoluto, craſſum reſtitat lapidoſum. c. 4. l. 14. meth. c. 4. l. 2. ad Glau. Digerentia igitur erunt mitiora. Præterea etiam & alia reſpicere oportet: propter duritiem enim mollientibus vtẽdum: & propter materiæ qualitatem, adhibenda ſunt, quæ materiam ad diſcuſſionem præparãt. *Topicorũ ad ſcirrhũ facultas.*

ſi concurrat ſiccitas & frigiditas. Scirrhi ergo interdum indurantur à repletione; frequenter autem à frigiditate: neque ſine ratione, cùm frigiditas tripliciter concurrat: primò ab externis rebus, vt ab aëre, vel à medicamento, quemadmodum contingit in inflammationibus induratis: Secundò à parte affecta, nam ſcirrhi potiſſimum oriuntur in ligamentis, tendinibus, & partibus frigidis: tertiò ab humore, qui eſt valde frigidus, ſiue melancholicus, ſiue pituitoſus. Fit etiã ſcirrhus à repletione, vt ſenſibus patet. Interdum ſiccitas concurrit ad ſcirrhum indurandum; licet hoc non ſemper contingat, ſi ſcilicet digerens, vel ſiccũ medicamẽtum, inflammationi admoueatur. Omnibus hiſce cauſſis emollientia cõtrariantur.

Moderatè emolliũt, adeps gallinaceus, medulla ceruina, & vitulina: ex hoc ordine Galenus l. 7. *κ. γ.* componit medicamẽtum è butyro, reſina colophonia, cera candida, nõ vetuſtâ, &c. Secũdi ordinis ſunt adeps anſerinus, caprinus, hircinus, taurinus: è quibus ſinguli ſequentes, ijs qui præceſſere ſunt calidiores. Componitur etiam medicamentum ex oleo veteri, argẽti ſpuma & adipe ſuillo. Tertij ordinis emolliẽtia ſunt, *Materia emollientium, ac diſcutientium.*

adeps

adeps leoninus, vrſinus, & è pardo. Sed in calefaciendo & digerendo, leoninus eſt valẽtiſſimus; proximum locum habet pardi; ſequitur vrſinus. Quarti ordinis ſunt valentiora, vt ammoniacum, thymiama, ſtyrax, bdellium, radices althææ, & cucumeris aſin. folia maluæ agreſtis, tum cocta, tum cruda, adeps porcinus vetuſtus. Modus vtendi ſumitur; primùm à tẽpore ſcirrhi: nam ſcirrhus recens, qui non valdè induruit, mollientibus mitioribus eſt tractãdus, atque etiam digerentibus: induratus verò vel inueteratus, valẽtioribus indiget. Secundò, vtẽdi modus ſumitur à corpore laborantis: nam corpora ruſticorũ, & nautarum, fortioribus indigent mollientibus: molliora corpora, vt mulierum, puerorũ, eunuchorum, virorum delicatiorum, in vmbra & otio degentium, mitiora poſtulant. Tertiò à parte affecta, nam ſi ſcirrho ligamentum fuerit induratum, aut tendo, aut alia pars durior, valentioribus eſt vtendum. Ob quam cauſſam monet Galenus, c. 4. l. 2. ad Glauc. ſi in ligamentis, vel tendinibus ſcirrhi exoriantur, emollientibus admiſcenda eſſe incidentia, vt acetum; ſed non in principio quia acetũ abſumit, quod tenue eſt, & craſſum lapideſcere facit. Laudat

dat

dat item Galenus in ſcirrhis, ſuffumigium è lapide pyrite, id eſt, marchaſita, aut molari: qui incandeſcens exſtinguitur in aceto acerrimo, & ſupra vaporem detinetur ſcirrhus. Præcipit etiam continuò locum fricandum, donec ſudor appareat: poſtea apponendum molliens, idque alternatis vicibus, tandiu, donec ſcirrhus abſumatur.

Verùm cauſſę ſcirrhi diligenter in curatione ſunt attendendæ: Si enim ortus fuerit à melãcholico humore, mitius erit tractandus, & maiori dexteritate, quàm ſi ſit à pituitoſo, ne in cancrum cõuertatur. Perpendendum quoq;, num ſit per ſe ortus; an ſucceſſerit inflammationi, & eryſipelati. Si fuerit ortus per ſe, ſciendum, ipſum induratum eſſe à refrigeratione: quapropter emollientia debent vſurpari & calida, & euacuantia; vt eſt, quod ad Almanſorem l. 7. deſcribitur: ℞ bdellij, ammoniaci, galbani ana partes æquas: in ol. lil. vel irino mollifica, in mortario calido: deinde adde mucilag. fœnigræci, & ſem. lini, ad pondus omnium: demũ additis caricis pinguibus, fiat cataplaſma. Mirificè laudatur ad omnes durities vbicunq; fuerint. Ante admotionem fouebitur pars decocto althææ, maluæ, chamæmeli, meliloti. Si ſcirrhus ſit factus

Conſideratio cauſarum.

1.

2.

3.

ctus propter inflammationem, aut eryſipelas, à nimiũ repellente, aut diſcutiente medicamento; tunc μαλακτικὸν tale conueniet: ℞ ceræ citrinæ, adipis anatis liquati & colati, ana ℥j. ol. lil. ℥ij. medullæ crurum bouis tãtundem: Miſce. Si indurauerit à nimium

4. ſiccantibus: emolliendus eſt humectantibus; vt malua cocta, & cum adipe ſuillo miſta, aut gallinaceo: prodeſt iuris pinguis fomentum, loturæ lanarum, lana ſuccida; aut prædictâ loturâ imbuta, œſyp⁹, ſordes, &c. lutum D. Bartholomæi, & D. Petri, in agro Patauino.

CAPVT XII.

De Aquoſis tumoribus.

Nomẽ & definitio. AQuoſi, ſeu ſeroſi tumores ſunt, qui à ſeroſa humiditate proueniũt. Horum nullam Tagaultius in ſua tabula mentionẽ facit, ſed omnes ad pituitoſos tumores reducit: cùm tamen quotidie experientia oſtendat, reperiri tumores, in quibus nihil aliud continetur, quàm ſeroſa humiditas. Nam veſiculæ illæ, quæ è motu, aut aquæ feruentis cõtactu, aut ferro ignito, aut alia occaſione in tumorem attolluntur; meritò aquoſi tumores appellantur. Et Galenus c. 2. l. 3. de ſympt. cauſ. ait: ſeroſa excrementa

Tagaul. tii error.

cùm

cùm in toto redundant, facere hydropem, qui aſcites vocatur; in partibus verò corporis excitare puſtulas. Galenus ergo tumores aquoſos, puſtulas vocat. Cùm autẽ puſtulæ aliæ ſiccæ ſint, alię humidę: procul dubio humidis puſtulis accẽſeri debẽt tumores aquoſi. Qui in ſumma cute frequẽter oboriuntur, ſudamina appellantur: qui noctu excitantur, dicũtur epinyctides: ſi in teſtibus aquoſa humiditas colligatur, ὑδροκήλη: ſi in vmbilico, ὑδρόμφαλος.

Tumores igitur aquoſi, fiũt à ſeroſa humiditate: Quæ interdum vtilis eſt, interdũ inutilis. Vtilis eſt, quouſque compleuit ſuum vſum, qui eſt, ſecũdum Hippocratem, vt ſit vehiculum alimenti, quando alimentum pertrãſire debet vias anguſtiſſimas, vt ſunt venæ meſaraicæ, & venę diſperſæ per iecoris ſubſtantiam. Vbi igitur ſanguis à iecore traducitur per totum corpus, nõ amplius indiget multo vehiculo: & ob id natura creauit venas, vt huiuſmodi ſeroſam humiditatem ad ſe attraherent, & pòſt ad veſicã deriuarẽt. Quare ſi accidat, vt ſeroſa humiditas in corpus refundatur, ſtimulãs excretricem; hæc expellit ad cutem partes eius aliquas, & ita facit tumores aquoſos. Secunda cauſſa eſt redundantia ſeroſæ hu- *Cauſſæ.*

midi-

miditatis in corpore: quam interdum facit, vel imbecillitas renum, qui non potuerunt attrahere hanc ſeroſitatem; vel refrigeratio hepatis: vel eſt cauſſa aliqua externa, vt nimius potus aquæ, aut vini, aut alterius liquoris; nam, ſecundum Galenum, aquoſus humor eſt potionis excrementum.

Signa. Cognoſcitur hic tumor, quia aliquando magis, aliquando minus tenſus eſt, non tamē tactui renititur; quo à ſcirrho diſtinguitur. Dignoſcitur ab inflammatione & eryſipelate: quia illi tumores ſunt dolētes. Dum comprimitur, nō relinquit foueam; & ita differt ab œdemate. Concuſſus, non facit ſonitum, ſicut flatuoſus tumor. Peculiare aquoſi tumoris eſt ſignum, quod cum pruritu fiat, propter ſalſedinē ſcilicet quæ eſt in ſeroſa humiditate.

Prognoſt. In pręſagiēdo diſtinguere oportet, num ſermo ſit de aquoſo tumore, qui ſequitur vitium iecoris, & eſt hydrops aſcites; an verò de alijs. Tumor qui iecoris vitium ſequitur, periculoſus eſt, nō tàm propter tumorem, quàm propter iecoris vitium. Reliqui autem aquoſi tumores, periculoſi quidem non ſunt, ſed difficilem habent curationē. Si loquamur de tumoribus, qui ſimiles veſiculis in toto ambitu apparent, & ſudami-

na

na dicuntur, periculo vocāt, & non omnino difficulter curantur. Oriuntur ij tumores in vmbilico, ſcroto, in toto corporis ambitu, pręcipuè tamen oriuntur circa iūcturas crurum & brachiorū: ratio eſt: cùm enim hæ partes maximè omnium ſint imbecilles, frigidæ, & denſæ; facilè poſſunt in ijs colligi aquoſi tumores.

Curatio fit per ablationem cauſſarum. *Curatio* Cauſſa verò eſt humiditas tum vniuerſalis, vt humor in toto redundans: tum particularis, quæ facit ipſum tumorem. Primò igitur vniuerſalis amouenda: quæ ſi fiat è nimia potione, abſtinendum ab hac, & ſiccantibus vtēdum. *τάγματα.* Si fiat è vitio renum, vel hepatis, hoc corrigendum. Quod ſpectat ad humorem, in toto contentum, purgari poteſt, vel per aluum, vel medicamentis vrinam cientibus, vel per ſudores, aut halitum inſenſibilem. Præcipuè tamen laudatur purgatio per aluum, & vrinam. Hydragogum mite eſt, ſyrupus roſ. ſol. Valentiores ſunt pil. cocchiæ; his ipſis valentiores pil. de euphorbio. Omnium optimè conuenit, pilu. alephang. ℈j. cum elaterij gr. iij. bene enim aquas purgat. Per vrinam vacuāt ſyrup. de hyſſopo, de calamintha, decoctum pulegij, thymi, origin. ſemina me-

lon.pepon.&c.aquæ etiam thermales Patauinæ.

Topica. Redundantia partis euacuabitur,nõ repellentibus,ſed digerentibus.Neq; obſtat, quod ſeroſa humiditas cùm ſit tenuis, debeat & poſſit repelli, vt fit in inflammationibus,& eryſipelate.Non debet repelli ille ſeroſus humor,quia inutilis eſt: At ſanguis tum verus,tũ binoſus poſſunt repelli, quia ſunt naturales humores,& poſſunt eſſe vtiles.Humor igitur ſeroſus digerentibus erit euacuandus.Debemus quoque rarefacere cutim,vt facilius exeat. Optimum hoc eſt: ℞ fol.maluę M.j.ß.farinę lupinorum ℥j.ol. anethini,chamæmelini,ana ℥ij. coquãtur, tundantur,& cum vino albo, fiat cataplaſma. Valentius, ℞ ſem. ſinapi, ſem.vrticæ, ſulphuris,ſpumæ maris, ariſtol. rot. bdellij ana ℥j.ammoniaci,ol.antiqui,cerę,ana ℥ij. Miſc. Ego in ijs tumoribus, qui ſudamina dicuntur,vſus ſum aqua thermali Aponẽſi: ſpatio enim vnius diei exſiccat. Si tumores non cedant, valentioribus vtendum: vt aqua calcis, lixiuio cineris ſarmẽtorum vitis. Quod ſi ita non curentur,ſecandi erũt: dein mundificandum vlcus,cum reſina terebinthina,& melle: poſtea carne replendum,vnguento de betonica,de tuthia: denique

nique cicatrix inducenda filamẽtis ſiccis, puluere tuthiæ, cornu cerui vſto, ære vſto loto, diapalma, &c.

Capvt XIII.

De Bubonibus non contagioſis.

HActenus de ſummis tumorum generibus egimus; de phlegmone, eryſipelate, œdemate, ſcirrho, flatuoſis, & ſeroſis tumoribus. Reſtant tumores, qui non ab humoribus influentibus, ſed à partibus decũbentibus excitantur, vt Herniæ, &c. Sed quoniam in præcedentium tumorum ſpeciebus, alij quoque tumores comprehenduntur; ideo de his prius agam; exorſus ab his tumoribus, qui ad inflammationem reducuntur: vt ſunt bubo, phyma, phygethlon, ophthalmia, pleuritis, peripneumonia, &c. inter quos potiſſimum ad cheirurgos ſpectant Bubones. *Tranſitio.*

Sunt autem bubones (ſecundum Galenum c. 1. l. 2. ad Glauc. c. 5. l. 1. de diff. feb.) glãdularum inflammationes, ſeu partium glanduloſarum. Porrò inflammatio glandularũ dupliciter ſumitur, è c. 1. l. 2. ad Glau. nam vbi accidit, vt glandula inflammata ſtatim adaugeatur, & ad ſuppurationem feſtinet; hæc inflammatio phyma dicitur. *Bubo quid & quæ eius differentiæ.*

Vbi verò accidit, vt non modò ſanguis bonus concurrat, ſed etiam parum bilis admiſceatur; talis inflammatio, dicitur phygethlon, & panus. Quare de his tribus agemus: de Bubone, qui ſimpliciter eſt glãdularum inflammatio: de Phymate, quod eſt inflammatio, cum vehemẽtia quadam ad ſuppurationem feſtinans: de Phygethlo, quod eſt inflammatio glandulæ, eryſipelatis particeps. Bubo duplex eſt: Contagioſus, & non contagioſus. Contagioſus, alius ſequitur febres peſtilentes, & dicitur bubo peſtilens, & febri ſemper eſt adiunctus: alius oritur è lue Gallica, ſine febre, & dicitur bubo Gallicus.

Bubo non contagioſus.

Primùm igitur agemus de non contagioſo. Bubo ergo inflammatus, eſt tumor ruber, dolens, tenſus, & tangenti renitens, quandoque pulſans; in glandulis conſiſtẽs. Sunt autem glãdulæ in inguinibus, axillis, circa aures, collum, faciem, in mammis, oculis, & teſticulis: loquendo ſemper de externis. Ex his aliæ factæ ſunt ad commutationem ſanguinis; vt in mamillis ad lactis generationem, in teſticulis ad ſpermatis generationem: aliæ factæ ſunt ad tuenda vaſa, quia ijs, veluti cunei quidam fulcimẽtum ſuggerunt, ne diſrumpantur, aut à caſu

ſu violento afficiantur cuiuſmodi ſunt glã-
dulę in collo, ad diuiſionẽ venarum iugu-
larium: aliæ ponuntur ad replendum ſpa-
tia vacua, & flexuoſa loca, vt quæ ſunt circa
faciem, collum, & oris muſculos: aliæ hu-
mores ſuperfluos excipiunt, vt glandulæ
poſt aures, in axillis, inguinibus, quæ rectè
emunctoria dicuntur, quia emungunt hu-
mores partium; vt quæ poſt aures ſunt, ce-
rebri; quæ in axillis, cordis; quæ in inguini-
bus, hepatis humores combibunt. Bubo- *Pars affecta.*
nes, de quibus agimus, potiſſimum oriun-
tur in emunctorijs, non autem in mamillis,
& teſticulis: hæ enim cum illuſtrem habe-
ant vſum, à natura ſatis robuſtæ ſunt factæ,
nec ita ſuſcipiunt fluxionem: reliquæ ſunt
imbecilles, quia humoribus combibendis
ſunt dicatæ.

Signa eiuſmodi bubonis ſunt: rubor, do- *Signa.*
lor, calor, tenſio, renitentia, aliquando pul-
ſatio in glandula: Quibus addatis, quod a-
liquando febris eſt adiuncta, quæ eſt de ge-
nere ephemerarum.

Cauſſæ bubonis, ſunt cauſſæ phlegmo- *Cauſſa.*
nes: ſanguis ſcilicet copiâ abundans, pro-
ueniens à rebus non naturalibus, cibo &
potu, &c.

Quoad præſagium: ſi loquamur de pe- *Prognoſt.*

ſtifero, prę̨ſagiēda mors feſtina: ſi de bubone Gallico, dicendū, non eſſe lethalem, ſed curatu difficilem, non ratione bubonis, ſed ratione infectionis. Si de alijs loquamur, omnes ſunt ſalubres; quia morbus eſt in parte extima & imbecilli. Sed notandum, bubones, vbi diutius protrahuntur, facilè terminari in fiſtulas, quæ non ſolùm ſunt curatu difficiles, ſed interdum periculoſæ: ideoque animaduertendum, vt, quando ex vno foramine plura fieri incipiunt, bubo feſtinanter curetur.

Curatio. In curando bubone, vt monet Auicennas tertia quarti, perpendendum, num bubo ſubortus ſit per viā criſis, an alio modo: nam non raró bubones alijs morbis ſuccedunt, quos etiam ſanant, dum natura per criſin expellit materiā ab internis partibus ad glandulas; ideoq; bubonem excitat, qui perfectè iudicat morbum. Aliquando per ſe bubones oriuntur in corpore ſano, ſanguinę referto: vbi natura per viam expulſionis propellit ſanguinem redundantem.

Si bubo ſit per criſim perfectā ortus. Quod ſi ergo tumor ſit obortus per viam criſis, monet Auicennas nullo pacto motum naturæ impediendum. Ideo quando occurrit inflammatio glandularum, quam prę̨ceſſit aut febris, aut alius morbus: debet

prius

prius conſiderari, num natura per bubonẽ pfectè iudicauerit morbũ, an imperfectè: Si perfectè ſoluerit morbum, & ægrum liberauerit; notabitur dictum Hippocratis, aph. 20. ſect. 1. Quę iudicãtur, &c. Galenus rationem reddit: nãtura enim criſin facit, quando acriter cum morbo pugnat, quod fit in ſtatu morbi, in quo omnia ſunt vehemẽtiora: ideoque rectè monet Hippocrates, imperfectis iudicationib⁹ nihil eſſe innouandum, ſed totum negotium naturæ committendum: nam ſi quippiam molieris; tunc natura, neq; medicamenta, neque irritamenta ferre poterit, quinimò ad immoderatam fortaſſe vacuationẽ naturam irritabis, atque ſic occides ægrum. Totum igitur negotiũ in hoc caſu, naturæ permittendum. Num autem natura effecerit perfectam criſin, inde cognoſcitur: quia æger ab initio ſubleuatur, & paullò pòſt etiam è toto liberatur à morbo. Quod ſi nõ ſtatim liberetur à morbo: cognoſcitur naturam perfectè iudicaſſe morbum, è conditionibus bonæ criſis: primùm, ſi viderimus in bubone ad glandulam trãſmiſſum humorem, eſſe peccantem, & nõ alium: deinde, ſi directè, ſecundum ductum vaſorum, à parte principe fuerit excitatus bubo; verbi

gratiâ;exſiſtente inflammatione in iecinore,ſi fiat bubo in inguine dextro:tertiò, ſi videbimus factum fuiſſe bubonem, cum virium tolerantia:quartò, ſi præceſſerint ſigna concoctionis in vrinis: vltimò, ſi ortus fuerit in die critico.Hę conditiones cũ apparent,dicendum,bubonem excitatum eſſe à natura,perfectè iudicante morbum: & tunc nihil innouandum.Si autem natura non perfectè iudicauerit morbum per bubonem:Galenus monet l. 2. de humor. nos debere opera naturæ ſupplere, & id addere,quod ad perfectam criſin deeſſe videbitur.In quo caſu monet Auicennas humorem eſſe attrahendum medicamentis, & ventoſis ad glandulam. Ego paro medicamentum è fermento, & veteri axungia, vel adipe vrſino,aut leonino: adijcimus etiam diachylon cum gummis:reſinam pini, quæ calida eſt & attrahit;quin & ſaponem nigrum,ac ſimilia,quæ uim attrahendi habent.Probantur etiam cucurbitulæ ſiccæ, & ſcarificatio, ad criſin imperfectam ſupplendum.

Bubo per imperfectam criſin excitatus.

Si bubones nõ oriuntur per viam criſis, ſed per viã expulſionis,hoc eſt, nullo præcedente morbo,ſed tantùm ob redundantiam ſanguinis,quæ naturam irritat ad expulſio-

Bubo e ſola ſanguinis redũdantia ortus.

pulſionem: hic bubo curandus eſt eo modo quem docet Paullus l. 4. & alij. Inſtituta enim victus ratione, ſicut in phlegmone, ſecanda eſt vena, vt è toto corpore ſanguinis redundantia euocetur. Auicennas laudat medicamentum purgans, quando ſanguini alius humor aſſociatur. Debēt quoq; in hoc caſu exhiberi ſyrupi, quales in phlegmone propoſuimus.

Quoad partem affectam, ſolet ſanguis influxus vacuari, vel per repellentia, vel di- *Repellētia improbantur.*
gerentia. Sed. Auicenas. Oribaſius, & alij monet, nullo pacto vtendum eſſe repellentibus: quod & ſuprà nos probauimus: dum enim ad glandulas fit fluxio, non eſt repellendum, ne fluxio retrocedat ad partes principales, cum periculo ægri. Quare digerentia in curando bubone cōueniunt. Verùm cùm in glandularū inflammatione non raro aſſit dolor; hic quodam modo ad ſe trahit curationem: ideo prius ſedandus anodynis. Laudatur lana, oleo calido *Anodyna.*
imbuta & impoſita: ol. amygdalinum, anethinum, chamęmelinum. Si dolor his non ſedetur, apponatur cataplaſma hoc: ℞ ol. chamæmel. lil. alb. anethini, ana ℥jß. farinę fœnigræci, ſem lini, hordei, ana ℥jß. butyri, pingued. gallinæ. ana ℥ ij. croci ʒj ouorum

vitellos num.ij. Paretur ſic: ſumantur farinæ, pingued. & olea, ac miſceantur cum decocto althææ, aut maluæ ſufficienti, bulliant ad ignem, donec inſpiſſetur ad formã cataplaſmatis: deinde addantur vitelli, & crocus: miſta apponantur buboni. Sedato dolore ad digerentia tranſeundum: oportet autem hæc valentiora eſſe, quàm in aliis inflãmationibus, quia bubones poſſunt valentiora tolerare, cùm ſint in glandulis, obtuſum ſenſum habentibus: & non adeo magnum vſum præſtantibus, cap. 2. l. 2. ad Glauc. Ob id ſumantur, rad. cucumeris aſinini, folia petroſelini, & parietariæ; coquantur in vino, & pauco croco adiecto, imponantur. Aut, ℞ farinæ lupinorum, milij ana ℥j. rad. lil. alb. althææ, in vino coctarum, & contuſarum, ana ℥ß. ol. chamæmel. q. ſ. Miſc. ad ignem, fiat cataplaſma. Multum etiam valet in hoc caſu lixiuium, factum è cinere vitis, appoſitum cum ſtupa: præterea cataplaſma è farina tritici, cũ melle, confert in principio, quia lenit dolorẽ, & reſoluit. Cataplaſma è farina hordei, cum melle, magis reſoluit, quàm prius: propterea in progreſſis bubonibus locum habet. Et ſic bubo curatur digerentibus.

Digerentia.

Accidit

Accidit autem aliquando, vt bubones ſuppurentur: in quo caſu pus mouentia vſurpanda: Vt, ſi ſumamus farinam, oleum, aquam, & crocum, & hęc commiſta imponamus. Vel ſumatur diachylon ſimplex, mollitum pinguedine gallinæ: vel diachylon cum gummis, mollitum pinguedine porcina recenti. Suppurato bubone, secũdum Oribaſium, & Paullum, c. 23. l. 4. non ſtatim eſt ad inciſionem deueniẽdum, ſed primò tentanda euacuatio digerentibus. In hoc autem caſu, medicamenta facultates miſtas debent obtinere, digerentem, & concoquentem: quia ſuppuratio non fit vno eodemq́ue tempore in tota materia; propterea vtendum tali concoquente: ℞ cepas num. ij. vitell. ouorum nu. ij. rad. malu. althææ ana ℥j. axungiæ porcinæ, butyri, ana ℥ij. decoquãtur cepæ & vitelli ſub prunis, radices in aqua: contundantur omnia: deinde miſceatur axungia & butyrum; & cum ſ. q. decocti, fiat cataplaſma maturans & digerens. *Bubo ſuppuratus* *Suppurantia.* *Digerentia.*

Si autem puris tanta ſit copia, quę digerente euacuari nequeat: bubonem ſecare oportet, & quidẽ ferro potius, quàm cauſtico. Si fit ſectio in inguine, per tranſuerſum faciẽda eſt quia facilius in fine vnitur; ſiqui- *Inciſio bubonis.*

ſiquidem, dum femur inflectimus, naturaliter cutis ſibi applicatur. Facta ſectione, & euacuato pure, imponenda prius ea, quæ ſanguinem ſiſtunt, ſi opus eſt; prętereà quę dolorem leniunt, qui è ſectione excitatur. Ideo in promptu ſit ſpõgia, expreſſa ex aqua calida, aut vino, aut oleo, quæ parti dolenti apponenda: quo facto turunda imponenda, atque etiam ſtupa cum albumine oui, ſi dolor vrget. Si ſanguis profluat notabili copiâ, abſtinendũ à fomentis; & apponendum oui albumen, cum ſtupis; deinde turunda imponẽda, infecta prima vice, ſæuo candelæ, quia concoquit, dolorem lenit, & ſemper eſt ad manum; alijs verò vicibus inficietur turunda aliquo concoquente, vt, reſina terebinthina, thure, & oui vitello. Extrà verò admoueatur diachylõ, aut ſimplex, aut cũ gummis. Euacuato pure, opus eſt detergẽte: quo tempore additur aliqua portio mellis: vel ℞ vitell. ouorum num. ij. farinæ lupinorum q. ſ. ad inſpiſſandum vitellos, ad formam cataplaſmatis. Et hoc intus & extrà ponimus. Ad hunc vſum etiam facit mel roſatum colatum, cui tantùm farinæ hordei ſit adiectum, q. ſ. ad inſpiſſandum: quod ſimiliter intus & extrà ponitur. Mũdificato vlcere, caro gignẽda, hoc medicamen-

Mundificantia.

Sarcotica

dicamento: ℞ reſinæ ℥iij. ceræ ℥jß. thuris, maſtich. ana ℥j. ol. communis ʒx. Diſſoluitur reſina ad ignem, cum cera & oleo: colãtur, deinde pulueres inijciuntur. In officinis exſtãt, vnguentũ de beton. de tuthia, Iſidis, apoſtolorum. Carne generata cicatrix inducenda linamentis ſiccis, vel ære vſto loto, vel puluere tuthiæ præparatæ, vel cornu cerui vſto.

Capvt XIV.

De Phymate.

PHyma eſt tumor in glandula, qui vehemẽtiâ quadam augetur, & ad ſuppurationem feſtinat. c. 1. l. 2. ad Glau. In hoc tumore curando, ſuppoſita vniuerſali procuratione, qualem inſtituimus in bubone, loco affecto imponenda pus mouentia, quæ iam propoſita ſunt, imitando naturæ motum. Facto pure, monet Galenus vtendum diſcutiẽtibus antequam tumor aperiatur: in quo caſu Galenus l. 6. ſimp. laudat abrotanum, tritum cum farina hordei, vrticam, parietariam, radices althϛæ, ammoniacum melle emollitum. Si puris copia medicamentum ſuperet, ferro vel cauſtico aperiaris: & eo modo curetis, vt bubonem. *Phyma.* *Topica.*

CAPVT XV.

De Phygethlo.

Phygethlon. PHygethlon eſt inflammatio in glandula, eryſipelatis particeps; aut, eſt eryſipelas inflammatorium, c.1.l.2. ad Glau. In hoc præcedat vniuerſi corporis procuratio per venæ ſectionem, purgationẽ, diætã.

Topica. Quoad partem affectam, potius digerendum, quàm ſuppurãdum, quia huiuſmodi tumor habet bilem admiſtam: propterea Galenus l.6.ſimp. laudat alſinẽ, inſtar cataplaſmatis, item atriplicem, & folia maluæ hortenſis: item ceratum humidum, quod deſcribitur c.6.l.1. ſimp. In ſumma φύγεθλον diſcutientibus mitioribus curandum.

CAPVT XVI.

De Bubone Gallico.

Suppurãtibus heic eſſe locũ, non digerentibus. IN hoc intentio eſt, omnibus modis tumorem in pus vertere, nequaquã autem per halitum digerere; multò minus repellere: quia experientia teſtatur, ſæpe ægrotãtes euadere à lue venerea, ſi fiat euacuatio ſenſilis; ſæpenumero iterum corripi lue venerea, ſi fiat inſenſilis vacuatio bubonum. Et ratio eſt: quia tenuiore parte reſolutâ, craſſiores intus ſe defigunt, & concreſcunt:

ſcunt: ſenſilis verò euacuatio, non modo materiam influxam contagioſam, verum etiam quamuis aliam, quæ in corpore eſt, euacuare ſolet: & hoc fit ratione vacui, quia humores ſemper ſequuntur id, quod euacuatur: ideo de materiæ reſolutione nihil in hoc bubone cogitamus. Quoad totius corporis procurationem, neque venam ſecamus, neq; purgans exhibemus, neque diætã ordinamus; ſed ſinimus patientes vti conſueto victu. Tota autem noſtra intentio cõuertitur ad ſuppurationem, & attractionẽ. Quæ remedia in bubone ſuprà recenſuimus. Suppuratus, aperitur ferro, vel cauſtico: tutius fit ferro. Apertio nõ ſit admodum lata, quia locus diu apertus non poteſt ſeruari; ſed ſufficit foramẽ iuſtæ magnitudinis, quod turundâ impoſitâ cõſeruetur. Prȩterea, huiuſmodi bubones, qui in inguine oriũtur, aperiendi ſunt in elatiſſima parte, quæ tamẽ nonnihil inferius ſpectet: neq; ferrum altius immittendũ, quia ibi aſſunt venæ & arteriæ inſignes, quarum ſi vna pungeretur, periculum eſſet, ne è veſtigio æger moreretur; nam glandulæ, in quibus oritur bubo, ſunt in inguine poſitæ, non modò vt ſint emunctoria iecoris, ſed etiam vt fulciant diuiſiones illorum vaſorum.

Purgatio. rum. Apertus, purgari debet, vt in bubone diximus: & ſeruari debet apertus per 15, 20, aut 30. dies, plus minus, prout materiæ adeſt copia. Hoc verò tempore venam ſecamus: medicamentum purgans exhibe- *Conſolidatio.* mus, & diętam congruam ordinamus. Vbi diutius apertus fuerit ſeruatus, deinde carne replebitur, & cicatrix obducetur. Et hoc modo curatur bubo Gallicus, qui ſuppurationi rebellis non eſt.

Bubones rebelles. Interdum verò accidit, vt pertinaciſſimi ſint ad ſuppurationem: in quo caſu conſulo, vt cucurbitula affigatur, alternis diebus: interim autem diachylon cum gummis & ſapone nigro, apponendum: quo contumaciſſimos bubones Gallicos ſuppurari vidi. Quod ſi nec his ſuppurari poſſit, cùm diutius fruſtra tentata eſt ſuppuratio, & morbus eſt in longum protractus: recurrimus ad venæ ſectionem, purgationem, & diætam: apponimus cucurbitulam, & diachylon: & ſic frequenter ſuppurantur. Si nec ita queant ſuppurari; ad alia tranſeundum. Nam in bubone quodã duro, & pertinaciſſimo, caſus aliquãdo docuit ſuppurationem: cùm nec phlebotomia iuuare, nec dicta præſidia ſuppurationem efficere poſſent. Empeiricus ergo duro illi buboni cauſti-

cauſticum impoſuit, & ita exuſſit locũ profundè: inde deceſſit eſchara, & apparuit ſubiecta caro rubra, atque ſicca: tandem breui ſpatio fuit vlcus repletum carne, & cicatrice obductum; citra vllam ſenſibilem vacuationem, quæ alicuius eſſet momenti. Ad me æger redijt: & præcepi, vt cucurbitula affigeretur: quo facto, tota illa caro tenella & noua ex vlcere ablata fuit: poſtea apertum diu vlcus detentum, è quo copioſiſſima materia effluxit: & ita verè fuit liberatus. Quod exciderit caro noua, factũ eſt à vehementia cucurbitulæ.

Capvt XVII.

De Bubone peſtifero.

Bvbones peſtilentes pauci curantur: ægri enim interdum prima die moriuntur, interdum quarta, rarò vltra viuũt. Purgatio in hoc periculoſa: quia medicamenta à principio valde turbant naturam. Vtiliſſimum tamen eſt, materiam veneficam attrahere ad illam partem epiſpaſticis validiſſimis; vt ſunt cantharides, ſuccus tithymali, ranunculus contuſus & appoſitus. Omnium maximè laudo flammulam, quia admodum attrahit, & veſicas excitat, per quas venenum expurgatur. Interdum cau- *Bubo peſtilens.*

L ſticis

ſticis vti licet,& feliciter res ſuccedit. Inuſtione facta cõgruum eſt, theriacam, & mithridatium imponere, emplaſtri modo.

CAPVT XVIII.

De Carbunculo.

Nomẽ & definitio. ΑΝθραξ, carbo vel carbunculus dicitur: Auicennæ pruna, & ignis Perſicus: vrit enim vt pruna, vel colorem refert carbonis exſtincti. Eſt enim tumor maximè adurens, nigram cruſtam habens. Galenus c.12.l.de diff.morb.dicit: carbunculum eſſe morbum compoſitum è tumore & vlcere. Fit à ſanguine calido, c.1.l.2.ad Glauc.c.6.l.de tum.præ.na. Sed quid intelligat Galenus per ſanguinem calidum, explicat c.9.l.2.de diff.feb.inquiens: dum ſanguis aduritur, ſubtilior eius pars vertitur in flauã bilem; craſſior verò in atram, vt contingit in carbonibus.

Differẽtia. Aduritur autem ſanguis, vel per ſe, vel alijs admiſtis humoribus. Hinc inuicẽ carbunculi differunt.c.10.l.2.ad Glauc. Alius eſt vlcus cruſtoſum, vel cineritij, vel nigri coloris: alius oritur cum puſtulis, quales ab igne excitantur, quibus ruptis ſubeſt vlcus cruſtoſum.c.10.l.14.meth. & quidem plures carbunculi oriũtur cum puſtula, quàm ſine ea. Qui fit cum puſtula, Auicennæ dicitur

citur

citur pruna, & ignis Perſicus. Puſtula interdũ vna ſola eſt, interdum plures & exiguæ, vt milij ſemina, quibus ruptis ſubeſt cruſta. Humor autem qui ſanguine admiſcetur & puſtulas excitat, ſecundũ Auicẽnam eſt materia bilioſa & tenuis. Vtraque ſpecies carbonis rurſus duplex eſt aut enim eſt peſtilens; aut non eſt peſtilens, dum ſcilicet non habet aliam aduentitiam adiunctam malignitatem, quàm eam, quam à tumore habet: com. 12. l. 3. epidem.

Anthracis non peſtilentis ſigna ſunt: 1. vlcus cum cruſta, quæ aliquando cineritia, aliquando nigrior eſt, quando nimirum maximè eſt aduſtus. 2. caro cruſtoſa liuida inflammatione cingitur, & colorem habet nigricantem, & ſplendet ceu pix & bitumen. Celſ. c. 18. l. 5. 3 febris, propter humoris feruorem: Galeno teſte; l. de atra bile. 4. dolor vehemens. c. 1. l. 2. ad. Glauc. 5. ſomnus & horror. Quando carbunculus emerſurus eſt, ægri ſentiunt pruritum magnum: ſi ſcalpunt, excitant puſtulas, milio ſimiles, quibus ruptis, ſubeſt vlcus cum cruſta. Signa peſtilẽtis. 1. aëris cõſtitutio peſtilẽs 2 febris debilis, mitis, blanda & fere imperceptibilis, ambulant ſæpe, donec mortui *Signa*

cadant. 3. deperditio floridi coloris faciei. 4. denigrata lingua; vel flaueſcens. 5. vrina tenuis, turbulenta. 6. deiectiones liquidæ & cholericæ. 7. appetitus proſtratio, nauſea, vomitus. 8. ſudor vel multus & tepidus, vel frigidus. 9. fœtor grauis animæ. 10. ſpirandi difficultas, vox rauca. 11. dolor capitis, vertigo. 12. ſomnus aliquando profundus, interdum vigiliæ continuæ. 13. ſyncope, præſertim quando mors imminet. His addantur alia; vt puſtulæ, vlcera cum cruſta; &c.

Cauſſa. Cauſſa proxima & immediata eſt fluxio feruentiſſimi ſanguinis, ad partē: quæ excitatur à redundantia in toto. Redundātia oritur, vel ex intenſa iecoris caliditate; vel è cauſſis externis, vt è cibis calidis, & praui ſucci: præter hæc, peſtilens habet peſtilentem aërem.

Prognoſt. Peſtiferum. Galenus vocat pernicioſſimum, com. 12.l.3.epidē. Non peſtiferi periculoſi & ipſi ſunt, quia oriuntur à vitioſis humoribus, c.6.l.de tum.præt.n.& accendunt febrem ardentiſſimam, ſuntque cum periculo vitæ coniuncti.

Curatio. In carbunculo non peſtilenti duplex eſt cauſſa: feruentiſſimus in toto ſanguis: & particularis redundantia in parte affecta.

Primùm

Primùm igitur euacuāda redūdantia vniuerſalis, vt quæ fouetparticularem. Euacuatur venę ſectiōe, vſq; ad animæ deliquium, niſi quid obſtet: aphor. 23. ſect. 1. in carbunculo enim eſt maxima inflāmatio. l. 14. meth. & pręterea adeſt febris intenſiſſima, ardens: quinetiam grauiſimus dolor. c. 1. l. 2. ad Glau. Igitur his de cauſis ad leipothymiam vacuandum. Et propterea Galenus non facit mentionē purgantis; quia dum ſanguis euacuatur ad leipothymiam; non licet aliam vacuationem moliri, aliàs periculum eſſet de vita. Si verò ad animi deliquium ſanguis mitti non poſſit, tuto propinatur purgans: quod ſit, epithyni ad ℥ ß, cum ſero lactis: vel ℥ j. pulpæ tamarind. cū ʒ ij. confect. Hamech. Si febris aſſit non niſi leniens dandum. Simulque recurrēdum ad ſyrupos refrigerantes: vel refrigerantes herbæ in ſero lactis incoquentur. Victus ſit refrigerans, ptiſana hordei, cum ſem. melonum. *Vacuatio totius.* *Alteratio.*

Quoad partem affectam, hæc euacuatur vel repellentibus, vel digerentibus: ſic enim curatur inflammatio: at vlcus alia indicat. Galenus cap. 10. l. 14. meth, videtur damnare repellentia, quia humor eſt craſſus, ferinus, & malignus: verùm reſpiciens *Topica.*

maximam inflammationem ait; omnino repellendum, tum vt refrigeretur inflammatio, & defendatur pars à gangræna, tũ vt mitigetur dolor. At ſoluit difficultatem diſtinctione: opportuna ſcilicet eſſe, quæ modicè reprimendo etiam digerere poſſunt, ſic enim digerens non calefacit, repercutiens vero cùm validum non ſit, non poteſt ſuccos protrudere in altum. Ideo componit medicamentum è plantagine, & pane, cum lacte coctis: panem vult eſſe neq; furfureum, neq; omnino furfure liberum, ſed medio habentem modo. Secundũ medicamentum facit ex orobi farina, & oxymelite. Auicennas vtitur galla, cũ aceto vini, & alumine cum aceto vini. Vel ℞ malum punicum acidum, hordei P.j. fol. plantag. M.ij. coqu. in poſca, & contundãtur. Deinde ℞ pulpam mali cydonij, prunis incocti, fiat cataplaſma. ℞ fol. cupreſſi viridiũ, paſſul. ſine nucleis, farinæ hordei, caricarũ, ana ℥ij. fol. rutę M.j. nucis iuglandis ℥ij. In ipſo vlcere cruſtoſo Galenus facit ſcarificationes & ſectiones. Vt autẽ cruſta facilius auferatur, Rhaſis fouet prius locum aqua calida, dein ſcarificat. Locis autẽ ſcarificatis, vt docetur, c. 10. l. 14. meth. non imponenda quę alijs imponi ſolent, vt

pus

pus mouentia;ſed maximè ſiccantia,& putredini reſiſtentia:carbo enim ſemper putreſcendo ſerpit. Hinc Galenus laudat paſtillos Andronis,Polyidæ, & Paſionis, qui liquandi in vino dulci, vſque ad ſordium ſpiſſitudinem. Galen. l. 2. ad Glauc. ſi magnus tumor aſſit,diluit paſtilios, in principio vino acerbo,poſtea aceto. Si his nõ cedit,ſed durities remanet:monet Paullus vtendum melino Serapionis, ſtudendumq; vt carbunculus citiſſimè ſuppuretur, cataplaſmate bis in die appoſito: probat nuces iuglandes,oleoſas,pingues, contuſas, &c. Quod ſi adhuc cedere nolit, monet Galenus,vt aduramus vlcus,vel ferro, vel medicamentis:aduſtio enim ſtatim & cruſtam & putredinem abſumit. Si ferrum renuũt, Galenus vtitur miſy,chalcitide, arſenico, calce.Facta vſtione,vt cruſta cadat, Aëtius laudat folia verbenæ rectæ, & cupreſſi, fimum gallinaceum aridum, cum antiqua axungia:Laudat item,non modò ad cruſtã tollendum,ſed è toto ſanandum vlcus, radices liliorum recentes, ad formam cataplaſmatis adminiſtratas.

In carbone peſtilenti,antidota exhibẽda cum ſcordio, & ſyrup. acetoſitatis citri. Phlebotomia ad animi deliquium non *Curatio anthracis peſtiferi.*

conuenit, quia vires ſtatim collabuntur: interdum tamen moliēda. Localia ſint attrahentia validiſſima, & quę ſua proprietate venenis reſiſtunt, vt ſunt, trochiſci viperini, theriaca, mithridatiū. Quæ vim cauſticam habent, magis attrahunt; vt arſenicum, flammula. Cucurbitulę etiam ſcarificatæ locum habent: & nonnunquam hirudines. Ad tollendum putredinem, ablutio fiat aquâ ſalsâ calente; ſi nihil aliud ad manus ſit, calx viua imponenda.

Capvt XIX.

De Gangræna, & Sphacelo.

CHeirurgi ad inflammationes ſolēt reducere gāgrænam & ſphacelum: quia eiuſmodi affectiones ſolēt magnis inflammationibus ſuperuenire. *Definitio.* Eſt autem gangræna mortificatio partis, quæ inflammatione tentata eſt, c. 9. l. 2. ad Glau. Vbi verò membra planè emortua ſunt, eam affectionem ſphacelum nominant. Gangræna ergo dicitur affectio illa, quæ eſt in parte, dū emoritur; ſphacelus verò dū emortua eſt. Cùm igitur vtraque paſſio ſit mortificatio, neque differant, niſi ſecundum magis & minus: ideo vtriuſque eędem erunt cauſſę. *Caloris corruptio.* Vita ſeruatur per caloris conſeruationem: mors

mors autē nihil aliud eſt, quam corruptio caloris; quapropter viuentia videntur calida, morientia frigida. Hinc patet, cùm gãgręna ſit partis mortificatio, quod nil aliud ſit, quã corruptio caloris illus partis. Corrumpitur calor à quinq; cauſſis. Primùm à frigore, vt videmus hyberno tempore nõnullos acri gelu exſtingui. Secundò, corrumpitur calor natiuus ab excedenti & nimio calore extraneo, qui calori natiuo, nõ minus quàm frigus, eſt contrarius; ſic enim à febrili calore exſtinguuntur multi. Tertiò, defectu nutrimenti; niſi enim quis comederet, periret; quia calor, in inferiori mundo contentus, cum ſit extra proprium locum, euolaret rurſum, niſi aliquid eſſet, à quo tanquam vinculo detineretur, quod fit ab alimēto. Quartò corrumpitur à prohibita perſpiratione, quia calor indiget conſeruatione: ſic cucurbita non perforata, ſuffocando flammam exſtinguit, perforata conſeruat. Quinctò corrumpitur calor ab aliqua ſubſtantia venenata, quæ tota proprietate calori aduerſa eſt: vt ictus ſcorpij, viperæ, venena quæ proprietate occulta calori noſtro ſunt contraria.

Porrò gangræna duplici ratione generatur; vel ex humorum influxu, vel ſine hu- Cauſſa.

morum influxu. Accidit enim aliquando, vt in noſtro corpore generentur humores quidam venenoſi, qui, ad quamcunq; partem perueniant, ipſam mortificãt, & gangrænam in ea excitant. Aliquando autem ſine humorum influxu gangræna oritur. c. 1. l. 2. ad Glau. Hoc poſito, dicimus à quin-
1. que cauſſis fieri gangręnã. Prima eſt frigus, vt accidit remigantibus hyberno tempore; pariter etiam inflammatio & eryſipelas, nimium refrigerantibus admotis, ſolent
2. migrare in gangrænam. Secunda cauſſa eſt calor extraneus: hac ratione vehementes inflammationes propter excedentem calorem, ſolent conuerti in gangrænas: pariter eryſipelata, è nimium calidis admotis.
3. Tertia cauſſa eſt defectus alimenti: ob id artus diu vexatorum tabe, & maraſmo, ſolent cõuerti in gangrænas, propter alimẽti defectum: quia cùm artus ſint longinqui à fonte caloris, propter facultatis imbecillitatem non poteſt nutrimentum illuc peruenire: Sic etiam gangręnâ afficitur membrum, quod aliquo vinculo arctius eſt con-
4. ſtrictum. Quarta cauſſa eſt prohibita trãſſpiratio: qua ratione in magnis inflammationibus ſolent prouenire gangrænæ, pro-
5. pter validam obſtructionẽ. Quincta cauſſa

ſunt

ſunt venenoſi humores, in corpore conſiſtentes,geniti,vel à prauis cibarijs, vel prauo aëre attracto; hi cùm in aliquam partẽ fluunt,eam mortificant:ob id ex ictu etiam venenoſo gangrænæ ſolent excitari. Sic in vulneribus fiunt gangrænę ex eadem cauſſa,è qua in phlegmone:itidemq́; in contuſionibus. Hæ cauſſæ ſunt gangrænæ; atque etiam ſphaceli:differunt tantùm intenſione & remiſſione.

Cognoſcitur autem è ſequentibus. Primò floridus color, qui in inflãmationibus erat,exſtinguitur in gangræna. Secundò dolor & pulſus ceſſant:non quidem ſedata diſpoſitione,ſed ſenſu mortificato. Tertiò ſenſus hebetatio adeſt. At inſtabit aliquis: gangrænas,quæ oriuntur ex humorũ affluxu vehementer dolere. Quare, ſi perfectè gangrænas dignoſcere volumus; oportet diſtinguere,num fiant ex humorum affluxu,vel ſine affluxu. Si enim gangræna fiat ſine affluxu, id eſt, ſi habeat cauſſam aliquam præcedentem,vt quæ ex inflammationibus oritur; modò dicta ſigna locum habent. Et meritò ſanè, hæc ſigna apparẽt in parte affecta:quia omnis pars regitur ab hepate,corde & cerebro;quæ partẽ emortuam deſerunt:Floridi ergo coloris exſtin-

Signa gangrænæ ſine affluxu.

ctio,denotat vegetatiuã deeſſe facultatẽ, quæ vnà cum ſanguine ad membrum peruenit,quia ſanguis eſt cauſa floridi coloris: deinde doloris ſedatio,&ſenſus hebetatio, ſignificant animalem facultatem partem deſerere: pulſus ceſſatio, vitalem facultatem non amplius influere in partem. At ſi gangræna fiat cum affluxu,hæc ſunt ſigna. Primò,aſſociatur febris continua,& maligna, quæ prouenit ob venenoſos humores in corpore. Secundò, dolor intolerabilis, ob maximã luctam & tenſionem,quæ fit in parte emoriente: nõ enim poteſt dari maior tranſmutatio, quàm quæ eſt à vita ad mortem:ob id Hippocrates & Plato dicebant, tunc dolorem fieri, quando natura alteratur & corrũpitur. Tertiò, huiuſmodi gangræna oritur cum puſtula quadam, ſeu veſica,ſub qua eſt macula nigra. Quartò,floridus color partis immutatur, & ferè exſtinguitur. Quinctò,huiuſmodi gangręna ex humorum affluxu, fere ſemper ſolet incipere in digito magno pedis, deinde ꝓgreditur, ſic vt breui & tibiã, & totam coxam apprehendat.

Signa gãgrena cũ affluxu.

Sphaceli ſigna ſimilia ſunt ſignis gangrænæ, ſed aliquantulum intenſiora. Primùm eſt niger & mortificatus color.Secũdò,

Sphaceli ſigna.

dò,ſenſus omnimode aufertur,ſi pungatur aut ſecetur nil ſentit. Tertiò, membrum cadaueroſum ob calorem extraneum fœtorem exſpirat. Quartò,membrum redditur molle & putridũ. Quinctò,ſi pars prematur,cedit in profundum,veluti œdema. Sextò, ſi cutis digitis attollatur, facilè à ſubiecta carne ſeparatur, quia deeſt calor. Vnico ergo ſigno potiſſimum gangræna & ſphacelus diſtingui poſſunt, ſecundũ Galenum l. 2. ad Glauc. & Paull. ca. 19. l. 4. ſi enim pars ita laborãs ſecetur, pungatur, vel aduratur,& nihil prorſus ſentiat; huiuſmodi affectio ſphacelus dicitur: ſi ſentit, dicitur gangræna.

Incurabilis & mortiferus eſt ſphacelus, *Prognoſt.* cùm iam planè pars ſit emortua, nec à priuatione ad habitum detur regreſſus. Gangræna curabilis quidem eſt, ſed adeo difficulter, vt niſi quis præſentiſſimo remedio occurrat, pars continuato quodam motu ſenſim emoriatur, ac breui temporis ſpatio hominem iugulet. Celſus cap. 24. l. 6. vult, gangrænam non eſſe curatu difficillimam: ſed hoc intelligendum, ſi incipiat in corpore iuuenili, ſi muſculi illæſi, ſi nerui parũ affecti. Cæterùm, gangræna quæ fit ex humorum affluxu, multò difficilioris eſt curationis,

rationis,quàm quæ ſine affluxu: & in praxi rarò vidi,gangrænas obortas ex humorum influxu,feliciter terminatas eſſe:interdum enim vidi homines perijſſe vnicâ die,vt ſenes;interdum pluribus vt iuuenes.

Curatio Gangrænæ.

Curatio: ſi gangræna fiat ab humorū affluxu. Quare,ſi gangræna fiat cum humorum affluxu,qui geniti ſunt in corpore,(ab aëre peſtifro,ebrietate,cibis prauis,vita otioſa, immodica venere,) & deſcendūt ad partē aliquam,vt digitum magnum pedis, induCuntque gangrænam,cui aſſociatur febris peſtifera,puſtula cum macula nigra, dolor intolerabilis,&c.in hac gangrænę oportet quàm citiſſimè ſuccurrere , alioqui nihil iuuabis. Et, cùm hæc gangræna proueniat è redundantia hnmorū,hi erunt vacuandi. Licet autem redundātia hæc contineatur ſub genere cacochymiæ ; tamen auctores præcipiūt phlebotomiam, ſi modò corpus repletum ſit:præterea venę ſectio iuuat febrim: & cùm ęqualiter omnes euacuet humores,prauum quoque vacuat. *Venaſectio.* Miſſo ſanguine,purgante vtendū,præmiſſo leniēte; quia cùm aſſit febris iutēſiſſima, ante purgationem aluus erit lenienda,caſſiâ, tamarindis,ſyr.roſ.ſol.quæ medicamenta refrigerantia ſimul ſunt. *Lenientia.* *Alterātia.* Poſtmodū ea exhibēda,

da,quæ contrariantur humori facienti gā-græнas; qui cùm ſit prauus, & venenoſus, & omne id fiat ex inſigni putredine; ideo dupliciter aduerſus humores pugnare poſſumus,vel manifeſtis qualitatibus, vel occultis.Si manifeſtis, cùm omnis putredo fiat à calido & humido; indicatio erit refrigerandi & ſiccandi. Si occultis,præſtandum hoc ijs,quę à tota ſubſtantia id faciunt.His ſcopis ſatisfacimus diætâ & medicamentis.

Itaq; eligendus aër frigidus & ſiccus:vel arte parandus.Cibaria ſint refrigerantia & ſiccātia:vt ptiſana hordeacea,aqua cui admiſceatur ſyr.acetoſus ſimplex, vel ſuccus citri. Suffumigia in domo fiant ex aceto, ſantalis citr.aqua roſ.cinnamomo, aromatibus,& ſimilibus. Ordinamus ſyrupos cichoraceos,de ſucco acetoſæ, acetoſitatis citri,cum decoctis conuenientibus. Laudātur auiculæ montanæ,ſiue contuſum ex his fiat,ſiue alio modo exhibeātur:laudantur oua:quę omnia reſiſtunt puttedini manifeſtis qualitatibus.Exhibentur boli Cordiales,cùm in hoc malo cor patiatur: fient autem è conſeruis roſarum,borraginis,bugloſſi,&c.quib⁹ permiſcetur bolus Armena,aut terra ſigillata. Vorantur hi boli cum ſyrupo

Diæta: & curatotius.

ſyrupo decente, horis tribus ante prandium & cœnam, ad ℥iij, aut ℥ß: pro qualibet vncia conſeruæ, ʒj. pulueris cordialis adijcitur: & formantur boli cum ſyrupo de acetoſit. citri, aut acetoſo ſimplici. In hoc etiam caſu probantur theriaca & mithridatium, quæ & manifeſtis & occultis qualitatibus veneno aduerſantur. Quod ſi timeatur febris; admiſcenda conſerua aut acetoſitatis citri, aut acetoſæ. In ſumma, quod ſpectat ad curationem totius corporis: ea eſt adhibenda ratio, qualis obſeruatur in febre maligna & peſtilenti.

Topica: dolorem ſedantia. Parti autem affectæ, ſic prouidendum. Cùm aſſit dolor intolerabilis, leniendus erit. Et hæc cura, quam vobis tradam de gãgræna è confluxu humorum venenatorũ, competet quoque curę alterius gangręnę, quæ fit ſimiliter à materia venenata, puta à morſu viperę, ſcorpij, &c. quę ſunt ſine humorum affluxu, in quibus tamen adeſt dolor intolerabilis. Dolor hic curatur, vel euacuando virus, vel alterando id quod dolorem excitat, c. 16. l. 14. meth. Similiter in gangræna, facta è confluxu venenoſorum humorum, ſedatur dolor, vel virus alterando, vel vacuando. Vacuant humores, cucurbitulæ, excauata cornua, ſuctio, &c. Alterant

terant humores peſtiferos, quæ ſunt ijs cõtraria, vel qualitate, vel totâ ſubſtantiâ. Qualitate; vt, ſi humores venenoſi ſint calidi, pro leniendo dolore, refrigerantia erunt admouenda: ſi frigidi ſint, calidis vtẽdum. A tota ſubſtantia dolorem leniunt, quæ occulta qualitate aduerſantur humori venenoſo. Ideoque tres habemus modos. Primus fit euacuando: & ſic eodem tempore ſedatur dolor, & gangræna curatur. Secundus fit alterãdo manifeſtis qualitatibus. Tertius, occulta qualitate. Quod ſi velimus vti priori modo; dixi, euacuari venenum, ſiue humores, tum calidis, tum quæ citra calefactionem alterant. Calidis quidem, quæ & ipſa alterant, vt; ℞ rad. rapi & raphani ana ℥j. pulu. ſem. ſinap. ʒij. pulu. caryophyllorum ʒiij. ol. ſem. lini, & ìuglãd. ana q. ſ. Liquor etiam tithymali, ſi opportunè adhibeatur, euacuat cauſſam doloris attrahẽdo, ſecundum Oribaſium, & Paullum. Conferunt etiam euphorbium, naſturtium, & ſimilia calefacientia, quæ attrahendo euacuant: vinum quoque dolorem ſedat. Si velimus virus foras trahere, ſine calore, apponemus cucurbitulas ſiccas, vel ſcarificatas, quæ magis probantur: vtemur cauis cornibus: item applicabimus

M hirudi-

hirudines,quæ exſugendo ſanguinem vacuant. Quod ſi calor in parte ſit,& non leniatur dolor à cucurbitulis,quę vehementer attrahunt: vtimur alterantibus per manifeſtas qualitates: ſi enim humores ſint calidi, apponimus refrigerantia;ſi frigidi, calefaciẽtia. Et tandem recurrimus ad ea, quę totâ ſubſtantiâ agunt: vt ſunt folia fabę inuerſæ impoſita;mithridatium;ol. viperinum;ſcordium cõtuſum,vel huius ſuccus, eſt præſtantiſſimus; comprobaui enim experientiâ,corpora mortua à putredine defendi, ſi eo impleantur, aut inuoluantur. Hæc eſt ratio ſedandi dolorem ex gangræna,quæ fit tum ex influxu humorum,tum è morſu venenoſorum.

Gãgrana a frigore. Videamus modò,quomodo curetur gãgræna excitata vel à frigore, vel nimio calore,vel prohibita tranſpiratione. Si fiat à frigore;calefacientibus eſt opus, & mortificationi reſiſtentibus: ideo ſumimus oleum de lateribus,de terebinth. ſemen vrticæ,naſturtij,mithridatium,theriacam, ſalem theriacalem,trochiſcos de vipera, ſalem,aquam ſalitam,cum ſcordio & ſcabioſa,lixiuium cui ſcordium ſit incoctum, aquam calcis viuæ.Interdum accipimus vnguentum Ægyptiacum;& tãtundem ſcor-

dij

dij admiſcemus,quantum recipere poteſt: & etiam idem vnguentum miſcemus cum mithridatica confectione,aquâ theriacali, cum ſcordio.

Si gangræna fiat ab externo calore,vt in maximis inflãmationibus, quę terminãtur in gangręnam,ob prohibitam perſpirationem,quæ fit à multa conſtipatione; quãuis etiam phlegmone ſoleat migrare in gãgręnam à vehementi calore,ſiue ſit p ſe factus, ſiue à nimium digerentibus impoſitis accidat,eryſipelata verò tantùm ob calorẽ migrant in gangrænã: tunc indicationes erũt poros aperiendi & refrigerãdi. Pro quibus indicationib⁹ Galen⁹ ꝓbat ſanguinis euacuationẽ è parte affecta, quæ euacuatio tũ partes refrigerat, tum meatus obſtructos à nimia repletione, apit, ob q̃ cauſſam arterię nõ poterãt moueri. Galenus vult,vt ſcarificemus partẽ multis ſectionib⁹ ita vt nõ tantùm cutis exterior, ſed interior ſcarificet. Quod ſi fortè in loco affecto appareat vena aliqua ampla, ea inciſa ſanguinẽ eſſe mittendum,monent Oribaſius & Paullus. Auicẽnas probat ſanguiſugas. Guido præcipit poſt ſcarificationẽ, abluẽdum membrũ aqua ſalſa tepida,vt hac ratiõe materia craſſa euacuet. Euacuata ſanguinis copia *Gangræna à calore.*

ſufficienti, cùm adhuc remaneant putredinis reliquiæ, has nos tollemus, medicamentis putredini contrarijs, id eſt, frigidis & ſiccis, præcipuè verò ſiccis. Fit cataplaſma ex oxymelite, farina orobi, lolij, vel fabarum, admiſto ſale, ſi volumus fortius efficere. Aliquando oxymeli ſolum imponitur, aliquando ſyrupus acetoſus cum dictis farinis, cataplaſmatis modo applicatur: quia omnia frigida & ſicca ſunt. Si validiora velimus, in corporibus duris, conueniunt, oxymeli ſcilliticum, item mel roſatũ, cui calx viua ſit admiſta. Vltimò Guido monet, ad reſiduum eradicandum, abluẽdum eſſe locum aceto calente, ſeu mulſa. Et hoc modo curatur gangræna, facta tum à caliditate, tum à prohibita perſpiratione.

Gãgrana à defectu alimenti. Si fiat è defectu alimenti; & primùm ſi fiat è vinculo aſtricto, vnde alimentum affluere prohibetur; vinculum eſt ſoluendũ, & præterea occurrendum medicamentis corruptioni reſiſtentibus, ideoque apponenda calx lota, & miſta cum ſtercore muris: conuenit etiam hoc: ℞ conſolidæ maior. aloës, ana ℥j. tuthiæ pręparatæ ʒiij. pulueris matricariæ, ſcordij ana ʒij. Miſce, inſpergeq; ſupra locum. Si autem defectus alimenti è morbo contingat, quod potiſſimum

mum fit in artubus & extremitatibus, quãdo ſcilicet patientes diu fuerunt conflictati vel febre hectica, vel tabe, vel maraſmo: (cũ enim partes hæ admodum ſint debilitatæ, earumq; calor valde ſit diminutus, ob diſtantiam à corde; fit vt alimentum ipſis nullum diſtribuatur, vnde moriuntur) tũc ergo intentio eſt, alimẽtum ad partem attrahendi. Attrahunt autem calida, vt ol. amygdal. amar. & quæ putredini reſiſtunt, vt oleum viperinum, aquæ thermarum, aqua ſalita, cui ſit incoctum ſcordium: attrahit etiam & reſiſtit putredini pix liquida, cum farina lolij, aut hordei inſpiſſata, cataplaſmatis forma, ſuccus apij, thus, myrrha, manna thuris. Sine calore autem attrahunt frictiones leues. Si vtroq; modo conſilium ſit attrahere; inungantur manus oleis dictis, & fiant frictiones. Picatio etiã valet, quæ attrahit, non ſolùm dolore, ſed etiam vi vacui.

In omni autẽ gangræna partis ſanæ cura erit habenda: niſi enim hæc cuſtodiatur corruptio ipſi communicatur, & ita homo perimitur. Defenſiuis ergo vtendum, quæ ſunt putrẽdini cõtraria, hoc eſt refrigerãtia & ſiccantia. Laudatur ab Auicenna bolus Armena, & terra ſigillata cum aceto, & *Qua à gãgræna defendãt vicinas partes.*

 epi-

epithematis formâ parti circumcirca impoſita. Vel ſumamus argillam ſubactam cum aceto, & circumliniamus membrum. Equidem conſulo, vt ſcordium his omnibus admiſceatur: ſi enim hoc partem mortuam à putredine præſeruat, multò magis ſanam præſeruabit.

De Sphaceli curatione.

Ablatio partis ſecundum modum antiquorum,

Sphacelus eſt affectio partis planè iam emortuæ: ideoque curari non poteſt, cùm pars illa ad vitam reuocari nequeat. Vnicum reſtat, partis ſcilcet ablatio, quæ ſtatim aggredienda: alias totum corpus ad corruptionem deueniret. Hæc tamen abſciſſio cum periculo fit: nam in ipſo opere homines ſæpe ſanguinis profuſione, interdum animi deliquio moriuntur: propterea vires ægri perpendendæ. Antiqui (vt Celſus ait, cap. 26. l. 5.) præcidebant membra demortua, incidentes carnem circumcirca vſque ad os, & potius de carne viua aliquid incidentes, quàm demortuam relinquentes: vbi ad os deuentum erat, circa os ſubſecabant carnem, ea tamen lege, vt os in totum nudaretur: deinde verò ſerrâ præcidebant. In huiuſmodi operatione monet Celſus, ſurſum eſſe reducendam cutim, atque etiam carnem; vt facta præciſione cu-

tis

tis caroq; deorſum trahi poſſit, & aliqua è parte os tegatur.

Sed in huiuſmodi operatione duo ineuitabilia pericula incurrimus, ſanguinis ſcilicet profuſionē, & dolorem intolerabilem: vnde meritò omnes pertimeſcunt huiuſmodi operationes. Quapropter nonnulli ſolent ligare vinculis duobus, tribus, vel quotquot videbuntur ſufficere: verbi gratia, ſi manus debeat amputari, ad carpum poſſumus duo vincula alligare, per interualla, toti brachio. Alligātur autem ita artificiosè, vt & vaſa cōſtringantur, & facultas animalis fluere non poſſit, vt ita veluti torpidum reddatur membrū. Et ſic hi euitant, cùm dolorem, tum hæmorrhagiam. Sed quoniā facta operatione ſtatim oportet omnia vincula reſoluere (alioquin totū brachium moreretur) periculum tunc eſt ne vaſa aperiantur: ideoque dicti artifices, ſtatim partem vrunt, & parant cruſta ſatis craſſam, quæ operculum firmum eſt vaſorum. Verùm licet hæc vincula aliquid pręſtare poſſint circa hęmorrhagiam & dolorem: nō tamen vaſa ita ad amuſſim poſſunt conſtringi, quin larga hæmorrhagia, & quandoque conuulſio, ſuperueniat.

Hæmorrhagia & dolor vt occurrendum.

Hęc cùm ego perpenderē, aliam ingreſ-

Alius parte amputãdi modus: quẽ & Veſalius tradit.

ſus ſum curandi viam, quæ hactenus proſperè mihi ſuceſſit. Eſt autem hæc ab antiquorum ratione diuerſa: nam illi volebant præcidendum eſſe membrum, ita vt etiam aliquid partis ſanæ præcideretur; ne ſi portio corrupta relinqueretur, etiã partes ſanæ corrumperentur. Hac autem inciſione antiqui non potuerũt ſanguinis profuſionem euitare, nec dolorẽ, e quo plurimi in opere moriebãtur. At eo modò, quem iam docebo, nullus concitatur dolor, nec timetur ſanguinis profuſio: & ſatis tamen reſiſtitur coruptioni. Molior itaq; ſectionem, relinquens ad partem ſanam, portionem corruptæ, quanta eſt craſſities vnius digiti, aut vnius cum dimidio. Et facta huiuſmodi ſectione vſq; ad os, deinde ſerrâ os aufero, & totum membrum. In hoc opere nulla ſuperuenit ſanguinis profuſio, quia è parte mortua nullus fluit ſanguis; neque dolor in ea excitatur. Ne autem latius ſerpat corruptio; ego ferramentis candentibus, iiſque craſſis & bene ignitis, inuro partem illam putridam relictam vndique; donec patiẽs perſentiat vim ignis, & aliquem dolorem patiatur; quod ęger ipſe referet. Huiuſmodi operatio, in quã caro ſana etiam aliquo modo comburitur, valde vtillis eſt: primũ enim

enim excitat cruſtam, quæ eſt veluti operculum profluentis ſanguinis: deinde, vſtio mali radicem tollit, quia putredo candente ferro extrahitur, id quod oculis apparet, cùm multi humores circa ferrum ebulliant: tertio per vſtionem natura partis ſanæ roboratur, dum à multis humiditatibus liberatur, quæ tanquam ſemina putredinis imbibita erant; ideoque natura partis roborata ab igne, paucos poſt dies incipit ſeparare partem ſanam à mortua, & ſic demortua poſtmodum decidit, ſana autem conſeruatur. Hic modus, meo iudicio, eſt præcipuus.

Sed quia multi non admittunt, vt ferro incidantur: propterea Falloppius & recẽtiores alium tùm ſecandi, tum inurendi modum proponunt. Primò defenſiua ponuntur ſuper partem ſanam: ℞ ol. roſati omphacini, myrtini, violacei, ana ℥ j. aceti acerrimi ℥ ij. ſucci plãtag. ſolani, abſinthij, ſcabioſæ, conſolidæ ana ℥ ß. bulliant ſimul ad conſumtionem ſuccorum: deinde adde boli Armenæ, ſanguinis draconis, ſantalorum omnium, macis, cinnamomi, ſchœnanthi, cyperi, ana ʒ j. Miſc. & cum cera q. ſ. fiat vnguentum; quod ponitur in parte ſana, tãquam defenſiuum. Hoc facto, mo-

Alius modus partẽ auferẽdi.

1. Defenſiua.

2 Scarificatio.

nent ſcarificãdam partem mortuam, prope ſanam, rectis & obliquis inciſuris, & tam *3. Vſtio.* ꝓfundis, vt ad os deueniatur. Poſt hæc ſumuntur arſenicum & ſublimatũ, pari pondere, puluериſata, mittunturq; in ſciſſuras factas, & ibi tam diu detinẽtur, donec operentur. *4. Separatio putridi à ſano.* Si prima vice non operantur, rurſus innouamus, & nouas ſciſſuras facimus. Poſtea tegitur pars ſparadrapo, ſeu linteo tincto in ſequenti medicamẽto liquefacto: ℞ aloës, myrrhæ, acaciæ, aliptæ moſchatę, galliæ moſchatæ, corticum granatorum, nucum cupreſſi, nucis moſchatæ, ſantalorum omnium, ligni aloës, cumini, aluminis, ana ʒj. Miſc. & terãtur omnia. Deinde ℞ huiꝰ pulueris ℥j. picis naualis, ſeu nigræ, reſinę pini, colophonię, ana ℥ij. thuris, maſtiches, ſtyracis liquidę, ana ℥j. gummi Arabici, tragacanthi, ana ℥ß. Miſ. Poſtmodum liquatis ad ignem infunditur linteũ, & tãdiu detinetur, quouſq; abſorbeat medicamentum. Et hoc medicamentum vim habet exſiccandi valentiſſimam, & profundè ſeparãdi viuam carnem à mortua. Sed hic modus non eſt vſurpandus, niſi cogamur. *5. Reliquiarum exſtirpatio.* Facta vſtione, monent Galenus & Paullus, vtendum eſſe ſucco porri, cum ſale, ea ratione, vt, ſi quæ reliquiæ aſſunt, in totum exſtir-

exſtirpentur. In abſentia porri, vtendum paſtillis Andronis, Paſionis, & Polyidę, qui valentiſſimè ſiccant, & putredinem arcēt. Et in primis abluenda eſt pars aceto calēte acerrimo. Vbi autem hoc fecimus, & à putredine tuti ſumus, (quod cognoſcimus inde, quia putredo latius non ſerpit, dolor quieſcit, febris mitigatur, & omnia ſigna remittuntur,) tunc danda eſt opera, vt cruſta cadat: quod præſtatur molliētibus quia cruſta dura; detergentibus, quia valdè adhæret parti viuæ; & maturantibus, quia ſanies generatur inter partē viuam & mortuam. Laudatur tetrapharmacū, item panis, tritus cum apio, vel ocimo; iris cum melle; radix panacis, aut ariſtolochiæ, aut acori cum melle, vel thure. Noſtris temporibus multi butyro ad emolliendum cruſtas vtuntur, interdum ſimplici, quod non probo, quia valde mollit; interdū additur ſulphur, axungia porcina. Poteſtis quoque vti aliquo è digeſtiuis, ꝓpoſitis in cura inflāmationis, vt reſina abietina, aut terebinthina, cum melle, & oui vitello. Ablata cruſta, apparet caro rubra, quæ ſæpenumero eſt inæqualis, ita vt heîc eminētias, illic verò cauitates habeat: & hæc inęqualitas fit à vi ignis, quæ non æqualiter vbiq; imprimitur.

6. Cruſtæ detractio.

7. Sarcotica.

tur. Indigemus igitur carnem generantibus, & replentibus cauitates: Si fuerit hyems, vtimur vnguento Iſidis, aut apoſtolorum, aut de gummi Elemi: æſtate vtimur vnguento de ceruſſa, aut de tuthia: medijs temporibus vnguēto de matri ſylua, betonica. Verùm poſt cruſtæ amotionem, non ſemper quidem, ſed vt plurimum, tam exquiſitus remanet ſenſus in parte detecta, vt non ſolùm medicamenta omnia, intolerabilem dolorem excitent, verùm etiam aër, eaq́; propter de mitigando dolore cogitādum. Quo in caſu ſequens mihi familiare eſt: ſumo vnguentum de betonica, è ſolo betonicæ ſucco, ſine pulueribus paratum, factum è ſucco betonicæ, cui admiſceo aut ol. amygdalarum dulcium, niſi aſſit inflammatio; aut, ſi hæc aſſit, quod plærunque fit, miſceo ol. roſatum, vel interdum oui vitellum. Et nihil vnquam inueni, quod præſtātius eſſet. Poſtremò cicatrix obducenda, aut cerato de minio, aut diapalma, itē pulueribus de tuthia, cornu cerui, aut ære vſto loto, lineamentis ſiccis, &c.

8. Anodyna.

9. Epuloticа.

Capvt XX.

De Herpete.

Hacte-

HActenus de tumoribus,qui ad inflammationem reducuntur:iam eos auſpicabimur,qui à bile proueniunt,in quorum numero eſt Herpes , ita dictus à ſymptomate,quia ſerpit,c.2.l.2.meth. ab Auicen. dicitur formica. Fit autem ab humore bilioſo,l.de tum.prę.n.Humor bilioſus,alius eſt naturalis,à quo eryſipelas generatur: alius præter naturam,& hic vel ſua ſubſtãtia talis,vel per admiſtionem. *Nomen.*

Proinde ſi humor bilioſus præter naturam, calidior aut tenuior reddatur , id eſt, mordacior & acrior , fit herpes exedens ἐσθιόμενος,qui à Celſo ignis ſacer,ab Auicenna formica corroſiua dicitur, quia corrodendo ſemper ſerpit: Si autem bilioſus humor præter naturam admiſceatur pituitæ, fit herpes,qui excitat puſtulas quaſdam,in ſumma cuti,milio ſimiles; & herpes miliaris vocatur.Itaque duplex herpes:alius miliaris,qui fit à bile,pituitæ miſta; alius exedens,factus à bile feruefacta. Agemus de vtroque, maximè de miliari, nam exedens inter vlcera reponendus. *Differentia.*

De Miliari herpete.

Herpetis miliaris ſigna ſunt: primùm, habet puſtulas multas , milio ſimiles , in ſumma cuti,&prouenit à miſtione pituitę: deinde, *Signa.*

deinde, ſæpenumero oriũtur aliæ puſtulæ ſerpendo, ſaneſcentibus prioribus: tertiò, cum rumpuntur, effluit medium quid inter ſaniem, & pus, cap. 11. lib. 14. method. quartò, locus ſubrubicundus eſt, id eſt, habet miſtum colorem, inter ruborem & pallorem.

Cauſſa. Cauſſæ ſunt omnes relatæ in cura eryſipelatis, niſi quod hic tumor fiat à bile præter naturam redundante: eryſipelas verò à bile naturali. Cauſſa igitur eſt bilis præternaturalis redundantia: quæ interdum fit à cauſis externis, quę poſſunt calefacere humores, corpus & viſcera: interdum ex intemperie calida iecoris.

Prognoſt. Prognoſtica quod attinet, dicit Celſus, quod omnis ignis ſacer, vt minimũ habet periculi, ita difficilioris eſt curationis inter morbos qui ſerpunt, interdum enim adeſt intemperies iecoris, quæ difficultatis cauſſa exſiſtit.

Curatio. Curatur autẽ huiuſmodi tumor, habitâ totius corporis procuratione. Et cũ tumor hic ſit ſimilis eryſipelati, ideo vos ad eryſipelas remitto: niſi quòd hęc redundãtia expoſtulet medicamentum, euacuans bilem & pituitam: vnde probatur electarium diaphœnicon, pil. cocchiæ. Si corpus pletho-

plethoricum ſit, venæ ſectio probatur, itē reuulſiones, fonticuli, frictiones, balnea.

Quoad partem affectam: huius redūdātia euacuatione indiget. Cùm autem euacuetur pars impleta, vel repellentibus, vel digerentibus: forſan quiſpiam negabit, repellēdum eſſe humorem bilioſum preternaturalem; ne refuſus intrò, aliquod membrum principale offendat. Reſpondet Galenus c. 17. l. 14. meth. prius euacuandum eſſe humorem in toto redundantem: ſi tamen eius exigua relinquatur portio, nihil eam, etſi in corpus remigret, officere partibus principibus, ſed ab his non magno poſſe negotio digeri. Notandum: cùm repellentia ſint duplicia, frigida aquea, & frigida ſicca: in eryſipelate vſurpari frigida aquea; in herpete ſecus: nam Oribaſ. lib. 7. ſynopſ. & Paullus capit. 20. lib. 4. volunt in herpete aſtringentia, id eſt frigida & ſicca admouenda: id quod dictum cēſeo, quia puſtulæ illæ interdum putreſcunt, & rumpuntur: ne igitur ad putredinem reducantur, ſiccis vtendum. Quamobrem, neque lactuca, neque ſemperuiuum, neque lenticula paluſtris conueniunt in herpete: ſed in principio, vitium capreolis, rubo, & plantagine, optimum erit illinire, de- Topicā

inde

inde his lenticulam admiſcere, & folia ſalicis, interdum mel & polentam. E cortice mali punici, in vino cocto, cerâ & polentâ adiunctis, cataplaſma conficitur & imponitur. Quod ſi his non cedat, ſumatis valentius medicamentum, nimirum gallas, fructus tamariſci, cortices granatorum, bol. Armen. & omnia miſceatis cum aqua roſ. & aceto pauco, ne mordicet. Ego feliciter vtor aquis thermarum, quæ breui tépore ſanant herpetem miliarem. Vbi non aſſunt hæ aquę, ſumatis marinam; aut aquę ſalitæ adijciatis ſulphur, & alumen, & in hac detineatur membrum. Hæc verò magis in progreſſu conueniunt, quo tempore magis digerentibus, quàm repellentibus vtendum: quo etiam tempore fiunt cataplaſmata, è farina fabacea, milij, & lupinorum, cum lini ſemine, è vino coctis. Si eueniat, vt rumpantur puſtulæ, & exeat pus; detergentibus & ſiccantibus vtendum. Interim, ſi quæ caro ſubſit putrida, huic occurrendum. Celſus hoc componit: ℞ reſinæ terebinth. fuligin. thuris, ana ℥iij. ſquamæ æris, ℥j. litharg. ℥ij. alum. tantundem, ſpumæ argēti ℥ß. Miſta impone. Probatur etiam vnguentum triapharmacum, cum thuris quincta parte.

De

De herpete Exedente.

Herpes exedens ſerpit erodẽdo: erodit autem tantùm cutim, ad differẽtiam phagedænæ, quæ carnem etiam ſubiectam depopulatur. Naturam eius deſcribit Celſus, c. 28. de ſacro igne, l. 5. vbi ait: herpes fit cum cutis exulceratione, & eſt ſine altitudine, latus, ſubliuidus, inæqualiter tamen, mediumq; ſaneſcit, extremis effectis, &c. *Herpes exedens.*

Quoties igitur videmus vlcus ſerpere, & efficere parua vlcera, & foramina multa, quæ nõ procedunt vltra cutim: ſtatuemus eſſe formicam corroſiuam. *Signa.*

Eædem cauſſæ ſunt, quæ in herpete miliari, niſi quod heîc non adeſt pituita. *Cauſſæ.*

Curatur huiuſmodi herpes, cholagogis, c. 7. l. 4. meth. Quoad partẽ affectam, cum morbus hic ſit à bile præternaturali, calida & acri, & quæ ſerpendo cum putredine procedit: intentiones ſunt, refrigerare calidum exſiccare putridum. Quapropter Oribaſius laudat diluta ex aceto, aut ſucco ſolani, & plantag. laudat lini ſemen vini & oleo incoctum & tritum. prodeſt terra cimolia, ſolani ſucco ſubacta. Et hoc bonum eſt: ℞ ſpumę argenti ℥ß. ſucci porri ℥v. ſucci betæ tantundem: læuigata inungantur. *Curatio.*

Valentiora ſiccantia ſunt paſtilli Paſionis, & Polyidæ.

Auctoris modus Curãdi. Ego herpetes exedẽtes ſic curo. Quoad totum corpus exhibeo ſerum caprinũ, interdũ ſarſæ pariglıæ decoctum; habita ratione temporis calidioris, & iecoris feruefacti. Quoad partem affectam, vtor aquis thermalib⁹ Patauinis aut D. Petri: & felici ſucceſſu hoc applico ceratum: ℞ ſucci tabaci, ſeu herbę reginę ℥ iij. cerę citrinæ nouiſs. ℥ ij. reſinę pini ℥ jß. reſinę rerebinthinę ℥ j. ol. myrtini q. ſ. ad formandum ceratum molle.

CAPVT XXI.

De Strumis.

Tranſitio. HActenus de tumoribus, qui reducuntur ad phlegmonẽ, & eryſipelas: iam agemus de ijs, qui ad ſcirrhum reducuntur Scirrhus autem eſt tumor, proueniens tũ à pituita craſſa, tũ ab humore melancholico: Et ſub hoc continentur, Strumæ, & Cancer.

Nomen. Tumores, qui à Latinis. Strumæ dicuntur, ab. Arabibus dicũtur Scrofulę, propter ſimilitudinem, quam habent cum ſcrofis, id eſt, porcis. aut q̃a ſcrofę maximè patiuntur hoc malum, propter guloſitatem; vnde fit,

fit, vt pueri infeſtentur his tumoribus: vel ita dicuntur, quia multiplicãt ſobolem, vt ſcrofæ.

Struma autem eſt tumor induratus glã-dularũ: ſeu, eſt ſcirrhus in glandula. c.11. l.14.meth. & apud Paullum, l. 4. Subiectũ nullum eſt aliud niſi glandula. Cauſſa efficiens, eſt eadem quæ ſcirrhi. Quoad glandulas, in quibus locis conſiſtunt, dictum in cura bubonis. Oriuntur autem ſtrumæ potiſſimum in trib. locis, ſecundum Paullum, & Celſum; nimirum in inguine, axillis, circa collum & faciem: circa collũ frequentiſſimè, quia habent vicinum caput, à quo fluit pituita: in mãmis & teſtibus rarò fiunt, quia ſunt partes robuſtiores. Fiũt ab humore pituitoſo, craſſo & melancholico naturali, vel ex vtriſq; miſtis. l. 2. ſimpl. & aph. 26. ſect. 3. Quod ſi aliquando, vt dicit Auicennas tertia quarti tractat. 2. c. 9. ſanguis miſceatur, tunc non eſt omnino vera ſtruma, ſed aſſociata inflammatio. *Definitio, & ſubiectum.*

Signa tradundur c.9.l.de tum.præ.n.eſt enim tumor durus, indolens, & difficulter ſentiens, glandulæ formâ. Diſtinguuntur à glandulis, quę fiunt ab humore melãcholico, per colorem: nam, quæ fiunt à pituita, nullum habent diuerſum colorem à cute, *Signa.*

quæ à melancholico humore, habent plũbeum colorem, inter rubrum & nigrum medium. Sæpenumero reperiuntur ſtrumæ maximè dolentes: vt teſtantur Auicẽnas, & Aëtius, c. 5. l. 15. qui ſtrumas diſtinxit in manſuetas & malignas: & manſuetas ait eſſe citra inflammationem, citra dolorem & moderatam duritiem habere: malignas verò eſſe tumentes, dolentes, inæquales, inflammatas, pulſantes, & medicamentis exacerbari. Sed hæ ſtrumæ malignæ non ſunt veræ ſtrumæ, ſed cancroſæ, quia non ſolùm fiunt ab humore pituitoſo & melancholico naturali, ſed illis admiſcetur atra bilis, & ferinus humor, è quo fit cancer. Guido facit diſcrimen inter glandulam & ſtrumam: glandulam enim ait eſſe tumorem æqualem, mobilem, nõnihil mollem, in collo vt plurimum ortum: ſtrumam verò eſſe tumorem durum, dolentem, multiplicatum, fixum, immobilem. Heîc Guido deſcribit ſtrumam veram & cancroſam: quæ enim fit à pituita, & humore melancholico naturali, eſt indolens & vera ſtruma; ſed quæ affinitatem cum cãcro habet, ea dolens eſt.

Cauſæ. Strumæ quædam ſuccedunt alijs morbis, quædam per ſe oriuntur. Succedunt e-

nim

nim inflammationibus: item, ſi inflammata glãdula ita curetur, vt reſolutis partibus tenuioribus, craſſiores indurẽtur. Poſſunt habere cauſſam externam, vt medicamẽta ſiccantia, aut nimis reſoluentia. Quæ per ſe oriuntur, habent tres cauſſas: externam, res non naturales: internam, redundãtiam pituitæ, & humoris melancholici: coniunctam, humorem influxum: de quibus fuſius capite de ſcirrho.

Quoad præſagia: oportet differentias *Prognoſt.* ſtrumarum conſiderare: nam ſunt vel pauciores, vel plures, fixæ, mobiles, dolentes, indolentes; à pituita, à melancholia; aliæ in interiori parte colli, aliæ in poſteriori; aliæ in pueris, aliæ in adultis. Omnes quidem ſtrumæ difficulter curantur: ſed difficilius plures, quàm vnica; dolentes, quàm indolẽtes; in pueris, quàm in adultis; fixæ, quàm mobiles: in anteriori colli parte, quàm in alijs; factæ à melancholia, quàm à pituita.

Quoad curationem, totum corpus ſpe- *Curatio.* ctantem: nihil hæc à ſcirrhi curatione differt. Quantum ad partem affectam, localia, quæ in ſcirrho conueniunt, eadem & ſtrumis apta ſunt. Adiungenda verò inſu- *Modus,* per ea ſunt, quæ peculiariter experta ſunt *ſtrumas* in reſoluendis ſtrumis. Si ergo non adme- *reſoluẽdi.*

dum duræ ſint, & in pueris obortæ, tempore anni potius frigido: tunc ad emolliendum hoc conuenit: ℞ butyri, reſinæ colophon. ceræ candidæ non vetuſtæ, ana partes aquales. Paullus c. 23. l. 4. ad reſoluẽdum, ſumit farinam lupinorum, oxymelite decoctam: item rad althææ, cum adipe gallinaceo miſcet. Si ſtruma fuerit durior, in duro corpore; valentioribus mollientibus vtendũ: vt, ℞ ol. veteris, litharg. adipis ſuilli, ana part. æq. l. 7. κ. γ. Pro digerẽdo vti poſſumus, radice cucumeris ſylueſtris, aut ebiſci, cocta in aqua mulſa, & tritâ: vt præcipit Scribonius Largus, compoſ. 80. Valentius deſcribitur ab Oribaſio, l. 7, ſynops, c. 29. q, fit è calce viua, quæ melle, aut oleo, aut adipe ſuillo excipitur. Si vultis ſimul digerere & mollire: ℞ litharg. ℥ ij. ol. cõmunis ℥ iij. mucilag. fœnigræci, & ſem. lini ana ℥ j. mucilag. althææ ℥ ij. Miſc. Et hoc vtimur in ſtrumis minus duris, & mitioribus, in corpore minus robuſto. In robuſto, emolliens & digerens potentius erit: vt ſtercus caprinum, cum melle & aceto miſtum, vt præcepit Almanſor: aut ſtercus vaccinum, decoctum cum mucilag. althææ, aut cum aceto decoctum, vt præcipit Serapio: aut poterimus ſtercori diachylon admiſcere,

Pro-

Prodeſt etiã hoc: ℞ farinæ fœnigræci ℥iij. calcis viuæ, nitri ana ℥j. excipiuntur melle & imponuntur. Sunt alia plurima remedia quæ agunt qualitatibus occultis, manifeſtis, aut miſtis. Occultis agũt, acetoſa cõtuſa, trita & impoſita: rad. plãtag. collo appẽſa, rad. acetoſæ: reges Angliȩ & Galliȩ ſolo contactu dicuntur ſcoſulas curare. Miſtis qualitatibus agunt, radix iridis puluériſata & diachyloni miſta. Semper medicamẽtis addenda ſunt, quæ à proprietate agunt: vt ſi ſtrumæ fiant à pituitoſa materia; admiſceatur radix cucum. aſinini, pulpa colocynth. radix iridis, &c. quæ pituitam euacuant. Si fiant ab humore melancholico, radix hellebori nigri, vel ſimile quid, permiſceatur emollientibus. Ego in ſtrumis nõ admodum rebellibus, vtor cerato oxelæo, è l. 2. κ. γ. quod fit è duab⁹ partibus olei vetuſtiſſimi, & aceti acerrimi, vnaq; partȩ litharg. quæ miſcentur ad ignem, multo tempore, vſque ad cerati conſiſtentiam. Huic permiſcebitur aliquid ex ijs, quæ agunt à tota ſubſtantia.

Interdum ſtrumæ non reſoluuntur, ſed ſuppurantur: quod fit, quãdo alius humor miſcetur, potiſſimũ calidus, vt eſt ſanguis *Suppuratio ſtrumarum.*

& bilis. In hoc caſu, quàm citiſſimà fieri poteſt, ſtrumæ ad ſuppurationem perducendæ: quod fit, vel radicibus althææ, coctis in aqua, donec aqua craſſeſcat: deinde adiectis oleo, & farinâ triticeâ, in cataplaſmatis modum. Laudatur à Paullo emplaſtrum, quod fit è radic. cucum. aſin. & ſtruthio. Vtimur diachylo: item cerato triapharm. quod materiam craſſam ſuppurat. Sed notandum, cùm ſcrofulæ ſint à materia craſſa, eas difficulter ſuppurari, & ſæpe aliqua ſui parte, non autem omnino. Quod cum accidit, non protinns incidendum, & pus euacuandum; ſed tandiu in ſuppurantibus perſiſtendum, quouſque vel tota materia, vel maxima eius pars fuerit ſuppurata: alioquin ſtrumâ inciſa, & calore natiuo exſpirãte, reliqua portio admodum difficulter ſuppurabitur. *Apertio.* Suppurata ſtruma, aperienda ferro, vel cauſtico: in quo caſu laudat Paullus farinam lolij, cum fimo equino, & columbino. Naſturtium album, contritum, & pice exceptum, rumpit maturatas ſtrumas. *Puris euacuatio.* Strumâ inciſa, pus euacuandum, deinde expurgandum vnguento apoſtolorum, aut puluere aſphodeli, aut baſilico, aut flore æris, ſi valentius volumus. *Glutinatio.* Deinde ſinus carne implendus, aut vnguẽto Iſi-

to Iſidis, aut de betonica, aut de tuthia. Tādem cicatrix inducenda. Notandum vnum medicamentum, quod mirificè valet, ad ſanandum ſcrofulas apertas: ℞ ol. laurini ℥j. ceruſſæ puluerïſatæ, & aqua vitæ leuigatę ℥j. aluminis rochæ, ℥ß. ſalis communis ʒij. fiat vnguentum. Et hoc modo ſanantur ſcrofulæ per viam maturationis.

Interdum verò adeo ſunt curatu difficiles, vt neque primo neque ſecundo modo tolli poſſint. Quare Galenus cap. 11. l. 14. meth. proponit tertium modum; quo aufertur, non ſolùm vitium, ſed etiā pars affecta, hoc eſt, extrahitur glandula; in qua eſt ſcrofula. Et hoc fieri poteſt, vel ferro, vel medicamentis putrefacientibus, ſeu corrumpentibus. Sed quia hæc operatio periculo non vacat: ideo non ſemper hoc modo vti licet. Primùm ergo hoc modo curari non debent ſcrofulæ, exſiſtentes in glandulis, quæ vim habent generandi humorē aliquem, vt ſunt mamillæ, & teſtes. Sed interdum tamen mamillæ abſcinduntur cācroſæ, interdum & teſtes, in caſibus deſperatis. Poteſt autem modus hic vſurpari in collo, ſub alis, & inguinibus. Deinde, hoc modo non eſt vtendum, in ſcrofulis fixis, & admodum magnis, & quæ venis arterijſq; *Modus ſtrumas incidēdi.*

magnis ſunt implicitæ. His perpenſis, cùm incidere, & glandulam auferre volumus: primùm æger in loco ſplẽdido collocetur: deinde iubeatur decumbere, ne ſedens in leipothymiam incidat: poſtea miniſter caput detineat: cheirurgus verò manu ſiniſtra, duobus digitis apprehẽdat ſtrumam; & quantum fieri poteſt, foras ad ſe trahat; deinde pręcidat phlebotomo, in collo per tranſuerſum; in alis & inguinibus, ſecundũ longitudinem. Facta præciſione, quæ non vnico ictu, ſed duobus, aut tribus, & pluribus vicibus efficienda, ſenſim exprimendus ſanguis, cotone vſto appoſito orificijs vaſorum: & eouſque inciſio adigenda, donec deueniatur ad glandulã; ita tamen, vt tunica, in qua glandula eſt inuoluta, nõ incidatur. Facta inciſione ſimplici, ſi glandula ſit exigua; aut ad myrti folij ſimilitudinem, hoc eſt, tranſuerſis inciſionibus, ſi glandula extrahenda fuerit magna: debemus, aut ſummis digitis, ſeu vnguibus, aut ſpatulæ capulo, ſeparare glandulam à partibus adiacentibus, deinde manubriolo apprehendere glandulam, & foras trahere; proſpicientes, vt tota glandula foras trahatur integra, & ne quod fruſtulũ glandulæ, aut membranæ relinquatur; quia renoua-

nouaretur ſtruma. Facta hac operatione, ſtatim apponuntur ſtupæ, cum oui albumine, vnâ aut duabus vicibus. Deinde procedimus medicamentis digeſtiuis, concoquentibus, demum mundificantibus: tertiò ſarcoticis, & vltimò cicatricem inducentibus.

Pericula, quæ in extractione metuenda.

Notandum verò in extractione duo eſſe pericula: primum ne ſanguinis profuſio ſuperueniat, & opus impediat. Si ergo prima vice hoc accidat; debemus ſanguinē ſupprimere cotone vſto, aut linteis ſiccis, vel imbutis medicamento, quod fit ex pulueribus aſtringentibus, & emplaſticis, (vt eſt maſtix, bolus Arm. ſanguis draconis, puluis myrtill.) cum albo oui, ad mellis craſſitiem ſubactis. Inde ſecunda vice auſpicanda eſt operatio: & ſi tum quoq; ſuperueniat ſanguinis ꝓfuſio, quæ operationem impediat, à cœpto prorſus deſiſtendum. Alterū periculum, quod aliquando accidit eſt, ſi vel glandulę, vel ſacculi fruſtulum relinquatur: oportet enim vtrumq; extrahere, aliàs renouatur ſtruma. Extrahimus autem medicamentis, quæ poſſunt putrefaciendo cōſumere, q̄ remanſit: de quibus mox.

Sed nonnulli ferrum timent: ideoq; his ſcrofulæ ſunt extrahendæ medicamentis cauſti-

ſcrofulæ eximantur. cauſticis,exedentibus, & putrefaciẽtibus. Operatio autem hæc fieri debet,perpenſis conditionibus prædictis, vt ſcrofulæ non ſint implicitæ venis & arterijs,&c. Hoc facto imponitur cauſticum,ita vt cutis auferatur,& ſcrofula denudetur: quod veſicatorium aliqui faciunt è fimo columbino,aliqui è cantharidibus, aliqui è capitello & ſapone.Ego vtor cauſtico illo, quod conficitur è lixiuio fullonum , quod tamdiu ebullire permitto, donec concreſcant partes terreſtres.Sunt nonnulli, qui ſcarificãt partem,& poſtea apponunt allium tritum cum ſale,ad remouendum cutim. Iiſdem medicamentis vtendum eſt ad ſcrofulas erodendum: nimirum axungia porcina ad quantitatem fabæ,miſceatur cum argenti ſublimati pari portione , & imponatur. Nullum in hoc caſu eſt præſtantius medicamentum,ad ſcrofulas auferẽdum,quàm arſenicum ſublimatum.Cauendum autem ne præter ſtrumas etiam vicinæ partes putreſcant,vel inflammentur: ideoq́; defenſiua circumcirca ſunt apponenda, quæ erunt refrigerantia; vt vnguentum infrigidãs Galeni,aut roſat.Meſ.vel ſimile. Scrofula conſumta, oportebit poſtea carne replere,& cicatricem inducere, prius cruſtã eximen-

eximẽdo,aut butyro, aut iride cum melle; deinde oportet detergere, vnguento apoſtolorum,aut puluere aſphodeli; tandem cicatricem inducere.

Capvt XXII.

De Cancro.

Cancer, καρκίνωμα, & καρκῖνος dicitur, ob ſimilitudinem, quam habet cum cancro aquatili. Sicut enim hoc animal habet corpus & pedes hinc inde expanſos, colore liuente ac cinereo,& quæ chelis arripit firmiter ſtringit:ita Cãcer eſt tumor figurâ rotundus, colore liuidus, partemque cui inſidet ita ſtringit, vt ceu clauo quodam firmata eſſe videatur; tandem in circuitu habet venas turgidas & exaltatas, hinc inde protenſas,quæ perbellè imitantur cancri pedes. *Nomen.*

Oritur cancer à bile nigra,c.7.l.de tum. prę̨t.nat.c.12.l.2.de criſ. Tagaultius putat, cancrum fieri à fece ſanguinis,id eſt, à melancholia naturali, quæ fex ſanguinis appellatur. Sed falſa eſt hæc ſententia : nam ab humore melancholico naturali, oriuntur ſcirrhi. Et clara eſt Galeni ſententia, c. 2.l.3.de ſymp.cauſ.cùm atra bilis redundat in vniuerſo corpore, fieri elephantiaſin; *Cauſſa, & differẽtia.*

cùm

tenſa intemperies calida, quæ exurit, & exurendo gignit atram bilem: interdum, vt ait Galenus c.10.l.2.ad Glauc. cùm ob imbecillitatem & intemperiem lien non poteſt attrahere humorem melancholicum, hic in corpore detinetur & ſuperaſſatur. Quãdoque oritur è menſibus ſuppreſſis: interdum ex obſtructis hæmorrhoidibus. Aliquando cauſſæ externæ tanquam principales concurrunt, vt cibi vitioſi, admodum calidi & craſſi, vt allium, cepæ, porrum, limaces, caro leporina, aſinina, naſturtium, legumina, vina potentia, vt quæ è Cypro afferuntur, quæ cùm admodũ ſint calida, exurũt humores, vt generetur atra bilis. Sunt etiam aliæ res non naturales, vt aër impẽsè calidus, animi affectiones, ira potiſſimum, &c. Hæc de cauſſis.

Poteſt cancer oriri in omnibus corporis partibus: Paulli tamen & Celſi ſententia, frequentius oritur in mamillis mulierum: item in partibus faciei, vt labijs, naſo, auribus: mamillæ enim laxæ ſunt, & facilè humorem melancholicum excipiunt ſecundum Paullum l. 4. præterea mãmæ per venas conſentiunt vtero, per quem expurgatur ſanguis craſſus: hic ergo ſi regurgitet, neq; expurget, facilè ad mãmas peruenit. *Subiect.*

Eadem

Eadem ratione fit, vt non rarò in vtero cā-
cer oriatur, detentis menſtruis, & poſt moram ibidem ſuperaſſatis. Oritur hic tumor quouis anni tempore, maximè circa finem æſtatis, & per totum autumnum, quia eo tempore humores valde exuruntur, & gignitur humor melancholicus copioſus.

Definitio. Quamobrem, Cancer eſt tumor rotundus, durus, inæqualis, liuidus, dolens, venoſus, id eſt, habēs in circuitu venas turgidas, calidus, ægros maximè fatigans.

Signa. Ex hac finitione eliciuntur ſigna cācri. Galenus c. 9. l. 14. meth. ait, cancrum incipientem difficulter cognoſci, nam primò habet accidentia mitiſſima, & maximè cōfuſa: vt enim teſtatur Almanſor, tractat. 7. quando incipit, interdum eſt magnitudine lentis, interdum ciceris, interdum fabę, interdū nucis auellanę, ſenſim excreſcens: quandoque feſtinās ita excreſcit, vt ęquet melonis magnitudinem. Vbi eſt actus, habet ſua ſigna clariſſima. Primùm enim ſi tangitur durus eſt, & propter craſſitiem humoris tactui renitens. Secundò, colore eſt plumbeus, humoris referens colorem: & quò humor eſt malignior, eò magis liuidus, ac nigricans apparet. Tertiò dolet: quamuis Auicennas dicat, quoſdam cancros

tres non vehementer dolore, quod & Celſus affirmat:ſed puto Celſum loqui de cancris incipientibus & exiguis: nam aliàs cacer maximè dolet quia adeſt ſolutio vnitatis, ob multam materiam, diſtendentem & comprimentem partes neruoſas; adeſt etiam intemperies valde calida, quæ dolorem excitare poteſt. Quartò eſt caliditas, rotunditas, & inæqualitas. Calidus eſt tumor, quia & humor eſt calidus; qui magis calidus redditur in ipſa parte, propter prohibitam caloris euentationem. Vltimo facilè cognoſcitur cancer è venis nigricantibus in circuitu: quia enim humor atrabilaris, ob craſſitiem, nõ poteſt ita facilè è vaſis exſudare, hæc turgida fiunt. In principio dignoſcitur cancer, ſi tumor contrectatus ſit exiguus, fabæ aut ciceris magnitudine: deinde, ſi tumor ille fuerit in parte ſuſpecta, ſcilicet in mamillis, naribus, circa faciem: præterea, ſi corpus ad cancrum ſit præparatum, id eſt, ſi ſit habitus melancholici, aduſtum, ſi prauis cibis nutritum. Cancer vlceratus facilè cognoſcitur: nam fœdum eſt vlcus, cum odore fœtidiſſimo labiaq; habet craſſa, prætumida, viridia, foris inuerſa, eroſa, aſſpectu horrida, & maximè dolentia.

Progno$t. Quoad præſagia: Cancer nõ vlceratus, ſeu occult', ſi in profundis, corporis partibus conſiſtat, non eſt curandus: nam curatus, citius interficit, aphor.28.ſect.6.ſi ſcil. curationẽ aggrediamur vſtione, aut inciſione,&c. nam cancro vſto,vel ſecto in palato,ſede,vtero, & c. non poteſt deinde vlcus ad cicatricẽ perduci, vnde ęgri diutius afflicti,tandem moriuntur:atſi demulcentibus, leniẽtibus ichores,moderatè detergentibus vtamur, hæc non improbantur, nec de hoc curãdi modo Hippocrates loquitur. Sed cancri oculti ſeu non vlcerati, in ſuperficie atque externis partibus,circa initia ſanari poſſunt, c.10.l.2.ad Glauc.vbi verò ad inſignem molẽ peruenerunt, ſine manus opera curari non poſſunt. Si ergo exigui ſint cancri, medicamẽtis tractandi: ſi magni, non niſi manus ope, vel ſectione, vel vſtione,curãtur.Cancri vlcerati curam aggredi nõ debemus,c.5.l.de atra bile:quia incurabilia ſunt omnia vlcera, ex atra bile facta.Si cancer ſit occultus magnus; curari nõ poteſt,niſi auferendo partem affectam. cuius curationis pericula deſcribit. Celſus c.28.l.5. dum ait, inciſionẽ & aduſtionem nunquam profuiſſe, ſed aduſta concitata increuiſſe,donec occiderent; exciſa, poſt indu-

inductam cicatricem, tandem reuerſa eſſe, mortemq́; intuliſſe: cancro in mãmis curato, alium in vtero ſucceſſiſſe, & velocioris mortis cauſſam exſtitiſſe; ſæpe cancros in labijs, naſo, aut alia externa parte, ſanatos eſſe, ſed obortos deinde in liene, cum ægri morte. Ideoque in curando, & diſtinctione, & diligentiâ vti oportet.

Curatio. Cùm autem inter cancros, ſolùm qui exigui ſunt medicamentis tractari debeant: ideo prius eorum curationẽ aggrediemur: & hæc curatio, quaten⁹ ſpectat vniuerſum corpus, competit quoq; alijs cancris. Omnes igitur cancri cum proueniant è redundantia humoris atrabilaris quæ redundantia fluxionem excitat, & vltimò cancrum facit: fit vt à Galeno cap. 9. lib. 14. meth. tres ſcopi cancrum curandi, proponantur. Primum enim atra bilis è toto corpore euacuanda: deinde, generatio atræ bilis prohibenda, ne amplius in venis colligatur: tertio, pars affecta euacuanda & roboranda.

Vacuatio corporis totius. Quo ad primum ſcopũ, Galenus c. 10. l. 2. ad Glauc. præcipit venæ ſectionem, ſi ętas & vires permiſerint; quæ & euacuat, & iecur refrigerat: ſuadetq; ſecandam eſſe illam venam, quæ vtrumq; efficiat: vt, ſi can-

cer ortus ſit è ſuppreſſis menſibus,venam poplitis,aut malleoli incidendam:ſi ex hę-morrhoïdibus,apponendas eſſe hirudines his partibus. Hoc facto, exhibendum medicamentum,atram bilem euacuans, vt epithymi ℥ß.cũ ſero lactis,vel mulſa. Paullus c.26.l.4.& Auicennas laudant hieram, quæ recipit veratrum nigrum;ea exhibenda pluribus vicibus,paucis interpoſitis diebus; vt, quæ non prima vice, ſequentibus tamen euacuentur. Vti etiam poſſumus compoſitis, vt elect.lenitiuo, confectione Hamech. Et ſic purgatur corpus.

Vt prohibēda generatio bilis atra.

His ita peractis, prohibebimus generationem melancholici humoris,ne in venis colligatur;ſi & internas & externas cauſſas auferamus. Quoad externas, aër eligatur frigidus & humidus, potiſſimum frigidus, ob id in Germania rarò,in Aſia frequenter cancri oriuntur. Cibus & potus ſit refrigerans ac humectans, & attenuans: vitentur cibi craſſi ſucci,vt caro taurina,hircina,leporina,vituli marini,braſſica, lentes,fabæ, & omnia legumina, panis item furfuraceus,panis è ſorgo,vinum forte & craſſum,omniaq; craſſum ſuccum gignentia. Probatur omne lac,præſertim caprinum: herbæ item refrigerantes & hum ectantes, vt malua,bli-

lua,blitum,attiplex,cucurbitę:piſces ſaxatiles:caro vitulina, pullorum: oua ſorbilia. Præterea ſeruandus modus in ſomno,vigilia,motu,&c. Prohibetur præterea atræ bilis generatio medicamentis, maximè quãdo adeſt intemperies calida iecoris. Vtimur ergo ſyrupo byzãtino, de cichor.melle roſ.oxymelite ſimp.cum decoctis borragin. fumariæ, hepaticæ,& ſimilium refrigerantium. Præ cæteris in huiuſmodi caſu laudatur longus vſus ſeri lactis caprini, optimè depurati,quia refrigerat & humectat,& ſic prohibet generationem atræ bilis, refrigerando iecur, & totum corpus. Aëtius, ad humorem ferinum reſpiciens, præcipiebat in cancris exhibenda ea, quæ aduerſantur venenis, & venenatis potionibus:vt ſunt theriaca & mithridatium,cũ ſucco cichor.borrag.acetoſæ.Probatur etiam antidotus è ſanguinibus: item recens ſanguis anſeris,aut anatis epotus:aut trifolij bituminoſi cõtriti cochleare vnum, aut duo,è tribus aquæ cyathis: aut ℥j. ſeminis rutæ ſylueſtris. Prodeſt quoque cancrorũ fluuiatilium ius è lacte aſinino quinq; diebus exhibitum:quod ſi ſepties eadẽ periodus ſeruetur, cancros mammarum placidiſſimos reddi tradunt. Poſſumus etiam in

totum prohibere generationem atrę bilis, ſi per interualla exhibeamus medicamenta, quæ euacuant.c.9.l.14.meth. Laudo fonticulos,qui ſenſim humorem vacuando,cancro multùm prodeſſe poſſunt.

Euacuatio partis affecta.

Tertius ſcopus eſt,locum affectum euacuare:cùm enim cancer conſiſtat in nimia repletione partis affectæ, curatio eius erit euacuatio. Euacuatio in genere, fit repellendo,digerendo, ſcarificatione, ſectione. In cancro non competit ſcarificatio: quia perpetuò ꝓhibenda cãcri eſt exulceratio; ad quam ſi peruenerit, actum eſt. Superſunt igitur repellentia & digerentia: quorum vſum Galenus tangit l.14.meth.nam & ipſo purgationis tempore, & ante purgationem eſt repellendum:vbi verò totum corpus exquiſitè purgauimus, digerendum. Sunt nõnulli, qui acriter reprehendunt cheirurgos, quãdo parti affectę aliquid imponunt,quicquid illud ſit,niſi prius habita ſit exquiſita totius prouidentia. Pro defenſione autem cheirurgorum, citatus Galeni locus ponderandus eſt: ait enim Galenus,in curatione cãcri (qui prouenit ex atra bile ferina,in quo merito deberemus abſtinere à pellentibus, etiam facta purgatione)in ipſo purgationis tẽpore,

&

& antè, eſſe repellendũ: toto autẽ corpore purgato, conuenire mediocriter repellentia & digerentia, quæ ſint ſine mordicatione. Laudatur hoc in caſu conſolida, ſuccus ſolani: Auicennaq; laudat tuthiã lotã, miſtã cũ ol. roſ. vel keirino. Galenus ait, plumbũ maximè conferre, quia & repellit, & digerit: nos ſolemus habere plumbeum mortarium, cum piſtillo plumbeo, & in hoc ducimus omnia alia medicamenta, donec acqrant colorem plumbeum. Paullus laudat vrticam tunſam & impoſitam. Cheirurgi proponunt medicamẽtum è viridibus ranis, quod magis cõfert ſubſtantię proprietate, & fit hoc modo: Sumuntur duæ ollæ vitreatæ, quarũ vna terræ infigitur, & huic altera fundo ſuo, quod pforatum eſſe oportet, imponitur: Sumuntur poſtea ranę virides è bona aqua, & ijs impletur os butyro, ponunturq; in ſuperiori olla, quę luto arctè clauditur: & accẽditur ignis circa ſuperiorem ollam, & decoquuntur ranæ eatenus, vt non aſſentur. Demum ranæ in ſuperiori vaſe, & pinguedo, quæ percolata eſt in inferius vas, miſcentur, & contunduntur: inde fit vnguentum, quod mirifice valet ad cancros. Ad eandem intentionem ſolet parari puluis è ranis: Sumunt ranas viuas, quibus

implent vas,quod luto vndiq; clauſum,in furno ponunt,& ibi tamdiu ſinunt, quouſque fuerint aſſæ: poſtea conterunt in modum pulueris,quem vaſe plumbeo conſeruant,& inſpergunt cancro. Eodem modo volunt fieri puluerem è limacibus & cancris fluuiatilibus. Alij volunt, quod farina ſiliginis ſola impoſita cancrũ occidat. Dioſcorides,& Serapio laudant rad. dracontij, aut ſuccum è radicibus expreſſum & impoſitum. Ego frequentiſſimè vtor cerato oxeleo,quod iubeo leuigari in mortario plumbeo, cum piſtillo plumbeo. Idem facio, ſi notatu digna aſſit inflammatio, cum vnguento de ceruſſa,donec plumbi colorem è mortario plumbeo acquirat. Sic exiguos cancros curamus.

Quomodo pars roboranda. Supereſt curato cãcro, vt partem roborando,præcaueamus,ne cancer reuertatur ꝙ ſępe accidere ſolet. Præcauebimus autem cancri recidiuam, primò victus ratione,& alijs, propoſitis in cura totius corporis: deinde purgantibus medicamẽtis. Huc etiam faciunt, quæ aſtringendo partem corroborãt, & humorem repellunt. Vnde probat Auicennas linimentum è puluere lapidis molendini: aut lutum illud, quod reſultat in cote, dum abluuntur ſeu acuuntur

tur

tur ferramenta; idq; vel per ſe, vel miſtum cum oleo myrtino, aut ſucco ſemperuiui, ſolani, aut plantaginis. Proſunt prçterea agreſta, ſeu omphaciũ, bolus Armena, ſanguis drac. cum oleo omphacino, aut mucilag. pſyllij: in ſumma omnia defenſiua medicamenta proſunt ad præcauendum cancri recidiuam. Hæc de curatione cãcri, qui incipit, & exiguæ eſt magnitudinis.

Quod ſi cancer inſignem habeat magnitudinem, Galenus ait, eum curari non poſſe, ſine manus opera, c. 10. l. 2. ad Glauc. Hæc curatio non eſt vera curatio, quia parti non reddit ſanitatem, ſed vnà cum vitio tollit partem vitiatam, c. 11. l. 14. meth. Et hic modus curandi valde eſt periculoſus: proinde quædam cautiones notandæ. Et primùm: cãcer qui omnino pectori ſeu mãmis inhæret, omnino eſt deploratus; item qui in capite, collo, humeris, ſpatulis, & inguinibus oboriuntur, incurabiles videntur Aëtio, c. 44. l. 16. cùm enim carni admodum ſint infixi, radicitus exſtirpari nequeunt; & ſemper periculum habent profuſionis ſanguinis. Præterea, licet cancer infixus non ſit, eius tamen curatio eſt periculoſa, quia ſecundum Galenũ l. 14. meth. in omni partiũ ablatione, immninet *Curatio per inciſionem: & quàm ſit periculoſa.*

periculũ profuſionis ſanguinis, tũ è venis, tum ex arterijs. Quod ſi laqueis tẽtes arterias ligare; ſympatheiæ oboriuntur, id eſt, affectiones per cõſenſum. Si per aduſtionẽ velis hæmorrhagiam refrænare; periculũ eſt, ne vis ignis perueniat ad aliquam principem partem vicinam; vt, ſi mamma abſcindatur; & aduratur locus, periculum eſt ne cor afficiatur. Inſuper, quod peius eſt prioribus, niſi cancer radicitus exſtirpetur; nullo modo deinceps ad cicatricem duci poteſt: & ſic nihil aliud pręſtatur, quã quod cancer non vlceratus, redditur vlceratus, qui multò eſt perniciſior, & maximè moleſtus. Vltimò, quod periculoſiſſimum, cancer abſciſſus, vſtus, cicatrice obductus, & perfectè ſanatus, tamen denuo reuertitur, & non poteſt amplius ad cicatricem peruenire, ſecundum Celſum, c.28.l.5. Amputatus enim cancer, redit vel in eodem loco, vel in hepate, liene, vtero, &c. & mortem affert. Quare medici, etiam peritiſſimi, huiuſmodi cancros occultos non attingunt, ſed, quantum fieri poteſt, exulcerationem cauent. In cancris autem vlceratis, ad hunc modum, id eſt, ad partis reſectionem deueniunt: quia enim hi cancri dolorem habent intolerabilem; fit, vt cheirur-

cheirurgi ſæpe ab ægris cogantur manum admouere. Sunt tamen quidam adeo timidi, vt nec vlceratos cancros velint attingere

Inciſio cancri. Verùm, quoniã noſtris temporibus vſu inualuit, vt cancri abſcindãtur: docebimus quibus modis id fieri poſſit; & quænã obſeruanda ſint. Proinde è l. 14. meth. notandum; in ablatione cancri, ſiue fiat inciſione, ſiue cauſtico, ſiue ferro candente, radicitus omnem partem affectam eſſe exſtirpandam, ita vt nulla relinquatur cancri radix: id eſt, vt nulla relinquatur è venis illis nigricantibus. His perpenſis ad curationẽ accedendũ, quæ fit tribus modis. Primus *Modi inciſionis tres.* eſt ſimplex, & eſt magis proprius mamillis, 1. quę quidem ſtrumoſę ſunt, & vidẽtur affinitatem habere cum cancro. Facta igitur inciſione; apponuntur linamenta ſicca, in parte inciſa; deinde vleus concoqtur, mũdificatur, replet carne, & cicatrice obducitur. Et hic modus deſcribitur ab Aëtio. Alter modus proprius eſt cãcro, qui ad in- 2. ſignem magnitudinẽ deuenit. Si ergo cancer ſit in mãma, cũtis ſcalpello in circuitu circũcirca eſt pręcidenda, & ſenſim detrahenda eſt mamilla. Quod ſi in alia parte ſit cancer, ſimiliter eſt faciendum. Vbi autem

tota

tota mamma exemta eſt, ſimulq; venæ nigricantes; precipit. Galenus, non maturè nimis ſanguinem ſupprimẽdum, ſed ad iuſtum modum fluere ſinendum, imò è tota vicinia pro virium ratione, exprimendum: niſi enim atro illo cruore pnicioſo deonerentur venæ, cancer renouabitur. Poſtmodum præcipiunt cheirurgi, candenti ferro locum inurendũ, ad ſanguinem ſiſtendum è ſententia. Rhaſis, l.13. continentis: vel ad conſumẽdum venenatam qualitatẽ cancri, è ſententia Albucaſis. Facta vſtione imponenda ſunt ea, quæ cruſtam faciunt abſcedere; cuiuſmodi eſt butyrũ vel puls è farina tritici melle & ſucco apij: quâ ablatâ caro eſt gignenda, & cicatrix inducẽda. Tertius modus, quo cancer curatur, ab. Aëtio ponitur c.45.l.16. Si enim in mãma ſit cancer, ęgram collocamus ſupinã, & iubemus ipſam teneri. Deinde apprehendimus mamillam manu ſiniſtra, & ipſam, quantum fieri poteſt, à coſtis & pectore ſeparamus: poſtea ſcalpello aliquã partẽ præcidimus, & ſtatim inurimus: deinde rurſus aliã partem incidimus, & eam inurimus: hoc toties repetetur, quouſque tota mamilla fuerit exciſa, & inuſta. Incidimus autẽ & vrimus alternatim: nam ſanguinis profuſioni ſta-

niſi ſtatim occurrendum, ne æger cum ſanguine etiam vitam ꝓfundat: effluxus item ſanguinis, impedit cheirurgũ, quò minus exactè videre queat. Facta perfecta operatione, vtendũ cataplaſmate, è plantag. aut polygono, cui interdum panis medullam addere oportet: vſurpãtur autẽ hęc ad auferendum cruſtam, & leniendum dolorẽ. Deinde linteum, aquâ madefactũ, imponendum eſt, pro arcenda inflammatione. Lac etiã melli admiſtum, ſine dolore cruſtas aufert. Ligatur membrum, nec ſoluitur, niſi aut ſecunda aut tertia die. Ablatis cruſtis, imponimus ea quæ dolorem leniunt, refrigerant, concoquunt. Et laudatur lac muliebre, aut aſininum, cui roſaceum ſit admiſtum: ſi intentio ſit magis coquendi, plus roſacei admiſcetur: ſi verò detergendi, plus lactis. Et ſimiliter linteum ex aqua madefactum extrà imponitur. Quod ſi locus abundet humiditate, & propoſitũ ſit exſiccare, laudat. Aëtius cinerem pompholygos exquiſitiſſimè lotæ, & exſiccatæ; aut cadmiam ter vſtam, roſaceo exſtinctã; poſtea exactiſſimè lotam & arefactam. Hæ ſunt curatiões cancri magni, non vlcerati. In quibus præcipit Aëtius, ęgros eſſe in calida domo detinendos; quia refrigeratio in

ſenſa

ſenſa eſt,& dolorem ac conuulſionem excitat; præcipue quo tempore vlcera repurgantur; partes enim hæ, ſenſum habent exquiſitum. Notandũ etiam, quod toto tempore curationis, abſtinere debet æger à vino, à potu frigidæ aquæ, & à cibis dyſpeptis.

Vt auertenda incõmoda, quæ cãcri ſectionẽ ſequũtur.

Periculis autem, quę fiunt è cãcri inciſione, quomodocunque fiat inciſio, ſic ſuccurrimus. Hæmorrhagiæ ſubuenimus ligando vaſa, & vinculis conſtringendo, vel
1. ferro candente adurendo: vſurpamus etiam
2. defenſiua, victus rationem, & alia, quæ nota ſunt. Secundum incommodum eſt, quod non poſſumus vlcus ad cicatricem perducere; quia nõ omnes radices cancri ſunt exſtirpatæ. Huic occurrimus; ſi videamus, vt omnes venæ nigricãtes eradicẽtur
3. & euellantur. Tertium incommodum eſt, quod poſt obductam cicatricem, non rarò cancri reuertuntur. Ideo, vel purgans atrã bilem frequenter erit exhibendum, vel antidoti ꝑpoſitæ, quę aduerſantur ferino humori. Similiter etiam modus eſt ſeruandus in ſex rebus nõ naturalibus. In ſumma ille modus, quẽ propoſuimus in cura vniuerſali, facit ad pręcauendũ cãcri recidiuã. Si ſupprimantur mẽſes, vel hęmorrhoïdes obſtru-

obſtruant: fonticuli excitari debēt. Quartum incōmodum eſt, quod per conſenſum patiuntur partes principales; veluti cor, ſi auferatur mamma; & potiſſimum patitur ex aduſtione, cum ignis ſit maximæ actiuitatis. Huic obſiſtimus, ſi operatione factâ, exhibemus quæ cor roborant, etiam exterius per fomenta: præterea, ſi ferrum candens nō ſinamus diu in vna parte perſiſtere. Hac igitur ratione curantur cancri non exulcerati, ad inſignem magnitudinem euecti. 4.

Quod ſi proponatur cancer vlceratus: nonnulli volunt, huius curationem nō eſſe ſubeundam: ducti auctoritate Galeni in 1. de atra bile, quòd vlcera ab atra bile ſint incurabilia: pręterea, quia huiuſmodi cancri vlcerati, ab omnibus, tum lenibus, tum vehementibus medicamentis exacerbantur. Sed quia crudele eſt, nil ægris afferre ſolatij, qui ita interdū doloribus torquentur: vt extra ſe rapti violētas ſibi manus afferant: ꝓpterea duplicem tradunt modū, cancrum vlceratum curādi: quæ vera quidem curatio nō eſt, à Galeno tamen, com. aphor. 38. ſect. 6. fuſa appellatione ita dicitur. Vna curatio eſt, quam paullò antè recenſuimus, in cancro non vlcerato inſigni: quæ *Cancer vlceratus, vt tractādus.* *1. Modus.*

quæ inciſione, ignito ferro, & adurentibus abſoluitur. Forte fortuna tempore contagij incidi in empeiricum quendã, qui plures vlceratos cancros, in labijs, naſo, & circa alias partes cõſiſtẽtes, ſanabat, hoc medicamento: ℞ atramenti ſutorij ℔j ß. auripigmẽti, ſulphuris viui, ana ℥ iiij. ſalis gemmæ ℥ iij. cum aceto miſce hæc omnia, & in vas impone, quod omni è parte lutatum ſit ita vt fumus exiri nequeat; in furno pone, & eouſque detine, donec omnia vſta ſint. Huiuſmodi puluis eſt erodẽs & cauſticus. Imponitur ipſi cancro, in confinio partis ſanæ; & vſtâ vnâ parte, amplius alijs apponitur, vt è toto aduratur. Deinde apponitur medicamentũ tale: ℞ mellis deſpumati ℥ iiij. ſæui hircini, limaturæ cupri, an. ℥ j ß. litharg. auri, ℥ j. Miſc. & ad ignem fiat vnguẽtum. Hic ergo eſt vnus curãdi modus.
2 Modus. Alter eſt, qui ponitur com. apho. 38 ſect. 6. & à Celſo c. 28. l. 5. vt cancro nullã vim adhibeamus, ſed ſolùm illud moliamur, vt ægrotantes ſine intolerabili moleſtia reliquum vitæ tranſigant. Proinde cancrum ſaltem blandè demulcemus: tum dolorem mitigando, tum firmãdo vlcus ne vlterius ſerpat. Medicamẽta autẽ quibus hoc præſtatur, nec putrefacere, nec irritari partem affectam

affectã debent: in ſumma, debent eſſe moderatè ſicca, & ſine vlla mordacitate; in actiuis autem ad frigiditatem debent vergere, quia atra bilis eſt calidiſſima: præterea huiuſmodi medicamenta debent eſſe conſiſtentia molli; quia dura irritant. Talia ſecundum Galenum ſunt, ſuccus ſolani, molli linteo exceptus: quod medicamentum qualitates paſſiuas videtur obtinere pares. Verùm non conuenit his qui domo exire coguntur, quia non detinetur: ideo Galenus proponit, quod è pompholyge conſtat, & in eius abſentia laudat quòd ſit è chalcitide. Quod ſi velimus adminiſtrare primum, ſucco ſolani, prius in mortario plumbeo agitato, vt craſſeſcat, addemus parum ceræ lotæ. Conueniunt etiam ſucci polygoni & portulacæ, cum ſucco vuæ immaturæ ſimul in mortario plumbeo agitati. Inſuper proſunt omnia metallica vſtã & lotã, quia ſic mordacitatem deponunt: vt eſt plumbum vſtum & lotũ, cadmia, pompholyx, vel per ſe, vel miſta. Cõmendatur lithargyrus & ceruſſa pari pondere, quæ in mortario plumbeo ſubigantur cum ol. roſ. donec plumbeum colorem contrahant. Hæc medicamenta leniunt dolorem: ſed tamen potiſſimum vlcus firmant, propter

ſuam ſiccitatem. Quod ſi magis propoſitũ ſit lenire dolorem: conuenient malua & althæa, in mulſa decocta: oleum, quod è vitellis ouorum extrahitur: herba, virga aurea dicta; ſolani ſuccus, & ad dolorem, & ad firmandum vlcus probatur: ſuccus herbæ reginæ, ſeu tabaci, ductus in mortario plumbeo, cum modico ol.roſ. & modica cera, tum dolorem lenit, tum vlcus firmat.

CAPVT XXIII.

De Herniarum Differentiis, Signis, & Cauſſis, in genere.

Tranſitio. TVmorum doctrinã hucuſq; proſecuti ſumus, eorum qui ab humoris in fluxu oriuntur. Alterũ nunc genus reſtat, ſuprà capite tertio propoſitum, quod partis *Nomen.* in alienã ſedem illapſu excitatur: vulgoq; Ruptura, hernia, ramex, à Græcis κήλη dicitur. Licet verò duæ tandum hernię ſpecies è partium decubitu fiant; inteſtinalis nimirum & omentalis: his tamẽ affinitate quadã, & loci affecti ratione, attexẽdæ videntur etiam reliquæ ramicũ differentiæ; quibus ſingulis pro varietate illapſæ materiæ, ſua ſunt impoſita nomina.

Solent autem hæ præcipuæ numerari her-

herniarum ſpecies. 1. hernia incompleta, *Differentiæ*
ſeu inguinalis, βουβωνοκήλη: cum inteſtinum,
vel omentum vltra inguina nō deſcendit.
2. hernia completa, cùm in ſcrotum penetrāt, aperta tunica vaginali, ſeu peritonęo: & quidem, ſi inteſtinum deſcendit, ramex inteſtinalis, ἐντεροκήλη, dicitur. 3. ſi verò omētum, ramex Zirbalis, ſeu omentalis, ἐπιπλοκήλη. 4. ſi à lento & aquoſo humore exſiſtit tumor, vocatur ὑδροκήλη, ramex aquoſus. 5. ſi à flatu, φυσοκήλη, ramex flatulentus, ſeu ventoſus. 6. ſi caro circa teſticulum, vel in huius ſubſtantia concreſcat, σαρκοκήλη, ramex carnoſus dicitur. 7. ſi venæ vltra modum repletæ in ſcroto & teſtibus varicum modo dilatentur, κιρσοκήλη appellatur, ramex varicoſus. His Auicennas etiam ἐξόμφαλον, id eſt, vmbilici tumorem, ſeu prominentiā annumerat. Quin & compoſitæ ſpecies hinc emergunt, ἐντεροεπιπλοκήλη, ὑδρεντεροκήλη, ὑδροφυσοκήλη, ὑδροσαρκοκήλη, &c.

Signum herniis omnibus commune, eſt *Signa* tumor in teſtibus.

Bubonocele, è ſupra dictis facile cognoſcitur.

Signa autem herniæ inteſtinalis, ſumūtur è Celſo, cap. 14. l. 7. quia tumor modò increſcit, modò minuitur: increſcit, vel

quia maior portio inteſtini deſcendit; vel quia plus iuſto repletum eſt, interdum flatu, interdum ſtercore. Si tumor increuit, quia feces delapſæ ſunt in inteſtinū: tunc retro repelli inteſtinum non poteſt, adeſt dolor in ſcroto, in inguine, & abdomine, quia fit ſolutio continui, ſtomachus afficitur, eiicit bilem rufam, deinde viridē, mox nigram, vltimò ſtercus, accidit inflammatio teſtium. Secundum ſignum herniæ inteſtinalis, eſt, quod tumor non dolet. 3. tumor interdum fere totus euaneſcit. 4. cōpreſſus facile retrocedit intra abdomen, & rurſus elabitur, cum quodam vehementi murmure. 5. tumor leuis, lubricus, rotundus.

Signa omentalis: 1. tumor ſemper idem. 2. tactu inæqualis, mollis, lubricus, propter pinguedinem.

Signa aquoſæ. 1. tumor minuitur, ſi præceſſit fames. 2. venæ in ſcroto inflantur: ſi comprimatur, humor influit in vaſa, quæ prius repleta non erant. 3. ſplendet cum luciditate, ac ſi per vitrum, aut cornu inſpiciatur candela ex oppoſita parte admota. 4. abeſt dolor. 5. non ſubito, ſed ſucceſſiue excitatur.

Ventoſæ ſigna. 1. venæ inflantur. 2. ſplen-

ſplendor clarior, quàm in aquoſa. 3. ſubito fit.

Carnoſæ ſigna: 1. durities ſcirrhoſa. 2. nõ mutat colorem teſtium. 3. ſemper in eodẽ ſtatu permanet. 4. inferiores partes teſticuli mouentur.

Varicoſæ ſigna: 1. venæ turgidæ conglomeratæ, intortæ capreolorum modo. 2. teſticulus magis deſcendit deorſum, propter humorum grauitatem & denſitatem.

Cauſſa coniuncta, eſt inteſtinum, vel omentum prolapſum. Antecedens, vel dilatatio, vel ruptio peritonæi. Dilatatur vero aut rumpitur, cauſſis vel internis, vt humoribus qui in corpore continẽtur; vel externis, vt percuſſione, clamore, ſaltu, ſpiritus retentione, innixu ponderis, nimio labore in coitu, maximè cum aluus onuſta eſt flatibus aut fecibus. *Cauſſa.*

Quoad præſagia, omnis hernia curatu eſt difficilis: quia membrana tenuis & neruoſa difficillimè vnitur: nec medicamentis curatur niſi in rupturis paruis, recentibus, & in pueris; ſed vel ferramentis candentibus, vel ſectione. *Prognoſt.*

CAPVT XXIV.

De cura Herniæ Inteſtinalis, peritonæo ſaltem dilatato, vel relaxato.

Cauſſa & Signa. INteſtinum deſcendit, vel quia tunica dilatatur, vel quia rumpitur. Signa dilatatę: 1. quia inteſtinum nõ ſubitò deſcendit, ſed in orificio manet. 2. non deſcendit ad fundum vſque teſticuli. 3. æqualis eſt tumor & profundus. Signa tunicæ ruptæ: 1. ſubitus inteſtini deſcenſus. 2. tumor inæqualis. 3. ſubitus prolapſus in teſticuli fundum.

Vt reponendum inteſtinum. Quoad dilatationem; duo indicantur, ſecundum Auicennam: primùm, reductio inteſtini ſurſum intra abdomen: deinde, prohibitio ne rurſus deſcendat. Primus ſcopus facile abſoluitur, ſi inteſtinum non multum ſit prolapſum, neq; refertũ ſit flatu, aut fecib. tunc n. digitis ſurſum pellitur & comprimitur. Sin verò excrementis, flatuve turgeat; balneum aquæ calidæ paratur; dein lenientia adhibentur; poſtea fomentũ è panno calido. Poteſt balneo aquę dulcis oleum addi: vel fieri poteſt è ſolo oleo. Deinde apponuntur lenientia: ℞ radicum althææ coctarum ex aqua & contuſarum, ℔ ß. farinæ ſem. lini, butyri ana ℥ iij. olei communis ℥ iiij. mulſæ q. ſ. ad cataplaſma.

ſma. His non conferentib. æger, manib. pedibusq; prehenſus, concutiendus, vt inteſtinum ſurſum reuoluatur, reſupinato corpore, capiteq; deorſum vergente.

Secundo ſcopo ſatisfacimus, id eſt, prohibemus ne rurſus deſcendat inteſtinũ; ſi dilatata conſtringamus, cauſſaſq; omnes tum internas tum externas auferamus. Internarum præcipua eſt humiditas relaxans & molliens vaginalem tunicam: quę exſiccanda, corroboranda & conſtringẽda venit. Totius ergo corporis primùm habẽda ratio. Vitãdi cibi humidi & flatulẽti, itemque exercitia: vtendum pane probe cocto, addito aniſi vel cymini ſemine: carnib. veſcendum ſiccis turdorum, merularum &c. potus erit vinum aſtringens. Hunc ad modum inſtituta diæta; influẽtes humores euacuãdi, tum phlegmagogis, agarico, mãna, melle roſato ſolutiuo, &c. tum ſerum educentibus, ſyrupis de calamintha, de hyſſopo, de betonica, cum decoctis feniculi petroſelini, &c. Poſtmodum ad aſtringentia, glutinantia & ſiccantia veniendũ: qualia ſunt, herniaria, ſeu polygonũ min⁹, betonica, ſymphytum, roſæ rubræ, balauſtia plantago, nuces cupreſſi, cortex quercus, radix ſigilli Salõ. maſtiche, bolus Armena,

Vt prohibendum ne denuò elabatur.

mumia, ſanguis draconis, mala cydonia, cyminum,&c.è quibus potiones,pulueres, & electaria tam ſolida,quàm mollia,parari poſſunt. Ad maiorem exſiccationem etiã confert decoctum Sarſæ parillæ, cum modico ligni Indici,ex aqua chalybeata:quod per multos dies propinandum.

Topica. Localia erunt ſiccantia, & aſtringẽtia, Auicennas parat medicamentum è nucib. cupreſſi è foliis eiuſdem,& ſabina. Paullus c.53.li.3.hoc habet: ℞ cortic.granator.℥x. gallarum immatur. ʒ v. vini aſtringẽtis ℥v. decoquantur,& imponantur,prius abluto loco aquâ frigida: & quarto quolibet die renouetur. Auicennas hoc laudat: ℞ nucũ cupreſſi,acaciæ, balauſt. gallarũ immatur. ana ʒj.myrrhæ,thuris, ſarcocollæ,tragacãthæ,gummi Arabici,ana ʒiij.mumiæ, ſanguinis dracon.ana ʒij.terantur cum aceto. Aliud præſtans: ℞ malicorij,boli Armenę, ſanguinis drac. ana. ʒj. tegulæ pulueriſatæ ʒij. pulueris biſlinguæ ʒijß. cum oui albo, modico aceto, & colophonia, fiat emplaſtrum. Quo impoſito Auicennas & Celſus ſubligaculum accommodant, vt inteſtino impetum facienti reſiſtat. Et ſic hernia leuior curatur, in iuuenili & tenello corpore,

Quod

Quod ſi his nō cedat malum: æger lecto ſe contineat totos xl. dies; impoſito medicamento aſtringente, & factâ ligaturâ. Abſtineat à nimio riſu, coitu, balneo. Mane & veſperi ſumat hoc electarium: ℞ rhabarbari aſſi, conſolidæ maioris, nucis moſchatæ, nucū cupreſſi, cymini, tragacanth. gūmi Arab. maſtiches, boli Arm. ſanguinis drac. mumiæ, picis Græcæ, ana partes æquales: pulueriſentur omnia ſubtiliſſime, & cum melle deſpumato, fiat electarium: cuius doſis, ℥ß. Quidam puluerem leporis combuſti addunt. Superbibatur vinum nigrum auſterum; vel aqua chalybeata; aut fluuialis, cui incoxerint folia cupreſſi & myrti. Elapſis xl diebus, ſurgat: interim tamen ceratum & ligaturam geſtet; donec tutò remoueri omnino poſſe videantur. *Ad herniā contumacē.*

Capvt XXV.

De cura Inteſtinalis herniæ, peritonæo diſrupto.

Idem heic ſunt ſcopi. Reponendū inteſtinum, & videndum ne rurſus decidat: quod fit, ſi vniatur & glutinetur ruptura. Vnitur aſtringentibus. Heic autem non pura illa ſiccantia locum habent, ſed *1. Curatio per glutinantia.*

quæ obtinent glutinoſam aliq̄ viſciditatē. Quale hoc: ℞ terebinthinæ ℥ j ß. ceræ, thuris, myrrhæ, ichthyocollæ, carnis cochlearum, ana ℥ j. gluten triduo in aceto maceretur; inde in mortario plumbeo læuigetur ac conteratur; poſt, igne liqueſcat, ac miſceatur cæteris. Aliud: ℞ reſinæ aridæ ammoniaci, thuris, bituminis, ſulphuris viui, ana part. æq. teruntur terenda, liquefiunt liquãda; deinde ſulphur adiicitur: applicatur vel linteo, vel corio, & ſinitur, donec ſponte decidat. Aëtius extollit miro encomio chartam, tribus diebus in aqua maceratam: ſed qualis ea ſit, dubium eſt: forte pergamenum, vel papyrum intelligit, quę extenditur diluta, ſiccata contrahitur, & poteſt contrahēdo etiam reducere partes ad mutuum contactum, & vnire. Competit etiam regula XL dierum.

3. Curatio per vſtionē. Si neq; his ſanatur, ſecundũ Auicennã locus adurendus ferro candente: facienda aduſtio fortis, quia ſic contrahitur cutis, vt inteſtinum amplius deſcendere nequeat. Cauendum tamen, ne inteſtinũ vim ignis ſentiat, & vratur: periculũ enim eſſet mortis. Collocandus igitur æger ſupinus, vt caput decliue ſit &c. reducto inteſtino, miniſter in imo abdomine manum apponet, &

validè

valide premet. Ligetur æger ſupra tabulam, multis ligaturis; in pectore, & brachiis; in coxis, ad genua, & pedes; faſciæ pectoris ſint latiores. Difficulter defenduntur vaſa ſpermatica; quibus lęſis, ſeminis generatio aufertur; nihil tamen vitæ officit. Ferramenta ſint duplicis formæ, ſemicircularia, & punctualia, vt cuſpidem habeant acutum, & figuram coni. Incipimus vſtionem à parte ſuperiori, deſcendentes per totam regionem rupturæ.

Fit etiam per inciſionem curatio; quæ duplex eſt: alia Cheirurgorum, alia Empeiricorum Cheirurgi veri ſine teſtium extractione curant: empeirici cum abſciſſione teſtis. Sine teſtium extractione, hoc modo. Primum æger ſtans detineat ſpiritum, vt quāta ſit ruptura nobis manifeſtetur. Inde pars tumefacta ſignetur atramento, in circulum, pro quantitate loci affecti. Poſtea ſuper tabulam patiens ligetur, & miniſter comprimat imum abdominis: cheirurgus verò ſiniſtra manu eleuet cutim ſignatam, quoad fieri poteſt, & ſcalpello incidat diametraliter, per circulum, tum cutim, tum membranas, ad vaginalē vſq;, aut ruptam, aut dilatatam: quæ conſuatur poſtmodum, vna cum cute & membranis. Seruentur vaſa ſe-

3. Curatio per inciſionem.

Prior modus.

ſa ſeminalia illæſa. Poſt, æger in lectum collocetur: prius impoſita ſtupa, cũ oui albo; deinde iis, quæ glutinant, vt puluere boli, &c. & iis etiam quæ carnem gignunt, vt terebinthina, &c. impoſito deſuper emplaſtro barbaro. Cicatrice inducta, ſurgat æger, & ceratum aſtringens per multos dies portet, ſimiliter & ſubligaculum.

Poſterior modus.

Modus cum extractione teſticuli, paſſim vſitatus, & periculoſus; recenſetur à Paullo c. 65. l. 6. Collocato ægro ſupino, reducto inteſtino, miniſtro comprimente partem abdominis, & ligato ægro, fit ſignum obliquum in inguine: tunc fit inciſio profunda vt teſtis inde poſſit eximi cũ vaſis ſpermaticis; quæ cheirurgi manu ſiniſtra detinentes, digitis in foramen immiſſis, ſeparant menbranas omnes, & extrahunt teſticulũ per idem foramen. Deinde apprehendunt partes hamulis, ad id aptatis, & conſuunt omnia. Deinde ſuper futuram præſcindũt omnia; & poſtea candente ferro inurunt, vt hæmorrhagia prohibeatur, & citius pars glutinetur. Quo facto relinquunt filũ longum; intus medicamentum concoquens imponentes. Poſtea, foramen faciunt in vna parte ſcroti, & imponentes concoquẽs, vſurpant butyrum, (quod tamen putrefacit)

cit) admiſcent thus, aut oui vitellũ, & modicum reſinæ terebinthinæ. Demum ſtudent carnis generationi, vnguento de betonica, aut Iſidis; & cicatricem linamentis ſiccis inducunt.

Capvt XXVI.

De cura Omentalis herniæ.

Non ſit hernia hæc rupto peritonæo: quia omenti haud magna portio deſcendit, eò quòd alligatum eſt fundo ventriculi, colo inteſtino, & ſpinæ. Ergo ſit dilatata tunica: præcipue cùm pinguc ſit omentum, quod proinde laxare facile poteſt, & dilatare, non autem rumpere. *Cauſſa.*

Scopi ſunt duo: primùm enim reducendum eſt omentum intra abdomẽ, quod fit manibus: deinde prohibendum, ne rurſus deſcendat, quod fit aſtringentib. Et quia dilatatio fit ex humiditate, ſeu pinguedine relaxante: ideo ramex omẽtalis maiora poſtulat exſiccantia, quàm inteſtinalis. Laudatur hoc: ℞ aloes, malicorij in vino nigro elixati, ſucci hypociſtidis, thuris, glutinis fabrorum ana part. æq. gluten paſſo incoquatur ad integram diſſolutionem, pòſt teratur in mortario, & cetera addãtur. Quoad reliqua, hæc curatio non differt à cura her- *Curatio.*

herniæ inteſtinalis: ideoq; & heic conueniunt, ſubligaculum, cura XL dierum, cauſtica, inciſio. Notandum ſecundum Celſum c. 25. l. 7. ſi modica portio omenti deſcendit, ſurſum eam eſſe impellendã: ſi magna, inurendam, vt emoriatur & decidat. Poſſumus etiam vinculo aſtringere, deinde adurere, & ita arcte aſtringere, vt decidat: ſed expeditiſſimum eſt conſtringere, amputare & inurere. Non temere, nec cito nimis ad ſectionem veniendum, quia ſæpe præter ſpem hernia curatur.

CAPVT XXVII.

De cura Aquoſæ herniæ.

Cauſſæ. HErniȩ aquoſȩ cauſſæ, vel occultæ ſunt, vel manifeſtȩ, ſecũdum Aetium, c. 22. l. 14. Manifeſtȩ vt percuſſio, colliſio fractura vaſortm, quæ ſunt in teſticulis: Sanguis enim qui affluit ad vaſa, tunc in aquoſam ſubſtantiam, ob partis imbecillitatem, mutatur. Occulta cauſſa eſt, è repletis vaſis aquoſa humiditate. Addit Guido vitium hepatis, vel lienis, cuius ratione colligitur liquor in hypochondriis, q facile deſcẽdit.

Signa. Percuſſio, colliſio, &c. per ſe patent. Si corporis color & habitus eſt malus; hernia è vitio alicuius viſceris orta eſt. Si horum nul-

nullum; è repletione: repletio autem fit è nimia potatione. Aetius cauſſas dignoſcit ex humore ipſo: qui ſi ſubflauus & pallidus, hernia erit à repletione venarum; ſi feculẽtus, à percuſſione; ſi albus, è vitio iecoris aut lienis. Sciendum, etiam aquam interdum colligi in tunica, quæ proximè inuoluit teſtes, plærunq; inter hanc, & elytroeidem; aliquando inter elytroeidem, & δαρτόν.

Quoad curationem: cauſſæ ampliendæ: vitia iecoris & lienis corrigenda. Si à nimio potu oritur, ab hoc abſtinendum. Euacuãda copia aquoſi humoris, tum qui in hypochõdriis & abdomine, tum qui in toto corpore redundat. Quam ad rem Sarſæ parillæ decoctum mire efficax: præterea medicamenta diuretica, & per aluum purgãtia; magis tamen diuretica proſunt: Diuretica nota ſunt; quibus frequenter vtendum: vt & iis, quæ tenues ſeroſoſq; humores aluo deiiciunt; qualia ſunt ſyrupus è roſis laxatiuus, pilulæ cochi æ, & maſtichinæ, vel alephanginæ, quarum ſcrupulus exhiberi poteſt, cum elaterii gr. ij. *Cura totius*

Quoad localia, horum intentio eſt euacuare aquam, in teſtibus contentam: quod fit, ſi vel retrocedat repellentibus, vel per pati- *Topica.*

patientem locum educatur digerentibus, aut ſcarificatione: Digerentia autem ſunt calida & ſiccantia, quæ prius adhibenda, quàm ſcarificatio. Aetius laudat, quod ℞ argenti ſpumæ ℥ vj. ſalis foſſilis, atramenti ſutorij, ana ℥ x. ceruſſæ ℥ xiiij. olei ℔.j. terebinthinæ ℥ xj. Spuma argenti, ceruſſa, ſal, miſta cũ oleo coqui debent: addatur atramentum ſutorium, cũ aceto tritum, poſtea terebinthina adiiciatur. Fit etiam cataplaſma è baccis lauri, farina fabarũ, fœnigræci, ſulphure, cymino ammoniaco, terebinthina, ſapa, & oxymelite, cum ol. laurino ſimul miſtis. Optimum: ℞ ſtercoris bubuli ℔.j. pulu. cymini ℥ j. baccarũ lauri ℥ ß. fiat cataplaſma cũ lixiuio. Magis digerens: ℞ cymini, baccarum lauri, fimi colũbini, caſtorij, ana æq. partes: coquantur cum ol. roſ. & pauca cera. Ante tamẽ locus foueatur ſpongia, imbuta in decocto pulegij, calaminthæ, origani, fœnigręci, aniſi, dauci, cymini, rutæ, ameos, ſaluiæ. Et poſt fomentũ inungatur locus ol. de ruta, aut coſto, aut euphorbio, aut caſtor. aut etiam de baccis lauri. Aqua etiam calcis viuæ maxime digerit. Si aqua conſiſtat in hypochondriis, diutius in ſiccantibus & corroborantibus teſtes immorandum. Auicennas vtitur ferramen-

Digerentia.

Vſtio.

ramentis candẽtibus, in regione inguinis, vt corrugetur pars, ne aqua poſſit deſcendere. Porro in apertione duplex eſt intentio, ſcil. aperire, & prohibere ne aqua rurſus colligatur. Apertio fit inciſione, vel cauſtico. Si cauſtico, inurendus locus, vbi aqua eſt. Poſt, prohibemus ne rurſus colligatur, medicamento vehementer ſiccãte, quale eſt Aetii: ℞ ceræ ℥ jß. picis ʒ vj. ammoniaci thymiamatis ℥ ij. aluminis liquidi ʒ jß. Miſc. Galenus c. 13. l. 14. meth. diutius retinet partem apertam, immiſſa cannula ſeu ſiphone argenteo, aut plumbeo. Guido ſetonem immittit, & diu detinet. Locum inciſionis Celſus docet, inquiens: ſi puer ſit, qui laborat, aperiendum in inguine, ac ſurſum pellenda aqua: ſi adultior, in imo ſcroto, & educenda aqua eſt, & eluendus locus aqua vel ſalita, vel nitroſa. Notãdum verò aquam in ſcroto non eſſe diu relinquendam; ne è mora teſtis corrumpatur; vel vna cum aqua, adueniat carnoſa hernia & caro concreſcat. *Apertio.*

Capvt XXVIII.

De Ventoſæ cura.

CVratur tantum digerentibus, non ferro, non inciſione. Paullus hoc deſcribit:

Q bit:

bit: ℞ piperis grana centum, lauri baccas nu. LXXX. nitri ʒxx. ceræ ℥v. olei, ℥iiijß. Miſ. Reliqua vt in hernia aquoſa adminiſtrentur.

CAPVT XXIX.

De Sarcoceles, & Hydroſarcoceles curatione.

Cauſſa. SArcocele fit è defluxu craſſorũ humorum, qui colliguntur inter tunicas teſticulorum. Colligitur autem humor, vel defluẽs, vel in parte collectus. Humores craſſi ſunt duo: pituita & melancholia: è quib. tum ſcirrhi in aliis partibus tum indurationes carnoſæ in teſticulis, oriuntur.

Signa. Tumor hic durus eſt, tactui renitens, indolens: &, ſi exquiſitus ſit ſcirrhus, ſenſu caret. Si à melancholia oriatur, color ſubliuidus: ſi à pituita, colorem cutis non mutat: ſi à melancholia ſuperaſſata, dolor punctorius, & inæqualis tumor, heic durus, ibi mollis.

Curatio. Curatio huic affectui eadẽ debetur, quæ ſcirrho: eſtq; à nobis ſuprà cap. 11. fuſe pertractata. Id ſaltem heic notetur, puluerem radicis anonidis plurib. menſib. ſumtum, Sarcocelen abſumere: quod ægri cuiuſdam

dam hiſtoria Matthiolus teſtatũ facit, qui continuato dictæ radicis vſu, ſanitatem receperit; cùm tamen antea in medicamentis nullam, in ſecando autem vrendoque tantùm eam quæ eſſe poterat ſpem Medici collocâſſent.

Quod ſi tamẽ medicamẽtis nihil cedat malum; ad ſectionem deueniendum, quæ periculo nõ caret; ſiue relinquatur teſticulus, ſiue eximatur. Notandum autẽ in hac operatione, num caro cõcreuerit circa tunicas, an circa ipſos teſtes: numq; firmiter, vel minus firme adhæreat partis ſubſtãtiæ. Hoc animaduerſo, incidendum eſt totum ſcrotum, vſq; ad carnem concretam: quæ, ſiquidẽ valenter haud ſit affixa, vel ſummis digitis, vel manubriolo ſcalpente, à teſte, vel tunicis ſenſim ſoluẽda eſt, & auferẽda: ſin verò tenaciter cum parte coaluerit, non niſi vaſorũ teſticuliq; inciſione curari poteſt. In hoc ergo caſu foràs trahãtur vaſa & teſtis, ligentur, incidantur, inurantur. Aliqui inurunt roſario candente: ac ſimul incidunt & inurunt. Reliqua curatio vt in hernia inteſtinali peragitur. *Sectio*

Modus ſingularis eſt, quãdo hernia aquoſa, cũ carnoſa miſta eſt. Tunc enim primũ incide, & fac foramen in ſcroti parte quæ *Hydroſarcoceles curatio.*

non ſit decliuis, neque in fundo ſcroti, ſed circa medium:nec fac admodum latũ. Et extractâ aquâ,turundã impone quam longiſſimam, medicamento pus mouente infectam,vt reſina terebinthina, cum thure, oui vitello, & butyro. Emplaſtrum emolliens, & pus mouens applica: vt diachylon cũ gummis,& axungiâ porci. Genitum autem pus nõ euacuetur per foramen,ſed datâ operâ intus ſeruetur, vt cõtactu ſuo carnem ſenſim putrefaciat. Neq; innouanda medicamenta, niſi tota caro fuerit in pus verſa,id quod longo fit tempore. Attamen modus hic eſt tutiſſimus;& feliciter ſuccedit in herniis etiam maximis.

CAPVT XXX.

De herniæ Varicoſæ cura.

Cauſſa. RAmex varicoſus fit,teſticulorum venis dilatatis, & capreolorum more cõtortis,ab humore melancholico craſſo.

Curatio. Cura totius, eadem eſt quæ in ſcirrho. Loco affecto ſuccurritur medicamentis,& cheirurgiâ. Indicationes ſunt tres:repellere humorem influentem:influxũ euacuare & ſiccare: vaſa dilatata aſtringere. Aſtringentia hos explent ſcopos:quatenus enim frigida, & aſtringentia ſunt, humorem in-

fluen-

fluentem repellunt: quatenus ſiccantia, influxum ſiccant: & ſua aſtrictione, dilatatas venas aſtringunt. Probantur ergo ſuccus, hypociſtid. balauſtia, gluten piſcium, mali corium, bolus Arm. ſanguis draconis cum oui albo, &c.

Cheirurgica operatio: e Celſi cap. 22. lib. 7.

Si medicamentis malum non cedit; recurrendum ad ferrũ & ignem. Vbi aduertendũ, quo in loco conſiſtant varices; num in venis ſcroti, vel tunica proxima, aut in vaginali, aut corpore ipſius teſticuli. Si in ſcroto ſint; venæ adurendæ tenuib. & acutis ferramentis, quæ ipſis venis dilatatis infigi debent, eo loci, vbi cõglomeratæ ſunt: poſtea imponenda quæ auferunt cruſtam: deinde lenticula cum melle: demumq; ſarcotica. Si venæ tumeant in tunica, quæ δαρτὸς à Paullo, & Rufo Epheſio dicitur, fiat inciſio in inguine, & per eã extrahatur membrana, vna cum teſte: poſt, ſeparentur venę dilatatæ à tunica, vel digitis, vel manubriolo ſcalpelli: tum duobus locis vinciantur vaſa, & amputentur ſupra ligaturam: tandem reponatur tunica & teſtis. Si ramex exſiſtat in elytroeide, ſeu vaginali, & vna ſaltem, vel duæ venæ ſint dilatatæ; eo modo procedendum, quo in tunica dartos dicta; nimirũ vt ab inguine & à teſte præcidã-

tur venæ prius deligatæ, teſtisq; recondatur: ſin verò omnes obſeſſæ ſint venæ; ligētur, ac incidantur, cum teſte. Quod ſit inter imam tunicam, & ipſum teſticulum ſit ramex; fiat inciſio in inguine, extrahantur vaſa, teſtis amputetur, locuſque inuratur. Paullus hac vtitur diſtinctione, de Leonidis ſententia: ſi aliqua vaſa teſtem nutrientia fuerint facta varicoſa, ea ſolummodo reſecanda & ſeparanda, teſte repoſito: ſin omnia, ſimul cum venis ipſum quoque teſtem auferendum; ne hic, vaſis deſtitutus nutrientibus, reſiccetur, atq; tabeſcat.

Cap. 46. lib. 6.

Libri primi de Tum. præt. nat. finis.

CHEI-

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE

LIBER SECVNDVS.

De Vulneribus.

Capvt I.

De Vulnerum conſideratione in genere.

ABſolutâ de Tumoribus præter naturam,& congeneribus affectibus,doctrinâ:proximum eſt, vt Vulnerum rationem aperiamus. Significat autẽ vulnus interdũ omnẽ morbũ;vt tex.17.li.2.de art. com.30. de iis quæ fiũt in med. interdũ ſignificat ſolutionẽ continui,factã tantũ in carne; vt c.1.li.3. meth.med.c.vlt.li. de cauſ. morb. & interdũ cõtinui ſolutionẽ in carne, nõ quomodocunq;, ſed ſaltẽ cæſim factã; vt cap. 6. de conſtitutione artis. Nos autẽ hoc in libro de omnib.vulnerib.agemus,carnis,neruorum,venarum,capitis,thoracis,&c. ſiue fiant cæſim,ſiue punctim,ſiue contuſim. *Nomen.*

Definitio, Vulnus ergo hoc modo ſumtum, eſt ſolutio continui, externo aliquo inſtrumento in molli parte inflicta. Per mollem partem, intelligimus omnem ſubſtantiam in corpore, exceptis oſſibus.

Differentia, Vulnerum differentiæ petuntur à quatuor fontibus: primum à loco affecto: ſecũdo à natura affectus, id eſt, à vulnere in ſe, & ſecundũ propriam naturam conſiderato: tertiò ab ijs quæ præter naturam vulnerib. adiunguntur: quartò, à re quapiam extranea. I. à loco affecto: vulnus eſt vel in carne, vel neruo, vena, capite, thorace, pede, &c. II. à natura vulneris, vt à figura, magnitudine, ęqualitate, inęqualitate. A figura vuln⁹ dicitur rectum, tranſuerſum, obliquum, pãpini modo retortũ, hami ritu vncũ; &c. A magnitudine, magnũ, paruum; longum, breue; ſuperficiale, profundum. Ab æqualitate, & inæqualitate, aliud æquale, aliud inæquale, id eſt, aliud totum apertũ, aliud partim apertum, partim ſub cute latens, c. 11. l. 3. meth. III. à rebus præter naturam, vt ſunt morbus, cauſſa, ſymptoma. Hinc vulneri iungitur, vel tumor, gangręna, inflammatio, vel nihil horum: item, alia vulnera coniuncta ſunt cum ſuis cauſſis, vt globulis plumbeis, ſagitta, ſpicula, &c. item quod-

dam

dam vulnus eſt doloroſum, quoddam non. IV. à rebus extraneis, vt à tempore, vulnus dicitur recens, antiquum.

Cauſſæ vulnerum, ſunt omnia externa inſtrumenta, apta cōtinuum ſoluere. c. vlt. l. de cauſ. morb. quæ id faciunt, pungendo, incidendo, rumpēdo, contundendo, erodendo. c. 6. de cōſtit. artis. Pungunt tenuia & acuta, vt acus, ſagitta, venenoſa animalia, morſus ferarum. Incidunt, ſiue ſecant tenuia & lata; vt gladius, culter. Rumpunt, quæ vehementi motu in partes contrarias diuellunt; vt graue onus, concitatiſſimus curſus, valentiſſimus ſaltus, caſus ab alto. Contundunt grauia & dura; vt lapis, lignū, obtuſum ferrum, plumbum: maxime autem fiunt contuſiones, vbi ſubiecta corpora ſunt dura, vt in genu, articulis, capite, vbi oſſa ſunt excarnia. Erodunt denique ferrum candens, ſeu ignis, medicamentum cauſticum: quæ partis ſubſtantiam abſumunt. *Cauſſæ.*

De ſignis autem vulnerum, nihil in præſentia dicam: nam externa ſenſu ipſo innoteſcunt: internorum vera ſigna ſuis quęlibet locis afferemus.

Capvt II.

De Vulnere carnis Simplici.

Tranſitio. AD particularia deuenientes, primum curabimus vulnera partiũ ſimilariũ, vt Carnis, Venarum, Arteriarum, Neruorum, & Ligamentorum. Deinde ad magis compoſita accedemus, nempe ad vulnera Capitis, Thoracis, Abdominis, &c.

Vulnus carnis quodnã dicatur. Primum de carnis vulnere dicemus. Heic autem per carnem intelligimus cuticulam cutem, pinguedinem, membranã carnoſam, ſubſtratam carnem muſculorum: curatio enim in his partibus non variat; ideoque totum hoc compoſitum, carnis nomine comprehendimus. Non poteſt quidem caro hęc vulnerari, niſi etiam venę, arterię, nerui vulnerentur; quod teſtatur profuſio ſanguinis & dolor: nos tamen id carnis ſolũmodo vulnus appellamus, quatenus ſanguinis profuſio & dolor nõ ita inualeſcunt, vt ad ſe curationem trahant. Carnis autem vulnus licet variis fiat modis, vt per punctionem, inciſionem, ruptionem, contuſionem, eroſionem: nos tamen iã primò agemus de eo, quod frequentius accidit, nimirũ de inciſione; cum qua punctio & ruptio *Differẽtia.* coïncidere aliquo modo videntur. Inciſio porrò vel eſt ſimplex, ſine amiſſione ſubſtan-

ſtantiæ; vel cum hac. De ſimpliciori ergo primúm ſequitur.

Quantum ad πρόγνωσιν: cũ omnis morbus ſit periculoſus, vel ob partis affectę prçſtantiam, vel ob affectus magnitudinẽ, vel quia malignam quandam habet naturam, c.6.l.4.meth. vulnus carnis non eſt periculoſum, quia caro nõ eſt pars princeps; nec ſi vulneretur, contumax & malignũ fit vulnus quemadmodum in articulis: propter magnitudinem tamen graue reddi poteſt, quia in magno vulnere, maximè pars debilitatur. Muſculorum vulnera, in media parte carnoſa tutiora ſunt, quàm in partibus fini aut principio propinquis: ſecundũ Celſum c.26.l.5. *Præſagia.*

Scopus curãdi vulnera, eſt vnire id quod diuiſum eſt. Vnio autem licet naturæ opus ſit: in hac tamen abſoluenda, ſex à medico auxilia expoſcit. 1. ſanguinis profuſionem ſiſtere. 2. inflammationẽ prohibere. 3. adducere labia ad mutuum contactum. 4. adducta conſeruare. 5. præcauere, ne quid labiis vulnerum intercidat. 6. ſubſtantiã vulneratæ partis ſalubrem conſeruare. Galenus c.90. artis paruæ. Celſus c.26. l.5. Auicẽnas tertia quarti tract. 1. c. 3. Qui ſcopi vt explendi ſint, ordine deinceps docebimus. *Indicationes.*

Cap.

CAPVT III.

De ſiſtenda profuſione ſanguinis.

Hæmorrhagia vt compeſcenda.

VVlnus de quo nunc agimus nō pertingit ad magnam venā: nihilominus cū vaſa minora incidātur, ſanguinis effluuiū ſiſtendum eſt, niſi ſponte & tempeſtiue reſtinguatur: Quod ſi modice fluat, debem⁹ permittere vt tantū effluat, quantum commodum videbitur, pro inflammatione arcenda, poſtea oui albumen ſubactum, & ſtupa exceptum, vulneri imponendum. Si ſtupa deſit, ſumimus cotonem, ſeu goſſypium, aut in huius defectu, linteum duplicatum, in oui albumine infuſum & madidum. Si dolor aliquis aſſit, totum ouum ſimiliter ſubactū, aſſumimus. Quemadmodum in oui defectu poſcam, aut vinum nigrum auſterū, aut vinū granatorum, quibus linteum aut ſtupam imbuimus, & imponimus. Tela etiā araneæ, vtiliter ſuperponi poteſt.

Materia.

CAPVT IIII.

De Inflammatione prohibenda.

Cur inflammatio vulneri ſuperueniat.

INflammatio, niſi prohibeatur, omni vulneri ſuperuenit. Vulnus n. partem reddit imbecillem, vt ſuperflua ad eam facilè influāt, præcipuè tenuiora & calidiora, quę inflam-

inflammationem mouent. Deinde à parte vulnerata, propter imbecillitatem non poteſt fieri proba concoctio alimenti proprij; vnde reſultant excrementa; quæ cum pars extra vlnius detrudere nequeat, diutius retenta inflãmantur. Tertiò, quia in vulnere dolor excitatur; natura cum ſanguine accurrens, & opem ferre cupiens, phlegmones cauſſa exiſtit.

Magno igitur ſtudio arcẽda eſt inflammatio: quia hęc pęne ſola vulneratis cauſſa eſſe ſolet interitus; paucis exceptis vulneribus, in partibus principalibus, quæ per ſe ſunt lethalia. Eſt autẽ primùm inflammationis cauſſæ occurrendum: nimirum defluxui ſeu motui calidorum humorum ad partem vulneratam. *Indicationes.* Quoad humores calidos; curandũ eſt, ac prohibendũ ne in corpore gignantur, remotis nimirum cauſſis tum efficientibus externis, quę ſunt res naturales; & internis quæ eſt caliditas iecoris tùm materiali, quæ eſt cibus. Qui verò calidi humores geniti ſunt, hi, quatenus quieſcunt, ꝓhibendi ne moueantur: quatenus autem ad partem vulneratam mouentur, peruenire nõ ſinãtur. Prohibemus ne moueantur, ſi ipſos ſegniores & ineptos ad motum reddamus, quod fit refrigerando

ipſos & incraſſando, viaſque conſtringendo; & vltimò ipſorum vehiculum auferendo. Ne autem iam fluentes ad partem perueniant, prohibetur reuellendo, repellendo, intercipiendo.

1. *Diæta. Cibus & potus.*

Hos autem ſcopos abſoluimus Diæta, Pharmaceia, Cheirurgia Quoad diętam, ſi graue eſt vulnus, ęger à cibo & potu, quantum vires patiuntur, abſtinebit, ſuaſu Celſi, c. 26. l. 5. In qualitate autem victus erit, primùm refrigerans & incraſſans ſanguinem; deinde vaſa conſtringens; tertiò vrinā mouens: quemadmodum ſuprà c. 5. li. 1. de curanda phlegmone docuimus: quò Lectorē cum par vtrobiq; ſit ratio, remittimus.

Alucinatio quorūdam.

Quidam præcipiunt, vulneratis in principio danda eſſe oua, carnes, perdices, hœdos, pullos: vinū potens, pro confortatione. Verùm hi cibi nequaquā conueniunt, niſi è ſanguinis profuſione aut alia euacuatione vires ita ſint labefactatæ, vt mortis immineat periculum. Vinum nullo modo concedendum, vt nec in vlla inflammatione, c. vlt. l. 4. meth. hoc enim humores inſigniter calefacit, attenuat, fundit.

De aliis rebus non naturalibus.

Aliarum etiam rerum non naturalium habenda eſt ratio. Proinde aer erit frigidus vel natura, vel arte; vnde cubiculū inſpergen-

gendum aqua frigidiſſima, foliis ſalicis, vitis capreolis. Vigiliæ vitandæ, quæ calefaciunt, & humores fundunt. Præcipienda quies, quę refrigerat. Maximè eius membri motum vitabim⁹, quod vulneratum eſt. In iis quæ excernuntur & ſubſiſtunt, ritè quoque procedēdum. Abſtinendum à Venere, Vitandæ animi affectiones, præſertim ira, cuius ratione totum corpus inflammatur, & eryſipelata inſignia in parte vulnerata oboriuntur.

Quoad φαρμακείαν, totius corporis habēda eſt ratio, medicamentis Lenientib. Alterantib. & Purgantibus. Lenientia ea ſeligenda, quæ tum mouere aluum, ſine corporis exagitatione, tū refrigerare, vel certe parum admodum calefacere poſſunt. Inde apozemata & iulapia propinari debent, quibus facultas ſit refrigerandi, modice aſtringendi, & lotium ciendi. De quibus omnibus abunde libro 1. de inflammatione curanda, egimus. *II. Pharmacia. Lenientia & alterantia.*

Id tamen peculiariter hoc loco notandū; olim cheirurgis in vulnerum curatione potiones vulnerarias ſolemnes fuiſſe: è rubia maiore, ſymphyto, pede columbino, plantagine, cannabe, braſſica rubra, caryophyllata, pimpinella, piloſella, verbena, *Τραυματὶ πόματα.*

cen-

centaurio, artemiſia, ophiogloſſo, pyrola, betonica, veronica, ariſtolochia, ſanicula, alchimilla, gentiana, ſerpẽtaria, herniaria, ſcordio, pentaphyllo, millefolio, ſcabioſa, anagallide, carduo benedicto, hyperico, mumia, maci, bolo Armena, cancris fluuiatilibus, lubricis terreſtribus, ſpermate ceti, &c. Ex his, & ſimilibus, delegerunt parti vulneratæ idonea, pro tẽporis conditione, ægri temperie, & vulneris ſpecie: neq; modo herbas, ſed & ſuccos earũdem, ex aqua, vel vino albo, aut œnomelite coxerunt, & manè quotidie exhibuerunt, ad ſanguinẽ depurandum, ad arcendum putredinem, ad ſanguinis diſſoluendum grumos, ad expurgandum, & omnia peregrina corpora eiiciendum. Verùm non debent hæc decocta per vulnerum initia præſcribi: quòd calida ſint pleraque, ſanguinem attenuatum in partem affectam præcipitantia. Ideoque tantum locum habent, vbi nec febris adeſt, nec phlegmones in parte vulnerata imminet periculum: quæ etiam Celſi, de vino vulneratis propinando, docta eſt ſententia, c. 26. lib. 5. Hæc quidem παρέργως: nec enim huc proprie, ſed potius ad caput huius libri ſeptimum ſpectare videntur.

Purgantia. PurgantiaGuido in vulnerib. improbat: Sunt

Sunt enim, ait, calida, apertiua, & commouent fluxum, & præparant vulnera ad apoſtema, & ad fluxum. Ad Gal. c. 6. l. 4. meth. ex Hippocratis ſententia, in l. de vlcerib. ait purgationem eſſe neceſſaria in vulneribus, quæ aliquo modo magna ſunt, id eſt, quæ ſuturis & deligaturis indigent; qualia pene ſunt omnia. Guidonis autem rationi reſpondemus, purgantia non debere eſſe calidiſſima, ſed aliquo modo refrigerantia. Et licet calefacerent, nihil tamen damni afferrent; quia calefaciunt partes ad inteſtina deſinentes: & magis conferunt ad reuulſionem faciendum. Purgantia igitur conferunt, euacuando humores calidos, & ſic prohibendo ne ad partem vulneratam moueantur; vel iam commotos etiam reuellendo. Humores autem purgandi, ſunt calidi, potiſſimum biliosi, nonnunquã etiam aut pituitoſi ſalſi, aut melancholici aduſti. Medicamenta ergo potiſſimum bilioſos educent humores, ideoque non admodum erunt calida; ſed potius refrigerantia: inter quæ mitiora ſunt, tamarindi, ac rhabarbarum: valentiora electarium de ſucco roſ. Meſuæ, diaphœnicon, &c. Formula talis eſto: ℞ rhab. electi ℈iiij. ſpicæ gr. vij. vini albi parum: Fiat infuſio in decocto flor. & fruct.

num conuenient: & quæ.

Formula.

fruct. & expreſſioni adde ſyr. roſ. ſol. ℥ iij. elect. de ſucco roſ. ʒ ijß. Miſ. & fiat potio, exhibenda quinq; horis ante prandium. Vel: ℞ flor. caſſ. recenter extractæ ℥j. electar. è ſucco roſ. Meſuæ ʒ ijß. Miſc. & cum ſaccharo fiat bolus. Quidam magis delectantur pilulis, quæ exhibendæ potiſſimum, vbi febris aut nulla adeſt, aut exigua: & ſtatim ſuperbibendum eſt iuſculum, alteratum ex endiuia vel ſoncho. ℞ pil. coch. ℈ iiij. maſtich. ʒ ß. cum aqua endiuiæ fiat pil. num. v.

Delectus. deaurentur. Hæc tamen purgantia variari poſſunt: nam mitiora præſcribentur, æſtate, aut hyeme, quam vere & autũno, ſi vulnus paruum, æger debilis, corpus non admodum repletum, aluus lubrica. Sunt autẽ

Tempus. exhibenda purgantia, non, quemadmodũ nonnulli perperam faciunt, poſt decimum quartum diem, quia tunc iam præteriit timor inflammationis; ſed quandiu inflammationis adeſt ſuſpicio, in omnib. iis pergere debemus, quæ ad totius corporis procurationem pertinent.

III. *Cheirurgia.* Iam videndum reſtat, quomodo humores qui in motu ſunt, prohibẽdi, ne ad partem vulneratam perueniãt: quod fit tribus

Reuellẽtia. modis, Reuellendo, Intercipiendo, Repellẽdo. Reuulſoria pręſidia ſunt, venæ ſectio, pur-

purgatio,balneum,frictio, inunctiones calidæ & digerentes,vincula ſeu ligaturæ,veſicatorium,cucurbitulæ. Primas in reuellendo obtinet venæſectio:nam primò prohibet generationẽ calidorum humorum, refrigerãdo iecur; deinde prohibet humores genitos fluere,ipſos euacuando;vltimò prohibet ne humores qui ſunt in fluxu perueniant ad locum vulneratum. Statim ergo initiò ad venæ ſectionem cõfugiendum penſitata magnitudine vulneris, viriumq; robore; non enim plenitudo, ſed vulneris magnitudo phlebotomiã indicat, c. 6. l. 4. meth. Si ergo vulnus ſit magnum, aut propè partẽ principem, vt in capite & thorace & vulneratus ſit robuſtus; aſſcendimus etiam ad libram ſanguinis, & vltra. Si vulnus non eſt magnum, & ad partem principem, vt in cerebro, tempus autem hyemale: partimur ſanguinis detractionem; quia in tali vulnere & tempore non ita facilè oritur inflammatio: proinde iteramus venæ ſectionem, quando maximè influxum humorum timemus, vtpote poſt quartum diem. Si vulneratus non ſit admodum robuſtus, parciùs ſanguis eſt detrahendus, hoc eſt ad ℥vj. deinde ad iiij. Et ſi valde ſit debilis ęger, vna die ℥ iiij. & die ſequẽti totidem

Vena ſectio.

Quantitas mittendi ſanguinis.

mittimus. Nullo n. modo in vulneribus omittẽda eſt venæ ſectio: aut ſi hæc ob ſummam virium imbecillitatem adminiſtrari nequit, cucurbitulis ſcarificatis eius loco vtimur, ſemper in partib. contrariis, & è directo. Quàm citiſſime autẽ & prima etiam die ſanguis mittendus: nec prius exhibendum eſt leniens, nec clyſter immittendus, qui poſſit aliquo modo remorari phlebotomiam: vt Celſus ait, c. de venæ ſect. Poſt venæ ſectionẽ, etiam alia reuulſoria præſidia vſurpare poſſumus: vt frictiones, vincula, balnea calida, inunctiones calidas & digerentes, cucurbitulas ſiccas. Ad veſicatoria rarò deuenimus, niſi vulnus ſit inſigne, & in parte principe, vt cerebro. Fonticulis nunquam vtimur, quia fluxum nõ niſi longo tempore auertunt.

Tempus.

Alia reuulſoria.

Intercipientia, & repellẽtia.

Intercipientia, ſeu defenſiua, ſunt frigida, ſicca, id eſt, aſtringentia. quæ ponuntur non in loco vulnerato, ſed in itinere, ante locum exitus; cheirurgi eligunt partẽ excarnem, vt ſunt articuli. De his, vt & de repellentibus ſuprà diximus, c. 5. lib. 1. de curanda phlegmone: & plura de repellentib. deinceps afferemus, in iis, quæ parti vulneratæ imponuntur.

Quandiu

Hactenus ergo de iis, quæ vniuerſi corporis

ris præparationem ſpectant,in diæta,pharmaceia, cheirurgia: quæ omnia adminiſtranda ſunt, quandiu durat timor inflammationis. Terminns autem inflammationis communiter à cheirurgis conſtituitur dies ſeptimus,è Galeno c.2.l.3. κ. γένη. nam quincto die adeſt vigor inflãmationis,quia tunc quanta futura eſt phlegmone ſeſe oſtendit,ſecundum Celſum,c.26.l.5.At hic terminus, ſeu timor phlegmones nõ eſt in omnibus vulneribus æqualis:longius enim protrahitur tempus ac metus inflãmationis, ſi mitius eſt vulnus, ſi pars affecta frigidior,ſi natura ægri frigidior, ſi tempus hybernum,ſi corpus nõ ſit plethoricum, nec febre conflictetur. Male ergo faciunt, qui in minori vulnere (in quo plærunque tempus inflammationis protrahitur ad ſeptimum) diem decimumquartum præterire ſinunt, & tunc demum purgans ſine vllo fructu exhibent, cum tamen hoc propter inflammationem maturius fuiſſet exhibẽdum. *in vulneribus metuenda phlegmone.*

CAPVT V.

Quomodo labia vulneris ad mutuum contactum ſint applicanda, & applicata ſeruanda.

1. Deligatio. LAbia vulneris applicantur, & applicata ſeruantur tribus inſtrumentis; deligaturâ, ſuturis & fibulis. c. 90. art. med. Deligationis tres ponuntur ſpecies, ab Auicenna quarta quarti, tract. 1. cap. 3. item à Galeno & Hippoc. in l. de ijs quæ fiunt in med. alia enim dicitur retentiua, alia glutinatoria, ſeu incarnatiua, alia expulſiua. Retentiua vſurpatur ſolùm ad retinenda medicamenta in parte vulnerata impoſita: cuiuſmodi ſunt deligationes, quæ fiũt in vulneribus capitis. *Glutinatoria deligatio.* Glutinatoria deligatio dicitur, quæ labia vulneris ſibi inuicem adiungit, & adiuncta cõtinet: & hæc arctius, quàm ſuperior, ſtringenda. Expulſiua vtimur in fiſtulis & cauernoſis ſinub. ad expellendum materiam; & hæc arctius ſtringitur. Glutinatoria deligatura tantùm ad noſtrum facit propoſitum: eaq; vtimur in vulneribus, tantùm per longitudinem membrorũ factis & quidem non admodum profundis, ita vt vix cutem vulnerent. *Faſcia materia.* Hæc fit è faſcia linea, nec dura nimis, nec molli; ne vel premat, vel rumpatur, Celſ. c. 26. l. 5. Gal. c. 4. l. 3. meth. vnde mulierculę aſſumunt tunicas veteres. *Latitudo.* Latitudo faſciæ ea eſſe debet, vt nõ ſolùm vulnus, verum etiam modicè oras vtrinque comprehendat. Sed ſi fuerit vulnus

nus longius,melius erit facere faſciam ſtri-
ctam,tres videlicet digitos latam.Circum-
duci hæc faſcia debet vtriſque extremis;ita *Circumductio.*
vt media faſciæ pars ponatur ſupra vulnus,
dein hinc inde circumducatur,com.13.l.2.
de iis quæ fiunt in med. At, meo iudicio,
cõmodius eſt incipere circumductionem
à parte vulneris oppoſita,vt faſcia dein cir-
cumducta ſtringatur ſupra vulnus , ſic e-
nim melius adducentur labia : poſtea cir-
cumducetur ſimiliter faſcia, vel ambo eius
capita,hinc inde,ita vt inferior pars per in-
feriorem membri partem circumducatur,
ſuperior verò per ſuperiorem. Et ratio eſt,
quia ita procul ab affecta parte exprimun-
tur humores , hinc inde, id eſt, inferius &
ſuperius. Faſcia nec laxa, nec ſtricta nimis *Strictura.*
eſto;ne vel non contineat, vel dolorem,in-
flammationem,& gangrænam excitet:ter-
minus ſit bona laborantis tolerantia. Et,
ſi vulnus ſit inæquale , vt ab vna parte ca-
ro magis recedat; ab hac etiam plus attra-
hetur.Hyeme ſæpius circumire oportet,æ- *Longitudo.*
ſtate verò quoties neceſſe eſt, ne pars pro-
pter plures circuitus faſciæ incaleſcat.Cel- *Nodus.*
ſus ait nodũ eſſe faciendum ſupra vulnus:
&non niſi longè à vulnere: Sed tutius eſt,
terminos ipſius faſciæ acu aſſuere.Faſcia ita

Puluinaria. circumducta, interdum ſolet premere labia vulneris, & ita dolorem, ac inflãmationem iuferre. Auicennas ergo quarta quarti, tract. 1. c. 3. ad hanc compreſſionem vitandum, puluinaria quædam, ſeu plumaceolos apponit, vt calor partis foueatur, & pars ab externo frigore defendatur: fiunt hæc è ſtupa, cotone, lana, vel etiã è plumis: & plumaceoli craſſiores, qui ad vitandum compreſſionem faſciarum imponuntur, fiunt trianguli, & interdum ſicci apponuntur, interdum madefiunt è vino, aut oui albumine, & latus trianguli apponitur per longitudinem labiorum, deinde verò faſcia circumducitur. Hæc de deligatura.

2. Sutura. Alterum inſtrumentum, quo labia vulneris adducuntur, & adducta cõſeruantur eſt Sutura: cui⁹ tria genera à Guidone proponuntur: glutinatoria, quæ ſola facit ad noſtrum propoſitum: ſanguinis ſuppreſſoria, quæ fit acu, per vtrumq; labiũ traiecta, dein verò euoluta, & ex eadem parte rurſus traiecta, quemadmodum faciunt, qui pelles conſuunt: hac ſutura fluentem ſanguinem ſupprimimus; quæ tamen non eſt admodũ tuta, quia vno laxato puncto, cætera omnia laxantur, tertia ſutura eſt retentiua, quæ efficitur in vulneribus dilaceratis, in quibus

quibus deperdita eſt caro, vt labia ad tempus adducantur, eo modo quo fieri poteſt. *Sutura glutinatoria triplex.*
Glutinatoriæ ſuturæ quinq; proponuntur ſpecies à Guidone. Prima fit acu traiecta per vtrumq; labium manu dextra; deinde ſiniſtra manu teneatur cannula feneſtrata, quæ innitatur labio ipſius vulneris, vt, dum acus & filum egreditur labium non conſequatur & inuertatur. Sed ego, loco huius cannulæ, appono digitos ſiniſtræ manus, nimirum indicem & medium, vt inter digitos filum egrediatur, qui digiti labiũ cõprimunt, & non ſinunt inuerti. Traiecta igitur acu, fit pũctum, primò quidem filum obuoluendo duabus circumuolutionibus, deinde verò vna. Filum deinde inciditur, aliquantulum remote à nodo. Primum punctum fit in medio longitudinis vulneris: deinde fiunt alia puncta, quotquot neceſſaria ſunt, ſemper traiiciendo acum in media parte, inter punctum & extremitatem vulneris: & ſic tot fient puncta, quot neceſſaria videbuntur, ad cõtactum labiorum efficiendum. Altera ſpecies ſuturæ glutinatoriæ, fit hoc modo. Sumuntur tot acus, quot puncta volumus facere, quæ traiiciuntur per labium vtrumque vulneris, & inibi relinquuntur: deinde verò circum

1. (margin, beside "ſpecies à Guidone")
2. (margin, beside "glutinatoriæ, fit hoc modo")

vnamquamq; acum reuoluitur filũ,eo modo,quo faciũt mulieres,quando volunt aut
3. in pileo,aut in manicis acus aſſeruare. Tertia ſuturæ ſpecies fit traiecta acu, per vtrũque labium, ita vt filum trahatur ad partem oppoſitam: deinde eadem acu, per idem foramen rurſus traiecta, & relicta anſula,in qua apponitur feſtuca, aut fruſtulũ calami ſcriptorii,aut fili contorti & duri,& ex alia parte alia feſtuca apponitur & ſtringitur. Duæ reliquę ſuturę ſpecies,à Guidone propoſitæ,non ſunt ſuturæ:ideoq; de iis ſuo nos loco agemus. Quænam autem è propoſitis ſuturis trib. ſit melior, facilè patet, quæ ſcilicet & melius adducit labia, & minorem infert dolorẽ. Tertia igitur ſpecies,omnib.aliis eſt deterior, ſæpius n. dolorem facit, dum acus bis traiicitur per idẽ foramen,& labia in ſuperficie permittit ſeparata. Secunda etiam deterior eſt prima: quia dũ acus in parte vulnerata relinquũtur, qui fieri poſſet, vt pars ab acubus non grauiter afficeretur? Primus ergo ſuendi modus eſt præſtantiſſimus,& communiter à cheirurgis vſurpatur: in quo multa ſunt obſeruanda:vt mox dicemus.

Sutura quanam optima ſit.

Deterſio vulneris.

Antequam autem fiat ſutura, ſanguis in vulnere concretus, prius eſt detergendus, ne

ne putreſcens inflammationem excitet,ac glutinationem impediat:, linamentum etiam, gratia profuſionis ſanguinis vulneri admotum, auferendum eſt. Detergimus autem vulnus ante ſuturam,vino nigro auſtero,c.4.l.3.meth.hoc enim omni vulneri & vlceri, qua vlcus,eſt optimum. Spongia igitur madefacta in tali vino, & expreſſa, ſanguis detergendus. Quod ſi quandoque accidat,vt licet abluatur vulnus, nihilominus ſanguinis aliquid profundatur:non tamen ſuturas in tẽpus aliud differre debem⁹ (niſi alicuius momenti ſit ſanguinis profuſio) quoniam exiguus ille ſanguis, qui profluit,ſolet etiam breui temporis ſpatio, extra labia ſuturis adducta ꝓpelli ab ipſa natura:id tamen verum eſt,non ita citò curari vulnus,ſi aliquid ſanguinis profundatur, quàm ſi nihil profundatur. *ante ſuturã.*

Deterſo vulnere:quędam circa ſuturam faciendam notentur:primum,quæ acus ſit eligenda:ſecundo, quod filũ: tertiò, quod ſpatium inter puncta intercedere debeat: quartò,modus ſuẽdi,id eſt, in qua vulneris parte incipere, & quomodo progredi oporteat:quinctò,quàm profundæ debeant eſſe ſuturę:ſextò, quãdiu ſuturæ in vulnere ſint conſeruandæ. Acus ergo erit longa,lęuis, *Notanda quædam circa ſuturas.*

Acus. uis,perpolita,cuſpide triangulari,& cauda excauata,ita vt filum in ea recondatur, nec acus tranſitum remoretur. Filum eſto firmum,æquale,leue, cuiuſmodi eſt ſericum,
Filum. ſecundum Guidonem. At hoc non probo:
" nam experientia comprobaui,filum ſericũ
" breui tempore labia cõſuta abrumpere &
" diſſecare;idq; vel ob tincturam,quæ vt plu-
" rimum fit è chalcantho; vel propter natu-
" ram ipſius ſerici, quod habet fila tenuiſſi-
" ma, quæ facilè abrumpuntur. Ego itaq; ſumo filum è lino,quod ſit firmum, album,æquale,molle,leue: & quia omne filum,dum conſtringit cutem,abrumpitur; propterea ego oblinio filum aut tragacantha madefacta in aqua roſarum, aut cera alba, quæ frequentius ad manum eſt. Filum autem non in omnibus vulneribus erit vniforme; ſed craſſius, ſi vulnus valde hiat; alioquin tenuius. Porrò in efficiendis ſuturis, cheirurgus quàm celerrimè acum tranſigere debet &,ſi fieri poteſt,vno ictu, ſiue adactu debet perforare vtrumq; labium: id quod facilè ſuccedit in cute molli: in cute duriori, tutius eſt vnum labium poſt alterũ perforare. Quam autem profundæ debeant
Altitudo ſuturæ. eſſe ſuturæ,explicat Celſus,c.26.l.5.& Gal, c.vlt.l.3.meth. vbi enim vulnus eſt trãſuerſum

ſum & profundũ, tunc altæ efficiendæ ſunt ſuturæ, ita vt non tantùm cutem, ſed carnẽ etiam ſubiectam comprehendant, quò valentius hæreant, nec cutẽ abrumpant: contra, vbi profundum non eſt vulnus, ſatis eſt, cutem tantum apprehendere. In altis ſuturis efficiendis, vitandæ ſunt venæ, arteriæ, nerui, & tendines. Sutura nec nimis crebra, nec nimis rara iniicienda eſt, ſecundũ Celſum loc. cit. rarior n. nõ probe adducit labia; crebrior autẽ vehementius afficit, & facit, vt maior ſequatur inflammatio, idq; magis æſtate. Guido ait, ſpatium ſingula puncta intercedens, debere æquare latitudinem vnius digiti, ſeu ſpatium tranſuerſi indicis. Quod dictum ſolummodo verum eſt in vulnere tranſuerſo, longo, & admodum profundo: vulnera n. facta per longitudinem muſculorum, vel ſola deligatura, vel pauciſſimis indigent ſuturis, c. vlt. l. 3. meth. Celſus vero quot danda ſint puncta exactiſſime docet: eatenus, ait, nouum eſt faciendum punctum, qua cutis ducentem quaſi ſua ſponte ſubſequitur, id eſt, tantum diſtabunt puncta, vt ſi quis manu vulneris labia apprehendat, ſine vlla vi huiuſmodi labia ſubſequantur. Vbi autem incipere, & quomodo progredi oporteat, è dictis facile colli-

Numerus punctorum.

In quo loco effici debeant puncta.

colligitur: quod totum à vulneris longitudine dependere videtur. Si n. vulnus habeat longitudinem digiti tranſuerſi, aut etiã minorem, non indigemus ſuturâ: quia vel deligatura, vel medicamentum, vel etiam ipſa natura, labia parum in paruo vulnere ſeparata, ſolet adducere. Si longitudo vulneris ſit duorum digitorum trãſuerſorum vna in medio ſutura ſufficit. Si fuerit vulnus trium digitorum, duo puncta ſunt danda. Si quatuor digitorum, tria. Et ſic pergẽdum, vt ſemper numerus digitorum, vno ſuperet numerum pũctorum. Et hæc ratio perpetuò ſeruãda eſt; niſi vena, arteria, neruus & tendo prohibeant: has n. partes declinantes, cogimur ſæpe ſuturas aliquando magis diſtantes facere. Tempus relinquẽdi ſuturas, eſt; quouſq; vnio, ſeu glutinatio facta ſit, quæ variat ratione magnitudinis vulneris, nam maius vulnus tardius curatur: variat ratione conſtitutionis corporis, quia ſunt quædam corpora, quorum carnes facillimè glutinantur: variat ratione temporis anni, nam hyeme tardius, æſtate & vere citius: temperatura corporis humida tardius, ſiccior citiꝰ ſaneſcit: in humida cœli cõſtitutione tardius, in ſicca citius fit glutinatio: ſi plenus eſt corporis habitus, ſi pra-

Quandiu ſutura relinquenda.

prauis refertus humoribus, vt in hydropicis, tardius fit glutinatio. In ſumma, ſiccitas, ſiue è tẽperie partis, aut totius, aut anni tempore, aut regione, aut ętate, aut conſtitutione & habitu contingat, omnino facit ad citam vulneris conglutinationem: ſi modò ſiccitas nõ ſit valde in exceſſu. Hinc Hippocrates in l. de vulnerib. dicit; Sanum ſicco vicinius eſſe, humidum non ſano. Ferè tamẽ ſuturæ in magnis & trãſuerſis vulneribus, ſeptem aut octo dies detinentur: in minoribus verò, & quibus tantùm cutis eſt vulnerata, ſufficiunt tres, aut ad ſummũ quatuor dies: quèmadmodum in facie, aut « primo die, aut ad ſummum altero auferun- « tur ſuturæ, quod facimus ne cicatrix ſutu- « rarum indecora remaneat.

Tertium inſtrumentum, quo labia vulneris adiunguntur, & adiuncta ſeruantur, ſunt Fibulæ. Vſus fibularum eſt in cõſtringendo id, quod ſeparatũ eſt, c. 90. art. med. c. 1. l. 2. κ.τόπ. c. vlt. l. 3. meth. c. 8. l. 2. ad Glau. item Celſ. c. 26. l. 5. De harum & materia, & figura, auctores diſcrepãt. Oribaſius enim cap. 4. l. de machin. ait, fibulas fieri ex ære, ferro, auro, & habere formam circuli: vnde Virgilius; aurea purpureã ſubnectit fibula veſtem. Guido fibulas appellat hamos, qui debe- *3. Fibulæ.*

Guidonis ſententia.

debeant eſſe parui, pro ratione membri, & ab vtraq; parte curuati, vt labio vtriq; inſigantur. At tales aculeos pungentes inſigere in ipſa carne, & neruoſis partib. eſt peſſimum: Vnde hęc ſentētia falſa eſt, maxime quia hami poſtea latius eſſe vulnus permittunt. Falloppius voluit, fibulas eſſe primā ſuturæ ſpeciem, in qua filum abſcinditur, & qua cōmuniter in vulneribus vtimur: & hoc potiſſimum colligit ex eo, quod Celſus ait, fibulam fieri ex acia molli, vbi Falloppius per aciam intelligit filum, quod nobis vulgo azza dicitur. At contra hanc ſententiam multa afferri poſſunt. Primùm n. acia in tota lingua latina nō inuenitur, niſi hoc in loco apud Celſum: & proinde non poteſt probari, quod acia latinis ſignificet filum. Secundo in editionibus nōnullis pro acia legitur acu. Tertiò dicit Celſus, quod fibulæ ferè vulnus latius eſſe patiuntur: at fibula quæ fit cum filo, ſecundum Falloppium, labia vulneris valde aſtringit. Quartò, apud nullum probatum auctorem materia fibularū eſt filum, ſed æs, ferrum, aurum, lignum: vnde Celſus c. 25. l. 7. agēs de ratione infibulandi, ait, exemto filo, fibula additur; ac proinde patet, fibulam non eſſe è filo. Quinctò, modus loquendi ipſius Galeni

Falloppii ſententia: & quæ contra eam poſſunt obiici.

leni & Celſi, quando mentionẽ faciunt fibularum, talis eſt, vt per fibulã nullo modo filum intelligi queat: dicunt n. additis, impoſitis, iniectis, ſuperdatis fibulis: quæ filo non competunt. His ergo rationib. olim adductus, fibulam credidi non fieri è filo, ſed ex ære, aut materia ferrea, non quidem è materia dura, quæ in vulnerib. infigeretur vt Guido ſentit ſed è molliore, quæ infigeretur per vtrumq; labium, & deinde intorqueretur. Poſtmodũ verò melius rẽ conſiderans, inueni opinionẽ Falloppii eſſe veriſſimã. Nã primum Celſus, fibulam & ſuturam ſimul dicit fieri ex acia molli, nõ nimis torta. vbi dictio illa nõ nimis torta, nullo modo acui poteſt competere; ſed filo, quod duplicatum ſumitur, & intorquetur, non tamen nimis, ne euadat durum & inæquale. Præterea, ſi illa dictio, ex acia, intelligeretur, ex acu, nihil faceret ad rem; ſicut n. ſutura non fit ex acu, ſed è filo, ita & fibula. Modus etiam loquẽdi ipſius Celſi, cum dicit eſſe iniiciẽdam fibulam, valde reſpõdet illi loco, cum dicit iniectum vinculum mordet. Licet autem quædam fibulæ aliàs fierent è ferro, auro, ligno, &c. in vulnerib. tamen nihil prohibet, quin è filo fiant: pro diuerſo n. vſu, & materia & figura variari poteſt.

Auctoris ſententia.

S Quar-

4. *Glutinum* Quartum etiam præſidium à modernis excogitatum eſt ad labia adducendum in vulneribus, nimirum glutinum. Lintea n. formæ triangularis, quadrangulæ, aut alterius figuræ, prout ſitus vulneris exigit, oblinita glutino, applicantur ad labia vulneris, & non conſtringuntur, ſed detinentur, donec reſiccato glutino, lintea cuti valde adhæreant quod cõtingit ſpatio triũ aut quatuor horarum, aut ad ſummũ diei dimidii: & cum linteũ valde adhæret cuti, cõſtringimus linteum, & cum hoc ſimul labia vulneris. Quidam lintea conſuunt vera ſutura, & ita ſinunt, donec vulnus ſit glutinatũ. Quæ ratio mihi non placet; quia ſic nõ poſſumus vulnus regere, & medicamenta ſic difficulter applicantur, & ſi quæ ſanies effluit, difficulter detergitur. Placet ergo mihi, vt linteis applicentur anſulę è filo duplicato, ſeu multiplicato & contorto, & cera oblinito; quæ habeant eam diſtantiam, quã ſuturæ ſolent habere, aut etiam minorem. Quibus anſulis è contrariis partibus alligatis, labia adducuntur: & ſic anſulis ſolutis, quoties opus eſt, vulnus poſſumus detergere, medicamenta & linteum vino expreſſum ſuperimponere, & rurſus deligare. Apponenda autem ſunt hæc lintea, non

vt

vt contingant labia vulneris, ſed tantum diſtabunt, vt medicamenta apponi poſſint.

Glutinum verò conficitur è medicamentis aſtringentibus & emplaſticis atq; viſcoſis, vt ſunt, oui albumẽ, bolus Arm. ſanguis drac. thus pingue, ſarcocolla, maſtiche, farina volatilis, fuligo fabrorum, gypſum, corallium, tragacantha, ſanguis human⁹ (vnde fit glutinum perfectiſſimum) reſina pinguis. Materia excipiens, poteſt eſſe oui albumen, optimè ſubactum: cætera vero in pollinem tenuiſſimum redacta, oui albumini miſcentur, donec medicamentũ adipiſcatur mellis craſſitiem. V. G. ℞ ſanguis drac. thuris, ſarcocollæ, maſtiches, ana ʒ ß. oui albumin. q. ſ. Miſc. Et hoc ego vtor frequentiſſimè. Vel: ℞ boli Arm. ſarcocollæ, maſtiches ana ʒj. Miſc. cum oui albumine. Vel: ℞ maſtiches, farinæ volatilis ana ʒ ß. boli Arm. coralliorũ ana ℈j. ſang. drac. ʒj. Miſce cum oui albumine. Alii vtuntur glutino piſciũ; alii glutino taurino. Sed ego experientia comprobaui, validiora eſſe ea, quæ ꝓpoſui. In abſentia omnium, oui albumen ſubactum, & linteo madefacto exceptũ, adhæreſcit, ſed nõ validè. Gypſum cũ oui albumine ita adhæreſcit corpori, vt ſe- *Materia glutini.*

ſecundũ Rhaſin,non niſi lima auferri queat. At propoſita,vt dixi, ſunt commodiora. Quidam calcẽ viuam,cũ oui albumine miſcent : at non probo hoc,quia intentio in vulneribus eſt refrigerare.

Si glutinum non firmiter hæreat.

Porro contingit interdum vt glutinum fiat impotens, linteumq; non amplius cuti adhæreſcat; vnde nondum facta vulneris glutinatione, labia ſeparantur. Fit autem hoc, ſi linteum & glutinum humectentur: id quod duobus potiſſimũ modis accidere poteſt. Primùm, ſi linteum vino madidum ſuprà apponatur: quod vitabimus, ſi lintea exprimamus, vel aliud linteũ prius ſuperimponamus. Deinde humectatur etiam glutinum,ſi ſanies è vulnere effluat: quamuis enim vulnus,quod curamus, eius ſit naturæ, vt non debeat ſanies ab ipſo effluere, cùm ſcilic. labia exactiſſimè ſunt adducta; in magnis tamen vulneribus ad amuſſim id fieri nequit. In hoc ergo caſu, excogitaui quędam,quæ reſiſtunt humiditati & saniei vt ſunt reſina pini,aut picea,gummi elemi, aut ammoniacum, ex aceto diſſolutũ, &c. Hæc ſi reliquis puluerib.admiſceantur,reſiſtere ſolent ſaniei. Equidem vt plurimum vtor reſina pini;aut ſi hæc non fuerit applicata, ſanieſque effluat, & timeamus magis adhuc

adhuc effluxuram; tũc, qua parte madefacit ſanies, ego ſoleo aliud linteum, in inferiori magis parte, prope id, quod primò eſt appoſitum, cum ſuis etiam anſulis apponere, vt ſi forſitan prius linteum decidat, alterum prioris vicem ſubeat.

Vſus glutini communis eſt, cõſtringere labia. Particularis vſus eſt, primò in vulneribus faciei: quia enim ſuturæ ac fibulæ cutis abrumpunt, vt non tantùm vulneris, ſed punctorum etiam cicatricos appareãt; nos beneficio glutini, deformitatem punctorum euitamus: glutino enim iam adhæreſcente, aut ipſamet prima die, aut ad ſummum altera, ſi vulnus conſutum fuerit, aut fibulæ impoſitæ; nos filum, & omnia puncta auferimus, & anſulis lintei conſtringimus labia, vſq; ad perfectã glutinationẽ. Alius eſt glutini vſus, in trãſuerſis, & magnis, ſiue longis vulneribus: in quibus, etiam ſi plurimæ factæ fuerint ſuturæ, & plurimę fibulæ impoſitæ; nihilominus ante glutinationem puncta abrumpuntur, id eſt, cutis rumpitur, vt glutinatio fieri nequeat. Antiqui in his caſibus, vtentes cùm ſuturis, tum fibulis, nimium ægros cruciabant, toties acu traiecta; quin & ipſo fili morſu: At nos glutino appoſito, ſuturam factã adiu-

1. Vſus glutini.

2.

3.

uamus. Facilius autem & felicius glutino vti poſſumus, quàm ſuturis: hæ enim & dũ fiunt, dolorem faciunt; & dum factæ ſunt, filum ſemper cutim mordet; glutinũ nullũ facit dolorem. Suturæ faciunt cicatricem turpem; glutinum nullam. Suturæ denique in longius tempus protrahunt glutinationem: quandiu n. filum perſiſtit, tandiu ſanies generatur inter filum & carnem, quæ prohibet glutinationem.

Quando deligatura, ſutura, vel fibulis vtendum.

Verũ non indifferenter his quatuor inſtrumentis propoſitis vtendum eſt: Deligatura n. eſt imbecillior, quàm ſutura, cap. vlt. l. 3. meth. & ſutura eſt debilior fibulis, ſecundum Celſum c. 3. l. 5. vnde interdum vno, interdum plurib. indigemus, c. vlt. l. 3. meth. Si n. vulnus ſit minimum, vt quando aliquis gladiolo vulneratur in digito; nullo indigemus inſtrumento: quia natura ipſa per ſe adducit & ſanat. Si vulnus ſit paruũ; imponimus aliquod emplaſticum, vt telã aranei, aut raſuram corrigiarum, aut aliud glutinans, cap. 8. l. 2. ad Glauc. Si vulnus ſit magnum; tunc vel ſola egemus deligaturâ, ſi vulnus longum ſit per muſculorum longitudinem, non tamen admodum magnũ & longum: vel deligaturâ & ſuturâ, in vulnere tranſuerſo, ſed non admodum lato: vel

vel deligatura, ſutura & fibulis, in vulnere tranſuerſo, cuius labia multum à ſe diſtant. (ſub tranſuerſo continetur obliquum.) Si vulnus maximum, valde longum, tranſuerſum, valde profundum: egemus deligatura ſutura, & fibulis.

Quod ſi propter vulneris magnitudinẽ ſperare nõ poſſumus, totum vulnus in partibus profundioribus, ad exactam vnionẽ duci poſſe, tribus dictis inſtrumentis; vnde ſinus remaneret, qui poſtmodum repleretur ſanie: propterea in talium vulnerum parte decliuiori foramen relinquimus, & in hoc turundam immittimus, vt ſanies expurgetur. Quod ſi vulnus non ita ſit profundum, totum eſt conſuendum, neq; foramen relinquendum: vt malè quidam indifferenter in omnibus vulneribus faciũt, vel vnum, vel duo foramina relinquentes; nec enim tunc carnis generatione opus eſt (vt in maximo vulnere, de quo iã diximus) ſed ſo[illegible] glutinatione.

Cautio de foramine in vulnere relinquendo.

Inter dicta quatuor inſtrumenta, glutinum eſt tutiſſimum, & dolore vacat: ideoque hoc in omnibus vulneribus vti poſſumus, auferendo ſuturas iam factas: vnde ſic & citius, & maiori iucunditate curamus.

Glutini vſus inſignis.

CAPVT VI.

Vt præcauendum, ne quid labiis vulnerum intercidat.

Pulueres vulnerarij quomodo aſpergendi.

SOlet interdum heterogeneum quid labiis intercidere; vt pilus, oleum, filum, &c. quæ glutinationem impediunt: quod ſummo ſtudio præcauendum. De medicamentis vero & potiſſimũ de pulueribus. quidam ſtatuunt, quod nullo modo pulueres intra labia ſint immittendi; vnde hi linteum ſupra labia reducta imponunt, & deinde ſupra illud linteum pulueres inſpergũt. At hoc modo medicamentũ, cum per cõtactum agere debeat, non rectè per linteũ ſuum effectum poteſt producere. Alij dicunt, pulueres dedita opera inter labia inſpergendos eſſe: hos n. in carnem quidem verti non poſſe, non tamen glutinationem impedire, quia poſt effectum ſuum editum extrà vulnus à natura appellantur. Verùm pulueres corpulẽtia ſua glutinationẽ ſemper impediunt, licet facultate iuuent. Ideoque mediam ego teneo ſententiam: ne ſtudio pulueres labiis inſpergantur, ſed tãtum in vulneris ſuperficie; quemadmodũ etiam monet Auerroes 3. colliget.

CAP.

Caput VII.

Vt partis vulneratæ ſubſtantia ſalubris conſeruanda.

SAluti partis vulneratæ vt conſulamus, multa nos impellunt. Vnionem enim in vulneribus optamus, cuius effectrix cauſſa eſt natura, ſiue partis temperies; quæ non poteſt vnionem efficere niſi ſit ſana. Deinde quia pars eſt debilis, corporis excrementa abundantius ad ipſam cōfluunt. Natura etiam parti dolenti volens occurrere, ſanguinem copioſum mittit in auxilium; vnde dyſcraſia vel humida, vel etiam calida contrahi poteſt. Præterea pars debilitata, non poteſt alimētum ritè conficere, vnde multa excrementa reſultant, quæ cum ob debilitatem non queant extra vulnus propelli, partem ad humidam intemperiem permutant. Tandem quia labia tam exactè adduci nequeunt, quin exiguæ quædam cauernulæ intercedant: has ſanie repleri neceſſe eſt, & dein humidā dyſcraſiā produci. *Quomodo pars vulnerata præter naturam afficiatur.*

Quamobrem, vt his occurratur vitiis, medicamenta glutinatoria erunt frigida, vt repellant id quod influit: & ſiccantia in gradu ſecundo, vt humiditates intus con- *Glutinātia qualia conueniant.*

tentas abſorbeant, ſiue ob debilitatem coctionis reſultent, ſiue in ſpatiis vacuis colligantur; ſic enim ſimul etiam ſuppurationem prohibent: deniq; erunt aſtringentia, vt partem debilitatam corroborent.

Materia glutinantes, ſecundum Hipp. & veteriores.

Hippocrates igitur in l. de vlcerib. vtitur ſpongia, denſa, molli, inciſa, ſicciore, non madente: ſpongia enim abſorbet, & quaſi combibit humorem: hæc autē denſior eſſe debet, nam rarior non contigeret omnes partes circūiacētes: debet etiam eſſe mollior, ne duritie premat, ac dolorem inferat: poſtremò ſicca eſſe debet, maximè ſi intētio eſt ſolùm exſiccandi. At quando vnà quoq; repellere eſt animus, ſpongiam exprimere poſſumus è poſca, oxycrato, vino nigro auſtero, ſecūdum Celſum c. 26. l, 5. & Galenum l 11. ſimp. c. de ſpongia.

Secundum Guidonem.

Guido poſt factas ſuturas, ſupra vulnus inſpergit puluerem hunc: ℞ thuris partes ij. ſang. dra. partem j. boli Arm. part. iij. excipiātur prima vice oui albo, & cum ſtupa imponantur; ne autem in amotione ſtupæ puncta ſuturarum dilacerentur, ante ſtupę applicationem ſuperponendum linteum madidum, cum oui albumine: Et ſic medicamentum ſinit per quatuor dies, niſi aliud vrgeat accidens. Secunda autem vice, eundem

dem

dem puluerem excipit cum reſina terebinthina, cuius deſcriptio exſtat in Guidonis antidotario.

Ego verò cum poſterioribus chirurgis ſic curo: Reductis labiis per ſuturam, &c. primò pulueres aſtringentes ſupra vulnus inſpergo, de quib. mox dicam: deinde appono aliquod ceratum, vt diapalma, aut barbarum, idq; tum ad pulueres detinendum, tum ad partis ſubſtantiam ſalubrem conſeruandũ: tertiò impono linteum duplicatum, è vino nigro auſtero expreſſum, idque multò latius, quàm ſi vulnus, ita vt comprehẽdat hinc inde multas partes circumſtantes. Alii vtuntur linteis, in aqua frigida madefactis; frigida enim repellit, & dum à parte detinetur, etiam digerit, ſecũdum Galenum l. 1. de ſimpl. cui experiẽtia quoq; ſuffragatur; nam ſi manus diutius in aqua detineantur, apices digitorum corrugantur, digeſtis ſcilicet & ſiccatis humoribus. Alii vtuntur linteis ſiccis, cum incantationibus: qui curant, non verbis, ſed ſiccitate lintei: hoc medicamentum reſpondet ſpõgiæ Hippocratis. Alii vtuntur oleis, vt maſtichino, aut roſaceo, aut hypericonis: & certè hi peſſimè omniũ faciunt; nam olea ſemper vulnus diſiungũt, & glutinationem

Secundum recentiores.

Error barbitonſorum.

tionem

tionem prohibent: ab his ergo prorſus abſtinendum.

Κολλητικὰ quænam. Porrò medicamenta glutinatoria, alia ſunt ſimplicia, alia compoſita: & vtraq; vel in forma tenui, vt pulueres; vel in ſolida, vt cerata. Galen. lib. 5. ſimpl. multa ſimplicia glutinantia enumerat; vt ſunt ebulus, ſambucus, anagallis, pyra ſylueſtria, rubus, cauda equina, ſalicis folia, hederæ folia viridia in vino decocta, corni folia & germina, vinum nigrum auſterum: item c. 4. l. 3. meth. folia, germina & pilulæ cupreſſi, vlmus &c. omnia deniq; ſicca & aſtringentia. In forma ſolida ſunt, ceratum barbarum, diapalma, &c. deſcripta à Galeno l. 1. κατὰ γένη.

[illegible]titas ſ[illegible]nis. Quantum autem ſiccandum ſit, cognoſcitur è vulneris magnitudine, natura ægri, tempore anni. Hinc ſi vulnus omnino eſt exiguum, ſimplex glutinatorium ſufficit, c. 8. l. 2. ad Glauc. Si vulnus ſit profundiſſimum & maximum; opus eſt turunda, facto foramine in parte decliuiori, vt expurgetur ſanies, non n. inuenitur medicamentum, quod ſiccãdo omnem illam humiditatem

Mitiora. abſumat. Si mediũ ſit vulnus, mediocre etiam requiritur medicamentum. Hinc, ſi vulnus eſt paruum, & ægri temperies humida, anni tempus calidum, regio calida; miti-

mitius requiritur ſiccans & aſtringens: vt roſa, plantago, anagallis, ebulus, ſambucus, vlmus. Vel hoc cõpoſitum, tenuis formæ: ℞ roſarum, plantag. thuris ana partes æquales, puluerifata ſubtiliſſime, miſce. In forma ſolida, caſu propoſito conueniet ceratum de ceruſſa, aut de minio. Si indicationes ſint contrariæ, ita vt præualeant ea, quæ aſtringentia poſtulant, valentiſſima ſiccantia & aſtringentia vſurpabuntur; vt bolus Arm. ſang. drac. folia, germina, & pilulę cupreſſi, balauſtia, pyra ſylueſtria, myrtilli, gallæ immaturę. Inter compoſita, proderit hic puluis: ℞ boli Arme. ſanguinis draconis, thuris ana part. æquas. Ceratum etiam barbarum magnum laudatur. Si indicationes refrigerãtur: ſiccantia & aſtringentia medium tenebunt locum inter mitiora & valentiſſima; vt hederæ folia virida, è vino decocta, rubus, cauda equina, ſalicis folia, vinum nigrum auſterum. Puluis hic proderit: ℞ maſtiches, corallorum, caudæ equinæ, ana partes æquas. Commendatur emplaſtrum barbarum minus; ſi hyems fuerit; ſi ver, aut aer temperatus, diapalma. Notandum autem de vino nigro auſtero, ex hoc ſpongiam, vel lintea expreſſa, partibus circumſtantibus apponenda, maximè vbi

Valentiſſima

Mediocria.

Vinum nigrum.

vbi fluxus ad vulnus timetur: ita enim fluxio repellitur, pars verò exſiccatur & corroboratur. Quod ſi maiore egeamus robore, & validiore repellente, vino incoquim⁹ plantaginem, roſas; & chamæmelũ, ſi fuerit hyems. Si adhuc maiori aſtrictione opus incoquimus cortices granat. balauſt. myrtill. alumen.

Medicamentum glutinans, ſacerdotis cuiuſdam Hiſpani.

Non poſſum autem ſilentio inuoluere, medicamẽtum quoddam prçſtantiſſimum ad partium neruoſarum vulnera: cuius deſcriptionem ab Hiſpano quodã Sacerdote, fide digniſſimo accepi; qui retulit, in Hiſpania non licere hoc medicamentũ componere, quod homines medicamenti viribus confiſi, facilè digladiẽtur Inq; arenam deſcendant. Eſt autem hoc: ℞ olei vetuſtiſſ. ℥ iij. terebinthinæ puræ ℥ viij. frumenti integri ℥ j ß. hyperici ℥ ij. rad. cardui benedicti, rad. Valerianæ ana ℥ j. thuris puluerifati ℥ ij. Radices & herbæ craſſo modo cõtunduntur, in olla ponuntur, & tantum vini albi, ſuperfunditur, vt omnia in vino mergantur: & per biduum facta infuſione, oleum & frumentum adiiciuntur, & coquuntur omnia ad vini conſumtionem: Mox facta forti expreſſione additur terebinthina & thus: & iterum parum ſinuntur bulli-

bullire : ſeruanturque in vaſe vitreo. Sanat vulnera vt aiunt, ſpatio XXIIII. horarum. Modus vtendi talis eſt : Abluto prius vulnere vino albo frigido, ſtatim inungitur totum vulnus oleo prædicto calente : quod ſi hoc fieri commodè nequeat, per Siphonẽ intra vulnus, tanquam per clyſterem immittitur ; & confeſtim labia vulneris ad mutuum contactum adducuntur, deligaturâ, aut ſuturâ, aut glutino ; deinde partes circumſtantes prædicto oleo ſimiliter inungũtur. Supra verò vulneris labia iam reducta, linteum imponitur, prædicto oleo madens ; & ſupra hoc aliud, vino nigro expreſſum ; mox alia lintea ſicca : deinde faſcia ſuperligatur.

Impoſita medicamẽta ſoluere, & vulnus inſpicere, ſufficit, tertio quoq; aut quarto die, ſi vulnus bene aptatum eſt, & niſi ſoluere cogamur ab alio. Si enim Galen.. κατὰ γένη, in vlceribus, in quibus ſanies effluit, tertio quoque die & hyeme etiam quarto, vlcera curat, ac inſpicit : profectò etiam nobis illud licet in vulnere ſimplici glutinando, in quo ſanies non effluit. Sæpe quidem cogimur ſecundo die reſoluere; vt vel glutinum apponamus, vel amputemus puncta, vel corrigamus, quæ ab aliis perpe-

Quando vulnus ſoluendum, & quoties inſpiciendum.

perperam ſunt commiſſa, aut praue coaptata. Cogimur etiam religare vulnus, quoniam ſuturæ ſenſim laxãtur, & ita vulneris labia aperiuntur. Denique ægri & aſtantes ſæpe cogunt, vt religemus vulnus quotidie cum ipſorum tamen potius damno: alias enim nos vulnus negligere exiſtimant. Verumtamen tutò tertio quoq; die inſpicere poſſumus. Et hæc de vulneribus è ſimplici inciſione factis.

CAPVT VIII.

De vulnere carnis Compoſito, ſeu Cauo.

Tranſitio. HActenus de vulnere Simplici, in quo tantùm vnio requirebatur: ſequitur Compoſitum, ſeu cauum; in quo præter vnionem etiam carnis generatio requiritur. *Cauum vulnus quid ſit?* Dicitur autem vulnus cauum, non ſolũ in quo portio carnis deperdita eſt; ſed etiam quod è ſimplici fit inciſione, ſine carnis amiſſione, cuius tamen vulneris labia, ob magnitudinem, & nimiam diſtantiam, nõ poſſunt in profundo ad mutuum contactũ adduci; vnde neceſſariò cauitas in profundo manet, quæ carne eſt implenda.

Scopi in cu- In huius autem curatione, generalia, & ad

ad totum corpus ſpectãtia, de quib. in vulnere ſimplici dixi,pręſuppono: protinus enim proſpiciendum, ne ſanguinis fiat profuſio,neue inflammatio ſuperueniat. Horum gratia ſanguinem mittimus: exhibemus ſyrupos refrigerantes, modicè aſtringentes,vrinam mouentes: damus etiã purgantia: diætam præſcribimus congruam: deniq; reuulſoriis vtimur præſidiis, vt frictionibus,balneis,&c. Præterea in curatione vulneris caui vnio fieri nequit,niſi prius caro generetur, quæ cauitatem impleat,c. 3.l.3.meth. Quia verò in hoc vulnere, ſemper materia quædam præter naturam cõtinetur, quam pars expellere nequit; ideo hæc prius concoquenda & detergenda. Quatuor ergo ſcopi ſunt, in horum vulnerum curatione: primùm enim concoquẽtib. vtendum;ſecundò detergentibus; tertiò ſarcoticis;quartò epouloticis, ſeu cicatricem inducentibus. *ratione caui vulneris.*

Digeſtiua & detergentia ſimnl miſceri poſſunt,ita tamen vt illa in principio, hæc in fine præpolleãt. Digeſtiuis autem vtendum, donec pus generatum conſpiciatur; quod citius fit in vulneribus paruis, æſtate, & in pueris; tardius hyeme, in vulnere magno,in natura frigida. Et tunc ſi in digeſti- *Consequentia: & quãdiu his vtendum.*

T uis

uis amplius pergeremus, vlcus redderem⁹ ſordidum: ſicut faciunt barbitonſores, qui vſq; ad finem concoquẽtia imponunt. Errant etiam illi, qui dierũ numero, tempus quo medicamenta ſunt mutanda, metiuntur: hi enim vſq; ad ſeptimum diem concoquunt, vſq; ad vndecimum vel decimumquartum detergunt; magno errore. Vtendum igitur concoquentib. donec pus laudabile appareat, id eſt, albũ, læue, æquale, non fœtidum. Concoquente ergo tali in principio vti poſſumus: ℞ vitell. ouorum nu.ij. farinæ tritici, thuris pulueriſati, an. q. ſ. ad vitellos inſpiſſandum. Detergens erit tale: ℞ mellis roſ. col. ℥ iij. farinæ hordei ℥ j. aquæ betonicę parum, Miſce. Si placet miſcere concoquentia & detergẽtia: ℞ mellis ℥ iij. farinæ tritici ℥ jß. ſucci apii ℥ iiij. Miſ. ad formã pultis: Si adiiciatur croci ℈ j. medicamentũ reddetur magis concoctoriũ. Vel: ℞ reſinæ terebinthinæ ℥ j. thuris pulueriſati ʒ j. oui vitellum j. Miſce. Si ſit æſtas, & in vulnere aliquis ſenſus doloris perſentiatur, ſumo reſinam terebinthinam, aut abietinam, in aqua lotam: ſi ſit hyems, aliquid croci addo.

Formula digeſtiuorũ.

Detergẽtia.

Si in fine animus ſit tantùm mundificare; ac detergere, linamenta in melle tincta id

id præſtabunt, ſecundum Celſi ſententiam: item farina hordeacea, & fabarum, cum melle. Melicratum quoque deterget cap. 8. l. 2. ad Glauc. Solent etiam hoc componere, quod ad concoquendum & detergendum maximè valet: ℞ ſucci apii, ebuli, vini, mellis, axungiæ porcinæ, butyri recentis, ana partes æquas: Miſce, & ad ſpiſſitudinem coque.

Poſtquam vulnus per concoquentia & detergentia, redditum eſt idoneum, vt carne impleri queat: carnis generationi protinus incumbendum. Sunt autem ſarcotica exſiccantia, quin & detergentia, ob excrementa, quę cōtinuò in carnis generatione ſegregantur. *Sarcotica.* Dicetur autem copioſe de Sarcoticis, in doctrina vlcerum. Si vulnus magnum, corpus ſiccum & durum, tempore hyemali, conueniunt ſarcotica valentiſſima, vnguentum Iſidis, & Apoſtolorum: Si verò æſtas ſit, aerve calidus & ſiccus, vnguentum de tuthia. *Vnguenta.* Mediis temporibus, & minori vulnere, naturiſque temperatis, cōuenit vnguentum de Betonica: Hyeme vnguentum Baſilicum: æſtate vnguentum de Ceruſſa. Si natura temperata, vulnus mediocre, tēpus medium, id eſt, ver & autumnus, ℞ reſinæ terebinth. ℥ iij. ceræ ℥ j.

 thu-

thuris, maſtich. fœnigræci ana ℥ ß. olei cõmunis ʒ x. Diſſoluuntur reſina & cera ad ignem, item oleum: Colantur: deinde pul-

Pulueres. ueres adiiciuntur, & fit vnguentum. Magis autem conueniunt ſarcotica, actu & poteſtate ſicca; vt pulueres, qui vulneribus inſperguntur. In paruis ergo vulneribus, & naturis temperatis, & tempore hyemali: ℞ thuris, reſinæ colophoniæ, farinæ fœnigręci ana ℥ ß. fiat puluis. Si maius eſt vulnus, æſtas, corpus magis ſiccum: ℞ aloes, ſarcocollæ, ſanguinis dracon. tuthiæ præparat. ana part. æq. In duris corporibus, & magnis vulneribus, ℞ rad. iridis, mannæ thuris, myrrhæ, aloes, radicis panacis, reſinæ laricis, ana part. æq. Miſce, &c.

Turundæ, ad cauitatem vulnerum medicamentis inacceſſam. Si in vulnere cauo deperdita ſit ſubſtantia, vt cauitas in propatulo ſit, facilè medicamenta imponuntur, ſi ſcilicet linamenta inficiantur vnguentis propoſitis, aut ſi pulueres inſpergantur. At ſi vulnus cauum ſit, ſine amiſſione ſubſtantiæ, id eſt, ſi ortum ſit è ſimplici inciſione, & ita magnum ſit, vt cauitas in profundo remaneat, hæc quia in propatulo non eſt, inſtrumento eget, quo medicamenta immittantur. Primùm ergo ſi tale occurret vulnus, id conſuere oportet altis ſuturis, & in parte decliui relinquen-

dum

dum foramen; aut ſi cauitas vicina ſit parti oppoſitæ, & pars oppoſita ſitũ habeat magis decliuem quàm totum vulnus, tunc in parte auerſa, vulnus incidendum, & perforandũ, c. 8. l. 2. ad Glauc. c. 90. art. med. In ſumma, foramen in tali vulnere relinquendum, per quod ſanies effluat: ne intempeſtiue conſutum, pòſt cum dedecore denuo ſit incidendum. Per hoc ergo foramen, etiam medicaměta ſunt immittenda, inſtrumento tereti, oblongo, altero extremo faſtigiato, altero craſſiore, ſeu lato: quod vocatur turunda, penicillum, à Celſo linaměntum obuolutum & oblongum, item implicitum & inuolutum, vulgo tenta. Huius turundæ primus eſt vſus, vt foramen ſeruet apertum: ſecundus, vt medicamenta vſque in profundam cauitatem ducat: tertius, vt combibat excrementa, quæ generantur in cauitate. Sed aliæ turundæ ad alium vſum ſunt commodiores. Quæ n. fiunt in modũ cannulæ, aut è linteo, cera oblinito, aut è plumbo, argento, &c. conferunt potiſſimũ, ad colluuiem è cauitatibus expurgandum: & his raro in vulneribus vtimur. Quæ verò fiunt è linteis implicitis & inuolutis, item è ſtupa, è linamentis carptis à linteo: hæ medicamenta ad fundum ducunt, ſimul etiam *Vſus turũdæ*

materiam exſiccant, & combibunt; quia materia è qua fiunt, ad hęc præſtandum eſt idonea. Quæ fiunt è ſpongia contorta, è medulla ſambuci, è radice gentianæ, potiſſimum vero è medulla ſorgi: faciunt ad ampliandum foramen.

Quæ ſuperponenda ſarcoticis. Porro impoſitis Sarcoticis, ſuperponendum eſt aliquod medicamentum, potiſſimum ad formā cerati, vt eſt diapalma, ceratum Barbarum: & hoc fit tum ad detinēdum ſarcotica, tū ad vulnus à frigore defēdendum. Vtimur etiam linteis & ſpongiis expreſſis in vino nigro auſtero: eoque vel puro, vel ſi maiori opus eſt robore, in quo decocta ſint, balauſtium, malicorium, rubus, myrtilli, ſcabioſa, folia oliuæ, & ſimilia aſtringentia medicamenta.

De exedentibus carnem luxuriantem, vide in doctrina vlcerum: vt etiam epouloticis, ſiue cicatricem inducentibus.

CAPVT IX.

De Cicatricū tollēda deformitate.

IAm docendū reſtat quomodo vitia, quę poſt vulnerum curationem remanere ſolent, curari debeant: vt ſunt cicatrices concauæ, eminentes, malè coloratæ, rugoſæ,

variam

variam habentes figuram, aut magnæ cicatrices remanentes.

Concaua igitur fit cicatrix, vel vulneris culpa, vel medici incuria. Culpa vulneris, ſi vel amiſſa ſit & exciſa portio ſeminalis, vel in vulnere inueterato per putredinẽ ſimiliter ſit abſumta ſubſtantia: tunc n. conſolidatio tantùm fit ſecundum partes profundas, vt caua maneat cicatrix. Cauitas hæc in ætate adulta, aut inclinante, inſtaurari nequit: in creſcente verò & robuſta ætate, poteſt aliqua ſubſtantiæ portio regenerari. Primùm ergo ſcarificanda eſt cicatrix, ſectionibus frequentiſſimis, non tamẽ profundis deinde imponenda ſunt ſarcotica, formâ vnguentorum, quæ remolliant potius ipſam partem, & potius minus ſiccent ac detergeant, quam ſit ex vſu. Proinde ego vtor vnguento de Betonica, quod fit ſine pulueribus, è ſolo betonicæ ſucco, oleo, & pauca cera. Incuria medici nonnunquã cauaſit cicatrix: vel quia præpropere vulnus ad cicatricẽ ducitur, euidenti ſatis cauitate adhuc exſiſtente; vel quia labia nõ tenentur ſubleuata, ſed interius inclinata ſinuntur conſolidari. Et hæ cicatrices cauæ, ſimiliter curantur, vt priores; primùm ſcarificando partem, deinde regenerando Cauitas.

 car-

carnem. Prohibebimus autem ne fiat caua cicatrix; ſi vulnus ad cicatricem ducatur, quando exigua ſupereſt cauitas item, ſi labia ſuſpenſa teneantur, impoſitis linamentis ſiccis, aut admoto glutino aliquo, cum anſulis, quibus labia, quæ interius volunt conſolidari, attollere queamus.

Eminentia. Cicatrix eminens fit culpa medici, ſi vel carnem ſinat excreſcere, nec hanc per exedentia abſumat; vel vnum labium ſuper alterum glutinet. Corrigitur, in primo caſu, ſcarificata parte, & appoſito dein cathæretico: in ſecundo caſu, ſcarificata ſimiliter parte, & poſt appoſito medicamẽto epouloticо. Fiũt etiã interdum cicatrices malè *Color prauus.* coloratæ, vt ſubnigræ, citrinæ, virides, rubræ, liuidæ, nigræ, albæ: idq; propter prauos humores qui hoſce colores habẽt: qui humores oriuntur, aut è praua victus ratione, aut è viſceris alicuius intemperie. Corriguntur, ſi auferantur cauſſæ efficientes: nimirum prauus victus, & dyſcraſia viſceris: ſi deniq; in parte affecta vtantur detergentibus, reſoluentib. & ſiccantib. Celſus c. 26. l. 5. proponit modum corrigẽdi cicatrices albas & nigras. Ad albas (ſub quibus etiam alii colores albo vicini comprehenduntur) ſuperponit plumbum album, vel de-

deraſum, vel contritum, vel ad modum laminæ tenuioris: laudat etiam radicem cucumeris ſylueſtris, quæ cauſſam alibi coloris, nimirum humorem album, ſeu pituitoſum, à proprietate ad ſe foràs trahit; manifeſtis etiam qualitatibus eũdem diſſipat & digerit: eadem ratione vſurpari poteſt colocynthis, & alia quæ pituitã euocant. Laudat etiam Celſus hoc compoſitũ: ℞ elaterii part. j. ſpumæ argenti part. ij. vnguenti pondo iiij quæ excipiuntur reſina terebinthina, donec fiat emplaſtri forma. Ad nigras cicatrices, nigriſve vicinas ait conferre æruginem, plumbum elotum, parib. portionib. præterea calamenthum in vino decoctum, & emplaſtri modo impoſitũ. Nec omittenda ea, quæ tollunt humorem nigrum, cauſſam huius coloris, vt helleborus niger pulueriſatus, aut etiam vnguento aliquo ammiſtus.

Rugoſa fit cicatrix, ſi medicus non bene coaptet vulneris partes, quæ cicatrice obducendæ ſunt: aut, ſi non apponit epouloticum debito tempore; vel non apponit ſecundum omnes vulneris partes, vt opus eſt ſed in quibuſdam partibus debilius, in quibuſdam fortius. Corrigitur, primùm ſcarificatione: deinde medicamentis erodenti- Rugæ.

bus, quibus vulneris partes æquantur, ac planæ redduntur: poſtmodum epouloticis impoſitis.

Magnitudo: Forma varia. Cicatrices multiformes & magnæ, factę culpa vel medici, vel vulneris, vix poſſunt aliter curari. Facilius autem corriguntur recentes, quàm inueteratæ.

Durities. Quod ſi cicatrices cute ſint duriores, & proinde valde rubræ appareāt, cutē emollimus oleo de ben. oleo de vitellis ouorum: ſed præ cæteris ego vſurpare ſoleo pinguedinem humanā; quæ familiaritate quadam temperamenti, vt arbitror, efficaciùs agit, quàm reliqua modò propoſita.

CAPVT X.

De vulneribus Vaſorum, id eſt, Venarum, & Arteriarum.

Vulnus vaſorum. VVlnera venarum & arteriarum ad ſe trahunt curationem, ſi fiant in vaſis maioribus: idq; faciunt non ratione vulneris, quod facilè vniri poteſt, ſed ratione ſymptomatis ſuperuenientis, nimirū profuſionis ſanguinis.

Signa. Cognoſcitur autem ſanguinis profuſio, facilè è vulneris magnitudine, & ex impetu ruētis ſanguinis; præterea ab anamatico etiam

etiam cognoſcitur è ſede locoq; vulneris, nũ ſit in parte, per quã venæ & arteriæ, vel maiores, vel etiã plures progrediuntur. Nũ autẽ ſanguis fluat è vena vel arteria, docet Auicennas quarta quarti tract. 2. c.16. Primùm n. ſanguis arterialis egreditur cũ ſaltu & impetu, in arteriæ dilatatione, in cõſtrictione cõtra, ſanguis retrahitur: ſanguis autẽ venarũ, vniformiter exit. Secundò, ſanguis arteriarũ eſt ſubtilior, venarum craſſior. Tertiò, ſanguis arterioſus eſt rubeꝰ clarus: venarum ſanguis ad nigredinẽ vergit, nec ita eſt floridus. Quartò, ſanguis arterialis multò eſt calidior ſanguine venæ. Quinctò, ſanguis arterialis dum emittitur, plurimo ſpiritu permiſtus eſſe videtur: ſanguis venarum non eſt ſpirituoſus.

Cauſſæ porrò vulnerum vaſorum, ſunt instrumenta externa, quæ vaſorum tunicas diuidere poſſunt, pungendo, ſecãdo, rumpendo, contundendo. *Cauſſa.*

Quoniam autem ſanguis vitæ eſt theſaurus, ſanè ex ipſius largiore profuſione mors imminet. Hinc fit, vt immodicam effuſionem ſanguinis ſequantur, deſipientia, conuulſio, ſingultus, ſyncope, ob multam ſpirituum vitalium & naturalium inanitionẽ, aph. 9. ſect. 7. Difficilius autẽ curatur vul- *Prognoſt.*

nus

nus arteriæ, quam venæ: quia ſanguis arterioſus magis eſt fluxilis, ac difficilius compeſcitur: deinde quia arteriæ corpus durũ eſt, & perpetuò mouetur.

Scopi, ſeu indicationes

Quantum ad curandi indicationes, ſanguis ſiſtitur, aut clauſo quod perruptum eſt vaſe; aut non amplius fluente ſanguine. c. 3. & 5. l. 5. meth. Reſpicere ergo nos oportet, & ad vaſis apertionem, & ad ſanguinem fluentem.

1. à vaſis apertione.

Vaſis apertio claudenda eſt. Clauditur, vel labiis diſſidentibus in vnũ adductis: vel oſculo vaſis obſtructo ſeu obturato. Adducuntur labia, tum opera manuum, tum per deligaturam, tũ vinculo, tum refrigerantibus & aſtringentibus. Obſtruitur oſculum, vel intrinſecus, vel extrinſecus. Intrinſecus à ſanguine, qui intrinſecè concreſcit, ac θρόμβος dicitur. Extrinſecus, iis quæ foris imponuntur; vt ſunt ſanguis extrinſecus concretus, digiti, carnoſæ partes circa vulnus, item ſpongia, linamenta, medicamenta emplaſtica, quæ lentore & craſſitie apertionem obturant; item quæ cruſtam efficiunt, vt ſunt ignis, & medicamenta vim igneam habentia.

2. à ſanguine.

Ne autem clauſum vas à ſanguine impetuoſe affluente recludatur, oportet nos etiã ſanguini proſpicere: fluxum auertendo, deri-

uando,

uando, reuellendo ad partes alias; & ſanguinem ipſum refrigerando ac incraſſando, ne tam promtè fluat.

Materiæ ergo præſidiorum dirigetur ad duo: primùm, vt ſanguis confluere prohibeatur: ſecūdò, vt Apertio claudatur. Confluere prohibetur ſanguis, tum totius corporis refrigeratione, tū maximè partis affectæ. Totum corpus refrigeramus diæta, cheirurgia, pharmacia. *Curatio.* I. *Affluxum ſanguinis prohibentia.*

Diæta debet eſſe tenuis, frigida, craſſioris ſubſtantiæ, & modicè aſtringens: vt ſcilicet ſanguis minuatur, refrigeretur, incraſſetur, & in venis reſtringatur. Nō ergo proſunt cibi, qui multi ſunt nutrimenti, vt oua, carnes, vinum; ſed lactuca, endiuiæ, amylū, oryza, ptiſana hordeacea, cucurbita, anguria. Conueniunt è carnibus, pedes vitulorum & caſtratorum, item capita & cerebra quæ lentam habent, frigidamque ſubſtantiam. E fructibus conceduntur pyra, cydonia, ſorba, meſpila, corna, malum granatum, pruna, & alia aſtringentia. Potus ſit aqua frigida, vel chalybeata, poſca, vinum granatorum, aqua hordei, iulepum roſatum, violatum, aut ribes. Placent aquæ ſtillatitiæ plantaginis, endiuiæ. Exhibeantur actu frigida, in ea quantitate, vt corporis

Digitized by Google

poris tantùm vires ſuſtineant. In viriũ proſtratione, conueniunt carnes potius ſiccæ, quàm humidæ, & ſylueſtres, quàm domeſticæ, vt ſunt perdices, phaſiani, turtures, auiculæ montanæ aliæ, oua integra: quæ cibaria condienda ſunt omphacio, ſumach, ſucco granatorum, &c. aut ſimili aſtringẽte. Si vinum dari oporteat, illud non ſit odoratum, ſed nigrum & auſterum. Aer erit frigidus. Vitabitur ira, furor, motus, vigiliç: Aluus erit libera.

Medicamenta refrigerantia totũ corpus. Medicamentis etiam totum corpus refrigeratur; nimirum ſyrupis, decoctis, potionib: in primis laudatur potus aquæ frigidæ, vt æger vna vice tantum bibat aquæ quantum poteſt. Secundum locum obtinent ſyrupi, vel ſimpliciter refrigerantes, vel modicè aſtringentes: vt ſyr. de cichor. de portulaca, roſaceus recẽs, myrtinus, &c. cum aquis conuenientibus.

Refrigeratio partis affectæ. Oportet verò & partem affectam refrigerare: vnde repellentibus ea debet madefieri, quò procul ab affecta parte ſanguis repellatur. Affundetur ergo poſca, vinum nigrum auſterum, ſuccus ſolatri, ſemperuiui, lactucæ, plantaginis. Hęc medicamenta & ſimilia, non ſolùm parti affectæ imponuntur, ſed etiam aliquanto longius à parte affecta,

ſecta, vt officio defenſiuorum fungãtur, & prohibeant, ne vlterius ſanguis ad partem vulneratam perueniat. In pertinaciſſimis profuſionibus, ſoleo aquam frigidam ſubinde perfundere, non ſolùm ſupra partem affectam, ſed etiam ſupra omnes partes circumiacentes: cui aquæ interdum acetum miſceo; & ſubinde perfundo; aut lintea in ea madefacta impono, ſemper mutando, ne incaleſcãt in parte. Rhaſes monet, ſubinde niuem apponendam eſſe ſupra partẽ læſam; quæ refrigerat, & propter terrenam ſubſtantiam aſtringit.

Auertendus etiam eſt fluxus ſanguinis, tum reuulſione, tũ deriuatione. Reuulſoria præſidia ſunt, primùm venæ ſectio, quæ ſemper inſtituenda eſt, ſi profuſio magna ſit, & vires robuſtæ: ſi vires minus firmæ; partiemur venæ ſectionem in duas partes. Si vires phlebotomiam tolerare nequeant; affigẽdæ ſunt cucurbitulæ, primùm quidẽ ſcarificatæ, deinde ſiccæ. In defectu horum omnium, alia reuulſoria ſunt adminiſtranda, vt vincula inunctiones, frictiones, balnea: & hæc omnia in partib. cõtrariis parti vulneratæ. *Auerſio ſanguinis ſ.uẽtis.*

Hactenus de curatione hæmorrhagiæ, quatenus reſpicit ſanguinẽ. Perſequemur iam 11. *Vaſis apertio vt claus-*

ienda. iam indicationes, quæ à vaſis ſumuntur. Clauditur ergo vaſis apertio, vel labiis adductis, vel orificio obſtructo: quorum prius poſteriore melius eſt, quoniam & profuſionem ſedat, & ſimul vulnus curat. Adducũtur labia, interdum è ſeipſis, interdum operâ medici. E ſeipſis, quãdo ob nimiam ſanguinis profuſionem tunicæ vaſorum concidunt, & ſic labium ſuper labiũ cadit: qui modus nunquam optandus eſt. Medicus autem labia adducit, operâ manuum, ſuturâ, deligaturâ, vinculo vaſe excepto, refrigerantibus & aſtringentibus medicamentis. Per ſuturam, non intelligimus ſuturam ipſius vaſis (nam tunicæ conſutæ dilacerarentur) ſed ſuturã totius vulneris: quæ fieri debet, vt Guido docuit in ſutura, quam vocat ſanguinis ſuppreſſoriam: Fit hæc acu traiecta, & reuoluta ſupra vulnus, & iterum traiecta, atq. iterum ſemper ex eodem latere, quemadmodum ſuuntur pelles. Quia autem nos hanc veram eſſe antiquorũ ſuturam docuimus, non eſt, cur eam ſanguinis ſuppreſſoriam cum Guidone appellemus. Deligatura fieri debet è duplici initio è faſcia lata: vt ſuprà in vulnere ſimplici docuimus: id ſaltem notetur, magis expedire, vt faſcia oui albumine madida ſit, quàm ſicca.

Adductio labiorum, ad mutuum contactum.

Sutura.

Deligatura.

ſicca. Porrò ſi non ſperamus hęmorrhagiã ſedari poſſe, adducendo labia ad mutuum contactum, aut ſutura, aut deligatura, recurrimus ad tertium præſidium, quod eſt, vas ipſum vincire filo: volſella enim ſeu alio inſtrumento adunco vas apprehenditur, paullulum tunica eleuatur, deinde aliquãtulum intorta filum vndique obuoluitur, & ſtringitur. Ligatura vna interdum ſufficit, cum vas è quo ſanguis profluit, propinquum eſt ſuo principio, nimirum cordi, aut hepati: duplex autẽ ligatura eſt neceſſaria, cùm ſanguis profluit ex vtraque vaſis parte. Verùm, vt ego ſentio, tutius eſt, ſemper binas efficere deligaturas; quia in corpore noſtro propè infinitæ ſunt venarum anaſtomoſes. Factis igitur duplicibus vinculis, totum vas per tranſuerſum eſt incidendum: ſic enim pars vtraque retrahitur, & vinculum diutius conſeruatur. *Vinculum.*

Poſtremò medicamenta refrigerantia & aſtringentia proſunt, quæ non ſaltem vaſis tunicam contrahunt, ſed ſanguinem etiam denſant. De his paullò antè dictum eſt. Sunt autem, perfuſio aquæ frigidæ chalybeatæ, lintea madefacta in aqua cum aceto modico, in vino granatorum nix, omphacium, decoctũ balauſtii, myrtillorum, *Refrigerantia.*

gallæ immaturæ, ſucci hypociſtidis, &c.
Compoſitum tale eſſe poteſt: ℞ fol. ſolatri, hyoſcyami ana Man.j. terantur, & cum hordei farina, ac puluere malicorii paribus portionibus, & aceto q. ſ. miſceatur: ac ponantur ſupra vaſis aperturam. Et hic modus hæmorrhagiæ ſedandæ, per adductionem labiorum, in ſimplici vulnere, quod ex inciſione oritur, ſemper vſurpandus eſt.

Obſtructio vaſis.

Si portio quædam ſubſtantiæ ipſius vaſis ſit deperdita; tunc labia vulneris non ſunt ad inuicem adducenda: ſed obſtruẽdo vaſis aperturam, ſiſtẽda profuſio. Obſtructio autem fit intrinſecè, per ſanguinem intus concretum: digitus enim primùm fiſſuræ imponitur, ac tãdiu detinetur, donec ſanguis extrinſecus circa digitum concreſcat; dum enim concreſcit, ſolet etiã aliqua gutta è parte exteriori, in orificium delabi, quę concreſcens, ſanguinem ſupprimit. Quo facto, blande digitus auferẽdus; &, ſi opus, alia medicamenta imponenda: ſin minus opus videatur, relinquendus eſt grumus, donec è ſeipſo decidat. Hic modus nõ poteſt adminiſtrari in arteria, cui⁹ ſanguis calidiſſimus difficulter concreſcit; idq; maximè etiam ob perpetuum arteriæ motum:

θρόμβος obſtruens venam.

olcum

locum ergo tantùm habet in vena, quæ non admodum magna ſit, nec in profundo ſita. Extrinſecus oſculũ vaſis obſtruunt, cutis & carnoſæ partes circa vulnus exſiſtentes: quę ſi ab alijs decedant, reduci debent ſupra oſculum: hæc enim à natura facilè glutinantur. Quoniã verò vt plurimũ natura ſeu figura vulneris hoc non patitur, alijs vtimur præſidijs: ſiccis enim linamentis vulnus implemus, ſupraq; imponimus ſpongiam, ex aqua frigida expreſſam: ſi linamenta ſicca parum valent, poſſunt aceto madeſieri. Interdum hæc nõ ſufficiunt; vnde ad emplaſtica medicamenta recurrendum; qualia ſunt, oui albumen, gypſum ablutum, viſcus, glutinum decoctum, gluten de corijs, decoctum in aqua, amylũ, farina volatilis, thus pingue, tragacantha, maſtiche, terra ſigillata, bolus Arm. ſarcocolla. Pulueribus non vtimur ſolis, ſed oui albo miſtis, c. 4. l. 5. meth. vt fiat maſſa, ad mellis conſiſtentiam. Excepta hæc medicamenta molliſſimis pilis leporinis, tum imponenda ſunt orificio vaſis, tum totum vulnus iis liberaliter implendum. Poſſunt etiam excipi tela aranei, quæ eſt in molendinis plena farina volatili, linamentis minutim inciſis, raſurâ lintei vetuſtiſſimi, co-

Partes vicinæ.

Linamenta, ſpongia.

Emplaſtica medicamenta.

tone, vel lanugine adhęrente cortici caſtanearum in parte interiori, vel lanugine deraſa ex intima parte corrigiarum Ego frequenter vtor pilis leporinis: & frequentius xylo ſeu bombace, quia magis eſt ad manum: vtor autem xylo vſto, & ex eo mihi flocculos paro, hisq; medicamentum excipio, & ſubinde impono: primùm quidem, ſupra foramen ipſum digitis premendo aliquandiu, donec totum vulnus ſit repletum prædicto medicamento. Quoniam autem humiditas, quæ è vulnere continuò effluit, emplaſtica medicamenta laxat, & ſeparat ab oſculo vaſis: ſemper eſſet renouanda obſtructio, & ſemper immineret periculum hæmorrhagiæ. Propterea carnis generationi intenti eſſe debemus, quę citò ſanguinem ſiſtat, inſtar operculi: id quod Galen. facit hoc medicamento: ℞ thuris par. j. aloes partē dimidiam: redige in pollinem, & oui candido miſce ac ſubige, ad mellis craſſitiem: deinde molliſſimis pilis leporinis excipe, & oſculo vaſis, totiq; vulneri liberaliter impone. Thus vi emplaſtica obſtruit foramen, ſiccitate carnem generat, vnde in duplici pondere ſumitur: aloe carnem generat, & vaſa aſtringit. Si intentio eſt, magis generare carnem, quàm

Carnis regeneratio.

ſangui-

ſanguinem ſiſtere: poſſumus plus de aloe ſumere quàm de thure. Si ad vtrumq; æquè tendamus, pares vtriuſque portiones eſſe poſſunt. Item in corporib. duris, plus aloes ſumendum: in mollibus, plus thuris: in tẽperatis, æquæ portiones. Huic Galeni medicamento Almanſor addit ſaguinem dracon. potiſſimum cùm magis carnem generare volumus. Rhaſes addit præter ſang. drac. etiam ſarcocollam, quæ & emplaſtica eſt, & carnem generat. Alii ſic componunt: ℞ gummi Arabici, aloes, ana part. j. thuris reſinoſi part. ij. miſce cum oui albumine, ad mellis conſiſtentiam. Poſſumus etiam his medicamentis addere ſanguinẽ humanum, aut alterius animalis puluerisatum. Rhaſes etiam cõmendat gypſum, ablutum cum oui albo. Quod ſi hæc medicamenta impoſita laxentur, humectentur & remolliantur: abiicienda ſunt, & paranda noua, maiori diligentia. Indicandum etiam aſtantibus, vt ſi forſan per medici abſentiam ſuperueniat ſanguinis profuſio, omnia medicamenta auferant, & manum intra vulnus imponant, poſtea aquam frigidiſſimam continuò in vulnus infundant, cui aceti quippiam miſceri poteſt, donec profuſio ſiſtatur. Id quod etiam à medico

interdum fieri poteſt, ſi nondum medicamenta habet parata.

Deligatio cum faſcia. Obſtructo vaſe, & vulnere impleto medicamēto emplaſtico; foriſecus faſcia eſt alliganda, è tenui & veteri linteo confecta, cuius tres aut quatuor primæ circumuolutiones fiant ſupra vulnus, reliquæ circumducantur verſus venæ radicem, nimirum verſus hepar, aut cor, cap. 4. l. 5. meth. Strictura faſciæ fiat ad bonam laborantis tolerantiam.

Poſitus vulneratæ partis. Situs partis vulneratæ talis erit, qui dolore vacet, & ſurſum ſpectet. Dolore vacabit pars, ſi in media figura (id eſt, quæ æqualiter diſtat ab extremis motibus, nimirum extrema flexione, & extrema extenſione) membrum ponatur. Media autem figura non eſt eadem in omnibus articulis: nam in digitis manus, eſt angulus obtuſus: in carpo, recta linea: in cubito, angulus acutus. Si membrum non collocetur in hac media figura: breui temporis ſpatio dolet, vnde inſignis proritatur profuſio. Similiter eueniet, ſi membrum inclinatum deorſum ponamus.

Quando vulnus ſoluendum. Aptè membro collocato: permittemus ſic ligatum & collocatū per triduum. Tertio autem die ſolutā faſciā, ſi medicamentum

tum firmiter adhæreſcat, oportet ſinere, & ſupra ipſum ſimile medicamentum ſuperponere, & rurſus faſciam circũducere: Sin verò medicamentum parum adhæreſcat, ipſum auferemus; & ſiniſtra manu, ſiue digitis, compreſſo vaſe, dextra rurſus replebitur vulnus, & obſtruetur vaſis oſculum. Sic ergo fit obſtructio medicamentis emplaſticis.

Quod ſi vaſis portio ſatis magna eſt ablata, dictis præſidiis nihil efficere poſſumus: ideoq; ad ea prę ſidia, quæ cruſtam efficiũt, deuenire cogimur. Hæc curatio tamen nõ eſt tuta: nam ſi forſan accidat, vt, priuſquã ſanguinis profuſio ſiſtatur, cruſta cadat; vehementior fit hæmorrhagia, quoniam ex vſtione orificium vaſis multò amplius eſt redditum. Deinde vſtio facit dolorem, & calorem inſignem, quæ duæ ſunt fluxionis cauſſæ. Non ergo ad hæc medicamenta eſt deueniendum, niſi reliqua fruſtra fuerint experta. Cruſtam autem efficiunt, vel ipſe ignis, vt ferrum ignitum, &c. vel cauſtica. Cheirurgi primùm vti ſolent cauſticis: ego autem cõtra ſemper ferro ignito prius ſum vſus; huic enim legem, modumq; imponere poſſum; cauſtico nequaquam: præterea ferrum roborat partem; cauſticum ſæpe

De iis, quæ cruſtam inducunt.

corrumpit putrefaciendo: item ferrum candens non ſpargitur; at cauſticum valde dilatatur. Quia autem multi patientes ferrum non admittunt; his cauſtica adhibenda. Debent autem hæc cauſtica non tantúm habere vim adurendi, ſed oportet, vt cruſtam efficiant altam & duram, vtque pertinaciter inhæreant (in caſu n. cruſtæ periculum eſt.) Hinc Galen. c. 4. l. 5. meth. ſumit cauſtica aſtringentia; vt ſunt chalcitis, miſy. atramentum ſutorium: calx à Galeno reiicitur, quia licet cauſtica ſit, non tamen aſtringit. Auicennas his cauſticis tum emplaſtica miſcet, tum alia aſtringentia, & hoc componit: ℞ vitrioli citrini ℥ xx. thuris minuti ℥ xvj. aloes, glutini ſicci, an. ℥ viij. arſenici ℥ iiij. gypſi ſubtiliſſimè contriti ℥ xx. Miſcentur, & in liciniis inſperſa, imponuntur vaſis orificio. Vitriolum & arſenicum, ſunt cauſtica aſtringentia: thus, glutinum, aloe, ſunt emplaſtica: aloe & gypſum, ſunt aſtringentia. Quidam huic medicamento addunt ſanguinem draconis, & hypociſtidem, vt magis reddatur aſtringens.

Cauſtica & aſtringentia conueniunt.

quarta quarti tract. 2. cap. 18.

Ferrum candens.

Si ad ferrum candens eſt deueniendum, quod multo eſt tutius: notandum, vt valde ſit candens & omnino rubrum; ſic enim citiſſi-

tiſſimè cruſtam facit, eamque craſſiorem. Facta cruſta, ſine omni mora, citiſſimè ſtudendum carnis generationi, ne forte cadat cruſta, antequam caro ſit generata.

Quæ proprietate ſanguinem ſiſtunt.

Hactenus de medicamentis, quæ methodo inuenta fuere ad ſiſtendum ſanguinem. Nunc proponenda ea, quę ſub methodum non cadunt, & à proprietate hæmorrhagiam ſedant: vt apes viua, linteo inuoluta, & ligata ſupra membrum, à quo fluit ſanguis: lapis iaſpis, detētus in manu eiuſdem lateris, à quo fluit ſanguis, aut membris appenſus: aqua, ſiue ſuccus ocymi maioris, menthæ, ſuccus ſtercoris aſini, aut porci, aut equi, ſi membrum his infūdatur. Quidam vtuntur incantationib. & characteribus ſcriptis cum proprio ſanguine, quibus nihil fido.

Circa arteriarum vulnera, cautio.

De arteriarum vulneribus quædam peculiariter addenda ſunt: quod ſcilicet requirant ſummam diligentiam in carne gignenda, quæ caro non erit mollis, ſed denſior ac durior, ne ſubtus nutriamus aneuriſma, id eſt, tumorem pernicioſiſſimum, è ſanguine arterioſo, ob arteriam apertam, genitum, qui plures interimit. In gignenda ergo carne ſupra arteriam, frequenter digito tentandum, num inſignis quidam

pulſus ſentiatur; hic n. aneuriſmatis eſt ſignum. Efficitur autem caro durior, ſi magis aliquanto exſiccantia imponantur: ſi vnguentorũ ſarcoticorum vice pulueres ſarcotici inſpergantur.

Vlcera vaſorum internorum.

Quantum ad vulnera vaſorum internorum, quoniam in propatulo non ſunt, tantum vſurpamus reuulſionẽ, deriuationem, cibum & potum, medicamenta emplaſtica, refrigerantia & aſtringentia. Reuulſio ergo fit ex oppoſito, per venæ ſectionẽ, frictiones, vincula, &c. Cibi habebũt vim emplaſticam, & refrigerantem, vt eſt oui albumen, caro veruecis, pedes & capita caſtratorum, vinum granatorum. Cibi condiantur omphacio, vino granatorum, ſumach. Syrupi etiam dabuntur & decocta, è refrigerantib. & aſtringentib: in magnis venis, è balauſt. hypociſtide, rhoe, omphacio, acacia, gallis immaturis, malicorio: in paruis, ſufficiunt aloe, manna thuris, pini cortex, ſigillũ lemniũ fructus ſpinæ Ægyptiæ, crocus, hæmatites lapis, & ſimilia è vino nigro auſtero exhibita: ſi tale vinum nõ aſſit, ex aqua, aut decocto plantaginis, ſolani, rubi, myrtillorum: coquantur etiam ex aqua, folia rubi, myrti, hederæ, ſalicis, item hypociſtis, orobanche, corna, meſpila, pyraſtra, mala cotonea, myrti baccæ, &c.

Quæritur autem num in vulneribus vaſorum internorum, liceat externa medicamenta apponere? Reſpondet Galenus c. 6. lib. 5. meth. id non licere, niſi cautionibus multis præmiſſis. Si n. refrigerantia partib. extra applicentur, hæc ſanguinem intrò compellunt, & venas in alto exſiſtētes implent, & potius profuſionē proritant: præterea hæc aguntur contra methodum, quæ iubet fluxionē ad oppoſita reuellere. Quāobrem præmittenda eſt reuulſio, per venæ ſectionem, cucurbitulas, frictiones, balnea, inunctiones calidas ac digerentes, veſicatoria: purgantia etiam prius exhibenda. Tum demum aſtringentia & refrigerantia foris imponenda.

Num vulneratis internis congruant externa.

Si in his vulnerib. ſanguinem intus manere contingat, conuenit, ſucci nepetæ ℥ j. cum ſucci plantaginis ℥ iij. Si autem ſanguis non tantùm extra non fluat, ſed etiam intus coaguletur, & concreſcat: exhibenda ſunt ea medicamenta, quę concretum ſanguinem diſſoluunt, vt eſt bdellium cum acoro ſumtum: cyminum puluerisatum: decoctum ſeminis apii, quod ſanguinem concretum diſſoluit, & per vrinas educit.

Sanguinem per vulnus excludentia: & concretū diſſoluētia.

CAP.

CAPVT XI.

De Neruorum vulneribus.

Quid deinceps agendū. SVB neruis heic etiam tẽdines compre- hẽdimus: & de vtrorumq; agemus vulneribus. In quouis vulnere quidem, etiam ſimplici, neruorum fibræ minimæ lædun- tur, vnde dolor oritur: at de his heic nõ loquimur, quoniam curationem ad ſe non trahunt; ſed tantùm ſermonem habemus de neruis maioribus.

Signa. 1. Signum nerui vulnerati primum ſumitur è loco vulneris, ſi ſcil. vulnus in eo ſit loco, per quem multi magnique nerui tranſeunt. Requiritur ergo heic anatomiæ cognitio. Attamen etiã coniectura quadam vulnus tendinis deprehẽdere poſſumus, ſi inflictũ ſit ad articulos; tendines n. ſunt fines muſculorum, & fines muſculorũ ſemper deſinunt ad articulos, vel prope articulos: item ſi vulnus ſit in partibus excarnib. vt in pede, in ſumma manu, quę admodum ſunt tendinibus referta. 2. Alterum ſignum nerui vulnerati, non autem è toto præciſi, eſt dolor inſignis, quem ſequitur, pulſatio, inflammatio, conuulſio, delirium. Quod ſi neruus per tranſuerſum è toto ſit præciſus, horum nihil accidit, nec enim dolet, &c. ſed

ſed oritur torpor, id eſt, amiſſio ſenſus & motus eius membri, in quod neruus ille inſerebatur.

Inſtrumenta neruos vulnerantia, pungunt, ſecant, rumpũt, vel contundunt: vnde variæ vulnerum neruorum differentiæ: vel n. ſunt puncturæ, vel ſciſſuræ, vel contuſiones: puncturæ, vel ſunt apertæ & hiant, vel cæcæ & conniuent: inciſiones fiunt per lõgitudinem, vel tranſuerſe: & vtraq; ſunt vel cum amiſſione ſubſtantiæ, vel ſine ea: tranſuerſe facta, vel totum præcidunt neruum, vel partem. *Cauſa.*

Quoad prognoſticũ, propter εὐαισθησίαν, & συμπάθειαν cũ cerebro; neruis vulneratis, accidunt dolores vehementiſſimi, conuulſiones (quæ maximè vulnera reddunt pernicioſa) deliria, apoſtemata, ſitis intenſa, vigiliæ, linguæ ſiccitas, febris vehementiſſima, quam tamen febrem Auicennas exiſtimat eſſe vnam è mitiorib. diſpoſitionib. in neruis vulneratis: vnde reliqua multò maiora erunt. *Prognoſtica.* *quarta quarti tract 3. c. 1.*

Punctura neruorum vt curanda.

Punctura, inciſio, & cõtuſio, diſtinctam requirunt curationem. Primum autem de punctura tractabimus: in cuius tamẽ curatione multa communia erũt cum reliquis differentiis. In

Ratio totius corporis.

In curatione igitur puncturæ, primò totius corporis habenda eſt ratio, ne ad neruos vulneratos è toto fiat fluxio; cum ſint debiles, doleant, & topica calida atq; attrahentia requirant: vnde facilè apoſtema & inflãmatio oriretur, neruiq; putreſcerent. Quamobrem Paullus c. 54. l. 4. & Galenus c. 2. l. 6. meth. dicunt, vulnerum neruorum curationem à ſanguinis miſſione eſſe auſpicandam. Purgantia etiam exhibẽda, de quib. fuſius actum eſt, in doctrina vulneris ſimplicis. Victus erit extremè tenuis, quarta quarti tract. 4. c. 2. Auicen. Aer non erit frigidus, vt in aliis vulneribus; ſed calidus, alioquin periculum erit, ne oriatur cõuulſio: aphor. 18. ſect. 5. & c. 2. l. 3. κατὰ γένη. vnde & dũ ſoluitur nerui vulnus, oportet ægrum eſſe in loco calido, habere parata lintea calefacta, &c.

Curapuncturæ.

Facta vniuerſi corporis procuratione, veniendum ad partem affectam: in qua cõſiderandum, num punctura ſit Cæca, an Aperta. Cæca fieri ſolet ab acu, ſagitta, pugione, &c. & tum incidenda eſt cutis per tranſuerſum, ad angulos rectos, duabus factis ſectionibus; vt ſanies exire, & medicamenta ad puncturam vſq; viribus ſuis peruenire queant.

Aperta

Aperta autem punctura, ſiue arte hac, ſiue à cauſſa primùm vulnerante; imponenda ſunt medicamenta, ſiccantia, calida, tenuium partium, vt putredinem exſiccent, ſaniem ex alto attrahant, ipſamq; digerãt: c.2.l.6.meth.c.2.l.3.κατὰ γένη. In modo autẽ vtendi, cum Galeno loc. cit. notandum, vt & dolor leniatur (per lenięntia, item per auferentia doloris cauſſam, non per ſtupefacientia, quæ frigore neruos lædunt) & prohibeatur inflãmatio. Præſtatur autem hoc oleis calidis ac tenuium partium; quæ vnctuoſa ſua natura laxant & leniunt partem; deinde facultate calida, ſaniem foràs trahunt, & ſic cauſſam doloris ac inflammationis auferunt; tertiò patefaciunt foramen, & ſeruant apertum. Galenus ergo ſæpe puncturam nerui ſolo fométo olei actu calidi curauit, oleum lana excipiendo, partemque fouendo. Eligitur inprimis oleum Sabinum, maximè bimum & trimũ; vetuſtius enim magis eſt tenue. Nos habemus olea è montibus Patauinis, quæ etiam ſunt tenuium partium: præterea multa habemus parata in officinis; multaq; è tempore parare poſſumus; vt, ſi incoquamus oleo rutam, aut anethum, fiet oleum tenue & exſiccans: prodeſt etiam oleum coſtinum, oleum

Aperta punctura. Medicamẽta puncturæ conuenientia.

oleum de ſcorpionibus, liliorum alborum, vulpinum, de caſtorio maximè laudatur, de lumbricis cõmendatur à Rhaſi 13. Contin. oleo de balſamo vtitur Auicennas. Fomentum ex aqua, licet calida ſit, Galenus improbat, quia humectat; humectatio autem neruis aduerſa. Porrò conſiderandum etiam eſt, quantum ſiccare, aut calefacere debeat medicamentum, puncturę idoneũ: nimirum vt ſaniem ex alto euocare & ſiccare poſſit: minus enim calidum, non euocat; iuſto calidius, euocat quidem, ſed cum morſu & inflammatione. Proinde ſi è medicamento impoſito vel nullum æger calorem, vel vehementem percipiat; non eſt conueniẽs, quia vel nihil ſaniei educit, vel educit quidem, ſed inflammat quoque: ſi calorem ſentiat in parte moderatum, veluti è Sole, bonum eſt medicamentum. Rurſus, ſi æger pruritum & morſum ſentiat, ab impoſito medicamento aut ſi ſolum ſentiat pruritum, & vulneris orificiũ magis hiet quàm prius, vt breui videatur morſus eſſe ſubſecuturus, valentius eſt medicamentũ, quam oportet: ſi autem pruritum ſentiat, & orificium non ſit magis patefactum; bonum eſt exſiccans & detergens. Sed quia minus decet periculum facere in parte affecta;

Gradus ſiccantis & calefacientis medicamenti.

ſecta; conſulo, vt medicamenta imponatis parti ſanæ ipſius ægrotantis: ſi enim tepidã caliditatem perſenſerit, bonum erit medicamentum. His explicatis proponit Galenus, reſinam terebinthinam, ſuccum cyrenaicum, oleum laurinum, lixiuia ſtillatitia, cedrinum oleum & fermentum: quæ omnia ſaniem ex alto euocant. Interdum euphorbio miſcet oleum: interdum ſagapenum, oleum & terebinthinam cõmiſcet in corporibus duris: miſcet etiam oleum & ſulphur viuum, ad ſorbilem ſpiſſitudinem in minus duris corporibus; in duris, ad mellis craſſitiem. Feliciter etiam hoc vtitur: ℞ ceræ part. j. terebinthinæ, picis, ana partem dimidiam, euphorbii partem duodecimã; pro varietate tamen corporum, nunc minus, nunc plus de euphorbio admiſcet. c. 2. l. 6. meth. c. 2. l. 3. *κατὰ γένη*. Sic ergo neruorũ curantur punctura. *Alia materia.*

Quod ſi negligentia vel ægri, vel cheirurgi, nerui puncturæ accidat dolor, inflãmatio, aut conuulſio; his occurrendum; iuxta Aetii doctrinam, c. 27. lib. 14. *Symptomata neruorũ vulneribus ſuperuenientia.*

In inflammatione ergo nerui, & putredini & inflammationi reſiſtendum per refrigerantia & ſiccantia. Proderit ergo farina fabacea, aut eruina, aut hordeacea, vel *Phlegmonè.*

cicerum, ex oxymelite decocta. Valentius refrigerat milii farina ex oxymelite decocta. Antequam autem hæc imponantur, locus fouendus eſt oleo, cui modicum aceti ſit admiſtum.

Dolor. Si cum inflammatione dolor inſignis vrgeat, farina fabacea, aut eruina, cum modica ſapa decoquenda, & cum pauciſſimo aceto: pars tamen prius oleo tepido fouenda. Ad minuendum etiam dolorem & inflammationem, neceſſaria eſt venæ ſectio: vel, ſi vires eam non permittant, hirudines, cucurbitulæ ſcarificatæ: veſicatoria etiam proſunt in partibus oppoſitis.

Conuulſio imminens. Si dolor & inflammatio ſit inſignis, imminet cõuulſio: proin huic occurrendum. Foueatur ſpinæ medulla oleo calido; præterea etiam membrum, in quo eſt neruus vulneratus: verbi gratia; ſi ſit punctura in manu, inungatur totum brachium, maximè ſub axillis, qua nerui progrediuntur; item tota ſpina colli & thoracis, oleo laniſq; foueatur. Si in pede fiat punctura non ſolùm crus inungendum eſt, ſed etiam lanæ, oleo calido imbutæ, ad inguina ſunt apponendæ: ſimiliterque faciendum per totam ſpinam lumborum & oſſis ſacri, ad vſq; extremitatem. *Præſens cõuulſio.* Si conuulſio iam excitata ſit, ſatis

ſatis eſt periculoſa aphor. 2. ſect. 5. multi enim ex ea moriũtur, quia affectio, ſeu phlegmone, communicatur cerebro, & ſpinali medullæ per partem, poſt partem. Cauſſa conuulſionis in punctura, eſt repletio, ſiue copioſus humorum influxus ad partem affectam & inflammatam. Curatio ergo erit euacuatio. Vnde adminiſtramus reuulſoria præſidia, venæ ſectionem, cucurbitulas, hirudines, veſicatoria, &c. Poſt accedendum ad ipſam conuulſionem ſedandum, fotu olei calidi, lanis oleo reſperſis, medicamento liquido ex euphorbio & caſtorio, c. 2. lib. 3. κατὰ γένη. Ego autem ſoleo totum membrum conuulſum, infundere in oleũ calidum, veluti in balneum: & in hoc oleo membrum detineri iubeo, donec ſedetur conuulſio. Efficacius autem reddo oleum, ſi incoquo aliquid caſtorii, aut lumbricorum terræ.

Inciſio neruorum, vt curanda.

Inciſio fit aut per longitudinem, aut per tranſuerſum: & vtraque eſt vel cum cutis præciſione, vt nudatus ſit neruus, vel vt non ſit aeri expoſitus. Sicut autem in neruo puncto timemus putrefactionem nerui, propter ſaniem, quæ cõtinuo ſegregatur: ita etiam in neruo per longitudinem inci-

Inciſio neruorum: & qualia ſiccant ta ad eam requiruntur.

ſo & nudato, putrefactionem timemus: ac proinde ſimiliter indigemus ſiccantibus, quæ ſaniem abſumant & digerant. Hæc autem ſiccantia in punctura erãt calida & tenuia, vt ad imum penetrare, ſaniemque euocare poſſent: heic nec calore, nec tenuitate opus eſt, quia medicamentum cõtingit neruum detectum; vnde heic requiruntur ſiccantia, in actiuis tẽperata. Quantum autem ſiccare debeant hæc medicamenta, Galenus explicat, c.3.lib.6.meth.c. 2.l.3. *κατὰ γένη.* vt ſcilicet cum minima mordicatione exſiccent. Hoc autem facit calx lota, in multo oleo ſoluta, & linamentis impoſita: item põpholyx lota, & roſaceo largiore liquata, & impoſita: lotione n. deponitur mordicatio. Aetius valde laudat vnguentum Iſidis, diſſolutum in plurimo oleo roſaceo. His adiungantur inunctiones & fomenta ſpinalis medullæ; ſicut in punctura diximus.

Materia præſidiorũ.

Si neruus totus diſſectus ſit, non oritur conuulſio, quia pars vtraq; retrahitur: & facilè curatur iis, quæ carnem implent.

Diſſectio totius nerui.

Si quadam tenus tranſuerſe diſſectus eſt neruus, metus eſt doloris, inflammationis, & potiſſimum conuulſionis: inflammatio enim facilè à fibris diſſectis, ad non ſectas pro-

Diſſectio partis nerui.

progreditur; vnde conuulſio in fibris non ſectis excitatur. Conuenit ergo largior ſanguinis miſſio victus tenuior, quies, fomenta cõtinua ex oleis propoſitis, ad ſpinalem medullam; aut etiam in inguinibus, ſi vulnus ſit in crure; aut ſub axillis, ſi in brachiis. Medicamenta quæ imponi debent vulneri, ſunt eadem, quæ in neruo nudato.

Contuſio & Diſtorſio neruorum vt curanda.

Si contuſio nerui ſit cum exulceratione cutis, non modò requiruntur medicamenta ſiccantia, ſed etiam partes cutis diſſidentes conſtringentia & contrahentia: vnde vtiliter imponitur cataplaſma ex oxymelite & farina fabacea: aut ſi deſideramus ſiccantius, è farina erui & oxymelite: aut ſi adhuc magis exſiccans optamus, ex iride Illyrica & oxymelite: item folia vlmi oleo impoſita, betonica ſuperpoſita, cinis ſarmentorum vitis, miſtus oleo, pinguedini gallinæ & aceto. *Contuſio cũ exulceratione.*

Si contuſio nerui, ſit ſine vulnere, aut exulceratione cutis ſuperpoſitæ; pars ſæpius fouenda eſt oleo calente: item emplaſtro è radice cyclamini, cum ſale & melle: & ſi magis exſiccans volumus, addatur maiorana: fomentum ſimiliter è decocto men- *Contuſio ſine exulceratione.*

 thaſtri:

thaſtri: quæ omnia ſiccantia ſunt, & tenuium partium, & præterea aliquantulum calida, vt ex alto euocent, & putredinem omnem prohibeant.

Contuſio cũ dolore. Si contuſio ſit cum dolore & exulceratione: oportet lenire dolorem, facta perfuſione ex oleo chamæmelino, anethino, irino, de ruta, de matricaria: hyeme autem ex oleo de caſtorio. Si tandem contuſio ſit cum dolore, & ſine exulceratione; confert decoctum acori & iridis, item narciſſi; cepa trita cum melle.

Interna medicamenta. Non modò autem neruis contuſis conferunt localia, ſed etiam per os aſſumta: vt ſi ſumatur ℨj. gentianæ: item opopanax cum vino & melicrato: acori decoctum bibitum, ſcordium hauſtum, ammoniacum cum melle, decoctio chamædryos recentis epota.

Diſtorſio. Quòd ſi caſu, vel motu, vel alia occaſione, nerui diſtorqueantur, vt motus impediatur: confert althæa recens cocta & impoſita.

Durities. Si in neruo contuſo, diſtorto, aut quomodolibet vulnerato, remaneat durities, vt ſæpe fit propter humorum craſſorũ accurſum, vnde ſtupor in parte frequenter perſentitur: conducunt mollientia & digeren-

gerentia; vt bdellium in aqua ſolutum, & par pondus radicis maluauiſci contritæ: item radix lilii trita, cum ſapa: item galbanum, bdellium, euphorbium, cum fece olei: præterea diachylum magnum cum ſtyrace liquido: oleum liliorum alborum, oleum anethinum, adeps anſeris, bdellium cũ adipe diſſolutum, oleum de narciſſo, oleũ in quo branchæ vrſinæ folia ſint macerata & decocta, tum per ſe, tum cum modica cera noua: vltimò ſuffumigium è lapide pyrite, aut molari, quod fit ex aceto, ſed hoc eſt reſoluens valentiſſimum: molliens verò quod huic reſpondet eſt œſypus, id eſt, ſordities lanarum.

CAPVT XII.

De vulneribus Ligamentorum.

Ligamentis vulneratis, quia ſenſu carẽt, nõ pertimeſcenda ſunt dolor vel conuulſio. *Vulnus ſine conuulſione.* Scopus ergo erit ſiccandi ſaniem, quæ è ligamento vulnerato ſegregatur, ne ligamentum putrefaciat. Heic autem tuto valentiorib. vti poſſumus, ꝓpter ἀναισθησίαν, ne tamẽ inſigniter modum excedant. Apponitur theriaca, cum trochiſcis Andronis, Paſionis, & Polyidæ, modico oleo vetere liquatis.

Vinculi contuſio, & contorſio.

Si ligamentum contundatur, aut contorqueatur, nullo modo vtendum eſt fomento ex aqua calida, quod quidam faciunt, quia putrefacit: ſed vtendum calidis, & aliquantulum aſtringentibus, vt oleo nardino, maſtichino, emplaſtro barbaro magno, &c.

CAPVT XIII.

De Capitis vulneribus: & primum de partibus Capitis anatomica conſideratio, ad præſens negotium neceſſaria.

Tranſitio.

HActenus de vulneribus egimus partiũ Similarium, carnis, venarum, arteriarum, neruorum, ligamentorum: Deinceps de Inſtrumentorum, nõ omnium quidem ſed tamen præcipuorum vulneribus loquemur: qualia ſunt Capitis, Thoracis, & Abdominis, itemque partium hiſce quaſi vẽtribus incluſarum.

Vulnera capitis diligenter tractanda.

Capitis ergo vulnera quod attinet, cùm magni ea eſſe momenti, & tamen valde negligenter à plæriſq; tractari, conſtet: nos vniuerſam eorum rationẽ breuiter, & ſufficienter perſequemur. Primumque videbimus

mus quotnam ſint capitis partes: & quid in vnaquaque particula notandum, quod ad notitiam, præſagium, aut curationem, cōducat.

Capillis igitur Cutis ſubiecta eſt: in qua notanda ſunt, craſſities, ſenſus, vaſa, & muſculi ſubiecti. Quoad craſſitiem, tenuiſſima eſt cutis in ſyncipite, in aliis partib. craſſior. Vnde vulnus ſyncipiti inflictum, licet modicum videatur; periculoſum tamen eſt: quia ob cutis tenuitatem noxa facilè cerebro communicatur. Eadem de cauſſa in tali vulnere ſemper ſuſpicandum eſt, os cranii ſubiectum eſſe læſum. Præterea cutis capitis ſenſum obtuſum ſortita eſt. Et propterea ſi de fractura cranii dubitamus, audacter cutim incidere debemus: quia & facilè ea ſaneſcit, & dolor non adeo magnus eſt. Cauendum tamē, ne fiat inciſio in partibus anterioribus ad frontem, vbi muſculus eſt, qui trāſuerſim ſectus, facit vt ſupercilium ſuper oculos cadat: ideoque aut nō ſecandus, aut ſaltem ſecundum fibrarum longitudinem. Vena etiam quæ in fronte apparet, non debet ſecari: aut ſi forſan ſecetur, obſtructione oſculi, profuſio ſanguinis ſiſtenda. Multò minùs admittenda eſt ſectio partium cutis lateralium: nam vtrin- *Cutis capitis*

que in temporibus inſignis muſculus adeſt, quo læſo, conuulſio, phrenitis & febris excitatur. Per partes temporales etiam flexuoſa vaſa excurrunt, quorum ſanguis difficulter compeſcitur: & propterea etiam ab harum partium ſectione abſtinendum.

Pericraniū. Sub cute locatur pericranium. Vnde diſcimus, vt in perforando cranio incidamus & cutim & pericranium, totumq; os à pericranio nudemus: alioquin, ſi terebra imponatur ſupra pericranium; inflammationes, febres, & alia ſymptomata conſequentur: cùm enim pericranium oriatur à dura matre, per ſuturas, extra caluariam, tranſeunte; affecto pericranio, facile propter continuitatem duræ etiam matri affectio communicatur.

Cranium. Cranium ſequitur: quod os eſt è multis oſſib. coagmentatum per ſuturas; quarum quinq; ſunt, ad noſtrum facientes propoſitum, Coronalis, lambdoeides, ſagittalis, & duæ ſquamoſæ. Vbi ergo terebra perforandum eſt cranium, vitandæ ſunt ſuturæ: quia per has dura mater exit, ad pericranij generationem: qua dilacerata, vulnus facilè inflammari, & lethale reddi poſſet. Hinc etiam patet oſſa circa ſuturas non eſſe ſolida,

da,ſed diuiſa & proinde in ictib.ad reſiſtendum infirmiſſima: & pus, ibi contractum, facilè deſcendere, & ad cerebrum transfundi poſſe. Tertiò vtilis eſt cognitio ſuturarum,ne decipiamur,vt Hippocrates,putantes fracturam aut rimam eſſe id, quod ſutura eſt. Secundo in cranio notabimus craſſitiem & tenuitatem:in media parte os eſt tenuiſſimum; in occipite craſſiſſimum; in fronte medio modo ſe habet. Hinc vulnera in ſyncipite magis ſunt periculoſa, quàm in aliis partibus, ob cutis & oſſis tenuitatem; ob multam cerebri portionem, quæ ſyncipiti ſubeſt; ob contuſionem vaſorum per paruos ſinus internæ caluariæ & ſyncipitis excurrentium; ex his quippe ſparſus ſanguis inter cranium & durã matrem, cauſſa eſt mortis.

Dura mater, membrana eſt ſub cranio poſita: quâ vulneratâ, conuulſiones,& alia praua ſymptomata ſequuntur: idque magis ſi vulneretur in parte capitis media, ſecundum longitudinem capitis:per hanc enim partem ſinus duræ matris excurrit, ſanguine refertiſſimus, qui præciſus replet totum ſpatium vacuum, inter cranium, & duram matrem, cum morte cita ipſius ægrotantis. *Dura mat. nin.*

Pia

Pia meninx. Pia mater cerebri corpus tangit: hinc vulnus fieri vix poteſt, in pia matre, niſi & cerebrum vulneretur. Venis mater pia abundat: vnde in ipſius vulnere, ſanguinis profuſionem exſpectare oportet.

Cerebrum. Cerebrum piæ matri ſubiacet, inque ventriculis plexus venarum & arteriarum habet minutiſſimos, qui in ictibus capitis facilè rumpuntur.

CAPVT XIV.

De Differentiis vulnerum Capitis.

Differentia. Differentiæ vulnerum capitis petuntur à cauſſis: quæ in vulnerib. capitis ſunt, incidentes, pungentes, & ſæpiſſimè contundentes. Ab incidente inſtrumento fit *1. Inciſio.* Inciſio, ſeu Diſſectio cutis, cranii, meningum, vel cerebri ipſius. Simplex quidem inciſio, ſine amiſſione ſubſtantiæ, in cute & pericranio, dicitur vulnus capitis ſimplex; in oſſe, à Paullo dicitur ῥωγμή. Si inciſio fiat in cranio, cum amiſſione ſubſtantiæ, vocatur à Galeno Dedolatio, in l. de defin. med.

2. Perforatio A cauſſa pungente fit perforatio cutis, cranii, meningum, &c. In inciſione tamen & perforatione fieri vix poteſt, quin & caput con-

contundatur : vnde contuſiones eſſe frequentiſſimas diximus. Contuſio autem potiſſimum cõſiſtit in cute & cranio: nam meninges & cerebrum non recipiunt cõtuſionem, quia ſunt mollia corpora. Contuſio autem duplex eſt:vna,quando pars in profundum recedit, ſicut in vaſe ſtanneo, aut plumbeo accidit:altera, quando pars contrahitur, & conſtringitur in ſua ſubſtãtia,ſicut in corpore ſpongioſo. Cutis vtroque modo contundi poteſt;vt etiam cranium, ſi fractura ſeu rima ſit coniuncta. At cranium ſine rima primo modo contundi nequit, ſecundum Hippocratem in l. de c. vuln.ſc.in hominibus adultis,quorum caluaria propter ſiccitatem, nõ poteſt in profundum recedere ſine fractura;licet ſecundum Galenum in l.de def.med.& Paulli.c. 90.l.6.in caluariis puerorum ob mollitiem id accidere queat. Secundo autem modo contundi poſſe cranium,ſine rima, non eſt controuerſum.Porrò contunditur vel Cutis,vel Cranium. Si cutis, eſt ſimpliciſſima ſpecies contuſionis.Cranium contunditur vel ſine rima, vel cum rima. Si ſine rima fit contuſio;ea vel fit abſq; læſione partium internarum,eſtque ſine periculo:vel cum læſione partium internarum, potiſſimũ neruorum

3. Contuſio.

uorum molliſſimorum,aut venarũ,quæ eſt periculoſiſſima;aut duræ matris; quæ per ſuturas exiens interdum à partib. propinquis contunditur & putreſcit. Dum autem cranium contunditur cum rima, ſeu fractura: tunc cranium frangitur vel in loco contuſo, vel alia in parte. Si in loco contuſo, tunc rima vel primam ſaltem cranii laminam apprehendit, vel peruenit ad meditullium, vel denique ad interiorem cranii faciem. Si caluaria non frangatur in loco contuſo, tum vel in proximo, vel in oppoſito. Et hæ omnes ſunt ſpecies vulnerum capitis.

Num contuſo cranio, in parte oppoſita rima fieri queat.

Verum dubitatur de ea contuſionis ſpecie, in qua craniũ finditur in ea parte, quæ oppoſita eſt loco cõtuſo. Celſus enim c. 4. l. 8. & Soranus, hoc ſtatuunt, & comprobãt tum experiẽtia ſua, tum ratione à vitro deſumta, quod in vna parte contuſum, in oppoſita rumpitur. Et hinc Celſus monet, vt, ſi ſub contuſione in caluaria nõ reperiatur rima, oppoſita pars conſideretur, nũ in ea tumor aliquis obortus ſit: tunc enim cute ſecta, fracturam ibi deprehendi aſſerit. At Paullus, Guido & alii hoc negãt: rationem enim nõ valere dicunt, cũ vitrum omnino ſit fragile, vacuum, vndiq; ſibi continuum;

cere-

cerebrũ verò durũ, plenũ, & ſuturis coagmentatũ. Ad experientiam reſpõdent, fieri poſſe, vt æger contuſo cranio in priore parte, retro etiam cadat in poſteriorem, & hanc tum demum frangat. Ego vero Celſi ſententiæ adhæreo, qui poſtremam caluariæ partem fractam vidit, ſine caſu in poſteriora: hoc tamen rarò accidit, & vt puto, in iis, qui cranium habẽt valde ſolidũ, in quo ſuturæ obſcuræ ſunt, vt in eo aer magis vnitus circũferri queat. Dum n. aer in cranio exſiſtẽs ex ictu cõmouetur, & vtrinq; hinc inde aufugiens ictũ ferientis, cõtinuus fertur per totam cranii ſubſtantiam: poſt in concurſu aer vterq; ad partem cranii oppoſitam allidit, & retroflectitur, & ſic cranium renitens ac non extenſibile, frangit: non aliter ac duo homines, qui in velociſſimo curſu ſibi inuicem obuiã facti neceſſario retroflectuntur.

CAPVT XV.

De Signis vulnerum capitis.

IN capitis vulnere ab incidente & perforante inſtrumento, ſi dubitamus de fractura caluariæ, videbimus num ſigna fracturæ cranii aſſint: ſolet enim ſæpe vomitus bilioſus ſequi, item caſus, & occæcatio non

Signa fracti cranii, in inciſione & perforatione

non tamen ſemper: præter etiam hęc ſymptomata, interdum rima oculis apparet, interdum propter exiguitatem non cernitur, niſi cranium prius reſpergatur atramēto ſcriptorio; & dein detergeatur: vel ſpecillo immiſſo explorandum; num id quod occurrit lubricum ſit, an aſperum: ſi lubricum, os non eſt fractum; ſi aſperum, modo ne ſint ſuturæ, eſt fractum. Perpendere etiam debemus vulneris profunditatem & magnitudinem, num inſtrumentū potuerit peruenire ad cranium, nec ne.

Signa fracturæ cranii, in loco contuſionis, cute integra exiſtente.

In contuſione etiam cognoſcendum eſt num cranium ſit fractum, nec ne. Si ergo cutis ſuperpoſita ſit integra; quæremus, nū is homo bilem vomuerit; nū ſit occæcatus; num obmutuerit; num ſanguis per nares & aures effluxerit; num ſine ſenſu quaſi dormiens iacuerit: num ipſum vertigo apprehenderit: hæc enim ſuperuenientia, indicant os eſſe fractum. Si non ſuperueniunt, nihilominus oportet dubitare de fractura cranii: ideoque ſigna capienda ab omnibus iis, quæ ad contuſionem efficiendum concurrunt. Percunctabimur igitur num facta ſit percuſſio, lapide, ligno, aut ferro, & num leui vel pondoroſo, aſpero vel leni, vehementer an leuiter; num patiens ſit iuuenis,

an ſenex;robuſtus vel debilis; num habuerit caput ſanum, an verò malè diſpoſitum; num æger in contuſione perſenſerit veluti fragorem quendā. Quidam præter hæc ſigna, etiam his vtuntur: Sumunt, thuris, ceræ, ladani an. ℥ij. reſinę terebinthinę, aceti, farinæ fabarum ana ℥j. hæc miſta imponunt capiti deraſo, in loco contuſo, & ſequenti die auferunt, ſiq; medicamentum in vna parte magis quàm in alia ſiccatū apparet, ibi os ſubeſſe fractum dicunt. Alij præcipiunt ægro, vt dentibus filum apprehendat in vna extremitate, in altera apprehēditur à manu, deinde baculo percutitur filum: & ſi æger in aliqua parte capitis dolorē ſentiat, ibi os fractū eſſe dicunt. Alii filum dentib. apprehenſum, manu ſæpius ex altera parte trahunt; & vbi æger dolorem ſentit ibi fractum eſſe os aſſerunt. Nonnulli præcipiunt ægro, vt dentibus frangat amygdalum, aut nucem auellanam: & vbi dolor ſentitur, ibi os fractum eſſe putant. Hæc ſigna, vt verum fatear, poſſunt quidē oſtendere læſionem muſculorum temporalium, mouentium maxillam inferiorem: dum enim hi trahentes dolent, ſignum eſt, læſionem eſſe in ipſis muſculis, non autem in cranio. Si cutis non ſit integra, ſed *Si cutis rupta.*

Y rupta:

rupta: eadem hæc ſigna fracturam cranii patefacient: imponitur enim medicamentum, infectum colore nigro, vt atramento ſcriptorio; dein linteum oleo madidum ſuperponitur; vltimo cataplaſma è maſſa, ſeu frixa polenta: poſtero die vulnere reſoluto, oportet os deradere, & vbi ſub deraſione os nigrum apparet, ibi eſt contuſio.

Signa fracturæ in parte vicina vel opposita.

Interdum caluaria, oſſe nudata, non frangitur in loco contuſo, ſed in parte vicina, aut oppoſita: & talis fractura nõ poteſt cognoſci in principio, ſed ſaltem in ꝓgreſſu, è ſymptomatib. ſuperuenientibus, vt ſunt vomitus bilis, occæcatio &c. His enim præſentibus, ſi in loco, vbi cutis diſciſſa eſt, fractura non conſpiciatur, alia parte conſiderabimus, num locus ſit mollis, num tumeat, vel doleat; vbi hæc apparuerint, cutis protinus incidenda, ſub qua os fractum reperietur. Si fractura ſit facta in parte vicina contuſioni, vt os nudatum ſit, hæc aderunt ſigna à me in praxi obſeruata: primo, vulnus ea parte, qua reſpicit os fractum, non ſanatur, in aliis vero cicatrice obducitur: ſecundo, ex eadem parte ichor quidam tenuis exit: tertiò, ſanies ex ea parte copioſior effluit, quam ſit pro ratione magnitudi-

tudinis vulneris : quarto, caro mollis, laxa, hebes, & flaccida ex ea parte ſubcreſcit: quinctò, per interualla febricula accedit: ſextò, ſi ſtylus immittatur, cutis à cranio ſeparata reperitur : vltimò, eadem parte tumor apparet aliquis, & mollities ipſius loci.

Quam profunda ſit rima.

Cognito cranium eſſe fractum, oportet etiam noſſe, quam profunda ſit fractura, nũ rima ad duram matrem accedat: cuius tria ſunt ſigna. Primum enim ſi æger clauſo ore & naribus ſpiritum omni conatu detineat, & ad ſuperiora impellat: ſi tunc per rimam exeat halitus, aut humor quidam vaporoſus; ſignum eſt, rimam penetrare: in ſpiritu enim cohibendo, dura mater inflatur, vt aer, ſeu humor, qui eſt in ſpatio inter duram meningem & cranium, per rimã extrudatur. Alterum ſignum eſt Guidonis, qui maſtiches puluerẽ, miſcet albumini oui, ducitque ſuper linteum, & fracturæ imponit: poſtero die, ſi medicamẽtum ſiccius apparet, ea parte, quæ fracturam reſpicit, ſignum eſt, totum os fractum eſſe, quia calor ex internis partibus exhalans, medicamẽtum ſiccat. Vltimum & certiſſimum ſignũ eſt, vt diſperſo atramento ſcriptorio ſuper rimam, cranium deinde abradatur,

vſque quò rima nigra apparet: ſic enim facilè cognoſcitur, quantum rima intrò penetret.

Signa duræ meningis vulnerata. Si dura mater ſit vulnerata, aut ab aliquo oſſis fruſtulo ſeu ſpiculo recedente violata: ſigna ſunt, præter bilis vomitũ, caſum, occæcationem, & vertiginem; quod torpor accedit, mens non conſtat, neruorum vel reſolutio, vel diſtẽſio ſequitur, febris adeſt acuta & continua. Celſus c. 26. l. 5. ſigna affert vulnerati cerebri, aut membranarum eius tum prædicta, tum ſanguinem per nares, vel aures exeũntem, &c.

Prognoſt. Quoad prognoſtica. Primùm, vulnera quo magis cerebro vicina, eò periculoſiora.
1.
Deinde, minus periculum eſt ex inciſione, maius è perforatione, maximũ è contuſione.
2.
Tertiò: vulnera in media capitis parte ſunt periculoſiſſima, quia ibi copioſiſſimum conſiſtit cerebrum, quia parte ea tenuiſſimum eſt cranium, & quia ibi nulla eſt via, per quã noxia materia expurgari queat: in occipitio cõtrà ſe res habet: in anteriore parte, id eſt, in fronte, medio ſe modo vulnera habent, licet enim & heic cerebrum ſit copioſum, os tamen ſatis eſt craſſum, & præterea viæ aſſunt expurgãdæ materiæ noxiæ, nares, os, aures. Item, vulnera ad
3

ra ad ſuturas ſunt periculoſa, qa & os ad reſiſtendum eſt ibi infirmum; & dura mater pertranſit; & facilè è vulnere ſuperpoſito ſanies deſcendit in duram matrem. Quartò, quoad ſymptomata ſuperuenientia, 4.
pro eorum ratione maius vel minus eſt periculum. Quinctò, cauſſæ concurrentes faciunt vulnus magis vel minus periculoſum 5.
ſi ſcilicet factum ſit inſtrumento ponderoſo, angulari, ex alto, animo irato, &c. Tādem omne capitis vulnus periculoſum
eſt: etſi enim ſimplex ſit pericranii inciſio; 6.
cùm tamen hoc à dura meninge ortum trahat, facilè huic inflammatio pericranii communicari poteſt, vt vulnus alioquin exiguum, fiat periculoſum. Si verò vulneretur cranium, præter iam dicta pericula (nam & heic læſum neceſſariò eſt pericranium) hoc accedit incommodi, quòd medicus ignorat, num in parte vicina, vel oppoſita facta ſit fractura: item ſi fractio in cōtuſo fiat loco, ſæpe non conſpici poteſt: fieri etiam poteſt, vt integra oſſis externa ſuperficie, ſpiculum oſſis in parte interna è contuſione recedat, & duram matrem pūgat, ſitque mortis cauſſa; præter hæc etiam multa ſub contuſione fiunt, quæ à medico ignorantur; vt ſi contuſo capite,

aut rumpatur mollis aliquis cerebri neruus, aut vena aliqua in plexu choroeide, vel in pia matre, &c.

CAPVT XVI.

De curatione ſimplicium, & exteriorum Capitis vulnerum.

Hæmorrhagia & inflammatio.

SICVT in omnibus vulneribus ſanguinis profuſio & inflammatio metuitur: ita etiam in capite. Hæmorrhagia quidem maximè circa tẽpora, piam matrem, & ſinus duræ matris, vbi multæ ſunt venæ. Inflammatio verò vel ſola in capitis vulneribus mortem inferre ſolet. Celſ. cap. 4. l. 8. & cap. 26. l. 5. His autem qua ſit ratione occurrendum, ſuprà in vulnere carnis ſimplici docuimus. Accedamus igitur iam ad locum affectum.

Num vulnus capitis ſimplex conſuendum. 1. Guidonis opinio.

Et primò quantum ad vulnus, è ſimplici cutis inciſione factũ: quidam volunt labia in hoc vulnere ſuturis connectenda eſſe, quoniam hæ labia mutuò adducunt (quod deligaturis ſufficiẽter in capite fieri nequit vt in aliis corporis partibus) & prohibent, ne caput ab aere externo offendatur, c. 90. art. med. Et hæc eſt ſententia Guidonis, & Auicennæ lib. 4. fen. 5. tract. 3. c. 1. & Archi-

genis

genis c.1.l.2.κ.τόπ. Contra cheirurgorũ vulgus, vulnera hæc per carnis generationem curat, relinquendo labia ab inuicem ſeparata: dicunt n. cutem capitis inciſam, non glutinari, vt reliqua cutis vnitur; vnde ſanie ad pericranium generata, labiis adductis, pericranium poſſe inflãmari, os putreſieri poſſe, & inflammationem duræ matri cõmunicari, vt vulnus etiam paruum, periculoſum ſic reddatur. In Guidonis opinione, euitatio aeris frigidi, non cogit vt fiant ſuturæ; poteſt enim hæc alteratio aliis etiam modis vitari, vt velamentis, tegumentis, ſtupa, alteratione ipſius aeris. In altera ſententia, cum dicitur cutim capitis non póſſe glutinari; hoc experientia quotidie refutat; quamuis enim vbi craſſior duriorque cutis eſt, difficilius vniatur; attamen & hæc vnitur. Ad dubitationis autem ſolutionem quod attinet, ſi cutis tantum, ſit inciſa, ſine læſione pericranii, vulnus conſuendum eſt: quodſi pericranium vna inciſum eſt, illæſo tamen oſſe, vulnus curandum eſt per carnis generationem, diducto pericranio, & oſſe conſcalpto & abraſo: vt voluit Galenus c.1.l.2. κατὰ τόπ. & Hippocrates in l. de c. vuln. vbi ait, vulnus cum oſſe nudato aſtringi non debere.

2. Cheirurgorum placitum.

Confutatio rationum aliarum.

3. Authoris ſententia.

Cur pericranii vulnus non conſuendum.

Tres autem cauſſæ afferri poſſunt, cur vulnus cum pericranii læſione, per carnis generationem ſine ſuturis, curari debeat. Primùm enim dum in ſuturis acu pungitur pericranium, dumq; partes eius ſimul attrahuntur, fit dolor, quem inflammatio ſequi poteſt, & hæc facilè duræ matri poteſt communicari, à qua ſcilicet pericranium oritur. Secundò, ſi infra pericranium conſutum ſanies oriatur, hæc facilè ipſum cranium corrumpere poteſt. Poſtremò, fruſtrà conſuitur pericranium, quod cùm ſit tenue, exſangue, & neruoſum, glutinari nequit, vt Galenus de veſica prodidit. com. aph. 18. ſect. 6.

Cur læſo pericranio, os deradendũ.

Porrò in pericranii inciſione, Galenus præcipit os deradi, propter tres præcipuè cauſſas. Primò enim fieri nõ poteſt, vt læſo pericranio (quod validiſſimè cranio adhęreſcit, ſummeq; tenue eſt) non etiam cranium aliquo modo lædatur: at propter modicam cranii læſionem, neceſſarium eſt os deradere; vt ſuo loco docebitur. Secundò, inciſo pericranio, os nudatur, vt ab aere alteretur: at caro gigni nequit, niſi os, ab aere alteratũ, deradatur. Tertiò, quæ præcipua cauſſa eſt, ſi os non deradatur, caro nec generari poteſt, nec inhærere, ſeu firmari, cũ

os in

os in ſuperficie ſit læuigatum & perpolitũ: ſi vero deradatur & aſperius reddatur, citiſſimè caro generatur, quoniam ſic oſcula venarum aperiuntur, vt facile ſanguis ſuppetat pro carnis generatione.

Error Rhaſis, & Serapionis.

Hinc manifeſtum fit omnino alucinatum eſſe Rhaſin, 15. Contin. 5. cap. & Serapionem, in cap. de cura ſodæ à percuſſione: vbi præcipiunt, vulnera capitis, cum oſſis fractura, vſque ad piam matrem, eſſe conſuenda. Si enim inciſo pericranio, ſuturæ prohibentur: quanto magis in cranii fractura?

Simplicem cutis inciſionem, & ſutura, ſine hac, curari poſſe.

Non damno cheirurgos, qui nullum capitis vulnus, etiamſi cutis ſolùm inciſa ſit, conſuunt: Si enim in tali ſimplici vulnere, non tota incidatur cutis, labia non ſunt ſeparata, & proinde ſuturis non indigemus: ac ſi tota cutis incidatur, propter continuitatem & inhærentiam, quam habet cum pericranio, periculũ eſt, ne etiam pericranium ſit læſum: in quo dubio tutius eſt, relinquere vulnus apertum, & abſtinere à ſutura, perq; carnis generationem curare. Si enim ſic fiat, nullum ſequitur dãnum, niſi quòd aliquãtò tardius ſanatur vulnus carnis generatione, quàm vnione.

In curatione

Contra, ſi incidatis in vulnus capitis, cũ

ſola cutis præciſione, à cheirurgo conſutũ: non poteſtis opus cheirurgi reprehendere propter Galeni & Auicēnæ auctoritatem. Facta igitur ſutura, ſicut in ſimplici carnis vulnere diximus, oportet ſupra labia ſpargere pulueres aſtringentes, vt in humidioribus naturis, & paruis vulneribus, ℞ pulueris roſarum rub. plantag. ana part. æq. miſce. In corpore robuſtiore, ſicciore, & vulnere maiore, cõuenit Serapionis medicamentum, quod ℞ aloes, ſarcocollæ, ana ℥ j. corticum thuris ℥ ij. ſang. drac. ʒß. Miſ. puluerisata ſubtiliſſime: poteſtis huic etiã addere bolum Arm. Pulueribus inſperſis, deſuper ceratum aliquod imponendum; hyeme, ceratum farfaræ; æſtate ceratum de minio aut de ceruſſa; mediis temporib. diapalma.

In cura per carnis generationem vt procedendũ. Si autem placeat vulnus per carnis generationem curare: prius oportet concoquere, ſeu pus mouere, quod fit in humidioribus naturis reſinę abietinę ℥ vj. & oui vitello nu. j. Si corpus ſiccius ſit, prædicto addemus, thuris ℥ j. Hyeme optimum concoquens hoc eſt: ℞ reſinæ terebinth. ℥ vj. olei hyperic. ℥ iij. thuris puluerisati ℥ j. oui vitellum nu. j. Miſce. Vbi ſub hoc medicamento apparet pus bonum (quod fit ſpatio vnius

nius diei, vel bidui, aut ad ſummum tridui) vulnus autem non eſt ſatis purum, aut deterſum; prædicto medicamento addimus plus reſinæ, aut ʒ ij. mellis. Poſtea verò imponimus, quæ vulnus carne implent: hyeme ſcilicet & in naturis ſiccis, duriſque, vnguentum Iſidis: æſtate vnguentum de tuthia: mediis temporibus, vnguentum de betonica, cum pulueribus compoſitum, vt in officinis paratur, pro ſiccis naturis. In humidioribus vtimur vnguento de betonica ſine pulueribus, è ſucco beton. ol. & cera pauca. Verum, antequam vnguentum ſupra labia vulneris ponatur; os ſubiectum deraſum poſtulat proprium remediũ Sarcoticum quòd valde ſiccum ſit, & poteſtate & actu, quia os ſua natura ſicciſſimum. Prius ergo ſupra os hic puluis ſpargitur: ℞ rad. irid. ariſtol. thuris ana ʒ ß. Miſce. In naturis autem humidioribus, interdum thus pulueriſatum ſolum ſufficere poteſt, vt in pueris. Generata carne inducitur cicatrix, vel linamentis ſiccis, vel pulueribus de tuthia, cornu cerui vſto, item pulu. roſarum, malicorii. Supra autem imponenda cerata, quæ ſupra modò retulimus.

CAPVT XVII.

De curanda Fractura cranii, quæ non peruenit ad Duram meningem.

Tranſitio. HActenus de vulnere, quod cuti ſolùm & pericranio infixũ eſt: ſequitur vulnus in quo craniũ etiam læditur. Si læditur ab inſtrumento incidente, vel perforante; nõ poteſt tale vulnus contingere, niſi cum ruptura cutis: at ſi à contundente læditur, ſeu frangitur; hoc fieri poteſt & ſine cutis ſuperpoſitæ ruptione, & cum cutis ruptione. Præterea, fractura hæc, ſeu rima, vel totum apprehẽdit frangitq; cranium, vel deſinit in aliqua cranii parte.

Primũ ergo nos de leuiſſima cranii fractura agemus, quæ non penetrat ad duram matrem. *Inciſio cutis.* Si igitur cranium rumpatur, & cutis ſuperpoſita nõ rumpatur; incidenda eſt cutis ad angulos rectos crucis modo, vt fiſſura detegatur: vnde non ſolùm cutim, ſed etiam pericranium præſcindere oportet, & longe à fiſſura diducere ſecundum Auicen. quinta quarti tract. 3. cap. 1.

Deraſio oſſis Detecta autem fiſſura, Auicennas vult, ſtatim

ſtatim oſſis fracturam ſcalpro deradendam eſſe, quandiu illius apparet veſtigium. At Celſus c.4.l. 8. præcipit, prius vtēdum eſſe medicamentis, deinde ſi hæc curatio non proſpere ſuccedat, ad ſcalpra eſſe deueniē- *Contra*
dum. Qua in parte Celſus nullo modo mi- *Celſum.*
hi ſatisfacit. Primò, quia in vulneribus ca- 1.
pitis, quæ ſua natura admodum ſunt periculoſa, peſſimū eſt, exſpectare praua ſymptomata, & tunc demum prouidere, cum forſitan occaſio prȩteriit, nec amplius prouidere licet. Cauſſa etiam, ob quam Celſus 2.
ferramenta reiicit, friuola eſt: ait enim melius velamen cerebro eſſe callum, qui in rima concreſcit, quàm carnē, quæ concreſcit vbi os deraſum eſt: At nos, dum deradimus os, aut terebra perforamus, non efficimus magnas oſſis exciſiones, aut dilatationes: & licet efficeremus, nōn tamen ægrotanti eſſent noxiæ; cùm multos videamus ſanam & commodam vitam degere, quib. maxima fruſtula oſſis in capite deſunt. Prȩterea, ſi ſecundum Celſum rima non deradatur, vtplurimum nigrorem contrahit, 3.
propter quem deinde cogimur, non ſine dedecore & timore, os ipſum, nolimus velimus, abradere. Et quia, ſecundum Gale- 4.
num, cranium denudatum, licet læſum nō ſit,

ſit, deradendum tamen eſt: multò magis hoc faciendum, ſi craniũ læditur: idq; propter tres cauſſas. Primum, quia in rima neceſſario colligitur ſanies, è ſuperpoſitis labiis deſcendens, & os, atq; ſubiecta membra corrumpens, & inflammans (nam etiã oſſa inflammari poſſunt, c. 2. l. de tum. p. n. Celſ. c. 4. l. 8.) at dum os deraditur & aufertur, facilè vitam⁹ eiuſmodi ſaniei collectionem, quia poſſumus ipſam detergere. Secundò, labia in oſſe inciſo ſunt inæqualia, aſpera, vt caro cum illis quaſi aculeis pungentibus verſari nequeat: deradendo autẽ aſperitates omnes auferuntur. Poſtremo, beneficio ſcalpri deuenimus in exactã cognitionem profunditatis rimæ; id quod in cranii fracturis ſcitu ſumme eſt neceſſariũ. Magis igitur Auicennæ & antiquorũ probo ſententiam, qui in tali vulnere protinus ad ſcalpra deueniunt.

Cur os deradendum.

Scalprorum differentia.

Porro ſcalpra alia ſunt exciſoria, quæ excidunt os, ſicut fabri lignarii lignum excidunt: his ego magis vtor; & eorum alia triangula alia quadrata, alia rotunda. Sũt etiam ſcalpra deraſoria, vulgo raſpatoria quę deradendo os eximunt. In vſu ſcalpri notandum: primum ne pericranium offendatur, inde enim febres & inflammationes orirenturi-

De ſcalpri vſu.

riren-

rirentur. Deinde oportet exigua linteola parare, & operire labia vulneris, ne offendantur ab aere, vel à ſcalpro incauto. Hoc facto oportet deradere ſupra rimam, ſecũdum longitudinem ipſius, quandiu rima apparet; quod facilè innoteſcit, ſi rima atramento ſcriptorio reſpergatur (ſi timeatur chalcanthũ, quod cauſticũ eſt, fieri poteſt atramentum è ſola galla, quæ nigrum efficit colorem, & hoc potiſſimum in principio fieri debet, cum timemus rimam ad duram matrem peruenire: at ſi exiguũ eſt, quod apponitur, & breui tempore cõſiſtit, facilè atramento ſcriptorio vti poſſumus.) Ne autem in attritu ſcalprum incaleſcat, & os inflammet, quidam hoc infundunt in oleum roſaceum, vt & inflammatio prohibeatur, & ferrum facilius currat: & ſi quando incautè à ſcalpro labia vulneris offendantur, minus doleant, propter oleum: Ego autem potius muto ſcalpra, quia inunctio retundit ſcalpri aciem.

Facta deraſione medicamenta imponenda ſunt, primum concoquentia, dum pus bonum appareat (vt ſupra in ſimplici vulnere diximus) deinde ſarcotica. *Medicamenta parti affecta imponenda.*

Quia autem duas habemus partes vulneratas, cutim & os: proinde in oſſe, corpore *Medicamenta qua oſſi*

conueniunt. pore ſua natura ſicciſſimo, ſiccioribus etiã quàm in cute, vtẽdum remediis, nimirum & actu & potentia ſiccis: vnde conueniunt radix iridis, thus, orobus, ſarcocolla, myrrha, cortex radicis opopanacis, ariſtolochia, ſang. drac. & alia vehementer, ſed ſine morſu, exſiccantia; quæ omnia in puluerẽ tenuiſſimum redacta, ſupra os, & deraſum, & non deraſum ſpargũtur. In his tamẽ pulueribus delectus eſt habendus. Si enim vulnus exiguum, & corpus humidius, thus ſolum ſufficit. Si vulnus maius, natura ſiccior & robuſtior, conuenit manna thuris, quæ valẽtius ipſo thure & deſiccat, & detergit. Si vulnus ſit ſordidum, & magis deterſoria poſcat, myrrha vtendum. Si tempus frigidum, ex vſu ſunt potius calida, vt iris, ariſto. cortex rad. opopanacis: Si æſtiuum, ſanguis drac. cornu cerui vſtum, & alia potius refrigerantia.

Medicamẽta cuti conuenientia. Supra cutem autem vulneratam, ſeu in labiis vulneris, apponenda ſunt, quæ mollẽ habent conſiſtentiam, vt vnguenta. Proinde ſi vulnus nõ ſit adeo magnum, ſi natura humidior, vt pueri, aut mulieris, ſi tempus anni temperatum: conuenit vnguentum è ſucco betonicæ, oleo, & cera. Si vulnus maius, temperatura ſiccior, tempus hyemale conue-

conuenit vnguentum Iſidis, vnguẽtum de gummi elemi, vnguentum de matriſylua: nam hyems calidiora poſtulat; reliqua, ſicciora & magis deterſoria. Si magnum vulnus, natura robuſta, tempus æſtiuum: prodeſt vnguentum de tuthia.

Si vulnus carne ſit impletum, id eſt, ſi caro ſit genita, tum ſupra os, tum in labiis vulneris; cicatrix eſt inducenda. Quæ autem conueniant epoulotica, item quæ medicamenta exterius ſint imponenda, in vulnere capitis ſimplici attulimus. *Epoulotica.*

Capvt XVIII.

De Fractura caluariæ, ad duram matrem penetrante: ita tamen, vt hæc illæſa ſit.

Ossis fractura, ad meningem craſſam penetrans, vel fractura tantúm eſt, vel fractura & oſſis depreſſio: & in vtraque, rima vel ſtricta eſt & compreſſa, vel latius patet. *Fractura penetrans.*

Præmiſſa ergo totius corporis procuratione, ad partem affectam deueniemus. Secundum Celſum c. 4. l. 8. duo in tali vulnere ſunt pericula: primum, ne humor ad duram membranam deſcendat: hic enim pu- *Scopi, ſeu indicationes curatiuæ.*

 tre-

treſcens, & in:lammatus, omnia ſubiecta corpora corrumpit; vnde fe:res, deliria, conuulſiones, poſtremo mors. Alterum periculum eſt, ne os deprimatur, vel aliquod fruſtulum ab oſſe interius ſeparetur, & duram membranam pungat; vnde dolores acutiſſimi, conuulſiones, interdum & apoplexia. Hoc poſtremum non eſt frequens; primum vero perpetuum eſt, & præcaueri nullo modo poteſt: ab oſſe enim e fractura debili reddito, non amplius fieri poteſt proba concoctio proprii alimenti, vnde neceſſario excrementitia quædam humiditas in loco fiſſuræ ſegregatur, & alia è partibus vulneris ſuperpoſitis, per rimam in duram matrem deſcendit, quæ ob debilitatem (accedente præſertim rimæ anguſtia) foras extrudi nequit. Vnde ferme omnes, qui è vulneribus capitis moriuntur, hac de cauſſa pereunt; vt ego in diſſectis cadaueribus obſeruaui. Hinc ergo patet præcipuum ſcopum in hoc vulnere curando eſſe, vt materia illa educatur.

Materia intra cranium deſcendens.

Et proinde ſi rima non ſit patens, id eſt, ſi non abunde detur exitus ſaniei, os excidere & perforare oportet, c. vlt. l. 6. meth. ſic enim licet detergere, & abluere ſordes à membrana; facilis patet exitus materiæ; & ſi

Cranii perforatio, quãdo inſtituenda.

ſi quod oſſis fruſtulum membranã pungit, id eximi poteſt. Perforatio igitur facienda eſt, quando hæc duo aſſunt: primum, ſi timetur materiæ deſcenſus: deinde ſi non abunde datur exitus materiei. Contra, ſi rima ſit patens, aut ſi fractura non penetret totum os, nec aſſit contuſio, vt nullus ſit metus saniei intus contentæ: nõ eſt perforandum cranium, nec fruſtra meninx dura aeri exponenda.

Heic autem dubitatur, num cute capitis integra ſuperpoſita, & oſſis ſubiecti fractura cognita ſuis ſignis, liceat cutim diſſecare, & os perforare. Nonnulli nec præciſionem cutis, nec perforationem oſſis admittunt. Prima eorum ratio eſt: ſicuti in aliis fracturis, ſi cutis ſuperpoſita eſt integra, natura callum generat, nec præciſione cutis opus eſt: ita etiam in cranii fracturis, ſimiliter natura callum generabit. Secunda ratio: in aliis fracturis, ſanguinem, qui circa fracturam colligitur, natura foras trudit, vnde linteamina ſæpe infecta ſanguine conſpiciuntur: ſic etiam in cranii fractura poteſt natura materiam deſcendentem extra cutim expellere. Verum pluris facienda eſt Celſi & Paulli ſententia: qui dum ſuſpicantur fracturam ſubeſſe,

Nam oſſe fracto, cutem ſuperpoſitam integram diſſecare liceat

audacter cutim diſſecant, etiamſi dubitent fruſtra eſſe incidendam, nam facilè rurſus ſaneſcit, & ſenſum non habet acutum. Ad rationem verò allatam reſpondemus, non eandem eſſe rationem fracturarum cranii, & aliarum partium. In aliis enim fracturis natura propter mollem carnem, & mollé cutim ſuperpoſitam, facilè poteſt materiam expellere. Deligatura etiam in iſtis fracturis humores influxos hinc inde exprimere poteſt; quod in capitis fractura fieri nequit. Præterea in capitis fractura nō obducitur callus; priuſquam enim hoc fiat, homo moritur, ob ſaniei coaceruationem ſupra duram membranam.

Contra eos, qui perforationem reiiciunt.

Perforationem autem cranii iidem reiiciunt, primùm, quod oſſe perforato calor exſpiret, qui alioquin incluſus materiam deſcendentem, per meatus naturales expurgaret, per palatum, nares, aures, oculos, glandulas poſt aures exſiſtentes. Facilè inſuper in cranio perforando vena lacerari, aut membrana pungi, aut cerebrum concuti poteſt. Tandem ægri plærumq; ferramenta timent. At Hippocrates apertè perforationem præcipit, vbi cranium collidi tur, aut contunditur: ſiue rima in aperto ſit, ſiue lateat. Ne autem calor exſpiret; velamen-

mentis, emplaſtriſque prohibetur. Verum eſt, quod natura interdum per meatus naturales materiam expurgat; at ſæpe hoc non facit: vnde in re dubia, non eſt æger in diſcrimen adducendus. Sed hi remediis contra ſaniem deſcendentem pungãt: capiti enim imponunt emplaſtra valde calida, è gummi elemi, reſina pini, opopanaco, bdellio, calamo aromatico, baccis lauri, ariſtolochia, radice cucumeris ſylueſtris: quæ materiam euocare poſſunt. Vel per os exhibent potiones, è cinamomo, galanga, cardamomo, pipere longo, caryophyllis, vino, aqua vitæ ſaluia, roremarino: quæ materiam conſumunt & diſſoluunt. At verò hæc adeo ſunt calida, vt externa ſanguinem & materiam ad locum affectum trahere valeant, cum periculo inflammationis: potiones verò aut febrem inſignem, aut aliquod eryſipelas in vulnere, & in corpore ægrotantis excitent. Niſi fortè tota ſubſtantia potiones materiam illam credantur diſſipare: ſicut Carpus in tractatu fracturarum cranii, de Hebræo quodam ſcribit. Verum tale medicamentum non inueniri arbitror: & ſi haberem, ego quoque à ſectione oſſis & cutis abſtinerem.

Errores alii eorundem.

Z 3 Fer-

Inſtrumenta, quibus os ſecamus.

Ferramenta autem quibus ad hanc operationem vtimur, varia ſunt: alia dicuntur ſcalpra, quibus vtimur in oſſe imbecilli, & tenui; præterea, cùm rima totum os nõ peruadit: aliud inſtrumentum eſt terebra, ei ſimilis, qua fabri vtũtur lignarii: tertium eſt modiolus, inſtrumentum teres, concauum, imis oris ſerratum, in cuius medio clauus eſt.

Perforatio vt adminiſtranda.

Primum ergo ſi cranium perforandum eſt, os à pericranio denudatur, ne terebra ſuper pericranium apponatur, quia excitaretur inſignis dolor, & inflammatio. Deinde linteolis labia vulneris obuelantur. In oſſe autem excidendo, minima fruſtula eximere debemus: dura enim mater ſubiecta, facile ab aere afficitur: taceo, quod non ſint ingentes cutis ſectiones faciendæ, quæ tamen neceſſario fiunt in larga oſſis exciſione. His conſideratis, in latere ipſius rimæ, interpoſito digiti ſpatio (ſæpe tamen non habemus tantum ſpatii) apponimus modiolum: Deinde manu ſiniſtra premimus, dextra verò circumuoluimus. Dum modiolus circumagitur, parum olei roſacei, aut lactis inſtillari poteſt, vt magis lubricus circumagatur. Et ne incaleſcat modiolus, ſubinde in aquam mergendus.

Vbi

Vbi circumuoluendo ad medietatem ipſius cranii deuenimus (quod dignoſcemus è ſanguine exeunte) maiore diligentia reliquum opus agendum eſt & manus ſiniſtra ſæpius attollenda, & magis ſuſpendenda, ne forte modiolus compreſſus incaute cadat ſupra duram matrem, aut ipſam pungat. Meum inſtrumentum compoſitum eſt è modiolo & terebra: habetq; alas, quo minus poſſit deſcendere, & cadere ſupra duram matrem.

Perforato cranio, oræ foraminis ſunt circumradendæ & læuigandæ, inſtrumento lenticulari: (dicitur ita ob lentis figuram in ima parte, ſic enim propter rotunditatem duram matrem non lædit) alias enim ſi caro in oſſe aſpero ſuccreſceret, dolores orirentur: Si quid vero ſcobis in dura membrana collectum eſt, id totum eſt detergendum. *Læuigatio orarum foraminis, ſcalpro lenticulato.*

In medicamentis porro quæ ſupra membranam iam patefactam imponenda ſunt, variant auctores. Paullus enim c. 90. l. 6. & Auicennas vtuntur humidis blandiſſimis, nimirum oleo roſaceo. Celſus autem c. 4. l. 8. ſiccantia vſurpat : & primo acri aceto membranam reſpergit, vt ſi quid ſanguinis ex ea profluat, cohibeatur; aut ſi cruor ſu- *Topica pro meninge iam patefacta.*

per ea fuerit concretus, diſſoluatur: poſt[ea] imponit cephalica emplaſtra, c. 19. l. 5. d[e]ſcripta, vt emplaſtrum viride, aut Iudęi, & [c]quæ maximè ſunt ſiccantia. Galenus l. 1[0]. ſimpl. c. de ſang. columbæ, laudat olea: at [e]vlt, l. 6. meth. ſiccantia præſcribit.

Suppurantia.

Ad hanc tollēdum difficultatem, ſcire oportet, ea quæ duræ matri imponūtur, ſaltem in id dirigi, ne ea lædatur à materia deſcendente. Hoc autem primum fit, ſi ipſam materiam, quæ acris, mordax, & praua eſt, benignam reddamus, quod quidem fiet, ſi ipſam in pus bonum conuertamus. Et huc reſpexerunt Paullus, Auicēnas, Hippocrates, & quandoq; Galenus, item cheirurgi antiqui Romani & noſtræ ætatis cheirurgi, imponentes duræ matri oleum roſatū, vt materiam deſcendentē in pus vertāt. At obiiceret quis: pus mouētia ſunt calida, & humida: oleum roſaceū eſt frigidū & ſiccū; ideoq; non eſt ſuppuratoriū. Reſpondeo: ſuppurantia dicuntur, quæ calorē natiuum non in qualitate, ſed quantitate adaugent: debent ergo ſimilia eſſe craſi partis, cui applicantur. At quia natura humana, generaliter ſumta, eſt calida & humida, proinde Galenus vbiq; dicit, pus mouētia eſſe calida & humida: vbi verò exactiſſimè loquitur de

Oleum roſatum, num ſuppuratorium eſſe queat.

de ſuppuratorio in quaq; parte, id eiuſdem tẽperiei eſſe ait, cum parte cui applicatur. Quoniam igitur dura mater, tẽperamento frigido & ſicco eſt: oleum roſatum huic impoſitũ, quod eiuſdem eſt tẽperiei, pus mouere patet. Quin expreſſe Galenus c. 2. l. 2. κατὰ γένη. ait, vbi miſtam facultatem, repellendi ſcilicet & concoquendi deſideram⁹; roſaceum eſſe vſurpandum. Magis autem ſuppuratorium eſt hoc oleum roſatum, ſi ſit completum, id eſt, ſi è maturis oliuis ſit extractum. Præter oleum roſatum, Galenus l. 10. ſimpl. laudat ſanguinem columbę & turturis; hæc enim animalia ſicca ſunt, & proinde eorum ſanguis duræ matri temperamento cõſentit, & eſt ſuppuratorium medicamentum. Cheirurgi noſtri præter hæc vſurpant reſinam abietis, quam communiter oleum abiegnum nuncupãt, eamque oleo roſaceo admiſcent: & rectè quidem, mea ſententia. Nam in concoquente medicamento opus eſt facultate emplaſtica, cap. 19. lib. 5. ſimpl. quam non habet oleum roſ. eam verò acquirit à reſina. Poteſt autem variari permiſtio olei roſ. & reſinæ, pro ratione corporis vulnerati, pro tempore vulneris, pro tempore anni, pro ſenſu hebeti vel acuto. In pueris

Alia peptica.

 enim

enim & corporibus humidiorib. quia dura mater eſt humidioris craſeos, oleum roſ. completum purum vſurpatur; in adulto, & corpore calidiore atque ſicciore, dura mater minus frigida & magis ſicca eſt, vnde oleo roſ. aliquid reſinæ abiegnæ miſcendū: In capite admodum calido & ſicco, vt caluo, & capillos criſpos habente, plus reſinæ miſcendum. Sic quoniam in principio vulneris, propter inflammationem magis refrigerantib. eſt vtendum, plus olei roſati vſurpamus: in progreſſu verò vbi magis expurganda eſt ſanies atque ſiccanda, plus reſinæ admiſcendum. Sic hyeme plus reſinæ, æſtate plus ol. roſati admiſcendum. Item, ſi vulnus ſenſum habeat acutum, oleū roſatum magis competit; nam reſina propter detergentem facultatem poteſt morſum aliquem inferre. Eadem ratione, qua reſina abiegna cum oleo roſato temperatur, poſſumus ammiſcere etiam reſinam terebinthinam. Plærique vſurpant oleum maſtichinum, quod potiſſimum faciēdum, quando propter capitis naturam calidam & ſiccam, ob ſenſum tamen acutum, non licet nobis vſurpare reſinam. In quo caſu etiam oleum hyperici admiſcere poſſumus, quod concoquit, & emplaſticum eſt.

eſt. Hic ergo primus eſt modus, quo præcauemus, ne dura mater lædatur à materia deſcendente.

Alter modus fit per ſiccantia, quæ materiam abſumunt. Et huc reſpicit Celſus, item Galenus interdum, & cheirurgi Aſiatici. *Siccantia.*

Vtrumq; modum Galenus probat, c.vlt. l.6.meth. Nos pus mouentibus vtimur: inſtillamus oleum roſatum tepens, vel per ſe ſolum, vel reſinæ, aut aliis ammiſtum: deinde ſecundum Paullum & Auicennam linteum rotundum, magnitudine vulnus æquans, oleo roſato imbutum, ſupra foramen imponimus; ne ſcilicet linamenta, poſt apponenda, in foramen ingrediantur, & ita aut duram matrem premant, aut inter membranam & cranium cum periculo ſeſe inſinuent: hoc facto, linamenta ſicca, oleo roſato imbuta, ſupra rotundum linteum imponimus. Poſtea monet Paullus, duplicatum linteum latius, vino & oleo madens, aut roſaceo imbutum, toti vulneri eſſe circumponendum: & vltimo ligaturam efficiendam, quæ in capite tantummodo medicamenta detineat. Nos autem ſupra lintea, oleo roſaceo imbuta, imponimus empla- *Quinam modus auctori probetur.*

pla-

plaſtrumHippocratis,factum è farina hc ;-
dei.

Quandiu v-tẽdum ſup-purantibus. Quæritur autem, quandiu medicame n-
to concoquente, ſeu oleo roſato vti debe -
mus? Reſpondet Galenus c. vlt. l. 6. met. 1.
tandiu his vtẽdum, donec tempus inflan -
mationis præteriit, & omnia ad vnguen
ſunt ſicca: tunc enim ad carnem generan -
dum, mox ad cicatricem inducendum,
deuenire debemus. Tempus autem in-
flammationis, ponit diem ſeptimum Cel-
ſus cap. 26. l. 5. ait, quinctum diem oſten-
dere, quanta futura ſit inflammatio. Paul-
lus autem c. 90. l. 6. monet, medicamenta
poſt tertium diem eſſe mutanda, id eſt, non
amplius eſſe vtendum pus mouente. Et ſic
auctores diſſidere videntur; quamuis res
hæc maximi ſit momenti. Recurrendum
ergo eſt ad indicationes, & tandiu coquẽ-
tibus vtendum, quandiu materia concocta
non eſt, nec in pus bonum verſa; quod ci-
tius fit ſi vulnus paruum, ſi caput calidius, ſi
æſtas. Quod ſi ſuppuratoriis minus diu v-
tamur, quam par eſt, non ſumus tuti ab in-
flammatione: ſi contrà iuſto diutius, eſt,
ſi iam confecto pure, tamen in ſuppuran-
tibus pergamus, membrana tum è frequẽ-
ti oleorum impoſitione, tum è puris longa
mo-

mora, hebes fiet, attolletur, & tandem cõputreſcet. Hac de cauſſa arbitror, tam breuem τῶν πεπτικῶν terminum, nimirum triduum à Paullo eſſe aſſignatum. Si enim ad alterum extremum inclinandum eſt; potius non eſt exſpectanda inculpata & optima omni è parte concoctio, quam vt ea apparente, diutius in pus mouente perſiſtamus.

Detergentia

Vbi pus bonum apparet, hoc expurgandum eſt, & membrana exſiccanda: vnde oleo roſato plus reſinæ admiſcemus: vel in humidioribus naturis per ſe ſola, quæ expurgandi vim habent, vſurpamus. In maiori puris copia, vice reſinæ, vtimur melle roſ. ſyrupo roſ. vel per ſe, vel miſtis aliis.

Sarcotica, & epulotica.

Deterſo & ſiccato vulnere, ad ſarcotica accedimus, & ſupra duram membranam imponimus, vel vnguentum de betonica, de matriſylua, de gummi elemi, vel vnguẽtum Iſidis: & ratione oſſis, inſpergimus pulueres cephalicos dictos, vt pulu. iridis, ariſtoloch. peuced. erui, myrrhæ, &c. Cicatrix vt ſit inducenda, ſupra docuimus.

Error barbitonſorum.

Hinc apparet, multũ eos errare, qui non per morbi tempora, ſed per ſtatuum quendam dierum ordinem, vulnera hęc curant: nam

nam vſque ad quartum diem, imponunt oleum roſatum: à quarto ad ſeptimum, miſcent reſinam: à ſeptimo ad vndecimum vel decimumquartum apponunt vnguentum de betonica: vltrà verò vſurpant vnguentum Iſidis.

Emplaſtrũ partibus vicinis applicandum.

Verum cum nõ tantum vulneris, ſed etiam partium circumſtantium ratio ſit habenda: iccirco præter dicta præſidia, opus eſt refrigerantibus, vt materia influens repellatur; & exſiccantibus, vt materia influxa abſumatur; aſtringentibus denique, vt partes circumiacẽtes corroborẽtur. Quapropter Hippocrates in l. de vuln. cap. medicamentum ſeu emplaſtrum componit, è farina hordei, & oleo roſ. quod ſuperponẽdum eſt omnibus medicamentis iam propoſitis: & exterius, tũ caput magna è parte, tum ceruix & collũ, præcipue ad venas iugulares, inungi debent oleo roſato calido; quod fit, tum ad dolorem leniendum, ſi aſſit, tum ad ſanguinem moderate refrigerandum, qui ſurſum ad caput influit. Hoc autem emplaſtrum variari poteſt, pro anni tempore, pro ratione vulneris, ſymptomatum, & natura capitis. Nam æſtate ſic fit: ℞ farinæ hordei ℥ viij. olei roſ. ℥ iiij. de poſca (id eſt, aceto & aqua, propter maiorem

iorem refrigerationem) q.ſ.ad conficiendum emplaſtrum. Hyeme paramus cum vino. Si caput ſit debile, præter oleum roſ.& far.hord.addimus ℥ ij. pulu. roſarum rub. & cum vino formamus. Si vulnus ſit doloroſum, addimus defruti ℥ ij. vel iij. Si vulnus ſit factum è contuſione, aut ſi quomodolibet contuſio vulneri adiungatur, vt ſanguis inter poros cutis ſpargatur; miſcemus aſtringentia, & quæ ſanguinem ſiccare & diſcutere poſſunt hoc modo: ℞ farinæ hord.℥ vj.myrtill.℥ ij. olei roſ. ℥ iiij. oxymelitis ſimpl. ℥ iij. vini albi non potentis q.ſ.Miſc.& fiat emplaſtrum. Poſſunt interdum miſceri pulu. beton. aut ſtoech.aut parum ſpicæ, præſertim, ſi caput admodum debile eſt, & frigidum, ad calorem videlicet cerebri fouendum.

Capvt XIX.

De vulnere duræ meningis.

Si vulnus tam altè penetret, vt dura etiã membrana vulneretur; præmiſſa vniuerſali cura, quæ reſpicit ſanguinis profuſionem & inflammationem, oportet videre, quæ parti affectæ ſint imponenda. Hoc ergo vulnus peculiare habet, quod dolor vehemens *Indicationes.*

hemens vrget: vnde prima indicatio eſt, leniendi dolorem. Deinde quia in hoc vulnere ſimul & cutis, & cranium eſt læſum, vt pugnandum ſit contra materiam deſcẽdentem; os, niſi pateat, perforandum eſt. Tertiò, vulnus duræ matris, aut glutinandum, aut carne implendum.

Dolorem lenientia: & concoquẽtia.

Primum autem leniendus eſt dolor, ne facta attractione, oriatur inflammatio, vel conuulſio. Leniri alias ſolet dolor, vel ablata cauſſa doloris; quod heic fieri nequit, cũ cauſſa doloris ſit vulnus, dolor autem ipſe magis vrgeat: vel ſtupefaciendo; quod & ipſum heic non habet locum, ſic enim & membrana; & totum corpus redderetur inſenſibile: vel denique leniendo, per medicamenta vnctuoſa & olea, quæ heic locũ habent, idque maxime cum ſimul illa olea aduerſus materiam deſcendentem pugnare poſſint. Infundimus ergo oleũ roſ. tepidum ſupra membranam. Vel columbæ ſub alis venam ſecamus, & ſanguinẽ illum calidum inſtillamus: vel ſanguinem palumbi, aut turturis, propter dolorem, & ad cõcoctionem. Si dolor non admodum vrgeat, magis reſpicere debemus ad materiam deſcendentem: ideoq; magis concoquentia adhibebimus, vt reſinam abiegnam, oleũ maſti-

maſtichinũ, oleum hyperici. His vtendum donec vel dolor ſit mitigatus, vel pus in vulnere appareat: quibus præſentib. dimittantur olea, ne membranæ fiant hebetes, attollantur, & putreſcant. Et tunc purganda & ſiccanda eſt dura mater, melle roſato, vel ſyr. roſ. aut ſupra poſitis.

His peractis, accedendum ad curandum vulnus duræ matris, quod vnionem poſtulat. At, licet pia mater propter mollitiem glutinari poſſit: dura tamen, quia dura, neruoſa, & tenuis eſt, glutinari nequit; maximè quia ad vnionem neceſſarium eſt, vt labia ad mutuum contactum adducantur, quod fit deligatura, ſutura & fibulis, quorum nullũ fieri poteſt, in dura meninge vulnerata. Archigenes c. 1. l. 2. κ.τόπ. ait eã poſſe glutinari: ſed ſi medicamenta ipſius perpendãtur, magis ſunt carnẽ generantia, quã glutinantia: vnde & Galen. ait, vulneratã hanc membranam debere curari per carnis generationem, totum ſcilicet vulnus carne implendo. Infundit autem Archigenes, quod etiam Galenus probat, ſupra duram membranam, ſuccum calaminthæ, deinde inſpergit milii farinam, quæ moderatur calorem calaminthæ: & hæc medicamenta ſunt ſiccantia & deterſoria, ac proinde car- *Sarcotica.*

a nem

nem generant. Deſuper imponendum eſt medicamentum è butyro, oleo roſ. adipe ſuillo vetere; vt tum concoquat, tum carnē generet in labiis vulneris.

CAPVT XX.

De vulnere membranæ tenuis, & ipſius cerebri.

Vulnus piæ meningis, & cerebri. PIA mater omnino tenuis eſt, & prorſus cerebro adhæret, vt vulnerari nequeat, ſine cerebri vulnere. Hæc vulnera fere ſēper ſunt lethalia, interdum tamen æger reſtituitur. Quæ autem de vulnere cutis, cranii & duræ matris dicta ſunt, ea omnia huc transferenda. Solum enim ea, quæ vulneri propoſito peculiaria ſunt, luſtrabimus.

Indicationes. Quantum igitur ad piam matrem, cum hæc plurimis venis ſit referta, fieri non poteſt, vt ipſa vulnus accipiat, quin ſanguinis profuſio ſequatur. Cerebrum autem vulneratum & aeri expoſitum (quod ſæpe experientia probaui) facilè putreſcit, propter frigus externum, quod calorem cerebri exiguum exſtinguit; & propter humiditatē tum deſcendentem, tū in ipſo cerebri corpore, ob debilitatem, collectam: vnde oritur indicatio calefaciendi, & ſiccandi.

De

De ſiſtendo ſanguine, ſupra in generali vulnerum curatione diximus. Et Galenus c. 4. l. 5. meth. medicamentum hoc aliis omnibus anteponit: aloes vna pars, duæque thuris, exquiſite pulueriſentur, ouique ſubacta albumine, pilis leporinis excipiantur, & imponantur. De iis quæ carnem generant ſupra duram & piam matrem, dictum quoque ſupra eſt. *Sanguinem inhibentia, & carnem generantia.*

Cerebri vulnus quod attinet; calore opus eſt & ſiccitate. Dum ergo vulnus ſoluitur, aut medicamenta mutantur, calefieri debent lateres vel tegulæ, & capiti vulnerato in debita diſtantia apponendæ, vt aer ambiens calefiat. Prodeſt etiam totum cubiculum calefacere. *Aer calidus, dum vulnus ſoluitur.*

De medicamentis topicis, ſic ſtatuo. Quidam oleo roſato vtuntur: alii linteolis vino imbutis. Ego verò experientia didici, in cerebri vulneribus ab omnibus oleoſis & pinguibus eſſe abſtinendum: quia cerebrum, corpus molliſſimum, facile ab iis putredinem acquirit, etiamſi facultate ſint ſicca. Aquã vitæ probo. Et nuper in magno cerebri vulnere, feliciſſimo ſucceſſu, hoc ſum vſus: ℞ farinæ milii ℥ ß. olei Hiſpani ℥ j. (de quo ſupra cap. 7. in tractatu de vulneribus carnis) mithridatii ʒ vj. balſami nigri, *Topica ſiccantia: non multum oleoſa.*

quod è Portugallia affertur; nõ lutei, quod affertur ex Ægypto & Cayro, ℥iij. aquæ vitæ ℥v. olei de chalcantho ℥j ß. Miſc. Hæc ingredientia valde ſiccant, & putredini reſiſtunt: quædam eorum immodice calefaciunt, ſed ab aliis frigidis temperantur, nam milii farina in exceſſu tertio frigida eſt & ſicca. Suprà ponatur tale emplaſtrũ: ℞ farinæ hordei ℥ viij. pulueris chamæmeli ℥ iiij. pulu. ſpicæ & ſchoenanthi, ana ℥iij. pulu. beton. & ſtoechad. ana ℥ ß. ol. maſtichini ℔ ß. ol. roſati completi ℥ iij. oxymelitis ſimplicis ℥ v. vini albi mediocriter potentis, quantum ad emplaſtrum effingendum ſatis eſt.

CAPVT XXI.

De Thoracis vulneribus: & primum de eorum differentiis, ſignis, prognoſticis.

Thoracis deſcriptio. PER Thoracem, ſeu medium ventrem, intelligimus totum illud ſpatium coſtis circumſeptum: quod conſtat cute, pinguedine, membrana carnoſa, muſculis intercoſtalibus, coſtis, pleura membrana: ante, os eſt pectoris; poſt, dorſi ſpina: in cauitatis medio componitur, pericardio concluſum:

ſum: vtrimq; pulmones adiacent: & infra ponitur diaphragma: adeſt etiam vena caua, aorta arteria, & gula.

Porro thoracis vulnus aut eſt Penetrans quod pleuram perforat: aut Non penetrans eſt, quod eam minimè pertundit. Rurſus, penetrans vulnus, aut eſt Cum læſione partium internarum, aut Sine ea. Cum læſione multiplex eſſe poteſt: nimirum vulnus cordis, pulmonum, pericardii, diaphragmatis, gulæ, arteriæ magnæ, &c. *Differentia vulnerum thoracis.*

Notis verò propriis dictæ modò differentiæ accurate ſunt ſecernendæ. Si ergo penetrat vulnus, immiſſi ſtyli aut candelæ multa portio ingreditur. Præterea anhelitus, ſiue aer exit, qui candelam, vel flocculum bombacis, aut lanæ, foramini appoſitum, mouere cõſpicitur: & hoc maxime certum eſt ſignum, ſi aer egrediatur cum ſtrepitu, & ſono quodam rauco. Interdum tamen ſi vulnus eſt prope os pectoris, etiam aer exire poteſt, & multa ſtyli portio ingredi; propter inſignem cauitatem, quam faciunt membranæ interſepientes ad ſternum: diſtinctam & ſeparatam à cauitate thoracis. Num autem in penetrante vulnere lædantur partes in- *Signa.*

ternæ, cor, pulmones, diaphragma, gula, medulla ſpinalis; petatur è Celſo, c. 26. l. 5.

Prognoſtica. Vulnera in thoracis parte poſteriore, magis ſunt periculoſa, quam in priore; quia plures ibi, maioresq́; aſſunt nerui & tendines: periculoſiora redduntur, ſi dorſi medulla vulneretur, ob ſęua ſymptomata, quę ſequuntur, è ſympatheia cerebri. Omne etiā vulnus thoracis periculoſum eſt; propter materiam quæ in cauitatem thoracis deſcendit. Si cor vulneretur, deſperata eſt res: ſicut etiam, ſi diaphragma in parte neruoſa: item ſi pulmo magno vulnere ſit confoſſus, aut pericardii tunica.

CAPVT XXII.

De vulnere thoracis penetrante: ſine læſione membrorum internorum.

Euacuatio materiæ in thorace [illegible]. VVlnus thoracis non penetrans, curatur vt vulnus ſimplex. In penetrante autem præmiſſa corporis totius procuratione, potiſſimum in id incumbendum, vt euacuetur colluuies, cruor, & humiditas, quæ in thoracem è labiis vulneris deſcendit; ne putreſcens mortem inferat. Euacuatur autem per tres vias: per vulneris orificium,

ficium,per os,ſcilicet tuſſiendo, & per vrinæ viam.

Quantum ſpectat ad vrinæ viam, etiam Galen. l.5.de loc.aff. obſeruauit, ea quæ in thorace cõtinentur, per vrinam interdum euacuari: quod & ego ſæpe vidi in pleuritide & peripneumonia. Putauit autem Galenus, materiam primò tranſſumi in propagines venæ azygos dictæ; hinc in cauam venam ad dextrum cordis ventriculum; & è caua vena deorſum tranſeundo iecur, peruenire ad emulgẽtes. Nobis autem alia via innotuit, cuius primus fuit inuentor, Nicolaus Nouocomenſis, Venetorum annis ſuperioribus medicus clariſſimus: à vena enim ſine pari, prope diaphragma, porrigitur ductus recta per ſpinam, ad emulgentes. Fidem autem huic vacuationi, & hæc hiſtoria facere poteſt: Quidam meus amicus aliquãdo in thorace vulnerabatur: vulnus tamen non reperiebatur penetrans à medicis, quia ob foraminis anguſtiam, nõ multa ſtyli portio immittebatur; caro etiam occupauerat foramen, vt ſpiritus ſeu anhelitus non egrederetur: Ex accidentibus tamen ſuperuenientibus penetrans eſſe vulnus poſt cognitum eſt (ſuper diaphragma enim ſentitur pondus: exſpuitur

1. Per vrinæ vacuatio.

Hiſtoria.

ſanguis, cum tuſſi, inualeſcit febris, accidunt vigiliæ, deiicitur appetitus, anguſtatur anhelitus, & aliquãdo liuor apparet extra coſtas, vbi continetur materia.) Et propterea medici cum è foramine pene occluſo, nihil poſſent euacuare, volebant thoracem aperire inter ſextam & ſeptimã coſtam. Cum autem poſtridie id eſſent facturi, interea accidit, vt æger cyathũ cruoris plenum mingeret, è quo à dolore, febre,

Diuretica. & omnibus ſymptomatis leuatus eſt. Proinde diureticis hoc in caſu opus eſt, & quidem vehementibus, niſi febris prohibeat: hac enim præſente, dabimus decocta & ſyrupos capillorum Veneris, polytrichi, rad. petroſelini, betonicæ. Si nulla, vel exigua aſſit febris, dabitur decoctum apii, radic. feniculi. Hoc etiam in victu obſeruandum: vt, ſicut in omni vulnere, ad inflammationem arcendum, datur ptiſana hordeacea; ita heic in omni cibo, & potiſſimum in ptiſana, miſceatur lac ſeminũ melonum, itemque ſemina cucurbitæ, & reliqua frigida maiora. Cucurbitæ etiam fructus dabuntur in ferculis, ſi aſſint. Potus, ſit aqua hordei, in qua radix fenic. aut petroſ. fuerit incocta.

2. Per os, ſa- [illegible] Secundò, materia in thorace contenta etiam

etiam per os excernitur, c.8.l.5.meth.vnde conuenit poſca diluta tepida; acetũ n. mirifice ſanguinem cõcretum diſcutit, & diſſoluit; at acrimoniam eius multa aqua Galenus obtundit. Ego manè ſoleo exhibere aliquod decoctum, ſiue ſyrupum, qui refrigeret, & potiſſimum vrinam adaugeat: ſequenti die, exhibeo poſcam dilutam tepidam. Notandum autem, ſi ægri difficulter tuſſiant: vt lambenda dentur, quæ facilem reddunt tuſſim, ſyrupus de farfara, de glycyrrhiza, cum oxymelite, aut ſyrupo acetoſo.

Tertiò, materia per vulneris foramen educitur. Quidam tamen volunt, nõ eſſe aperta foramina relinquenda, ſed glutinanda; ne calor vitalis exſpiret, & aer frigidus ac corrumpens ingrediatur. Mihi tamen probatur, vt apertum teneatur vulnus: nec enim tam facile materia per vrinam, & os vacuari poteſt, quemadmodum per foramẽ vulneris, è quo ſtatim via expeditiſſima fit totius materiæ euacuatio: ſi enim per vrinas vacuatur, materia primum penetrat in ſubſtantiam pleuræ, deinde in azygõ venam poſt in emulgentes, renes, vreteres, veſicam: ſi per tuſſim, materia primo fertur in pleuram, poſt pulmonum trãſit ſub- *3. Per foramen vulneris vacuatio*

 ſtan-

ſtantiam, tum in arteriam migrat aſperam, indeq; ad os aſcendens exſpuitur. Ad contrariam autem rationem reſpõdendũ; vulnus non diu apertum eſſe tenendum; & aerem calefaciendum, aut carbonib. aut tegulis calidis, dũ medicatio adminiſtratur.

Cur adeo ſit periculoſum, materiam in thoracem deſcendere.

Quæritur autem, cur adeo periculoſum ſit, in vulneribus thoracis, materiam in cauitatem deſcendere; cum in abdominis vulneribus materia deſcendens, nullum aut modicum faceſſat negotium? Cauſa ergo eſt, quoniam materia in thoracis cauitatem deſcendẽs, facilè inflammatur, perpetuo enim à thoracis motu mouetur, & cõſiſtit prope partes calidiſſimas: præterea, quoniam partes in thorace contentæ maximum habent vſum, & indigent libero ſpatio, vt facile inflari & ſubſidere queant, ad cordis calorem refrigerandum & cuſtodiendum: tertio, quia concluſę ſunt omnes viæ, per quas materia à natura foras trahi facile poſſet. Contra in abdominis vulneribus, materia deſcendit in cauitatem illam, quæ oſſe pubis, coxendicis, & oſſe ſacro concluditur, vbi adeſt inteſtinum rectum, ad quam cauitatem, tanquam ad ſentinam, natura ſolet etiam totius corporis excrementa detrudere, vt per inteſtinum,

num,per anum, aut etiã per inguina quandoq; vacuentur: & huiuſmodi materia inflammari non poteſt,quia locus non eſt calidus: partes denique circumſtantes non habent magnum vſum,ſed à natura excipiendis excrementis dicatæ ſunt. His ergo de cauſſis in vulneribus thoracis foramen apertum eſt ſeruandum: in abdomine occludendum.

Quomodo foramen apertũ ſit tenendũ, & ſu penſculi, & tubuli.

Seruatur autem apertum, beneficio turundarũ,in quantitate materiæ non multa; vt ſic non tam facilè vel exſpirare calor,vel aer frigidus ingredi queat. At ſi multa materię copia intus continetur,periculum eſt ne ſuo contactu partibus internis officiat; quando longũ tempus,verbi gratia,vna dies, inter vnam & alteram medicationem, ſeu inſpectionem interponitur: propterea opus habemus aliquo inſtrumento, quod & apertum ſeruet foramẽ,& continuo etiã materiæ exitum præbeat; vt eſt cannula plumbea, vel argentea, aut confecta è linteo, cera alba oblinito, & in cannulæ formam redacto. Semper autem tum turundæ, tum cannulæ filum annecti debet ſatis longum: periculum enim eſt, ne turunda, ob perpetuum thoracis motum, & ob attractionem, quæ fit vacui vi in diaſtole, ingre-

grediatur in thoracem, mortiſq; fiat cauſa: vt factum aliquando meminimus.

Quibus medicamentis turunda inſici debeat. Turunda autem ſeu cannula oblinenda eſt aliquo medicamẽto; in principio, quod pus moueat, & materiam ex alto trahat; in progreſſu, quod carnem generet, & ſimiliter materiam ex alto trahat. Accommodatiſſimum ergo erit hoc, quod ℞ olei communis, ſeui arietini an. ℥jß. picis naualis ℥ß. picis Græcæ ʒ iij. (ſi ſit æſtas: ſi hyems ℥j.) maſtiches, thuris, galbani, ammoniaci, opopanacis, ſerapini, ceræ ana ℥ß. Teruntur terenda, liquantur liquanda ad ignem, & coctis adiiciuntur terebinthinæ ʒ vj. fiat vnguentum; quod partim pus mouet, partim carnem gignit. Si paretur forma cerati durioris, poteſt extra admoueri, vt attrahat materiam è profundo. Ad carnem gignendum, vtimur quoque vnguento de betonica, in turundis: extra autem apponimus emplaſtrum ſacrum, quod attrahit. Si in principio inflammationem formidamus; ſacri emplaſtri vice vti poterimus cerato è betonica.

Si materia difficulter exeat. Si materia in thorace contenta eſt tenuis, facilè exit, præcipue ſi æger tuſſiat aut conſtringat thoracem. Si vero anguſtum ſit foramen, & materia craſſior atque copioſior; diffi-

difficulter exit: proinde thoracem eluimꝰ, immittendo per vulneris foramẽ mulſam: (ceu clyſmum, c.8.l.5.meth.) ęgroq; præcipiendo, vt, ſi poteſt, de latere in latus reuoluatur, & vel tuſſi, vel aſtrictione thoracis, materiam expellere nitatur, reuoluendo ſe potiſſimum in vulnus, ita vt materia poſſit ſuopte pondere ad foramen peruenire. Si materia ſit admodum craſſa, vtimur iis, quę habent maiorem vim detergendi, attenuandi & incidendi: vnde infundimus vinum album, cum melle; & interdum in vino decoquimus myrrham, thus, farinam lupinorum, hyſſopum, betonicam. Si admodum difficulter materia extrahatur. Galenus vtitur inſtrumentis πυέλκοις, ad formam ſyringis, quæ extrahunt materias contentas vi vacui.

Vbi autem materiæ minui incipiunt, ſenſim turundam minuimus, & carnẽ gignere ſtudemus, vt foramen claudamus: ſi enim vulnus fiat inueteratum, euadit fiſtuloſum, & nõ amplius, aut difficulter glutinari poteſt. Hinc quidam in thorace vulnerati, quibus quotidie materia in cauitatem deſcendit, per totam viam coacti ſunt geſtare cannulam argenteam in vulneris foramine. *Foramen quando occludendum.*

Cap.

CAPVT XXIII.

De vulnere Pulmonis, & Diaphragmatis.

Quarũ partium thoracis vulnera lethalia.

DIcemus pauca de curatione vulnerum penetrantium, cum læſione partium internarum. Si ergo vulneretur cor, aut pericardium, aut diaphragmatis pars neruoſa, aut ſi pulmo magno vulnere ſit confoſſus: lethalia ſunt vulnera; de quibus nihil agemus.

Indicationes in vulnere Pulmonis.

Si autem pulmonis vulnus paruum ſit, & diaphragma in parte carnoſa vulneretur; curari poſſunt hæc vulnera: de quib. in præſentia tractabimus. In pulmonis ergo vulnere, hi ſunt curationis ſcopi: Quatenus pulmo vulneratus eſt, oportet & ſanguinis profuſionẽ ſiſtere (cũ pulmo vaſis inſignibus ſit refertus) & inflammationem arcere; (cui pulmo maxime eſt obnoxius, ob calorem, & vitalis ſanguinis abundantiam) & vulnus glutinare, quod tamen ob perpetuum motum, non niſi difficulter fieri poteſt. Quatenus vulnus penetrat, oportet vacuare cruorem, in cauitatem deſcendentem. Totius etiam corporis maxima eſt cura habenda.

Mit-

Mittimus ſanguinem, & venæ ſectionem *Curatio* ſæpius iteramus. Prodeſt hæmorrhoidum prouocatio, ad arcendum inflāmationem pulmonum, l. 3. de hum. De reliquis generalib. præſidiis, in communi doctrina vulnerum. Topica quod attinet, vno medica- *Topica.* mento omnibus ſcopis ſatisfacere poſſumus, quod erit aſtringens & emplaſticum: hoc n. ſiſtet ſanguinē, arcebit phlegmonē, & glutinabit. Sumimus igitur thus, maſtichem, bolum Arm. ſang. dracon. ana part. æq. ac puluériſata in vulnus immittimus; ſeu per cannulam pulueres inſufflamus; aut infundimus cum vino nigro auſtero, aut cum decocto plantaginis, roſ. rubi, prout indicatio ſe offert. Si enim præpollet indicatio refrenandi ſanguinem: miſcemus vino nigro auſtero prædictos pulueres, ita tamen vt prius in eo incoquamus cortices granatorum. Si magis poteſt indicatio arcendæ inflammationis: vtendum potius eſt aqua, in qua plantago, rubus, equiſetum, &c fuerint decocta. Si nihil horum timetur, ſed vulnus habet ſorditiē: mulſam cum prædictis pulueribus. infundere oportet. Ad glutinandum conferunt alchimilla, fragaria, caryophyllata, tormentilla, peruinca, pimpinella, piloſella,

virga

virga aurea, radix ſymphyti maioris, radix rubiæ, ſanicula, biſtorta auricula vrſi, amaranthi purpurei flos, & pulmonaria. Orificium retineatur apertum, per turundam, aut cannulam: ſicuti prius dictum eſt. Eædem ſunt indicationes, eademque medicamenta, ſi diaphragma in parte carnoſa ſit vulneratum. Et tantum de vulneribus thoracis.

CAPVT XXIV.

De Abdominis vulneribus: & primum de eorum differentiis, ſignis, & prognoſticis.

Abdominis deſcriptio. CApitis & thoracis vulnera hucuſque proſecuti ſumus. Imus reſtat venter, quem Abdomen vocare conſueuimus. Et ne nominis ambiguitas errandi ſit occaſio, per abdomen intelligi volumus totum illud ſpatium, quod à coſtis ſpuriis, lumbis, & oſſibus ilium comprehenditur: conſtans cute, pinguedine, membrana carnoſa, octo muſculis: quibus partibus peritonæũ ſubiacet, quod incluſa tenet nutritionis potiſſimum viſcera, nimirum hepar, lienem, vẽtriculum, inteſtina, renes, veſicam, vaſa ſeminaria, vreteres.

Hinc

Hinc varia abdominis exſiſtunt vulneta. Aut enim ſunt Nõ penetrantia, cum vulnerãtur partes ſuperpoſitæ, cutis, pinguedo, membrana carnoſa, & ſubiecti muſculi, intacto peritonæo: aut ſunt Penetrantia, vbi peritonæum quoq; vulneratur: & hæc rurſus ſunt vel Cum exitu alicuius partis, vel Sine exitu: item penetrant aut Cum læſione partium internarum, aut ſine læſione. Vulnus penetrans cum exitu, duplex eſt: per vulnus enim exeunt aut inteſtina, aut omentum. Vulnus penetrans cum læſione partium internarum, tot habet differentias, quot partes ſunt in abdomine cõtentæ: vnde alia vulnera ſunt cum læſione iecoris, vel lienis, ventriculi, inteſtinorum, veſicæ, renum, &c. *Differentiâ vulnerum abdominis.*

Penetrans vulnus à non penetrante dignoſcitur ex immiſſione ſtyli, ſeu candelæ. Si enim multa portio ingreditur, ſignũ eſt, penetrare. Vbi tamen aduertendum ne decipiamur: nam in foramine obliquo, retorto, aut à ſuperiacentibus corporib. occluſo, ſæpe minima portio ingreditur licet vulnus penetret. Contra, ſæpe multa ſtyli portio obliq; inter muſculos ingreditur, etiamſi vulnus non ſit penetrans. Aliud ſignum eſt: ſi vinum intra orificium vulneris *Signa diagnoſtica.*

immittatur; in penetrante, ingredietur in cauitatem; in non penetrante, retro egredietur per vulnus. Certius penetrantis vulneris ſignum eſt, ſi inteſtinum, aut omentum exeat. Quin imo ſi vulneris magnitudo conferatur cum inſtrumento vulnerante; coniici poteſt, num vulnus penetret. Si penetret vulnus, inquirendum, num pars etiam aliqua interna ſit læſa: quod petendum è Celſo, c. 26. l. 5. inſignis vulnerati iecoris, lienis, ventriculi, inteſtinorum, veſicæ. Maximi autem facienda ſunt ſigna, deſumta tum à ſitu, tum ab exeuntibus: exitus enim ſanguinis & locus dexter, ſignificat vulnus iecoris: exitus ſanguinis atrioris, & locus ſiniſter, lienis indicat vulnus: locus dexter & exitus bilis, ſignificat veſicam eſſe vulneratam.

Prognoſtica. Vulnus non penetrans, periculo vacat, niſi admodum ſit magnum: periculoſius tamen eſt, quod in media eſt abdominis parte, quam quod eſt in lateribus, pars enim media magis eſt neruoſa, & difficilius conſuitur: præterea etiam inteſtina facile ad mediam partem faciunt impetum, & ſic glutinationem impediunt. Vulnus penetrans, licet non lædantur partes internæ, periculoſum tamen eſt, quia magnum & altum.

altum. Cum autem lęduntur partes internæ, vulnera maxima è parte ſunt lethalia: ſeruari enim nequit, ait Celſus, cui baſis cerebri, cui cor, cui ſtomachus, cui iecoris portæ, cui ſpinæ medulla percuſſa eſt, cuique medius pulmo, aut ieiunum, aut tenuius inteſtinum, aut ventriculus, aut renes, aut veſica vulnerata ſunt. Galenus vulnera ventriculi in fundo, ſi magna non ſint, bene curari poſſe ait; quia medicamenta facile ad fundum deſcendunt, vt permanent: contra accidit in ventriculi orificio. Ieiuni vulnus incurabile ait; primo propter multitudinem vaſorum; ſecundo quia tunica eius eſt prætenuis & neruoſa; tertio, quia bilem ſinceram recipit; poſtremo, quia iecori eſt omnium maxime vicinum. Et ſic vulneratos obſeruaui habere pulſus admodum exiles & frequentiſſimos, morique primo, aut altero die: vnde ſi tales videritis pulſus, ſemper dubitate de tenuibus inteſtinis vulneratis.

Caput XXV.

De vulnere abdominis penetrante, cum exitu inteſtini, aut omenti.

Vulnus abdominis non penetrans, curatur quẽadmodum vulnus in carne. *Indicationes.*

 Pene-

Penetrans autem cum exitu inteſtini, aut omenti; quatuor indicat: cap. 4. li. 6. meth. Primum, vt inteſtina ſuum in locum recōdantur: ſecundò, vt vulnus conſuatur: tertio, vt medicamentum apponatur: quarto, vt proſpiciamus, ne qua præſtantior pars ſimul afficiatur. Suppoſita ergo totius corporis procuratione, per venæ ſectionem, medicamenta, diætam: ad propoſitos ſcopos deueniendum.

1. *Inteſtinum prolapſum, & reponendum.* Quoad primū ſcopum, ſi mediocre fuerit vulnus, & recens exciderit inteſtinum; manibus & digitis impellendo, eſt recondendum. Si foramen ſit anguſtum, & inteſtinum ob longam extra ventrem morā à frigidiore aeris contactu flatibus repleatur, & turgidum reddatur, vt non amplius intro condi manibus queat: tūc vel vulnus ampliandum, vel flatus diſcutiendi. Prius autem tentanda eſt flatuum diſcuſſio, per calefacientia, cum à frigore ſint procreati. Foueantur igitur inteſtina ſpongia molli, ex aqua calente expreſſa; vel è vino nigro auſtero calido, quod melius ob caliditatem natiuam diſcutit flatus, & roborat inteſtina: quidam vinum alterant ſchoenantho, chamæmelo, ſpica, cypero; vel in horum defectu calamintha, origano, pulegio, dicta-

dictamno, quæ valenter flatus diſcutiunt; vt & ſemina aniſi, fœniculi, ammeos, cocta in vino nigro, vel albo; aut etiam ex aqua, in quibus expreſſa ſpongia aut lana inteſtinum diutius fouendum. Alii ſumunt catulum, aut magnum pullum, quæ viua diſſecant, & inteſtinis admouent, vt flatus diſcutiantur. Rhaſes ſubinde pulmones animalium calidos imponit. Flatibus diſſipatis, inteſtina digitis intromittenda: Rhaſes ægrum manibus pedibuſque apprehenſum eleuat, & concutit, vt inteſtina ingrediantur. Si hic modus non procedat; tunc vulnus eſt ampliandum ſyringotomo (quod inſtrumentum vulgo Falcetta dicitur) & poſt intromittenda inteſtina.

Si omentum extra labatur, & quidem ſi diutius exſtiterit ſub aere frigidiore, ita vt vel multum refrigeratum fuerit, vel etiam nigrum aut viride redditum; iuxta aph. 58. ſect. 6, tunc ligabitur ea parte, quæ calidæ parti eſt proxima, portioq; corrupta amputabitur. Ligatur autem omentum, ne ipſius vaſa aperta, ſanguinem intra abdominis cauitatem ſpargant. Quidam ligatum etiam ferro adurunt: quod tamen ſuperfluum arbitror. Filum extra ventrem *Omenti prolapſio.*

longum relinquetur, vt omentum per vulnus retrahi queat. Quod ſi non ita refrigeratum ſit omentum; reſtituere poſſumus ſine vinculo: reſtituta enim natura ipſa vnire ſolet.

2. *Vt conſuendũ vulnus.*

Alter ſcopus eſt, vulnus conſuere, ne inteſtina ruſus extra prorumpant. Collocetur igitur æger primum in loco lucido, vt qui conſuit, vulnus videat; & decumbat in partem vulneri oppoſitam, ſeu auerſam, vt eo minus impetum ad foramen faciant inteſtina. Miniſter manibus apprehendat vulneris labia, & medico tantam vulneris partem porrigat, quanta ad conſuendum eſt neceſſaria. Poſtea vulnus cõſuatur. Species autem ſuturarum abdominis tres adminiſtrari poſſunt. In prima ſutura, conſuitur peritonæum, cũ abdomine, ſeu muſculis, & viciſſim muſculi, cum peritonæo: acus enim filum trahens infigitur ab externis introrſum per cutim & ſubiectos muſculos, ad peritonæum vſque; poſtea intacto peritonæo illius partis, per alterius partis peritonæum, atq; etiam per muſculos, ab internis extra acus eſt infigenda: hinc interiecto ſpatio digiti tranſuerſi, per abdomen eiuſdem partis, ab externis introrſum, intacto peritonæo, acus infigenda eſt; poſt-

Gaſtroraphia ſpecies, cap 4. lib. 6. meth.

poſtea per peritonæum & abdomen alterius labii, ab internis extra ac⁹ eſt tranſigẽda: & ita deinceps pergendum, modo perforando, modo prætereundo peritonæum, donec vniuerſa facta ſit ſutura. Sic Galen. At Albucaſis vult, vt in hac ſutura ſemper infigatur acus ex eodem latere: quod fieri non poteſt, niſi reuoluatur filũ ſupra labia. Alii vero labiis quatuor perforatis, ligãt, & efficiunt punctũ, poſtea amputãt, & ſic efficiunt vinculum, q̃ fibula vocatur: tot autem vincula iniiciũt, quot ſunt neceſſaria. Omnes hi modi, boni ſunt. In altera ſuturę ſpecie, conſuitur peritonæum cum peritonæo, & abdomen cum abdomine, id eſt, muſculi cum muſculis: traiicitur enim acus per abdomen ab externis introrſum, donec perueniatur ad peritonæum; deinde acu reuocata, per vtrãq; peritonæi partem ab externis introrſum acus eſt tranſigenda: tũ ab internis extra per abdomen: & ſic pergendũ, donec vniuerſum vulnus conſutũ fuerit. Tertia ſutura illa eſt, quæ communiter ſolet in vulneribus vſurpari, quam in carnis vulnere propoſuimus: trãſigitur enim acus per quatuor labia ſimul, id eſt, per duo latera abdominis, & duo peritonæi, & tot efficiuntur ſuturæ, quot ſunt

Quinam optimus ſuendi modus.

neceſſariæ. Ex his tribus ſuturis, Galenus magis probat primum modum, quam ſecundum, & ſecundum magis, quam tertium: peritonæum enim quia membranoſum eſt, & tenue, difficulter cum peritonęo vnitur; vnde ſemper in parte læſa tumor apparet, qui fit ab inteſtinis extra peritonęum exeuntibus, & ſub cute tumorem laxum, & magnum efficientibus, quem perpetuo deferunt patientes; vt etiam Rhaſes annotauit 14. Continent. At peritonæum cum muſculis carnoſis facilius vnitur. Albucaſis præter hos ſuendi modos, duos alios affert, cap. 87. l. 2. In priore modo, acu perforantur quatuor vulneris labia; deinde reuoluto filo ſuper labia, rurſus per idem foramen acus tranſigitur, & poſt ambo fili capita conſtringuntur, fitque punctum: & ſic deinceps tot fiunt puncta, quot ſunt neceſſaria. In poſteriore modo, acu perforatis quatuor labiis vulneris, rurſus iuſto interpoſito ſpatio, altero etiam latere iterum perforantur quatuor labia vulneris & ex ambabus extremitatibus fit punctum ad latera.

Duæ aliæ ſuturæ Albucaſis.

Vt roboranda ſutura.

Quoniam autem ſuturæ intra paucos dies laxantur, erodentes ipſa labia, & quidem maximę in abdomine, propter inteſtinorum

rum impetum continuum: ad hoc prohibendum, præter ſuturas iam factas ego appono glutinum, cum ſuis anſulis.

Tertius ſcopus eſt, medicamentum apponere. Debent autem medicamenta eſſe glutinatoria: vnde inſpergendi pulueres aſtringẽtes, è ſanguine Draconis, bolo Arm. maſtiche, myrtillis, paribus portionibus. Poſtea ceratum aliquod glutinatorium ſuperponendum: vt in hyeme, emplaſtrum barbarum; aliis vero temporibus, diapalma. Si vulnus ſit in loco, vbi medicamenta non adhærent; vſurpamus aſtringentia, vt folia ſalicis, rubi germina, plantaginem, gallas immat. linteum vſtum, xylum vſtum. Impoſitis medicamentis, Galenus deligat vulnus, faſcia è duplici initio circumducta, vt ſic conſeruatis ſuturis, impulſioni inteſtinorum reſiſtatur. Hæc deligatura, vt ego arbitror, conuenit quidem in vulneribus per longitudinem factis: at in vulneribus tranſuerſis, vel nullus, vel admodum exiguus faſciæ eſt vſus. Propterea nos ad ſuturas conſeruandum, generale & ſtrenuum præſidium propoſuimus, nimirum glutinum. 3. *Medicamẽta glutinãtia.* *Deligatura.*

Quartum ſcopum Galenus proponit, vt in vulneribus penetrantibus proſpiciatur, 4. *Partibus ꝗ proſpiciendum.*

 ne-

dum principibus. ne qua pars nobilis ſimul afficiatur. Heic autem videtur Galenus maxime reſpicere ad cerebrum (quemadmodum etiam facit in vulneribus neruorum) quia plurimæ abdominis partes neruoſæ ſunt; vt ſecundum abdominis partes anteriores muſculi, peritonæum, ventriculus, inteſtina, veſica, tunicæ viſcerum. Et hac de cauſſa Galenus proponit inunctionem, aut fomentum è calido oleo ab axillis vſque ad inguina, cap. 4. l. 6. meth. Credendum tamen eſt, dum Galenus vngit ab axillis ad inguina, id eſt, & totum thoracem, & totum abdomen: eum reſpexiſſe partes & thoracis, & abdominis omnes.

Materia, in abdomen e vulnere deſcendens. Porro cruor & ſanies, è labiis vulneris neceſſario in cauitatem abdominis deſcẽdit, poteſtq́; offendere inteſtina, & omnia alia membra: vnde interdũ tumorem creat, interdum ad hydropem ægrũ deducit. Cognoſcitur autem materiæ deſcenſus, è grauitate, dolore, tenſione & tumore abdominis, item è motu materiæ de loco ad locum, qui ſentitur per impulſionẽ, ſeu cõpreſſionem. Videtur Galenus ad hanc materiã etiam reſpexiſſe, in illa inunctione ad inguina: nec n. Galenus alibi, vel quiſquam alius, huius ſaniei deſcendẽtis mentionem facit.

acit. Non poteſt autē vacuari ſenſibiliter, ū vulnus abdominis nō ſit apertū detinē-ū, ſed vacuanda eſt hæc materia inſenſibi-iter, per ea quæ diſſipant, euocant, & imas bdominis partes rarefaciunt. Hinc Gale-nus inguina fouet lanis, & oleo calente. At i muſculi carnoſi vulnerati ſint, magis ti-metur fluxus cruoris, & propterea non ſuf-ficit oleū commune, ſed opus eſt magis at-tenuantibus, vt oleo rutaceo, anethino, a-mygdal. coſtino, de caſtor. liliorū alb. Em-plaſtrum molliens, diſcutiens, & rarefaci-ens inguinib. apponetur: vt, quod fit è rad. althææ, lil. alb. cucumeris aſinini, cum pul. calaminthæ, aut hyſſopi, & cum oleo a-mygdal. dul. aut anethi, aut etiam pingue-dinibus. Conuenit quoq; ceratum ſanctū, oleo amygd. dulc. remollitum: item dia-chylum cum gummis, emollitum oleo de ſcorpionibus; & ſi reſina pini adiiciatur, maximopere valet ad materias ex alto at-trahendum.

CAPVT XXVI.

De Inteſtinorum vulneribus.

COgnoſcimus vulnerata eſſe inteſtina craſſa, ſi vel ſtercus, vel odor eius exhi-beatur: tenuia, ſi vel chylus exit, vel bilis Signa.

vul-

vulnerato ieiuno ant duodeno. Periculoſiſſima ſunt hæc vulnera: & tenuium fere ſemper lethalia.

Indicationes. In his autem vulneribus, quinque proponuntur ſcopi: primò, labia vulneris adducenda; ſecundo, medicamentum imponendnm: tertio, inteſtinum in ſuum locum recondendum: quarto, prohibendũ, ne feces pertranſeuntes vulneri noceant: quincto, vulnus abdominis penetrans curandum.

1. *Vulneris labra vt adducenda.* Quoad primum ſcopum. Niſi inteſtinũ vulneratum extra abdomen ſit prolapſum, oportet id placide foras trahere; deinde labia adducere, & adducta cõſeruare: Faciebat hoc Albucaſis duobus inſtrumentis, c. 87. & l. 2. Primũ formicis illis, quæ magna habent capita: ſumitur enim formica quæ os apertum habet, & vtrique labio inteſtini applicato, admouetur, vt id apprehendat; quo facto formicæ corpus abſcinditur, & caput inibi relinquitur: ſumuntur autem tot formicæ, quot neceſſariæ ſunt pro labiis coninngendis. Sed hunc modum cheirurgi improbant: quia caput formicæ demortuæ relaxatur, & è confrictione inteſtinorum facile decidit: præterea in hyeme formicæ hæ non reperiuntur, & in eſtate

te non ſemper quærendi tempus ſuppetit. Alter modus eſt, quo labia inteſtini filo vniuntur, ſecundum modum ſuturæ tertiæ abdominis; acus enim pertranſit labium vtrumque, & filum ſupra labia reuoluitur, eo modo, quo ſuuntur pelles. In conſuendo autem inteſtino, quidam vtuntur fibra ex inteſtino alicuius animalis extracta, vel ſola, vel obuoluta cum filo è lino, idq; faciunt (vt arbitror) ne fili durities labium vulneris offendat: at hoc mihi nõ probatur, quia neceſſario fibra illa putreſcit. Ego igitur filum eligo, potius è lino, quam ſericum (quod ob tenuitatem vel tincturam magis erodit) quod ſit molliſſimum, & cera oblinitum. Sunt nonnulli inepti, qui, antequã conſuatur inteſtinum, cannulã immittũt, vel è ſambuco, vel portione aſperæ arteriæ alicuius animalis, vel ex alio inteſtini fruſtulo; ne ſuturæ ciborum tranſitu dilacerentur: his putrefactis, æger interficitur: ideoque peſſimum hoc conſilium fugiendum. *Error quorundam.*

Alter ſcopus eſt, vt imponantur medicamenta. Vulnus ergo abluendum eſt vino nigro auſtero, calido, & linteo molli calidoque ſiccandum: poſt medicamentum glutinatorium imponẽdum, vt puluis maſtiches, *2. Glutinãtia.*

ſtiches, boli Arm. ſang. drac. barbula hirci, cortex granatorum.

3. *Reponenda inteſtina vt ſint.* Tertiò recondenda ſunt inteſtina: & ſutura in abdomine facienda, vt ſupra docuimus. Nonnulli vulnus abdominis apertum tenent, vt medicamentum quotidie ſupra vulnus inteſtini ſpargere queant. At magis probo, vt conſuatur vulnus; ſicuti etiam Galenus facit: ratio eſt: Si enim vulnus ſit apertũ aer exterior frigidus torſiones doloreſque excitat, tum è ſe, propter frigus, tum ob flatus, qui ratione frigoris generari poſſunt: vnde periculum eſt, ne à flatibus ſuturæ inteſtini diſrumpantur. Præterea medicamenta non poſſunt inſpergi ſupra vulnus: quia inteſtina in abdomine multis de cauſis loco mouentur, vt à flatibus, à chylo, &c. Concluſus autem calor natiuus, neq; exſpirans, citius inteſtina ſanat, ſi modo æger ſanari poteſt.

4. *Intra corpus quæ exhibenda.* Quartò prohibendũ eſt, ne feces per inteſtina tranſeũtes, loco vulnerato noceant dum vel detẽtæ, vel induratæ, ſuturam cõprimunt. Occurrendum autem eſt tum victus ratione actu humida; tum maxime immiſſis clyſteribus, qui feces emolliant & educant, præterea vulneris glutinationem adiuuent, id eſt, qui habeant vim abluendi, aſtrin-

ſtringendi, & glutinandi. Auicennas im-
mittit per clyſterem vinum auſterum, vel
ſolum, vel cum puluere ſang. dracon. gum-
mi Arab. tragacanth. maſtiches: pro glu-
tinando & roborando. Feces molliun-
tur iure confecto è pedibus vitulorum &
caſtratorum, cum pulueribus propoſitis.
Glutinatio etiam iuuari poteſt iis quæ per
os ſumuntur, vt eſt decoctum caudæ equi-
næ, piloſellæ: ſaccharum roſ. cũ bolo Arm.
conſerua cydoniorum, aut ſimplex, aut
cum puluere roſ. aut cortic. granatorum,
&c.

CAPVT XXVII.

De Ventriculi vulnere.

VVlnus hoc conſiſtit, vel in fundo ven-triculi, vel circa os: & vel penetrat in cauitatẽ (cuius ſigna ſunt, exitus chyli per foramen, vomitus ſanguinis & cibi, ἀνορεξία, ſudor, & interdum ſpaſmus) vel non pene-trat. Circa os inflictum, lethale eſt: ſicut & penetrans. Non tamen deſerendus æger, quia multa præter medici opinionem eue-niunt. *Differentiæ.*

Bibat æger vinum de cydoniis, aquam plantagin. vinum granatorum; decoctum caudæ equinæ, & piloſellæ. Dentur thus & maſti- *Interna medicamenta.*

maſtiche, cum ſacch. roſato, aut conſerua cydon. Parciſſime comedat, ne vomendo impediatur glutinatio: vacuo etiam exſiſtente ventriculo & corrugato, facilius vniri vulnus poteſt. Leniſſimus etiam erit cibus, aut aqua carnis, confecta cum cauda equina, & piloſella. In hoc caſu, præcipuè cum vomunt, probantur clyſmi nutrientes, è contuſo carnis, ex ouis ruptis, & cum iure pingui conquaſſatis.

Externa. Extra, roborandus eſt ventriculus, oleo de abſinthio, de cydon. myrtino, roſaceo. Turunda immittenda eſt in foramen vulneris externi, non ventriculi; ita tamen, vt peruenire poſſit ad vulnus ventriculi: eſtq; inficienda turunda oleo hyperici, & terebinth. & oui vitello: lenit enim dolorem, emplaſticum eſt, & pus mouet.

CAPVT XXVIII.

De hepatis, lienis, & renum vulneribus.

Quid medicus in his præſtare queat. HÆc omnia lethalia ſunt: æger tamen non deſerendus. Factis ergo iis, quę ad totius corporis procurationem pertinent, vulnus abdominis cõſuendum: glutinatio naturæ committenda, ita tamen, vt æger ſumat

ſumat decoctum thuris & maſtiches, cum vino, aut etiam cum aqua. Sanguis, qui in cauitatem abdominis erūpit, à natura diſſoluitur ipſa, ſi ſanari debet æger: aut abſceſſus quidam ad inguina excitatur; quo in pus verſo, ſanguis vacuatur; ita vt nullam huius ſanguinis rationem eſſe habendam Albucaſis exiſtimet. Hæc igitur de Vulneribus dicta ſufficiant.

Libri ſecundi de Vulneribus finis.

maſtiche, cum ſacch. roſato, aut conſerua cydon. Parciſſime comedat, ne vomendo impediatur glutinatio: vacuo etiam exſiſtente ventriculo & corrugato, facilius vniri vulnus poteſt. Leniſſimus etiam erit cibus, aut aqua carnis, confecta cum cauda equina, & piloſella. In hoc caſu, præcipuè cum vomunt, probantur clyſmi nutrientes, è contuſo carnis, ex ouis ruptis, & cum iure pingui conquaſſatis.

Externa. Extra, roborandus eſt ventriculus, oleo de abſinthio, de cydon. myrtino, roſaceo. Turunda immittenda eſt in foramen vulneris externi, non ventriculi; ita tamen, vt peruenire poſſit ad vulnus ventriculi: eſtq; inficienda turunda oleo hyperici, & terebinth. & oui vitello: lenit enim dolorem, emplaſticum eſt, & pus mouet.

CAPVT XXVIII.

De hepatis, lienis, & renum vulneribus.

Quid medicus in his præſtare queat. HÆc omnia lethalia ſunt: æger tamen non deſerendus. Factis ergo iis, quę ad totius corporis procurationem pertinent, vulnus abdominis cõſuendum: glutinatio naturæ committenda, ita tamen, vt æger

ſumat

ſumat decoctum thuris & maſtiches, cum vino, aut etiam cum aqua. Sanguis, qui in cauitatem abdominis erūpit, à natura diſſoluitur ipſa, ſi ſanari debet æger: aut abſceſſus quidam ad inguina excitatur; quo in pus verſo, ſanguis vacuatur; ita vt nullam huius ſanguinis rationem eſſe habendam Albucaſis exiſtimet. Hæc igitur de Vulneribus dicta ſufficiant.

Libri ſecundi de Vulneribus finis.

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE

LIBER TERTIVS,

De Vlceribus, & Fiſtulis.

Capvt I.

De nomine, definitione, differentiis, cauſis, & prognoſticis Vlcerum, in genere.

Nomen. VLcus, τὸ ἕλκος, multa ſignificat. Primò, omnem membrorum noxam: text. 17. l. 2. de art. c. 6. l. de inæq. intemper. nam omnis morbus vlcus dici poteſt, quia immodicus calor & frigus proxime accedunt ad id, vt vnitatem ſoluãt: calor quidem ſegregat ac incidit ſubſtãtiæ continuitatem; ſummum vero frigus, cum ſtipando, tum introrſum intrudendo, quædam exprimit, quædam quaſſat. Sumitur deinde vlcus pro cõtinui ſolutione, quæ in carne facta eſt; c. vlt. l. de cauſſ.

cauſſ.morb. Denique ſumitur pro vnitatis ſolutione,ſiue hæc fiat in carne,ſiue in neruo, ſiue in oſſe, ſiue in capite, in pulmonibus,inteſtinis, &c. De vlceribus ergo nos agemus in hac tertia ſignificatione: & quidem de iis tantum, quæ cheirurgi manus poſſunt attingere, vt ſunt vlcera externa: nam de internis,vt ſunt vlcera pulmonum, &c.nihil dicemus.

Ad definitionem vlceris inueſtigandum, videre oportet, quomodo vulnus & vlcus differant:nam Hippocrates l. 1. de vlcerib. & Galenus l. 3. meth. hæc nonnunquam confundere videntur. Galenus penes cauſam efficientem diſtinguit: nam c. vlt. l. de cauſ.morb.cauſſas duas affert, quæ vnitatẽ ſoluunt,alias, quæ extrinſecus adueniunt, vt omnia, quæ vulnerare & contundere poſſunt.alias, quæ ex ipſo corpore ortum ducunt, vt humorum vitia,quæ corrodendi vim habent: è qua diſtinctione cap. 6. l. de conſtit. art. colligit, vulnus fieri à cauſſa externa, vlcus ab interna, id eſt, ab humore in corpore. Auicennas cap. 4. doctrin. 1. fen. 4. can. 1. vulnus vocat ſolutionem continui, in qua nondum factum eſt pus: vlcus autem, in qua fit pus: ideoque ait vlcera ſæpe è vulneribus generari. At *Vulnus & Vlcus vt differant.*

 Gale-

Galeni diſtinctio potior eſt: nam multa etiam vlcera ſicca ſunt, vt in morituris.

Vlcus quid. Proinde vlcus eſt ſolutio continuitatis, ab interna cauſſa ex eroſione proueniens. Adiecimus, ex eroſione, vt cum Galeno cap.4.l.3.meth.& cap.1. l. 4. meth. indicaremus, omne id quod ex eroſione prouenit, id eſt, omne vlcus, compoſitum eſſe affectum, è ſolutione continui, & diminuta quantitate.

Differentia. Vlceris differentiæ ſumuntur, primum à loco affecto, ſiue partibus vlceratis: ſecundo à natura affectus ſiue vlceris, in ſe conſiderata: tertio, ab iis quæ pręter naturam vlceri adiunguntur: quarto, à quopiam extra

1. poſito. A loco affecto: vlcera alia ſunt in carne, alia in vena, in oſſe, in capite, &c. A

2. natura & eſſentia vlceris cap.vlt.l.3. meth. nimirum à figura, magnitudine, inæqualitate, æqualitate: à figura, alia recta, obliqua, rotunda, pampinorum more retorta, alia hami ſimilitudine vnca: à magnitudine, alia magna, alia parua, ſuperficialia, profunda, longa, breuia, lata, anguſta: ab æqualitate & inæqualitate, alia æqualia & vniformia, alia inæqualia. A rebus præter na-

3. turam, vlceri adiectis: alia haberet iunctum morbum, vt dyſcraſiam, putredinem, inflā-

matio-

mationem, gangrænam, tumorem: alia morbi cauſſam, vt vlcera cacochyma, corroſa, vexata fluxione: alia habent iuncta ſymptomata, vt vlcera doloroſa, ſordida, dura, cruſtoſa. A rebus extraneis, vt à tempore, alia recentia, alia vetuſta: ab iis qui primo curarũt, vt Cheironia, c. 2. l. 3. meth. ab iis qui primo iis correpti ſunt, vt Telephia: à ſimili, vt cancroſa. 4.

Quænam differentiæ chirurgo ſint vtiles.

Differentiæ à loco affecto, maximè ad curationem ſunt vtiles, cap. 10. l. 3. meth. ſic n. vlcus in vena aut arteria, valentioribus eget exſiccantibus, quam in carne, & vlcera in cute capitis, valentioribus egent ſiccantibus, quam in cute reliqua: interna vlcera alium curandi modum poſtulant, quam externa; nam æs vſtum, pompholyx, lithargyrus, &c. externis vlceribus vtiliter imponuntur; in externis locum non habent, quia necant, c. 7. l. 4. meth. Secundus fons differentiarum etiam vtilis eſt; id enim quod curam deſiderat, nihil eſt aliud quam affectus eſſentia, c. 9. l. 1. meth. Sic magna vlcera vehementioribus egent ſiccantibus: rotunda difficilius curantur, quia non habent angulos, quibus committi poſſint: æquale vlcus vniformi eget medicamento; inæquale difformi. Tertii fõris differen-

ferentiæ, non ſunt veræ vlceris differentiæ: quæ enim cõſiſtere per ſe poſſunt, non ſunt alterius rei differentiæ: nam differentia eſt rei forma, quæ a re ſeparari nunquã poteſt, niſi per interitum, cap. vlt. l. 3. meth. Hinc Galenus com. aph. 45. ſect. 6. ait: ſi vlcus dicitur putridum, non conſtituitur aliqua vlceris differẽtia, ſed affectus implicitus ex vlcere & putredine. Verumtamen recentiores has differentias vlceris, ceu proprias retinent: cum enim tractauerũt de ſimplicibus vlceribus, accedunt ad alia, cum intemperie, fluxione, dolore. Hinc Galenus cum l. 3. meth. tractaſſet de vlcere plano & cauo; in libro quarto deinde agit, de vlcere cum intemperie, gangræna, & de aliis quæ præter naturam vlceri iunguntur: imo fere ſemper omnem curationem hæc ad ſe trahunt; nec enim vlcus intemperie affectum, fluxione vexatum, doloroſum, curari poteſt, niſi prius curetur intemperies, fluxio, dolor. Quarti fontis differentiæ non ſunt vtiles: nam vlcus diuturnum, non poſtulat aliam curationem, quam recens, quatenus eandem habet proportionem; at verò ſi aderit intemperies, putredo, tumor, non diuturnitas curabitur, ſed putredo, intemperies, ſordes, quæ vlceri

ceri

ceri vetuſto plærumque couiunguntur. Sic in vlcere Cheironio, nil curationi conducit, ſi ſciamus à Cheirone medico fuiſſe curatum; vnde hanc nimis curioſam eſſe appellationem Galenus ait, in comment. aphoriſmi 41. ſectionis 6. & cap. 33. libri de tumoribus præter naturam. Hæc de differentiis.

Cauſæ vlcerum, ſunt internæ, c. vlt. l. de cauſ. morb. nimirum humores, qui in toto fluunt, & vim corrodendi habent. Porro hi humores variant, calore, craſſitie, tenuitate, &c. Si enim fuerint tenues, efficiunt vlcus purulentum; ſi craſſi, ſordidum; ſi valde calidi, ſerpens, quod noſtris corroſiuum & ambulans; ſi calidi admodum, tenues, & flauæ bilis æmuli, fiunt vlcera, quæ tantum cutim corrodunt, propter humoris tenuitatem, ac vocantur herpetes exedentes; ſi calidi, craſſi, & vicini bili ſuperaſſatæ ſiue ſalſæ, non ſolum cutim, ſed ſubſtantiam etiam carnoſam (propter humoris craſſitiem) corrodunt, vnde phagedænæ, vlcera phagedænica & cancroſa dicũtur; ſi humores hi fuerint tantum calidi, vlcera fiunt cruſtoſa, ſicut carbunculi; ſi humores corrodentes ſint admodum ſalſi, fiunt vlcera pruriginoſa; ſi adeo fuerint vi- *Cauſa.*

tioſi, vt è toto aduerſentur calori natiuo, fiunt vlcera putreſcentia gangrænoſa, quæ Galenus lib. ſexto κατὰ γένη, νομώδη appellat. Cauſæ ergo vlcerum ſũt humores acres & erodentes: qui, vbi conſiſtunt in parte affecta, ſunt ꝓxima & continens cauſa vlceris: vbi autẽ in toto redundant, ſunt cauſæ non ita proximæ, quæ antecedentes dicuntur. Cauſæ porro ſuperiores horum humorum, conſiſtunt vel in corpore, vel exterius adueniunt. Cauſæ internæ, plerũq; ſunt vitia iecoris, aut lienis, vt intemperies, obſtructio, tumor, c. 2. l. 6. κατὰ γένη. Externæ, ſunt vitioſi cibi, allia, cepæ, aromata, vinum potens, aer prauis qualitatibus affectus, motus nimius, vigiliæ immodicæ &c.

Cauſa humorum erodentium.

Prognoſtica.

Vlcera in genere manifeſta ſunt, nec ſignis egent: particularia ſequentur in ſpeciali doctrina. Quamobrem de prognoſticis vlcerum. Omnia igitur vlcera periculoſa fiunt propter tres cauſas, c. 6. l. 4. meth.
1. Primum propter loci affecti, id eſt, partis vlceratæ præſtantiam; hinc externa vlcera, de quibus nos agimus, periculoſa hac ratione non ſunt, quia cutis non eſt pars
2. principalis. Secundò, propter vlceris magnitudinem: nã in magno vlcere pars valde debilitatur: parteſq; ſubiectæ præſtan-

tes.

tes, vt tendines, venæ, arteriæ, nerui, &c. propter profunditatem corroduntur; propter latitudinem etiam vlceris, multæ partes internæ deteguntur, & debilitantur ab aere externo. Tertiò vlcus redditur periculoſum, propter malignam qualitatem, ita vt omnibus decenter factis, vix tamen, aut omnino nō ſanari queat, c. 5. l. 4. meth. huiuſmodi ſunt vlcera, quibus iungitur aliquid eorum, quæ præter naturam ſunt, vt vlcus cum intemperie, putridum, ſordidum, doloroſum, fluxione vexatum, cacochymum, gangrena aut inflammatione affectum. Hinc aphoriſ. 4. ſect. 6. vlcera circumglabra maligna dicuntur; quia vbi pili decidunt è parte vlcerata, aut carunculæ, aut ſquamulæ demittuntur; ſignum eſt admodum vitioſos ac erodentes humores in parte abundare. Sic aphor. 45. ſect. 6. vlcera annua, aut diuturniora, in quibus os abſcedere, aut cauas fieri cicatrices neceſſe eſt, omnia ſunt maligna, propter vitioſi humoris præſentiam. Periculoſa etiam ſunt vlcera, quæ aliis ſuccedunt morbis, ſecundū Rhaſin, 14. Contin. natura enim exonerat materiam corruptam, per partem exulceratam. Pariter maligna ſunt vlcera, quę cōſiſtunt in extremitatibus dorſi, brachio- 3.

rum, tibiarum: ſecundum Galenum & Auicennam. Sic vlcera procreata ab atra bile, Galeno ſunt incurabilia, c. 5. l. de atra bile. Summatim, vbi perpenſo corporis habitu, videtur adeſſe calida iecoris intemperies, aut lienis vitium, ſine dubio maligna ſunt vlcera & difficilis curationis.

CAPVT II.

De Curatione vlcerum generali.

Vlcus indiget ſiccatia. VNiuerſalis vlcerum curatio, hoc axiomate cōprehenditur: omne vlcus perpetua exſiccatione indigere: ſecundū Hippoc. in principio l. de vlcerib. & Galenum, c. 3. l. 3. meth. Quod præceptū ad vlcera & vulnera cōmuniter pertinet. Poteſt enim vlcus tripliciter conſiderari; & ſemper tamen ſiccantibus eget. Vel enim eſt ſimplex inciſio, ſiue vnitatis ſolutio, quæ glutinatione curatur. Vel non eſt inciſio ſimplex, ſed cum amiſſione ſubſtantię, nimirum aut cutis, quæ curatur cicatrice, ſeu operculo; aut carnis ſimul, quæ curatur carnis generatione. In ſimplici vlcere, glutinantia adhibentur, quæ ſicca ſunt. In amiſſione carnis requiritur generatio carnis, quæ eſt opus naturæ: quia autē in generatione carnis, reſultant duo excremēta, tenue & craſſum,

ſum,ideo natura eget medici auxilio,nimirũ ſiccatione & deterſione huiuſmodi excrementorum.In amiſſione cutis,quia hæc ceu pars ſpermatica regenerari nequit; ideo caro vlceris, eatenus ſiccanda & déſanda eſt, vt cutis ſuppleat officium.

Practici in vlcerũ curatione quatuor ſcopos obſeruant: 1.imponunt pus mouentia, ſeu ſuppurantia, ab ipſis digeſtiua dicta. 2. detergentia ab ipſis mundificatiua. 3. implentia. 4. cicatricem inducẽtia. Sic etiam procedit Rhaſes,c.3.lib.14. Contin. Sic Auicennas.Sic Celſus c. 26. l. 5. Sic Galenus c.9.l.13.meth.c.12.l.1. κατὰ γένη.com. 7. l. 3. de fract com.aphor.22.ſect.5. *Scopi quatuor in vlcerum curatione.*

Ratio autẽ cur primùm vſurpentur ſuppurantia, eſt hæc: quod nimirum materia, quæ extra ꝓpria vaſa fluxit in poroſitates, cogitur putreſcere; nos igitur ipſam cõcoquere debemus, vt pus bonum generetur. Alia eſt ratio, quod caro in vlcere ꝑ ſarcotica & ſiccãtia generari neqt,niſi craſis,generans carnem ſit ſana, id eſt, niſi materia cõcoquatur,& purgetur:ſic n. vlcus redditur idoneũ ad carnis generationem. Vltima ratio eſt, ꝙ omnes morbi per ſua tempora curãtur: ideoq; pro temporum diuerſitate, remedia diuerſa poſcunt. Tempora ve- *Cur ſuppurantia primum habeant locum.*

ra vero vlcerum ſic ſe habent: primum ſanies tenuis & aquoſa ex vlceribus defluit: deinde in augmẽto parcior & craſſior: poſtea in ſtatu, non amplius ſanies, ſed pus tenue: poſtremo in declinatione pus exit colore magis album, conſiſtentia craſſius, & minus copioſum. cap. 3. libr. de totius morbi temporib. Proinde in principio ſanies tenuis craſſior eſt reddenda, vt tandem concoctionis beneficio in pus vertatur, hoc deinde in album, craſſum, & minus copioſum pus.

Dubium ſoluitur.

Galenus quidem l. 3. meth. curans vlcus planum & cauum nullam facit cõcoquentium mentionem, quia modum ſaltem docet vlcus carne implendi, & ſupponit vlcus idoneum factum iam eſſe, vt repleri carne queat. Præterea com. aph. 22. ſect. 5. ait, in vlceribus putridis, & fluxione vexatis, non competere ſuppurantia: putridis enim addenda non ſunt, quæ putredinem augere poſſunt: & fluxio à toto corpore habet originem; ſane pus mouentia non conueniunt, quia ſunt laxantia, & partem valde diſpoſitam efficiunt, ad receptionem materiæ fluentis, vnde poſtmodum phlegmone corriperetur. Quod ſi autem fluxionis cauſſa ſit in parte recipiente, ſeu affecta, vt dolor

In Vlceribus putridis, & fluxione vexatis, non competunt pus mouentia.

dolor vel inflammatio; tum ſuppurantia, quæ imponuntur, erunt blanda, quæ dolorem leniendo, ac inflammationem moderando, fluxionis cauſſas intercipiant.

Interim huic præcepto (in vlcerum initio, vſurpanda quæ pus mouēt) non aduerſatur Galenus: licet c.12.l.1. *κατὰ γένη*, aſtringentia & repellētia probet in vlceris principio, quæ ſuppurantibus contraria videntur. Nam hoc fit diuerſo reſpectu: quia ſuppurantia diriguntur ad euacuationem materiæ influxæ; quæ cum acris & calida ſit, partem inflammaret, niſi ſuppurata expurgaretur; facta enim ſuppuratione, ceſſant inflammationes: at repellentia reſpiciunt fluxum materiæ influentis, c.2. l. 13. meth. Poſſumus autem vtriſq; vti præſidiis: quia enim materia parti infixa propelli nequit, ideo ſuppurantia in parte vlcerata ponenda: & quoniam materia in partem influens neceſſario defluit è partibus, ipſum vlcus circumſtantibus; proinde repellentia, quæ fluxionem arcent, non imponenda ſunt ipſi vlceri, ſed partibus circumſtantibus: aphor. 23. ſect. 5. Hinc ergo patet pus mouētia conducere in principio omnium vlcerum, niſi ſint putrida: in iis autem quæ fluxione tentantur, eo modo imponenda, quem *Quando repellentia in vlceribus queant vſurpari.*

quem

quem iam tradidimus,circumponendo ſc. repellentia: ſic n. primo repellemus materiam influentem: deinde efficiemus,vt medicamentum ſuppurans,quod calidum eſt nihil poſſit à partibus circumiacentib. attrahere: tertio facultate aſtrictoria,partem vlceratam corroborabimus: quarto, partem per ſe ſanabimus, quia aſtringentia ſicca ſunt,& quia etiam materiam alio propellendo,per accidens exſiccant,cap.6.l.1. κατὰ γένη. vltimo vis ſuppurantis intendetur,per antiperiſtaſin frigoris medicamenti aſtringentis; ſic enim fiet, vt calor partis vlceratæ, fugiens frigidum, quod circumcirca eſt, in vlcere vniatur, & validius concoquat.

Suppurantia etiam in vlceribus dyſepoulotis adhiberi debent.

Neq; à ſuppurantium vſu deterrere nos debet, quod Galenus com.aphor. 22. ſect. 5.ait,vlcera maligna, quæ corroſas habent partes circumſtantes, eſſe inſuppurabilia: nō enim ſuppurationem heic negat Galenus, ſed ſumme difficilem eam eſſe innuit: vnde in malignis vlceribus ſuppurāte medicamento, nimirum thure, vtitur Galenus c.18.l.1.κατὰ γένη.

Temperamentum eorum qua pus mouent.

Porrò quæritur etiam de craſi pus mouentium. Quoniam igitur ſuppurantia debent roborare calorem natiuum, vt poſtea faci-

facile concoquat, & pus moueat, c. 6. lib. 5. ſimp. patet ſane pus mouentia in temperamento cõuenire debere cum partibus quibus applicantur (quia calor natiuus in quãtitate augendus, vt ſi calido vt 1. addamus ſimiliter calidum vt 1. non autem augẽdus in qualitate, quia ſic verteretur in febrilem vt ſi calidum vt 2. adderemus calido vt 1.) Hinc ſi pars fuerit tẽperata, temperatum quoque erit pus mouens; ſi calidior, paullò calidius & illud. Quoniam verò natura humana eſt calida ac humida; Galenus voluit pus mouentia in genere eſſe calida & humida.

Cur Cheirurgi ſuppurantibus vtantur, quæ ſimul ſiccant, & detergunt.

Dubitatur autem cur cheirurgi, imponant ſiccantia, vt ſunt thus, reſina terebinthina, & abiegna, oleũ maſtichinum, ſuccus apii, &c. Reſpõſio. In vlcere duas habemus indicationes: primum enim materia incocta eſt in pus vertenda: ſecũdo, detergendum & expurgãdum eſt id, quod in pus eſt verſum. Quod ſi ergo ſeparatim his ſcopis ſatisfacere voluerimus, pus mouentia ſemper eius erũt craſeos, cuius eſt pars cui applicantur: qua ratione Hippocrates t. 2. lib. de vlceribus præcipiebat, vlceribus apponendum eſſe cataplaſma calidum & humidum. Et Galen. cap. 3. lib. 3. method. iubebat

bebat in naturis temperatis thus addere: ſicut enim hoc in naturis humidioribus ſiccum eſt, & carnem generat; ita in intemperatis, & ad ſiccum vergentibus thus nõ ſiccat, ſed humidum eſt, & pus mouet. Si autem duobus his ſcopis ſimul cupimus ſatisfacere, miſcenda ſunt ſuppurantia, cũ ſiccantibus & detergentibus: vnde ſuppurantia euadunt calida & ſicca. In hac tamen miſtione obſeruandum, non indifferenter hæc miſcenda eſſe, ſed temporis adhibendam diſtinctionem, ita vt in principio ſuppurantia, in fine detergentia præpolleant. Ita reſina abiegna, & terebinthina, quatenus ſunt calidæ & humidæ, pus mouent; quatenus ſiccant & detergunt, reliquo ſcopo ſatisfaciunt. Ita ſuccus apii, & oleum maſtich. colore & vi emplaſtica, pus mouẽt: ſiccando vero detergunt. Hic autem poſtremus modus, qui ambos ſcopos ſimul reſpicit, priore potior eſt: natura enim nũquam, ac ne in principio quidem otiatur à carnis generatione, & propterea ſemper ſegregat illa duo excrementa humida & craſſa, vnde fit, vt vlcera perpetuo ſiccatione indigeant: & proinde eo tempore, quo puri mouendo ſtudemus, vlcus ſimiliter exſiccabimus: vnde Galenus thus addit, c. 18. l. 1. κ. γένη.

In

In talibus ſuppurantibus inſiſtendum, donec pus bonum appareat: quod eſt album, quia fit à craſi arteriarum, venarum, neruorum, membranarum, quorum alba eſt ſubſtantia: æquale etiam eſt, non grumoſum, quia calor naturalis per omnes eius partes permeauit, & æquale illud effecit: qua de cauſſa etiam læue exſiſtit tangenti: poſtremò minimè eſt fœtidum pus bonum, cum omnes prauæ qualitates materiæ iam ſint à calore naturali ablatæ. His ita peractis, vlcus mundificandum: & pus expurgandum. Tum carne implendum. Poſtremò, tegendum operculo, id eſt, cicatrix inducenda. Quæ omnia c. ſequenti docebimus. Et hactenus in parte affecta immorati ſumus.

Quandiu ſuppurantibus vtendū: & quomodo reliquis tribus ſatisfaciendum ſcopis.

Verum, cum vlcus, manente cauſa, perfectè curari nequeat, cap. 4. l. 4. meth. ideo etiam cauſæ vlcerum ſunt auferendæ. Vlcus igitur omne fit ex influxu humorum acriū & corrodentium, ad partem aliquam: Influxus excitatur à redundantia humorum vitioſorum in toto corpore: atq; hæc redundantia, interdum fit vitio iecoris, aut lienis, perpetuo autem à cauſis externis, id eſt à rebus non naturalibus. Fluxio igitur tribus aufertur inſtrumentis; reuul-

Cauſa vlcerum vt amouenda.

Fluxio.

ſoriis, repellentibus, & intercipientib. Primum enim humorem reuellere poſſumus ad loca contraria, c.6.l.4.meth.c. 2.l. 2.ad Glau. Deinde eundem retro pellere poſſumus, c.16.l.13.meth.c. 6.l. 1. κατὰ γένη. c. 4.l. eiuſd.c.17.lib.5.ſimp. Tertio, humorẽ fluentem, in itinere quaſi detinere, & intercipere poſſumus: vt ſi vlcus ſit in ſumma manu, & humor illuc fluat, nos eum in carpo, aut cubito detinebimus, c.1.l.1.meth. aph. 23. ſect. 5. hoc præſtatur per medica-
1. menta, quæ cõmuniter defenſiua vocãtur, & ſunt frigida, quoniam cogunt humores, ne vlterius influant: fiunt è bolo Arm. ſanguine draconis, myrtillis, balauſtiis, in pollinem redactis, deinde cera, ſeu oui albumine, & aceto ſubactis ſeu miſtis; quæ omnia ſunt aſtringentia, & proinde frigida ac ſiccantia: imponuntur autem ante aduentum humoris ad locum vlceris. Repel-
2. lentia etiam ſunt frigida, & poſſunt vel humida eſſe, vel ſicca, quamuis in vlceribus ſiccantia conueniant, c.12.l.1. κατὰ γένη. Re-
3. uulſionem molimur attrahentibus, vt ſunt Calor, Dolor, Vis vacui. Calore attrahunt, balneum, inunctiones calidæ & digerentes: Dolore, vinculum doloroſum, ligatura: Calore & dolore ſimul, cucurbitulæ, veſica-

ſicatoria. Vi vacui attrahit purgatio, fonticulus, ſiue emiſſarium , quia humores ſequuntur id quod euacuatur. In reuulſione autem obſeruanda eſt rectitudo, tum partis, tum vaſorum: partis, vt ſi vlcus fuerit in crure dextro, reuellimus in brachio dextro: vaſorum, vt ſi vlcus ſit in crure dextro, reuellimus in crure ſiniſtro , quia ſic ſeruatur communicatio vaſorum. Sic igitur fluxioni occurrimus. Cacochymiæ purgatio eſt accommodata, cap. 6. lib. 13. method. Cauſſæ denique vlcerum externæ, niſi abierint, amouendæ, ne amplius vlcus foueant. Et hæc de generali vlcerum cura. *Cacochymia.* *Cauſa externa.*

CAPVT III.

De curatione vlcerum Simplicium, & planorum, & cauorum.

Simpliciora appellamus vlcera, quibus præter vnitatis ſolutionem, ab eroſione factam, non copulatur morbus, cauſa, vel ſymptoma. Hæc vlcera, ſi tantũ in iis amiſſa ſit cutis & cuticula; dicuntur plana ſeu æqualia, cap. 3. libr. 3. meth. Si carnis etiam amittatur portio , appellantur vlcera caua. Agemus ergo primum (ſecuti Galenũ *Simpliciora Vlcera.*

lib. 3. meth.) de vlcere cauo: in cuius doctrina de plano etiam vlcere agendũ erit.

Indicationes, ſeu ſcopi, in ſimplici vlcere.

Cum igitur in vlcere cauo duplex ſit affectus, nimirum ſolutio vnitatis & cauitas; indicatur vnitio, carnis generatio, & cicatricis inductio: quæ operationes tantum à natura fiunt. Sed natura medici eget auxilio: non alia de cauſa, quam propter vlcerum excremēta, quæ vlcus reddunt δύσκεχτον, cacochymũ, doloroſum. Quare ſi hæc excrementa ſint bona, id eſt, ſi pus ſit albũ, læue, paucum, craſſum, minimè fœtidum; ſignificant vlcus poſſe carne impleri com. vlt. lib. 1. prognoſt. Contra, ſi mala, id eſt, ſi pus ſit nigrum, inæquale, aſperum ſeu grumoſum & fœtidum: indicant non poſſe vlcus carne impleri, niſi reddatur idoneum, id eſt, niſi materia illa ſuppurantibus bona reddatur, & expurgetur.

Species excremento- [illegible]

De excrementorum in vlceribus differentiis, Celſ[illegible] cap. 25. lib. 5. Galenus cap. 3. lib. de [illegible]s morbi temporibus, hæc excrementa diuidit in ſaniem, & pus; & vtriuſq; duas facit ſpecies. Prima ſaniei ſpecies eſt ſanies tenuis & aquoſa, primum ex vlceribus defluens: altera ſpecies, eſt ſanies paucior & craſſior. Prima ſpecies puris, eſt pus tenue & copioſum; ſecunda, pus albidum, craſ-

craſſum, minus copioſum. Ex hac igitur excrementorum obſeruatione coniiciendum, quando pus mouentibus, vel ſarcoticis vti aut non vti, aut quando his magis quam illis vti debeamus.

De conficiendo pure laudabili.

Quod ſi igitur è copia & qualitate excrementorum, quæ ex vlcere defluunt, cognoſcamus opus eſſe pus mouentib. hæc imponenda. Sunt autem alia ſimplicia, alia compoſita. Simplicia ſunt thus, reſina abiegna & terebinthina, oleum maſtichinũ, oui vitellus, &c. Compoſita debent conſentire temperamento partis cui applicãtur: & modice erunt emplaſtica, vt caloris halituoſi trãſitum detineant ac includant, quo materia in pus vertatur, c.16. l.5. ſimp. Quocirca, ſi corpus fuerit humidum, ſuppurans medicamẽtum tale erit: ℞ olei roſ. completi ℥ß. oui vitellum dimidium. Miſc. Si corpus non ita ſit humidum, ℞ ol. maſtich. ℥ß. reſinæ terebinthinę ʒiij. oui vitellum dimidium, miſce. Si corpus adultum ſit, ℞ reſinæ abiegnę ℥j. olei roſati ʒvj. farinæ hordei q.ſ. ad inſpiſſandum. In corporibus duris, & maxime ſiccis, ℞ farinæ fœnigræci, ſem. lini, ana ʒiij. farinæ hordei, terebinthinæ, pingued. anatis & gallinæ ana *Suppurantia.*

℥ ß. ſucci apii q. ſ. vt fiat medicamentum, quod commode concoctionem præſtare queat.

Repellentia. In circumiacentib. autem partib. imponemus repellẽtia, & linteum madefactum in vino nigro auſtero, ac expreſſum, &c.

Detergẽtia. *De pure, ſordibusq́ expurgandis.*

Vbi pus horum medicamentorũ beneficio bonũ apparet, relinquemus pus mouentia, vt monet Rhaſis 13. Contin. alias n. vlcus fit ſordidum, & carnis generatio retardatur: vt plerunq; cheirurgis ſtolidis accidit. Debemus vero pus factum detergere per mundificatiua. Simplicia ſunt talia: lintea melle infecta: hordeacea, fabaceaq; farina cum melle; melicratum, cap. 8. l. 2. ad Glau. Compoſita huiuſmodi ſunt: ℞ mellis roſ. ℥ ij. farinæ hordei q. ſ. ad mel inſpiſſandum Vel. ℞ terebinth. ʒij. ſyr. roſati ℥ ß. ſucci apii ℥ j ß. farinæ hordei & lupinorum q. ſ ad inſpiſſandum. Sæpenumero autem eodem tempore & concoquimus & detergemus: nam quæ pus mouent, vt reſina terebint. & abiegna, apii ſuccus, & aliorum bona pars, etiam detergunt. Cum vero detérſio non eſt facta per ſuppurantia: propoſitis mundificantibus tandiu vtemur, quãdiu pus in vlcere apparebit.

Signa

Signa vlceris puri vel impuri, tradit Celſus c.26.l.5.ſi enim vlcus rubet, ac nimium neq; ſiccum,neq; humidum eſt,purum exſiſtit:contra,quod ſenſu caret,quod nimiũ eſt aridum,aut humidũ,aut pallidum,albidum,liuidum, vel nigrum, non eſt purum. Quomodo autem vlcera in profundo ſita cognoſcantur eſſe deterſa, docet Galenus cap.2.l. 4.κατὰ γένη: purum enim vlcus eſt,ſi medicamenta incipiant ſenſum mordicationis inferre. *Signa vlceris puri, & impuri.*

De carne generanda.

Purgato autem vlcere, ſequitur vt carnẽ impleatur per ſarcotica. Gignitur quidem caro à natura, id eſt, à partis vlceratæ tẽperatura: at quoniã in carnis generatione,dũ ſanguis in carnem mutatur, tenue & craſſum excremẽtum ſegregatur, fit vt natura medici egeat auxilio. Alias,ſi ſanæ ſint partes, in tertia concoctione ſingularum partium,tenue excrementum, eſt inſenſibilis illa ꝑſpiratio; quæ ſi interdum aut ex motu, aut cibo, aut imbecillitate, aut alia de cauſa viſibilis fiat,Sudor dicitur: craſſum verò excrementum ſunt ſordes, quæ extrinſecus corpori adhæreſcunt.Hæc excrementa in parte ſana à natura detruduntur extra corpus,ſenſibiliter & inſenſibiliter: At *Sarcoticorũ neceſsitas, vnde ſit: & quibus ea polleant viribus.*

cũ exulceratæ partes imbecilles ſunt redditæ, excrementa non poſſunt amplius à natura extra vlcus propelli: vnde à craſſo excremento vlcus ſordidũ redditur, à tenui humidum. Hinc ergo patet, vlcus duplici indigere medicamento, ſc. ſorditiem detergente, & humiditatem exſiccante: Et quia nullum eſt tempus, quo natura à carnis generatione ceſſat; nullum etiam eſt tempus, quo non hæc duo excrementa ſegregentur, & vlcus nõ indigeat ſiccãtibus & detergentibus. Hæc medicamenta Sarcotica, id eſt, carnem generantia dicuntur; noſtri vocãt, generatiua carnis, ſeu implẽtia vlcus; non quod ipſa carnem generent; quia natura hoc facit: ſed quia ſiccando & detergendo impedimenta auferunt.

Exſiccãtiũs Sarcoticorum quãta eſſe debeat.

Iam autem inueſtigandum, quantum ſit ſiccandũ. Proinde experientia obſeruatũ eſt, ſarcoticum medicamentum eſſe exſiccans in primo gradu, in natura humana. Sed cũ primi gradus magna ſit latitudo, nõ ſufficit hoc ſcire, verum etiam indagandũ, num vis ſiccandi primi gradus remiſſa, aut intenſa eſſe debeat. Hoc autem æſtimabimus ex iis quæ in vlcere apparent; vt ſunt, craſis corporis totius, & maximè partis vlceratæ, quæ per ſimilia cuſtodiẽda; deinde copia

copia ſaniei, quæ per contrarium tollēda. Quapropter ſi multa eſt ſaniei copia, vt in vlcere magno valentiorib. indigemus ſiccantibus: mitioribus, in vlcere minore. Item: ſi natura corporis vlcerati mollior eſt ac humidior, ſimilis quoq; caro, nimirū in humida & mollis regeneranda; ideoq; mitioribrs indigemus ſiccantibus; at ſi caro ſit denſa & ſicca, valentiora ſint ſiccantia. Sic ergo ſiccantium quantitas decernenda: Si vlcus paruum, & corporis temperies humida; ratione vtriuſque, ſiccante egemus mitiori: ideoque thus erit accommodatiſſimum. Si vlcus magnum, & temperies humida; ſiccantia paullo erunt valentiora, quia indicationes pugnant: vnde farina hordeacea, & fabacea conueniet. Si vlcus magnum, & temperamentum vel temperatum, vel ad ſiccum vergens; ſiccantia adhuc erunt valentiora: vt farina erui, & iris. Si vlcus magnum, caro vero admodum ſicca & dura; indigemus medicamēto valentiſſimè in ſuo, nimirum in primo gradu ſiccante: vt eſt ariſtolochia, tuthia, pompholyx. Hæc omnia medicamenta, ſiccant tantum in primo gradu: differunt autem ratione intenſionis & remiſſionis: nam alia in primo remiſſo, alia in æquali, alia in

Sarcoticum bonum ratione ſiccitatis.

intenſo exſiccant. Tale autem medicamẽtum num conueniat nec ne; cognoſcimus è ſignis, quæ afferuntur à Gal. c. 1. l. 4. κατὰ γένη. nimirum ſi pars vlcerata eam ſiccitatem adipiſcatur, quam antea ſecundũ naturam habuit, vt ex vlcere nec pus, nec ſanies effluat.

Sarcoticorũ vis deterſoria.

Eadem in detergentibus eſt ratio. Licet enim hæc non ſint diſtincta in quatuor ordines ſeu gradus, vt ſiccantia; nihilominus pro vlcere cauo implendo, detergẽtia mitiora requiruntur: vnde Galenus ait nitrũ, aphronitrum, & ſcillam, quæ valentem facultatem ſalſam & amaram poſſident, ad detergendum vlcus in carne non eſſe accommodata. Vt autem ſciamus, qualenam conueniat detergens perpendenda eſt natura ægrotantis, magnitudo vlceris & ſenſus ipſius partis. Si enim vlcus ſit paruum, & corporis laborantis temperatura mollis, ſiue humida, & pars ſenſu exquiſito prædita; vſurpanda ſunt, quæ moderate detergunt: vt manna thuris, farina erui, hordei, fabarum, & mulſa aquoſa, cap. 4. l. 8. meth. c. 2. l. 6. κατὰ γένη Paruum enim vlcus, non omnino multas efficit ſordes; caro autem mollis facilè colliquatur; & pars ἐναίσθητος facile exacerbatur à validiore detergente: vnde

Specialis determinatio.

vnde in tali caſu, quod modice detergit, ſolum ex vſu eſt. Si vero vlcus fuerit magnũ caro mollis ſeu humida, & ſenſu exquiſito prædita; valentiora requiruntur detergentia: vt iris, panacis radix, ariſtolochia: licet pugnantes ſint indicationes. Si vero vlcus magnum ſit, & caro ſicca, & ſenſus obtuſus; adhuc valentiora indicantur deterſoria: vt ſtaphiſagria. Denique, ſi vlcus valde magnum ſit, & corpus valde durum, & obtuſum habeat ſenſum; magis valentia indicantur deterſoria: & cyminum, ſemen erucæ, mel roſaceũ, &c. quæ in genere ſarcoticorum ſunt valentiſſima. Signa autem ſunt medicamenti detergentis accommodati, ſi purum appareat vlcus, & ſine mordicatione: nam ſi impurum ſit vlcus, & morſum ſentiat æger, non eſt bonum detergens; quia ſic impeditur carnis generatio: imo cauitas fit maior, & ora vlceris rubentia, atque calidiora euadunt, totumque vlcus veluti inflãmatione afficitur. Quod ſi hæc ſigna non compareant, ſed vlcus ſit purum, & caro rubra, ſine ſordibus, craſſisve excrementis adhęrentibus, certi ſumus, nos inueniſſe medicamentum deterſoriũ, vlceri implendo accommodatum. c. 6. l. 3. meth. med. *Signa boni deterſorii.*

Verum

Sarcotica quantum calida eſſe debeant.

Verum cum ſiccantia & detergẽtia etiam actiuis agant qualitatibus; cauendum, ne vlcus ad calidam frigidamue intemperiem deducatur, & carnis generatio ita impediatur. cap. 8. lib. 3. meth. Hin altercum, meconium, mandragora, fugienda; quia ſupra modum refrigerant: reſina verò ſiue aſphaltus, non vſurpanda ſola; cum præter modum calefaciant. Proinde ſarcotica eũ tenebunt caloris gradum, quem pars, cui applicantur: qui gradus eſt primus, aliquã tamen habens latitudinem. Et hoc intelligendum, de naturali partis conſtitutione; quam per ſimilia conſeruabimus. Vnde ſi caro vlcerata ſit temperata, vt in ſumma manu, vbi modica eſt caro, & plurimi nerui; temperatũ erit ſarcoticum: ſi vero paulo calidior fuerit, vt locus ſupra cubitum, vel in humero, &c. vbi maior veræ carnis eſt copia; calidius erit ſarcoticum. Quod ſi caro ſubiecta receſſerit à naturali habitu, vel per frigiditatem, vel per calorem; non amplius ſimilibus, ſed contrariis vtendum, vt caro ad priſtinam temperiem reducatur. In quo caſu Galenus monet, aeris quoque ambientis, id eſt, anni temporis, regionis, & conſtitutionis, habendam eſſe rationem, vt horum exceſſui occurratur. Sic enim

enim Hippocrates frigidiorib. anni temporibus, paullo calidiorib. vtebatur medicamentis: & contra. Nos item verbi gratia, emplaſtrum capitale æſtate conficimus cum aqua; hyeme, cum vino. Signa autem quibus innoteſcit, num inuenerimus accommodatũ ſarcoticũ ratione caliditatis; ſunt, color, tactus, & laborantis ſenſus: color enim partis interdum rubet, interdum albicat: tactu in parte affecta modo calorẽ vehementem percipiemus, modo nullum: ipſe verò patiens interdum vſtionem ſentiet, interdum manifeſtum frigus, gaudebitq́; calidis vel frigidis medicamẽtis. Spatio autem vnius duorumve dierum, certi eſſe poſſumus, num accommodatum ſit remedium, an vero aliquid addere vel detrahere oporteat. c. 1. l. 7. κατὰ γένη.

Signa boni ſarcotici, ratione caloris. c. 2. li. 4. meth.

Porro, quantum Sarcotica attinet compoſita; ſolent ea vnguentorum forma adminiſtrari: debent enim eſſe læuia, ęqualia, non aſpera, tenuia, mollia, alioquin facilè partem vlceratam irritabunt. Si ergo vlcus fuerit paruum, & tẽperatura humida, ſenſus acutus, ac tempus anni temperatum; vnguentum de betonica conuenit, potiſſimum factum è ſucco betonicæ, oleo & cera, ſine pulueribus. Si vero vlcus magnũ ſit, cor-

Sarcotica compoſita.

corpus durum & ſiccum, (vt nautarum & ruſticorum) ſenſus obtuſus partis vlceratæ, & tempus hyemale; Sarcoticum erit valens & calidum : vt eſt vnguentum Iſis dictum, quod à Galeno deſcribitur l. 2. κατὰ γένη. Si eædem aſſint indicationes, ſed tempus fuerit æſtiuum, conuenit vnguentum de tuthia, & de ceruſſa. Si indicationes fuerint contrariæ, ita vt vlcus ſit magnum, & temperatura humida, & habeat ſenſum exquiſitum : Sarcoticum erit medio loco conſtitutum: quale hoc eſt: ℞ reſinæ terebinthinæ ℥ iij. ceræ ℥ j. thuris, maſtiches, fœnigræci, ana ℥ ß. olei communis q. ſ. ad vnguenti formam. In quo caſu & baſilicũ magnum, & vnguentum apoſtolorum cõmendantur.

De Sarcoticorum cõſiſtentia. In horum vnguentorum vſu duos errores incurrere poſſumus: primum, ſi nimis ſint mollia: tum enim propter partis calorem liquantur, & vndique diffluunt, mundumq; linteum relinquũt ſupra carnem vlceratam, quod eam mordicat, cap. 8. l. 2. ad Glau. vnde Galenus monet, in vlceribus non admodum profundis, ſed in ſummitate hęrentib. medicamenta craſſiori debere eſſe conſiſtentia, ne ſcilicet liquentur. Deinde ſi nimis mollia ſint vnguenta propter

pter oleoſam & remollientem naturam, caro ab hoc medicamento gignitur nimis laxa & mollis, carni ſubiectæ diſſimilis, quod potiſſimum in naturis ſiccioribus, & corporibus duris contingit. Quapropter ſi puer vlcere laboret: quia caro generanda debet eſſe mollis & tenella, vtendum eſt mollioribus. In dura autem carne, non ita mollibus vtendum, ſed minus admiſcendū olei; vel puluis aliquis ſarcoticus medicamento adiungendus. Proinde nos in duris & ſiccis corporibus, vbi carnem expetimus duram, vt plurimū vice vnguētorū vtimur medicamentis quæ potentia & actu ſunt ſicca: cuiuſmodi ſunt pulueres ſarcotici, qui inſpergūtur parti vlceratæ. Vt: ℞ thuris, reſinæ colophoniæ ana ℥ ß. redacta in pollinem inſpergantur. Vel: ℞ aloes, ſarcocollæ, ſang. dracon. tuthiæ præparatæ, æqualia pondera, miſce. Pulueres etiam ſarcotici fiūt è radice iridis, māna thuris, myrrha, ſarcocolla, radice panacis, reſina laricis: qui pro ſcoporum varietate permiſcebuntur. Si vtamur mollibus, extendi debent ſuper linamentis ſiccis, ſi non adſit dolor, & ſenſus partis ſit obtuſus: At verò ſi ſenſus ſit acutus, deraſa melius vſurpantur, quæ conficiuntur ad formam ſplenis.

In puerili corpore.

In corporibus duris.

ni:;,id eſt, rotundam & lõgam, qua de cauſa ſplenia dicuntur.

De roboranda parte vlcerata.

Ratio eorũ, quæ circa partem vlceratam ponuntur.

Non tantum vero parti vlceratæ,ſed etia m circumſtantibus medicaméta admouentur: primũ ad detinendum ſarcoticum quæ tamen non eſt cauſa principalis, quia etiam faſcia & linteo poſſemus detinere. Secundò, vt pars vlcerata à frigore defendatur, quod vlcerib. mordax eſſe ſolet, aph. 2.3.ſect.5. Tum, vt calor innatus magis detineatur & includatur. Quæ cauſſæ & ipſæ non ſunt præcipuæ, quia ſtupâ, lanâ, aut goſſipio partem à frigore defendere, & calorem fouere poſſemus. Tandem, vt partis vlceratæ ſubſtantia (ſicut Galenus ait, cap. 5.10. art. med.) ſalubris conſeruetur: quæ cauſſa eſt potiſſima. Multa autem ſunt quæ partẽ à priſtina ſalubritate deturbare poſſunt. Primum enim cum ex vlcere perpetuo ſegregentur excrementa, ſeu humiditates, quæ propter imbecillitatem partis extra vlcus propelli non poſſunt: ideo periculum eſt, ne huiuſmodi humiditates in carne vicina imbibantur, & abſorbeantur, atque ſic eam deducant ad intemperiem humidam. Deinde quia vlcus partem reddidit debilem, etiãſi nullus ſit fluxus, ſemper

per tamen timenda eſt fluxio, quia natura conſueuit ſemper corporis excrementa propellere ad partem debiliorem. Tertiò, cum Sarcotica, parti vlceratæ impoſita, ſint mollia & oleoſa: metus eſt, ne laxando & effeminando, partis robur exſoluant, & eam fluxioni reddāt obnoxiam. Vt autem ſaluti partis conſulatur his tribus incommodis obſiſtendum. Humiditates ſunt reſiccandæ; fluxio repellēda; pars laxa aſtringenda & roboranda. Hoc aſſequimur medicamentis aſtringentibus, quæ repellunt, ſiccant, roborant, c. 2. l. 2. ad Glauc. Varia autem huius generis medicamenta recenſentur, c. 5. l. 4. *κατὰ γένη*. Cum enim vlcus eſt altum, totum ipſius cauum medicamento indito replebitur; poſtea aliud platyſma accommodabitur, quod etiam labia comprehendat; hæc ergo reſpiciunt partem vlceratam, quæ carnem poſtulat. Hinc deinde rurſus linteum frigida madens obiiciendum: poſtremo extrinſecus ſpongia mollis faſcia lintea obducenda. Frigida heic vtitur Galenus ad repellendum: ſpōgia, ad abſorbendum humiditates. Et c. vlt. l. eiuſd. ait, ſupra ſplenium lanam ſuccidā, vino & oleo intinctam, alligari debere: vinum enim facit ad repellendum & ſiccandum;

Materia medicamētorum, quæ partibus debent vlceratis circumponi.

dum; oleum & ſpongia ad leniendum dolorem. Ibidem ſpongiam ex aqua vel poſca madẽtem & expreſſam, imponit: nã aqua & poſca, repellunt; ſpongia & poſca exſiccant. Vtitur etiam Galenus emplaſtris, quę nos vulgo cerata appellamus, vt eſt diapalma, quod deſcribit lib. 1. κατὰ γένη. & tẽpore potiſſimum temperato vſurpatur: quemadmodum hyeme emplaſtrum Barbarum; & æſtate, ceratum de ceruſſa. Admouemus etiam partibus circumiacentibus rubi germina & folia in aqua cocta: item folia plantaginis in aqua decocta; aut in vino nigro, ſi hyems ſit. Præſtantiſſimum eſt vinum nigrum auſterum, aut linteo duplicato, aut ſpongia expreſſum: vinum enim optimum eſt medicamentum omni vlceri, qua vlcus eſt, c. 4. l. 3. meth. Quod ſi pars admodũ ſit laxa, aut corpus repletum & cacochymum ita vt mirum in modum fluxum timeamus: alterandum eſt vinum nigrum auſterũ, & in eo ebullienda quæ validam habent vim aſtringendi, vt balauſtium, malicorium, ſcabioſa, oliuæ folia, pentaphyllum, folia myrti, germina cupreſſi, eiuſdemq; folia & nuces: deniq; alumen in vino liquari & incoqui poteſt. Si nõ aſſit vinum nigrum auſterum, alumen ſimiliter vino liquandum.

Si

Si ceratis vti libet, horum forma ſolidior erit, ne propter multum oleum remolliāt. Poſtremo, quia ſanguinem, è quo caro generatur, & quantitate & qualitate bonum eſſe oportet: accommodatam victus rationem ſeruari in quantitate, & qualitate neceſſum eſt.

De abſumenda carne ſuperflua.

Hactenus, quomodo vlceris cauitas carne replenda ſit docuimus: quia vero ſæpe vel medici ignorantia, vel ægri errore caro ſuperflua in vlcerib. generatur: huic quoque occurrendum. Cauſſæ, cur generetur caro ſuperflua, duæ ſunt: primum, ſi alimētum ſuperabundet, ſi æger in victus quātitate deliquit, vnde ſanguis in maiori copia, quam debet, ad vlcus accurrit: deinde, ſi vlcera à medico minus purgētur, & exſiccētur, quam res poſtulat; vnde humiditates in vlcere conſiſtunt, quarum cauſa ſuperflua caro generatur.

Τὰ καθαιρετικὰ, ſiue exedentia medicamenta.

Quod ſi igitur caro inutilis gignatur ob ſanguinis tantū abundātiam; hoc inde cognoſcitur, quia caro genita eſt ſimilis carni ſubiectæ. Hinc oritur indicatio ſanguinem minuēdi, per venam ſectam, cucurbitulas: vel ſecundo per purgationem, ſi corpus ſuperfluis ſcateat humoribus; nam ex

Si excreſcat caro ob ſanguinis abūdantiam.

euacuatione excrementorum partes corporis redduntur ſicciores, in detinendo auaræ, in expellendo promptæ: vel tertio; per victus rationem tenuem. Vlceri verò Sarcoticum ſiccans magis admouendum, quam ſi nulla adeſſet ſuperflua caro.

Si excreſcat caro, ob medici negligentiam.

Quod ſi caro generetur, vt plærunque contingit, culpa medici, qui minus exſiccarit & purgarit, ſiue deterſerit vlcus, quã par eſt; hoc inde cognoſcitur, quia caro genita eſt laxa, mollis, flaccida & veluti ſpõgia. In hoc caſu oritur indicatio carnẽ minuendi: quod fiet, ſi valẽtius vlcus exſiccetur & purgetur. c. 8. l. 3. meth. Proin ſi modica fuerit caro ſuperflua, & corporis natura humidiſſima; ſtupæ cannabinæ, minutim inciſæ, ſatis erunt, ex Auicennæ ſentẽtia: vel ſpongia mollis ſicca ſimiliter inciſa & impoſita. Sicca quoq; linamenta, modicè carnem reprimunt, è Celſo. Si caro excreſcens ſit modica, & corpus humidum; carnem minuet lana combuſta; caro porci ſalita, & macra: ſimiliter linteum infuſum in aqua ſalita, ſecundum Paulum: item linteum infuſum in aqua aluminoſa. Si caro ſupercreſcens ſit abundantior, & pars vlcerata humida; conuenient, miſy, chalcitis

ærugo,

ærugo,c.8.libr.3.meth. cum iis quæ deſiccant & detergunt. Secundum Dioſcoridē in hoc ordine ſunt,cinis quercus,tithymali,& ficus.Secundum Rhaſin,ſal melli permiſtum,cepa cum melle, nuclei dactylorū vſti,ſemen vrticæ,radix vitis albæ,4.Cont. Secundum Auicennam, oſtreæ contuſæ, fex aceti & vini,puluis hermodactylorum, ariſtolochia rotunda. Si caro ſuper creſcēs ſit adhuc copioſior, pars vero ſicca & dura;vſurpentur quæ validiſſime detergūt ac ſiccant: vt æs viride, alumen vſtum, & è compoſitis præcipitatum,vnguentum Ægyptiacum,calx viua, cum melle inuoluta in paſta, & in furno cocta; nigrum veratrū in pollinem redactum & inſperſum,oleum vitrioli,& de ſulphure.

In horum medicamentorum vſu duo notanda,ex Auicenna,quarta quarti tract. 3.c.proprio. Primum enim partes vlcus circumſtantes aliquo refrigerante inungi debent;quia carnem exedentia, interdum inflammationem mouere ſolent: hinc frigidis fluxio repellenda, nimirum cerato, aut vnguento de ceruſſa, vel de tuthia, aut vino nigro auſtero, aut alio quodam eorū de quibus & antea. Deinde ab oleoſis abſtinendum, quæ propter vnctuoſam *In vſu catharetico-rum cautiones.*

 natu-

naturam magis remolliunt, quam carnem minuunt.

De cicatrice vlceribus obducenda.

τῶν ἐπουλωτικῶν neceſsitas, & facultas.

His ita expeditis, reſtat vt vlceri Cicatrix inducatur. Idem vero eſt inducere cicatricem, & curare vlcus ſimplex planum: quia eadem vtrobiq; eſt indicatio, vniẽdæ cutis. Natura in vtero cutim generat: extra vero procreare eam nequit, ob materiæ ſeminalis defectum: proinde ars ſupplet aliquid cuti ſimile, quod eius pręſtet officium. Ducere igitur vulnus ad cicatricem, eſt, tegere carnem aliquo naturali tegumento, è ſubiecta carne comparato. Cutis carne eſt durior, denſior, ſiccior. Caro ergo eatenus alteranda, donec ita dureſcat, denſetur & ſiccetur, vt cutis ſuppleat officiũ. Indurant autem tum refrigerantia; quia conſtringunt, & veluti exprimunt partes tenuiores, craſſas vero in vnum cogunt; vt in glacie videmus; tum ſiccantia; quia tenuiores partes abſumunt; quomodo ruſticorum manus è nimio exercitio duræ ſunt, l. 5. ſimpl. Ea autem refrigerantia oportet eſſe aſtringentia, non humida, quæ emolliunt, non indurant. Cum ergo cicatrix, ſit caro denſata, ſiccata, & veluti calloſa reddita: certè quæ carnem calloſam inducunt, pro

cica-

cicatrice erunt accommodata, cap.16.l.1. ſimpl. Hæc medicamenta dicuntur συνουλωτικὰ ϗ ἐπουλωτικὰ à noſtris cicatricem inducentia, à barbaris conſolidantia, ab Auicēna ſigillatiua.

Quoto ſiccitatis gradu cicatricem inducere poſſimus: & quibus id medicamētis peragatur.

Hæc autem medicamenta ſicca eſſe dicuntur in gradu tertio, c.1. li. 4. κ. γένη. nam carnem generātia ſicca ſunt in primo, quia tantum ſiccare debent excrementa, quæ in carnis generatione reſultāt: glutinantia vero ſicca ſunt in ſecundo, quia nō tantum excrementa, ſed etiam totum illud exſiccare debent, quod aliunde affluit: cicatricem inducentia ſicca ſunt in tertio, quia non tantum excrementa, nec tantum quod aliunde affluit, ſed etiam naturales humiditates ipſius partis exſiccare debēt. Quod ſi his conferamus ea quæ carnem minuunt; hæc tertium ſiccitatis gradum tranſcendere debent: quin & excrementa, & id quod aliunde fluit, & naturalem carnis humiditatem, & ſubiectam etiā ſubſtantiam, ſiue carnem ſiccare debent. Vt autem ſcire poſſimus, in qua manſione tertii gradus, cicatricem inducens debeat exſiccare; oportet duo conſiderare: primum, naturam ægrotantis; nam naturis ſiccioribus, magis ſicca medicamēta adhi-

benda: deinde, vlceris magnitudinẽ; quia cicatrix modica, fieri poteſt ſiccantibus mitioribus. Proinde naturis humidioribus vt pueris & mulieribus, cicatricem inducent, gallæ immaturæ, malicorium, id eſt, cortex granatorum, fructus ſpinæ Ægyptiæ, cap. 5. l. 3. meth. Si autem vlcera ſint maiora, & corpora non ita humida, proſunt, miſy, chalcitis, æs vſtum, æris ſquama, alumen fiſſum: vehementia ſunt miſy, & chalcitis: mitior æris ſquama: adhuc mitius, æs vſtum, quod, præcipue lotum, præſtantiſſimum ἐπυλωτικὸν eſſe prodidit Galenus c. 15. l. 5. ſimpl. & nos ſæpe experientia comprobauimus. Compoſita ſunt, ceratũ diapalma, de minio, de rhabarbaro, quod tamen in naturis humidioribus, & paruis cicatricibus, hyemali tempore ſaltem accommodatum eſt. Et hæc medicamenta cicatricem inducentia, ſunt aſtringentia per ſe & propriè. Quæ vero ſiccant tantũ & carnem denſant, ſunt linamenta ſicca, c. 5. l. 13. meth. item myrrha, lithargyrus, oſtreum, diphryges, combuſta, ſicca, illita, c. 26. l. 5. ſimpl. item pini cortex, reſina ſicca, abrotanum aſſatum, oſſa combuſta, folia fici, ariſtolochia combuſta, radix iridis, ſecundum Auicennam, 4. 4. tract. 1. cap.

Epoulotica aſtringentia, & ſiccãtia.

Epoulotica tantum ſiccantia.

c.10. quibus addi poſſunt, os ſepiæ, cornu cerui vſtum, tuthia præparata, &c.

Quando vtendum epouloticis. Quæritur autem quo tempore epouloticis vtendum? Si enim vlcus ad æqualitatem carne ſit repletum, tunc fiunt cicatrices circumpoſita cute magis eminentes; cap. 5. l. 13. meth. Cauſſam reddit Auicennas: dum enim ſtudemus cicatricem inducere, natura carnem generat; quia natura nunquam ceſſat carnē generare, licet epoulotica imponantur. Ideoque ne hoc accidat, oportet epouloticum imponere, non quando caro eſt ad æqualitatem producta, ſed quando aliqua adhuc ineſt cauitas, non tamen notatu digna.

Modus adminiſtrandi epoulotica. Modus inducendi cicatricem, deſcribitur à Galeno c. 5. l. 13. meth. qui, vt intelligatur, ſciendum, epouloticum duplex eſſe: vel & actu & poteſtate ſiccum; vel poteſtate ſiccum, actu vero & conſiſtentia humidum. Deinde notandum; vlcus omne, quod indiget cicatrice, & habet aliquam cauitatem, ſemper maiorem habere cauitatem in vlceris medio, minorem in circuitu. Proinde, cum cicatrix eſt inducenda; imponatur epouloticum potentia & actu ſiccum in oris vlceris, ſeu in circuitu: cuiuſmodi eſt æs vſtum, æris ſquama, & quæ

ſuperius retulimus, in puluerem redacta: & hoc fit, vt citiſſime in his partibus inducatur cicatrix, quia cauitas media maior eſt, nec tam forti eget epoulotico. In medio autem vlceris Galenus imponit epouloticum molle & humidum conſiſtẽtia; vt vnguentum ex lithargyro, è cadmia: quod prout ſiccum eſt, cicatricem inducit; prout vero molle exſiſtit, eatenus non præpropere, ſed tardius, quam puluis, cicatricem facit: quia mollities & humiditas actualis, carnem remolliendo, retardat etiam cicatricem, vt ſic carne generata, maior illa cauitas quadãtenus impleatur. Quod ſi modica hæc caro in vlceris medio generata fuerit; amouebitur medicamentum, conſiſtentia humidum; & ſiccum tantum vſurpabitur, lato ſpecilli mucrone ſuper toto vlcere volutato, & inſperſo toti vlceri aliquo epoulotico. Hic modus in praxi optime ſuccedit, à nullo tamen hodie nec obſeruatus eſt, nec animaduerſus. Ego in praxi feliciſſime induco cicatricẽ, inſperſo ære vſto loto, aut thutia præparata, ſuper vlceris ora: in medio autẽ vlcere impoſito vnguẽto de tuthia, de ceruſſa, aut è lithargyro, aut alio epoulotico, conſiſtentia humido. Foris ſufficiet linamentum, vel ſiccũ, vel

vel vino madens: potiſſimum quod fit è mollibus ellychniis.

Ex hoc modo id notandum, loco corollarii; quando in vlcere plures oriuntur indicationes. his omnibus ſatisfaciendũ eſſe diuerſis medicamentis diuerſo loco impoſitis. Sæpe enim potiſſimum in magnis & latis vlceribus natura in vna parte vlcus purgat, in alia, carne implet, in alia cicatricem inducit: proinde ſi bene operetur natura, id eſt ſi cicatricem inducat, vbi ea neceſſaria eſt, & carnem generet, vbi decet, &c. naturam imitari debemus, imponentes in vna vlceris parte epouloticum, in alia ſarcoticum, in alia detergens. Si vero natura non bene operetur; eius defectum ſupplere debemus. Sic Galenus in cura Carbunculi, c. 5. l. 5. κατὰ γένη aliud medicamentum imponit cruſtæ, aliud parti vicinæ. πόρισμα. Conclusio.

Et hæc ratio eſt curandi vlcera, quæ facilis ſunt curationis, & quæ nec fluxione, nec intemperie, nec vlla quapiam alia re præter naturam afficiuntur: vnde totius corporis prouidentiam, venæ ſectionem, purgationem, ac diætam omiſimus: hæc enim ad vlcera ægrè ſanabilia ſpectant.

CAPVT IV.

De vlceribus ægrè curabilibus: & primum de vlcere cum vitioſi humoris affluxu, proinde difficulter cicatricem admittente.

Tranſitio. HActenus egimus de vlceribus ſimplicibus, planis, & cauis, quibus nihil ineſt vitii, præter cutis & carnis amiſſionem: quæ ob id facilis ſunt curationis. Iam ad ea deueniemus vlcera, quæ iunctum habent vel morbũ, vel morbi cauſam, vel ſymptoma: quæ ob id difficulter curari poſſunt. Cum enim in omni vlcere requiratur, vt natura carnem cutemque generet, per craſin partis vlceratæ, è ſanguine bono, ratione quantitatis & qualitatis: proinde ſi craſis partis illæſa eſt, ſique ſanguis quantitate & qualitate moderatus affluit; facile curantur vlcera: At ſi vel craſis vitiatur, vel ſanguis peccat, non niſi cum difficultate caro generari, vlceraq; ſanari queunt.

Differentia vlcerũ, quæ ægre curantur. Sunt autem potiſſimum quatuor ſpecies vlcerum ægre curabilium: Quãdo enim vlcus oritur ex influxu humorum multorum, vel acrium; vitium autem craſeos in parte vlcerata non adeſt; dicuntur vlcera

Svrs-

δυσεπύλωτα. Quando vitium eſt in temperamento partis vlceratæ: dicuntur vlcera maligna, cacoethe, c. 18. l. 1. κατὰ γένη. c. 1. & 13. l. 4. κατὰ γένη. Si hæ cauſæ miſceantur, vt & vitioſus ſanguis affluat, & pars dyſcraſia laboret: dicũtur vlcera ſupra modum maligna, c. 5. l. 4. κατὰ γένη. Quod ſi humor influens admodum ſit vitioſus, & intemperies ita intenſa, vt pars habitum prauum cõtrahat, oriuntur νομαὶ, id eſt vlcera, quæ vicinas partes putrefaciendo & erodendo depaſcunt, febreſque inferunt, cap. 1. l. 6. κατὰ γένη. De ſpeciebus vlcerum ægre curabilium, vide etiam Galenum c. 1. l. 4. meth. & c. 5. l. 4. κατὰ γένη.

De vlcere Dyſepouloto.

Vlcus cicatricem difficulter admittens, dicitur δυσεπύλωτον: alias vocãt vlcus fluxione vexatum, quia prouenit à vitioſo humore influente. In hoc vlcere cum duplex ſit affectus, nimirum vlcus & fluxio; duplex etiam oritur intentio, nimirum & ſanandi vlceris, & remouendæ fluxionis. Quia vero ſanari vlcus nequit, niſi fluxio auferatur: contra hanc omnis noſtra dirigetur intentio; vlcere tamen non omnino neglecto. Primum ergo videbimus ſigna vlceris fluxione vexati: deinde cauſas fluxionis: tandem vt fluxio ſit curanda. *Vlcus δυσεπύλωτον quid?*

Pri-

Signa. Primum ſignum eſt, quod vlcus hoc nõ ſanatur, ob vitioſum humorem affluentem, etiamſi ritè peragantur omnia, quæ alias ad vlcus curandum requiruntur: vnde vlceris diuturnitas ſequitur, c. 5. l. 4. meth. Secundum ſignũ eſt, quod hoc vlcus ſemper plus minus eroditur ac dilatatur: & eo magis, quo copioſior & acrior fuerit humor fluens. Tertium eſt ſignum, quod vlceris labia tumida, ſimiliterque partes vlceris circumiacentes tumefactæ apparẽt. Quartum eſt, quod maior copia ſaniei & virulentiæ ſemper effluit, quam ſit pro magnitudine vlceris. Quinctum eſt, quod vt plurimum hoc vlcus fit cum dolore, qui prouenit è ſolutione continui facta in partibus neruoſis, villisque, ob humorum acrimoniam, quem dolorem plerunque ſequitur inflammatio.

Cauſa. Cauſſæ fluxionis ſunt, pars mittens, & pars recipiens, c. 7. l. 2. ad Glaucon. Humor non fluit è ſe, & proprio impetu, alias omnis fluxio ad inferiora fieret: ſed vel à parte mittente propellitur: vel à recipiente trahitur. Pellitur à mittente, tum quia robuſta, tum quia irritata, cap. 1. l. de cauſſ. morb. Irritatio fit à natura vitioſa: cuius cauſa vel interdum vitium iecoris aut lienis,

nis. perpetuo autem ſex res non naturales, vt aer putridus,motus nimius,cibi acres & calidi,nimius ſomnus , nimiæ vigiliæ, vacuationis ſuppreſſio,ira,agonia,&c. Recipiens attrahit tum calore,tum dolore, c. 3. l.13.methodi med.

Curatio. *Ratio rerũ non naturalium.*

Curatio primũ ad fluxionis cauſſas, deinde ad ipſam fluxionẽ dirigetur. Externæ igitur cauſſæ, ſi vlcus & fluxionem adhuc fouent, emendandæ. Vnde aer frigidis alterandus,vt & calor & putredo eius emendetur.Cibi erunt boni ſucci,qui non generent humores prauos & erodentes. Potus non ſit vinum, vel ſaltem pauciferum, aut aqua cum vino granatorum, quod refrigerat, & conſtringit humores, vt in propriis maneant receptaculis. Habenda etiam ratio eſt motus, quietis, ſomni, & maxime eorum quæ præter naturam detinentur,omnesque viæ naturalium vacuationum aperiendæ.

1. Fluxionis cauſſa vt tollenda.

Cauſſa interna,eſt redundantia vitioſorum humorum , plerunq; à iecoris aut lienis vitio ortum ducens.Quorum curatio à practicis petenda. Perpetuo autem adeſt copia vitiatorũ ſuccorum, qui fluxionem concitare & exulcerare poſſunt : quorum tres potiſſimnm ſunt; nimirũ bilis, humor melan-

melancholicus exuſtus, & pituita ſalſa. Hi ergo humores, prius præparati, purgandi ſunt. Bilis præparatur ſyrupis cichoraceis: vt, ℞ ſyr. de cich. ſimp. ℥ j. de ſucco acetoſæ ℥ ß. decocti endiu. ſonchi, hepaticæ ℥ iiij. Miſc. pro ſyrupo. Purgatur hoc modo. ℞ rhab. el. pulu. ʒ j ß. ſpicæ gr. v. vini albi parũ: fiat infuſio, in decoctione tamarindorum, & expreſſioni adde ſyrup. roſ. ſolutiui ℥ iiij. Miſ. & fiat potio. Hoc medicamentum mite eſt: ſi deſideretur valentius, addentur elect. de ſucco roſ. ʒ ij. aut etiam electar. roſati Meſuæ ʒ ij. Humor melancholicus exuſtus, præparatur refrigerantibus & attenuantibus, vt ſyru. de fumar. de ſucco borrag. cum decoctis meliſſæ, bugloſſi, fumariæ, lupulorum. Purgatur hoc modo: ℞ epithymi, polypodii, ana ʒ j ß. fol. ſenæ ʒ ij. ſchœnanthi, zinziberis ana gr. vj. vini albi aromatici parum: fiat infuſio in decoctione florum & fructuum cordialium, & expreſſioni adde ſyr. de polyp. ℥ iiij. Miſc. fiat potio. Hoc medicamentum valentius reddetur, additis confect. Hamech ʒ ij. Vel in forma boli, ℞ elect. lenitiui ʒ x. confect. Hamech ʒ iij. cum ſaccharo fiat bolus. Pituita ſalſa præparatur ſyr. de beton. de ſtœchade, cũ decocto cichorii, betonicæ, &c. Pur-

Bilis.

Melancholicus humor

Pituita.

Purgatur hoc modo: ℞ agar.trochiſ. ℈ iiij. zinziberis gr. vij. vini albi aromatici parũ; fiat infuſio in decocto betonicæ; expreſſioni adde mãnæ calab.℥ iij.mellis roſ. ſol.℥ ij. Miſc. & fiat potio. Valentius hoc ſi cupis, adde ʒ j. diaphœnicon. Vel in forma pilularum: ℞ pil.cocch.ʒ j.de agarico Meſ.ʒ ß. M.& cum ſyr.de beton.fiant pil.n.v. deaurentur. Verum, præter humores iam dictos, conſiderandus etiam eſt humor ſeroſus; qui & ipſe vlcera excitat, & perpetuo aliorum humorum eſt vehiculum. Vacuãdus ergo vel per vrinam, vel per ſudorem. Per vrinam, diureticis: vnde ſyrupis prædictis addi poteſt, vel ſyr. de capillis veneris, vel decoctum polytrichi, aut apii, aut betonicæ, aut alterius diuretici, quod vel frigidum ſit, vel moderate calidum. Poteſt etiam in hoc caſu dari ſerum lactis caprini: aquæ thermarum D. Petri, aut Lucenſium, conueniunt. Victus ratio eandem habebit facultatem: vnde laudo cucurbitas, lac ſeminum melonum, &c. Per ſudorem ſeroſi vacuantur humores, ſi detur decoctum ſalſæ parillæ, cui adiectum ſit parum guaiaci: & ne guaiacum calore noceat, præparanda eſt decoctio cum cichoraceis. Hæc de parte mittente. In parte recipiente, cauſæ flu-

Humor ſeroſus.

Attractio

in parte recipiente. xionis ſunt, calor accenſus, & dolor: vnde indicatur refrigeratio partis, & doloris mitigatio: Quæ, vt præſtanda ſint infra docebimus, cap. 7. de vlcere calida intemperie affecto, & doloroſo. Hac igitur de fluxionum cauſiis.

II. Fluxio ipſa vt curanda. Iam ad ipſam fluxionem, ſeu humorem fluentem oculos dirigemus. Superatur autem fluxio tribus inſtrumentis: reuulſoriis, intercipientibus, & repellentibus.

Ἀντισπαστικά. Reuulſoria ſunt, quæ humorem ad partes contrarias trahunt, calore, dolore, aut vi vacui: vt venæ ſectio, purgatio, balneum, frictio, inunctiones calidæ & digerentes, vincula, ſetacea, fonticulus. Quo ad venæ ſectionem: quamuis cacochymia aſſit, attamen ſi repletū fuerit corpus, vena ſecanda; contraria parti affectæ, & è directo. De purgatione antea dictum. Reliqua etiam reuulſoria in partibus contrariis inſtituenda: vt frictiones, vna cum inunctionibus calidis & digerentibus, ex oleo caſtorino, liliaceo, rutaceo, caryophyllorum, &c. item balnea calefacientia ex origano, pulegio, hyſſopo, &c. Fonticulus etiam in parte contraria, maxime à me probatur, in vlcere cum fluxione.

Intercipientia ſunt, quæ faciunt ne humor

mor

Digitized by Google

mor flues vlterius procedat: alias defenſiua dicuntur; quia partem affectam defendūt & præſeruant à fluxione. Hoc faciunt frigiditate & aſtrictione: hac enim vaſa conſtringunt; illa vero & vaſa cogunt denſantque, & humorem incraſſant, quo ad fluendum minus ſit promtus. Sumuntur autem æquales portiones boli Armen. ſang. drac. myrtillorū, balauſt. corticum granatorum: quæ in tenuiſſimum pollinem rediguntur; deinde excipiūtur oui albumine, oleo myrtino, modico aceto, ac cera; & conficitur medicamentum. Idem præſtat vinum nigrū auſterū, vel ſimplex, vel in quo alumen ſit liquatū, aut calx ſæpiſſimè fuerit exſtincta. Et hæc medicamenta ponuntur ante aduentum humoris in locum exitus: vt ſi vlcus ſit in ſumma manu, imponantur in carpo, vbi vaſa magis apparēt, & partes minus ſunt carnoſæ: ſi ſupra, in cubito, ſi magis ſupra, in humero: ſi in coxa, ad inguina: ſi in capite, ad collū: ſi in mamillis, ſub his, & etiā ad inguina; hinc n. vena quædā è venis vteri ad mamillas aſcendit: imo etiam ad hypochondria in quibus vena quædam prodit, communicantiam habens cū mamillis. Oportet autem hæc defenſiua frequenter immutare, ne caleſiant. *Intercipientia.*

f 2 Repel-

Repellentia. Repellentia ſunt frigida & ſicca (humida enim laxando partem, fluxioni eam magis faciunt idoneam.) Diriguntur autem ad materiam quæ influxit. Et propterea circum partem affectam ponuntur: ſicut reuulſoria, in loco contrario: & defenſiua in ſpatio intermedio. Porrò, humor qui ad partem affectam fluxit, vel cõſiſtit in venis exiguis ipſius partis; vel effunditur extra vaſa; at tunc aut in ſpatiis vacuis hæret, quę ſunt inter partes ſimilares, nimirum arterias, neruos, venas, membranas; aut moratur in ipſarum partiũ ſubſtantia, ſeu poroſitatibus. Si in vaſis eſt, ſpatiisve vacuis, adhuc in ipſa parte mouetur, & propterea facilius repelli poteſt; magis qui in vaſis, minus qui in vacuis detinetur ſpatiis: at dum in poroſitatibus ſubſtantiæ firmatur; quoniam impactus & induratus eſt repelli non poteſt. c.5.l.13.meth. Hanc autem repellẽdi vim habent, ſpongia aut linteũ, ſi exprimãtur in poſca, vel vino nigro auſtero, vel vino & aceto, c.vlt.l.4.κατὰ γένη. Nos vtimur ſpongia noua, quæ maxime ſua natura exſiccat, & combibit humores: eamq; ſæpe exprimimus in vino nigro auſtero, cui tamen balauſtia, gallę immat. cortex granat. myrtilli, ſcabioſa, quinquefolium, oliuę folia,

lia, &c. prius ſint incocta: ipſamque ſpongiam procul ab affecta parte ponimus. Si fluxio ſit vehemens, corpus robuſtum & durum; vino miſcemus quartam aceti partem, inque his copiam aluminis liquamus. Si minor ſit fluxio, & corpus mollius; ſufficit rubi germina & folia incoquere vino nigro auſtero, aut in poſca, & contundere; ac modo cataplaſmatis imponere. Conferunt etiam folia plantaginis, in vino, poſca, aut aqua decocta, impoſitaque: deinde linteo ſuperaddito, quod expreſſum ſit è vino nigro auſtero. Hæc medicamenta faſcia obuoluenda ſunt & circumducenda, eo modo; vt humores procul ab affecta parte exprimantur; niſi inflammatione aut dolore prematur vlcus. Hæc de fluxionis curatione.

Ad vlcus accedamus. Hoc tollitur ſiccantibus, quæ valẽtiora eſſe oportet, quam in vlcere ſimplici: nam & propter excrementa, quæ in carnis generatione ſegregãtur, & propter materiam in partem influxam, ſiccans requiritur. Debent autem hæc quidem valentiora eſſe, ita tamen vt ne propriam ſpeciem tranſcendant, id eſt ne ſarcotica gradum primum, aut epoulotica tertium in ſiccitate excedant: licet ra- *III. Vlceris cura.*

tione manſionum intenſiora eſſe debeant, quam in vlcere ſine fluxione, cap. 5. l. 4. meth.

Sarcotica. Inter ſimplicia ergo conueniunt, cadmia, terra lēnia, æris ſquama, chalcitis cōbuſta & lota, ærugo cremata: prçterea buccinorum teſtæ crematæ, vt purpurarum, oſtreorum, &c. item ariſtolochia, artemiſia, panacis radix, dracunculus, gladiolus, calx. Inter compoſita, ſi corpus ſit molle, tempus anni humidum, & vlcus exiguum; conuenit Sarcoticum mitius ſiccans, vt: ℞ chelidonii maioris exſic. & pulueriſati, radicis panacis ana ℥ ß. reſinæ abiegnæ ℥ j. ceræ ʒ vj. olei vetuſti q. ſ. ad conficiendum medicamentum. Si corpus ſiccius, vlcus magnum, materia influxa copioſa, tempus anni ſicciſſimum; quia pugnant indicationes; hoc vti poſſumus: ℞ terebinth. ℥ j. ſeui taurini ℥ ß. plumbi vſti ℥ j ß. vel ℥ ij. Miſc. Si corpus ſit durum, vlcus magnum, materia influxa copioſa, pars ſenſu obtuſo prædita; ſarcoticum valentiſſime exſiccabit, vt hoc: ℞ abrotani vſti, gall. immat. ana ℥ ij. calcis ſemel exſtinctæ ℥ ß. mellis colati, q. ſ.

Cautio de concoquentibus. Notandum, ſi materia influxa ſit acris, incocta & mordax, vt vlcus videatur aliqua

qua concoctione indigere; tunc dictis medicamentis portionem thuris eſſe addendam.

Alia de humectantibus vitandis cautio.

Deinde obſeruandum, vt hæc medicamenta nō ſint cōſiſtentia humida ac mollia: quia ſic partem magis laxarent, c. 6. l. 1. κ.γέν. Hinc Galenus c. 1. & 13. l. 4. κατὰ γέν. ait, in vlceribus dyſepoulotis vitari debere quæ generis ſunt oleoſi, vt adipes, præſertim porcorum, reſina, cera, id eſt, hæc per ſe, & ſola non eſſe vſurpanda, ſed cum aliis: additque aquam & oleum omnium maxime humectare; ac proinde his nec per ſe, nec cum aliis miſtis vtendum eſſe; quod de oleo communi intelligēdum eſt, nam myrtinum, rutaceum, lentiſcinum, maſtichinum, &c. ſiccant, non humectant.

Detergentia quando variandа.

Porro, in his vlceribus detergendis, monet Galenus loc. cit. l. 4. κ.γέν. ſæpe accidere vt medicamentum, quod ſemel, vel bis, vlceri eſt impoſitum, tertia vice nō amplius ſit commodum; ob reſiccatum videlic. humorem, qui prius vim medicamenti mordicantem obtundebat. Proinde ſi ſub medicamento impoſito pars vlcerata fiat ſicca & rubra; imminet mordicatio; ideoq; medicamentum mitius eſt eligendum.

Epouloticæ. Vlcere carne repleto, opus erit cicatricem inducere. Si ergo corpus ſit mollius, & vlcus non admodum magnum: hoc cõueniet epouloticum: ℞ cadmiæ ℥ j. ariſtolochiæ, iridis, ana ℥ ß. olei myrtini ℥ ij. ceræ q. ſ. ad conficiendum medicamentum in forma ſolidiore. Si vlc⁹ ſit paruum, corpus ſiccum, anni tempus humidum, pugnant indicationes: valentius tamen exſiccans requiritur, priore; quale hoc: ℞ teſtarum oſtreorum crematorum ʒ vj. radicis panacis ʒ iij. gallarum immat. ʒ ij. olei myrtini ℥ j ß. Ceræ q. ſ. Miſce. Si omnes indicationes poſtulent valentiſſimum exſiccans & aſtringens; hoc proderit: ℞ virgæ paſtoris ℥ ß. antimonii ʒ vj. radicis dracunculi ℥ ß. olei lentiſcini, aut myrtini ℥ j. ceræ parum, Miſc. Ad eandem intentionem hoc valebit: ℞ aluminis, malicorii, ana ℥ ß. chalcitidis vſtæ ʒ iij. calcis viuæ ʒ ij. olei myrtini ℥ ij. ceræ parum, Miſc. Optime quoque in hoc vlcere fluxione vexato, cicatricem inducit aqua vitæ, potiſſimum chalybeata: inſuper oleum de ſulphure, aut de chalcantho: quibus tamen non vtendum eſt puris, cum ſint cauſtica, ſed permiſtis cum aquis myrti, ſcabioſæ, aut aliis.

CAP.

Capvt V.

De vlcere Maligno, quod Cacoethe dicitur: & primum de eo, quod iunctam habet ſiccam intemperiem.

De prima ſpecie vlcerum ægrè curabilium dictum eſt; quæ oriuntur è vitioſo ſanguine aliunde affluente ad vlcus, ſequitur altera horum vlcerum ſpecies, quæ maligna & cacoethe dicuntur; quoniam partis vlceratæ craſis & temperies læſa eſt: vnde fit, vt difficillima fiat curatio, licet omnia recte & ordine adminiſtrentur. Intemperies autem octo eſſe poſſunt in vlcere; calida: frigida, humida, & ſicca, ſine materia: & totidem cum materia, cap. 1. l. 4. meth. *Tráſitio ad vlcera cum dyſcraſia.*

De vlcere cum Sicca intemperie, ſine materia.

Signa quib. hoc vlcus cognoſcitur, ſunt quatuor. Primum, caro vlcerata apparet ſqualens & ſicca, ita vt vel nulla ichoroſa ſanies effluat, vel certe quã pauciſſima, c. 2. l. 4. meth. Deinde pars vlcerata eſt quodãmodo aſperior & durior: hi enim ſiccita- *Signa.*

tis ſunt effectus. Tertium ſignum ſumitur à cauſſis ſiccitatis prægreſſis: quales ſunt ambientis temperatura ſicca, lauacra rerum exſiccantium, medicaméta nimis ſiccantia, vlceri impoſita. Poſtremum ſignũ ſumitur à toto membro, cui vlcus inſidet, vel toto etiam corpore, ſi hæc nimis ſint reſiccata.

Prognoſticũ.

Quoad præſagium; omnia vlcera maligna curationis ſunt difficilis; omnium autem maxime vlcus hoc, quod ſiccam habet iunctam intemperiem: nam in aliis vlceribus, eodem tempore & intemperiei poſſumus occurrere, & tamen vlcus nõ negligere admouendo ſcil. ſiccantia, at heic cum indicationes prorſus ſint contrariæ, neglecto vlcere, tantum dyſcraſiæ cogimur occurrere.

Curatio.

In cura vlceris ſicca affecti dyſcraſia, remouendæ ſunt cauſſæ ſiccitatis, cap. 1. l. 1. meth. vt regio ſicca, cœli ſtatus ſiccus, aer, lauacra, medicamenta vlceri impoſita nimis ſiccãtia. Ablatis cauſis, neglecto prorſus vlcere, auferenda intemperies: quæ oritur, vel quia pars alimenti laborat pænuria vel quia ſicca intemperies eſt impreſſa; vel quia vtrumq; accidit. Si vlceris exſiccatio proueniat ab alimenti pænuria; oritur indi-

Si exſiccationis cauſſa ſit pænuria alimẽti.

indicatio attrahendi alimentum ad partẽ, corpuſque nutriendi ſecundum Albucaſin. Vt attractio fiat ad partem, hæc fouenda eſt panno linteo, aqua calida imbuto, donec rubra efficiatur, & hoc de Albucaſis ſententia. Rhaſes 14. Contin. monet, ſiccandam eſſe partem, non quidem vlceratam, ſed circumiacentem; vt attracto ſanguine vlcus nutriatur: ſuadet etiam Albucaſis, vt calida medicamenta partibus circumiacentibus imponantur, nimirum picationes, ita vt pix ducatur ſuper linteum & parti admoueatur, deinde auferatur; quod tamdiu faciendum admouendo, & auferendo, donec pars rubra fiat: hoc quippe ſignum eſt alimentum iam eſſe attractum. Corpus etiam nutriendum eſt cibis boni ſucci, carnibus laudabilibus, ouis, vino, &c.

Si intemperies ſicca impreſſa ſit in parte vlcerata; tunc ſi exigua ſit, nõ impedit carnis generationem in vlcere: ideoque vlceri ſiccantib. mitioribus ſatis proſpicere poſſumus, non valentioribus, ne intemperiem in parte imprimamus: verbi gratia: ſi vlcus poſtulat ſiccantia in ſecundo gradu, & ſecunda manſione; vtemur nos medicamentis ſiccantibus quidem in ſecundo gradu, ſed

Si dyſcraſia in parte ſit impreſ. 4. 1. leuis ex.

ſed mitioribus, nimirum in prima manſione, c. 2. l. 4. meth.

2 Vehementer.

Sin in vlcerata parte vehementer impreſſa eſt dyſcraſia; pars redditur imbecilla, ſecundum omnes quidem facultates: potiſſimum tamen ſecundum attractricem: ſi enim alimentum nō attrahitur, nec ſane retineri, nec concoqui, nec excremēta eius expelli poterunt. Heic ergo oritur indicatio & humectandi ſiccam intemperiem, & attrahendi nutrimentum ad ipſum locum.

Fomentum Galeni ex aqua tepida.

Hoc efficit Galenus, dum vlcus aqua moderata & tepida fouet atque humectat, donec pars rubeſcat, & ipſius molles attollatur. Aſſumit aquā, quia hæc humectat: non frigidam ſed temperatam, vt meatus ob ſiccitatem ſtrictos laxet; quin & tepida aqua fundit ac liquat humores; facilius penetrat, c. 7. l. 1. ſimp. c. 2. l. 4. met. Sunt quidem alias vlcera nō niſi vino madefacienda, l. de vlceribus: vel poſca, c. 2. l. 4. meth. quia videlicet vlcus perpetua eget exſiccatione, vt humectantia ei nō conueniant, c. 7. l. 1. κατὰ γένη. At in vlcere cum ſicca dyſcraſia, vlcere ſepoſito, in intēperiem oculos dirigimus: ideoque aqua illa tepida eſt conuenientiſſima: qua partem Galenus primum fouet, deinde perfundit. Auicennas partem vlceratam cooperit, vt vaporē

ab

ab aqua exhalantem ſuſcipiat, & tamdiu detineat, donec pars fiat rorida, & q. ſudet. Quoties autem aqua hac eſt vtẽdum? Galenus con.t.15.l.3.de his quæ fiũt in medic. vult vltra tres vices, aquam perfundẽdam: ego vero aut bis, aut ſaltem ter in die perfunderem: nam pars vlcerata debilis, forſitan non poſſet plures perfuſiones tolerare & ſic quotidie pergendum, donec exſiccationis ſigna receſſerint. Meta in ſingulis vicibus eſt rubor in parte contractus: ſi enim diutius perſiſtatur, quod attractum eſt rurſus diſcutietur. Quod ſi corpus ſuperuacuis redundet humoribus, dum aqua vtimur; hi prius purgandi, ne ad vlcus confluentes carnis generationem impediant. Fallopius aquæ videtur hydrelæum præferre maxime hyeme: ait enim aquam tepidam, præter id quod humectat etiam refrigerare, calorem ſc. euocando, c.17.l.3. de iis quę fiunt in medic. Dum autem quotidie bis vel ter vlcus aqua perfundimus, non debemus temporibus intermediis dyſctaſiam ſiccam relinquere; ſed tum in vlcere, tum in partibus circumiacentibus imponere humectantia. Galenus cap.7.l.1.ſimpl. laudat linamentum ſiccum imbutum in aqua temperata: quod ſi amouere velis hoc linamen-

namentum,& inuenias eſſe humidũ,perſiſtes in eodem;ſi inuenias ſiccum,non conuenit, quoniam ſiccat. Et propterea in eodem caſu,vel linamenta, aqua imbutâ, ſuperponenda ſunt;aut ſpongia;aut linteum hydrelæę imbutum, quod ratione olei cõſeruabit linamentum humidum: vel linamentum non aqua,ſed hydrelæo eſt imbuendum;ſic n.oleum conſeruabit aquam ne effluat aut digerat: vel deniq; linamentum inficiatur hoc vnguento: ℞ olei dulciſſ.℥ij. ſucci maluarum ℥ j. ceræ mollis, recentis, & in aqua ablutæ,q.ſ.ad conficiendum vnguentum molliſſimum, quod humectat. Partibus autem circumiacentib.extra ſunt imponenda, quæ iam diximus, nimirum ſpongia,vel lintea hydrelęo madefacta.Sic ergo pergentes, ſiccitatis ſigna ſenſim recedent,ipſaq; ſicca vlceris intemperies curabitur.

Cura Vlceris. Sarcotica. Curata autem ſiccitate, ad ipſum vlcus deueniendum,quod carnis generationem,& cicatricem poſtulat. Debent autem ſiccantia in his vlceribus mitiora eſſe, quam in vlceribus, quæ non habent adiunctam ſiccam intemperiem; ne videlicet per vehementiora ſiccantia, in ſiccam dyſcraſiam recidant, capit. 2. libr.

4. me-

4. method. Auicenna 4 4. tractat. 3. capit. 10.

Laudatur ergo hoc: ℞ maſtich. thuris, picis Græcæ ana ʒ j. ſæui arietini ℥ j. olei roſati ℥ ij. ceræ parum, Miſc. Oportet autem nos in his medicamentis eligẽdis perpendere aeris conſtitutionem, vlceris magnitudinem, craſin ægrotantis: vt fuſe ſupra diximus. Probatur etiam hoc: ℞ reſinæ terebinth. ℥ ij. thuris, aloes ana ʒ j. olei roſati ℥ j. ceræ mollis, q. ſ. ad conficiendum vnguentum. Ego quoque vnguentum conficio è ſucco betonicæ, cum multo oleo, vt molliſſimam ſubſtantiam contrahat, eſtque moderatiſſimæ ſiccitatis, ac inſuper concoquit. Cicatrix obducenda erit, vel cerato de minio, vel linamento ſicco, vel diapalma, vel alio epoulotico, de quib. ſupra. *Epuloticæ.*

Capvt VI.

De vlcere, cum Humida intemperie.

Signa humiditatis in vlcere ſunt, primũ, ſi caro humidior videtur, quam pro naturali habitu, c. 2. l. 4. meth. Deinde caro eſt mollis, flaccida, & quaſi relaxata. Tertiò, *Signa.*

præ-

præceſſerunt cauſæ humectantes; vt ambiens humidum, lauacra rerum humectantium, aut medicamenta humectantia vlceri impoſita. Quarto; multæ humiditates in vlceris poroſitatib: cõtinentur, & effluũt. Vltimo, ſi vel membrum, cui vlcerata pars adhæret; vel totum corpus eſt humidum; veriſimile etiam eſt, vlcus per ſocietatem eſſe humidum. Falloppius addit carnem ſupercreſcentem: quod ſignũ dubium mihi eſt, quia caro in malignis vlceribus non gignitur, ob intemperiem: niſi dicatur caro illa ſuperflua non bona eſſe; ſed mala & praua; vt ſunt tubercula in ani fiſtulis.

Præſagium. Facilius autem curari hoc vlcus poteſt, quam præcedens: nec enim heic vlcus negligere cogimur.

Curatio. Quo ad curam. Cauſſæ externæ, ſi quæ aſſunt, amouendæ: vt aer humidus, medicamenta humectantia, vel parum ſicca adhibita. Deinde vlcus indicat ſiccantia: intemperies humida, & ipſa indicat ſiccantia; & præterea, quoniam partem imbecillam reddit, roborãtia flagitat & aſtringentia. *Siccantia, & aſtringentia.* Siccantia autem heic non ſolum tanta eſſe debent, quãtum partis humiditas præter naturam aucta eſt; ſed oportet etiam nos magnitudinem vlceris perpendere, & exſic-

exſiccare excrementa quæ ſecernuntur: vnde in gradu medicamenti ſiccantis definiẽdo, oportet nos reſpicere ad vlceris magnitudinem, dyſcraſiam humidã, ſenſum partis, temperamentum ægri, cœli ſtatum: Si enim humida intemperies non ſit ad- *Mitiora.* modum intenſa, nec vlcus magnum, corpus molle, aer temperatus, pars vlcerata εὐαίσθητος; mitiora erunt ſiccantia: vt, ℞ cadmiæ ℥ j ß. æruginis, æris combuſti ana ℥ j. aluminis ſciſſilis ℥ ß. ceræ nouæ, pinguis ℥ v. Miſc. ad ignem. Hoc medicamentum optime ſatisfacit omnib. indicationib: nam cadmia, ærugo, æs, alumen, intemperiem humidam corrigunt, ac vlceris humiditates exſiccant, præterea alumen etiam valenter aſtringit ac roborat; G. 1. l. 4. κατὰ γένη: ærugo & æris ſquama, tum exſiccant; tum detergunt. Hoc medicamentum compoſitum eſt mitiſſimum, ratione humidæ intemperiei: licet enim quæ ingrediũtur valenter ſiccent; cera tamen in quantitate decupla aſſumitur, quæ aliorum medicamentorum facultatem remittit. Si humida *Valentiora:* intemperies fuerit valentior, & vlcus partium, & ſenſus partis obtuſus, & craſis ſiccior, anni etiam tempus ſiccius; pugnantes ſunt indicationes: ideoque medicamen-

tum requiritur, quod prædicto valẽtius exſiccet, detergat, & aſtringat. Vt, ℞ æris ſquamæ, æruginis raſæ ana ʒ j. lanæ combuſtæ ʒ ij. ceræ ℥ ij ß. reſinæ laricis ℥ ß. Reſinæ & ceræ liquatis, arida affundantur & miſceantur. Si indicationes requirant valentiſſimum exſiccans, detergẽs, & aſtringens; hoc conueniet, ℞ æris ſquamæ, calcis bis lotæ ana ʒ ij. chalcitidis combuſtæ ʒ j. ſtibij ʒ ß. ceræ ℥ ij. reſinæ terebinth. ℥ j. Miſc. affundendo liquida ſiccis. Cera autem in hoc medicamento tripla eſt ad reliqua medicamenta: ſicut in priore eſt quinctupla, in primo decupla, prout videlicet magis vel minus vim medicamentorũ retundere volumus: in mitiori n. ſiccante ſumit Galen. ceram decuplam; in valentiore quinctuplam vel quadruplam, in generoſo tandem triplã: nec ceræ q. ſ. apponit, vt noſtro tẽpore cheirurgi faciunt, in componẽdis medicamentis vlcerum. Propoſuimus autem in hoc affectu ſaltem cõpoſita medicamẽta: quia vix vnũ eſt ſimplex, quod omnib. ſcopis poſſit ſatisfacere.

Valentiſſima.

Notandum: nos in medicamentorum cõpoſitione, nec adipes, nec olea vſurpaſſe quia maxime humectant, c. 3. l. 4. κατὰ γένη. ceram quoque & reſinam videtur damnare

Num cera & reſina in his Vlcerib. locum habeant.

ac Galenus, quia vnctuoſitate ſua carnem remolliunt, quæ ſiccanda potius & conſtringenda erat, c.1.l.4. κατὰ γένη. At hoc de cera & reſina verum eſt, primaria ratione, itemq; ſi ſolitaria vſurpentur: nos vero iis vti cogimur; tum vt medicamento vnguẽti aut cerati formam aptemus; tum vt aliorum facultates valentes horum permiſſione frangamus. Et ſane, niſi primaria ratione ingrediantur, non multum nocere poſſunt, quia parum vnctuoſa ſunt.

Verumtamen, vbi humida intemperies valde intenſa eſt, & caro valde flaccida, ac relaxata, vt deuitem vnctuoſam naturam medicamentorum, vſurpo compoſita in forma ſicca, ſeu pollinis. Mitius ergo erit, ℞ tuthiæ præparatæ, cornu cerui vſti, aloes, ana ʒ j. ſubtiliſſime puluerisata miſce. Valentius: ℞ calcis lotæ ʒ ij. aluminis. ʒ ß. ceruſſæ ʒ j. Miſc. Valentiſſimum: ℞ antimonii ʒ j. tuthiæ ʒ ß. Miſce. *Formulæ prædictorũ medicamẽtorum, in forma ſicca.*

In his medicamentis vſurpari etiam feliciter poteſt, aqua vitæ chalybeata: ſi modo cum humida intemperie frigida quoque fuerit coniuncta. *Aqua vitæ.*

Hæc porro medicamenta opportuna eſſe cognoſcimus, ſi nullum aut leuem tantum dolorem morſumve inferant: ſi enim *Siccantia citra morſum.*

g 2 con-

contra fiat; ſtatim mitigandum moderandumq; eſt medicamentum.

Ablutio vlceris. Si vlcus eſt abluendum, id fiat cum vino vel poſca, vel decocto auſterorum: vt ſi roſæ, germina rubi, folia myrti, balauſtium, malicorium, alumen, hypociſtis, &c. in vino decoquantur. Sic ergo curabitur humida intemperies: id quod è ſignorum remiſſione cognoſcetur.

Sarcotica, & epoulotica. Vlcus poſtea ſarcoticis & epouloticis ſanandum: quæ heic maioris eſſe debent exſiccationis, quam ſi vlcus non fuiſſet paſſum humidam dyſcraſiam: facilis n. alias in hanc poſſet eſſe relapſus. Componentur medicamenta, ad imitationem eorum, quę in aliis ſupra propoſuimus.

CAPVT VII.

De vlcere, cum intemperie Calida, ſine materia.

Signa. SIgna deſumuntur, primũ à colore: nam in particula rubor leuis apparet, & caro vlcerata eſt rubicundior, quam pro naturali habitu. Deinde à tactu: non pars vlcerata calidior ſentitur, quam partes reliquæ. Tertio, à ſenſu laborantis: qui manifeſtum calorem, & quaſi vſtionem percipit

vt

vt propterea frigidis medicamentis impoſitis gaudeat. Tandem dolor hunc ſenſum ſequitur.

In curatione, cauſæ externæ, ſi aſſint, amouendæ: vt aer calidus, lauacra rerum calefacientium, medicamenta calefacientia impoſita. Vlcus indicat exſiccantia, & detergentia. Caliditas indicat refrigerantia: & quatenus calor ad ſe trahit; indicat etiam repellentia, defenſiua & aſtringentia. Quoniã autem caliditas humiditates abſumit, quæ in vlcere exſiſtunt; indicatur vtendum eſſe quidem exſiccantibus, ſed mitioribus, quam ſi vlcus non eſſet affectum intemperie calida. Proinde in hoc vlcere indicantur, refrigerantia, ſiccantia, detergentia, aſtringentia. *Curatio.*

Quantitas horum medicamentorum, coniecturis indaganda. Si enim calida intemperies mitior fuerit; mitiora requirit refrigerantia & aſtringentia, ſed ratione vlceris ſiccantia valentiora, quia mitior intemperies calida, minus ſiccat. Si vlcus ſit paruũ, tempus anni calidum, pars εὐαίσθητος, craſis calida; mitiora erunt refrigerantia, ſiccantia, detergentia, aſtringentia: vnde commodum erit, intra quidem vnguentum ſantalinum, extra vero ceratum infrigidans *Medicamẽtorum varietas, pro ratione circumſtantiarum.*

gidans Galeni. Si indicationes pugnent, vt indigeamus mitiori refrigerante & ſiccante; conueniet intra vlcus, vnguentum de tuthia, de ceruſſa; extra vero linimentum ſimplex. Si omnes indicationes valens poſtulent medicamentum; intra vlcus conueniet vnguentũ populeum; extra vel hoc, vel aliquod propoſitorum. Præter hæc omnia maxime contulerit linteum duplicatum, aut ſpongia, è vino nigro auſtero expreſſa, & ſuperpoſita. Poſſunt etiam refrigerantia & aſtringentia in vino decoqui, ad refrigerandum, repellendum, & ſiccandum, vt balauſt. myrt. gallæ immaturæ, malicorium, &c. Auicennas laudat ſolanum, cum bolo Arme. & aceto, aut cum ſantalis & caphura, præcipue in externa parte impoſita. Optimum quoq; eſt, ſi lithargyrus contritus & aceto diſſolutus, oleo roſaceo, aut myrtino ſubigatur, & miſceatur cum modico ceruſſæ, plumbi, caphuræ. Sic ergo curata intẽperie vlceris calida: ipſum poſtea vlcus ſarcoticis & epouloticis curabimus: quæ, vt ſupra diximus, minus erunt ſicca, quam ſi pars non laboraret calida diſcraſia. Medicamenta vero accommodata, ſupra retulimus.

CAP.

Capvt IIX.

De vlcere, cum Frigida intemperie.

Signum primũ eſt color vlceris albicans. *Signa.* Tactu deinde frigiditatem in parte ſentimus. Et ipſe æger frigus ſentit, gaudetq; calidis.

In curatione, cauſſæ externæ remouendæ. *Curatio.* Porro vlcus indicat ſiccantia & abſtergentia: frigiditas calefacientia; & quatenus frigus carnem vlceratam denſat, ac meatus conſtringit, indicat rarefacientia, & relaxantia poros obſtructos.

Quantitas calefaciendi, ſiccandi, detergendi, rarefaciendi, relaxandi, ſubminiſtratur nobis à coniecturis ſæpe propoſitis. *Ordines medicamentorum, pro varietate circumſtantiarum.* Si ergo vlcus ſit paruum, dyſcraſia non valenter impreſſa, ætas puerilis, anni tempus calidum; indicatur mitius medicamentum. Forma autem medicamentorum in intemperie frigida, eſt fomentum; quod & actuali caliditate, & vaporatione, meatus laxare, partemque rarefacere poteſt: quo adminiſtrato alia medicamenta imponenda ſunt. Mitius ergo fomentum parabitur è vino albo, calido, & non admo- *Mitiora.*

Google

dum potente, in quo madefacta ſpõgia, vel panno, pluries pars fouenda: intra verò imponatur vnguẽtnm Iſidis, quod calefacit, exſiccat, & detergit: aut etiam apoſtolorũ: extra in partibus circumiacentibus vſurpare poſſumus, aut ceratum de betonica, aut Iſidis, quod valentius calefacit. Si indicationes ſint pugnantes, vt indigeamus valentiori medicamento: fomentum parabimus è vino maluatico, aut vino albo, in quo decocta ſint, ſaluia, calamenthum, origanũ mentha, & alia cal. ſicca: vlceri poſtea imponetur reſina laricis, aut pini, ſiue colophonia, emollita oleo de ſpica: extra vſurpabitur emplaſtrum ceruſſæ Galeni. Si denique vlcus valentiſſima poſcat: fomentum fiat è lixiuio: intus vtamur cerato ſacro, remollito tamen, cum oleo de ſpica, aut de caryophyllis, extra admouebimus ceratum ipſum ſacrum, quod valenter ſiccat & calefacit. Poſſumus etiam pro fomento vſurpare aquam calcis viuæ. Valet etiam aqua vitæ, quæ valenter calfacit & ſiccat: cui ſi miſceatur quid ſyrupi roſ. aut mellis, redditur medicamentum etiam deterſorium: & poteſt intra vlcus, & extra hæc aqua vſurpari; intra quidem, filamenta ſicca imbuta; extra vero lintea madefacta.

Valentiora.

Valentiſſima.

ſta. Sic curata intemperie, vlcus poſtea ſarcoticis & cicatricem inducentibus conſolidabimus.

CAPVT IX.

De vlcere Verminoſo.

VErmes interdum in vlceribus gignuntur præcipue æſtate: quorum generatio eſt è putredine, ſolum in vlceribus immundis, ſordidis, neglectis, quæ caua ſunt & ſinuoſa. Materia vermium in vlceribus, eſt potiſſimum excrementum pituitoſum; Paul. c. 17. l. 4. Cauſa efficiens eſt calor putredinalis, exortus à putridis excrementis, com. aphor. 26. ſect. 3. ad quem calor etiam natiuus accedit, cum nihil putreſcens, ſed concoctum, gignatur, c. 2. l. 3. de gen. animal. In vlcere ergo verminoſo præter naturam ſunt, putredo, calida intemperies, & vlcus. Cauſa.

Quo ad ſigna, interdum oculis conſpiciuntur, ſi vlcus pateat: interdum morſu dolorem inferunt, aut ſaltem triſtem quẽdam ſenſum: quinetiam vermes mouentur proprio quodam motu, qui vndam imitatur, & hic vndoſus motus à patientibus percipitur: vltimo fœtor adeſt maxi- Signa.

 mus,

Curatio. mus, propter inſignem putredinem. Vermes hi eximendi ſunt manubriolo, ſeu ſpecilli mucrone, vel alio inſtrumento. Quia autem ita interdum pertinaciter carni inhærent, vt ſine maximo cruciatu auelli non poſſint; primum necandi ſunt, deinde auferendi. Necantur amaris, vt ſucco abſinthii, abrotani, calaminthæ, aloe, filice, felle taurino, farina lupinorum ex hydromelite decocta: item ſi folia perſicorum vel capparum contundantur & imponantur, vel eorum ſuccus imponatur. Sic & marrubium, ſcordium puluerilatū, matricaria, ſuccus cucumeris aſinini, centaurii, menthaſtrum, decoctum lupinorum: quorum vti poſſumus, ſucco, decocto, vel puluere. Necantur etiam vermes ab acribus, vt medicamento Archigenis, è ceruſſæ & polii, pari pondere, cum pice liquida illito. Conueniunt etiam ſulphur, miſy, chalcitis, viride æris, ſuccus hellebori nigri, itemque huius decoctio & puluis: præterea epithymi ſuccus, cepæ, pyrethrum, vrina antiqua, lac tithymalorum. Si vlcus admittat; præſtantiſſimum eſt, ferramento candente vermes interficere. Quibus interfectis & ablatis, detergendum eſt vlcus valentioribus deterſoriis, vt eſt ariſtolochia cum melle,

c. Ult. l. 4. de meth. med.

melle, marrubiũ cum melle, ſed inter hæc valentiſſimũ eſt vnguentũ Ægyptiacũ. Amota putredine, ſi aliqua intẽperies calida in vlcere fuerit relicta, auferenda eſt medicamentis ſuprapoſitis. Vltimo curandum eſt vlcus ſarcoticis & epouloticis.

Capvt X.

De vlcere cum Oſſe corrupto.

Os, quod vlceri ſubeſt, corrumpitur à cauſſa Externa, vel Interna. Externa eſt, vel ambientis frigus nimium, quod oſſium calorem natiuum exſtinguit: vel nimius calor, qui euocando, reſoluendoque humidum, ſimiliter corrumpit. Internæ cauſſæ (quæ in noſtro hoc caſu fere ſemper locum habent) ſunt, vel humiditas viſcoſa & ſuperflua, remolliens primo ſubſtãtiam oſſis, deinde corrumpens; cap. 7. l. de cauſ. morb. vel humiditas virulenta, ſeu praua ſanies vlceris antiqui, quæ contactu os corrumpit; t. 37. l. 3. de fract. vel humor acutus & corrodens, capit. 7. l. de cauſis morbor. vel humor, qui occulta proprietate magis aduerſatur oſſi, quam reliquis partibus; ſæpe enim experientia compro- *Cauſa.*

probaui, corrupta fuiſſe capitis oſſa, id eſt, carioſa euaſiſſe, ſuperpoſita cute non exulcerata, quæ tamen (vt ad patiendum magis idonea) prius debuiſſet erodi, ſi humor qualitate manifeſta os corrupiſſet.

Signa. Signa corrupti oſſis ſunt, ſi os conſpiciatur: primum quod os redditur pingue & vnctuoſum, quia ſeparatur naturalis humiditas: ſecundo fit nigrum & carioſum, nigrum, quia ablatum eſt temperamentum, quo os album conſeruabatur; carioſum, decedente propria oſſis ſubſtantia. Si oculis conſpici os nequeat, primum eſt ſignum, quod vlcus interdum cicatrice obducetur, & ſanum apparebit; ſed pauco interpoſito ſpatio, rurſus abrumpetur cicatrix, & vlcus renouabitur: humoris enim valido curſu, ab oſſe putreſcente ac contabeſcente, tum inflammatio, tum pus oboritur, quæ cicatricem lacerant; comm. aphor. 45. ſect. 6. & Paull. cap. 10. libr. 4. renouato ergo vlcere, ſemper os ſuſpectum eſſe debet. Alterum ſignum eſt vlceris diuturnitas: tunc enim neceſſe eſt os abſcedere, quia ob continuum contactum, os madet & remollitur: aphor 45. ſect. 6. Tertium eſt, quod caro vlcerata, oſſi corrupto ſuperpoſita, impenſe mollis & flaccida exſiſtit; ita vt ſpo-

ſpecillum, turunda, & conuoluta linteamina, facile per ipſam penetrent: cum enim os à ſanie corruptum eſt, facile propter viciniam caro remollitur & in corruptionem tendit: & hoc eſt Auicennæ. Quartum eſt : quod immiſſo ſpecillo ad os per partem ſuperpoſitam, os non reperitur lubricum & læue, ſed aſperum & carioſum; vel non reperitur ſtabile & reſiſtens , ſed penetrat per ſubſtantiam oſſis corrupti remollitam. Quinctum eſt, quod conſpicitur ſupra os corruptum frequenter caro liuida & corrupta: aphor. 2. ſect. 7. Sextum: humores ex vlcere effluentes, primo copiâ plures ſunt, quam conueniat vlceris magnitudini; deinde qualitate ſimiliter praui ſunt, nimirum tenues, & vtplurimum valde fœtidi. Vnde Falloppius addit, ſi linamentum ſiccum in vulnus infigatur, vt os contingat, & amotum altero die valde fœteat, os corruptum arguere.

Quo ad prognoſticum: tale vlcus inter maligna recenſetur: nihilque medicos in curandis vlceribus magis fatigat, quam oſſis corruptio. *Præſagium.*

In curatione , vlcere neglecto , os eximendum: quia corruptum eſt, & vita priuatum. *Curatio.*

Detectio. tum. Et hoc facilius fit oſſe detecto. Quod ſi os carne operiatur, denudandum eſt os, vlcere abſciſſo, c.7.l.8. Celſi. Vtplurimum tamen ſectio hæc tuto fieri nõ poteſt, quia oſſa in corpore alte ſepulta ſunt, & vndique obuoluuntur muſculis, neruis, arteriis, ac tendinibus: vt, ſi vlcus eſſet cum oſſe corrupto, in pede, aut ſumma manu propter numerum tendinum, nõ poteſt os ſectione denudari. In hoc igitur caſu nos os corruptum detegimus & dilatamus quantum poſſumus, vel immiſſa radice gentianæ, vel ſpongia compreſſa & contorta, vel medulla cannæ, quã Sorgho noſtri vocant, compreſſa & indita; vel aliquo alio, quod vehementer dilatare vlcus queat.

Eximendi oſſis modus. Detecto vlcere, & oſſe, eximendum eſt os, vel medicamẽtis, ſi os tantum in ſuperficie corruptum eſt quod cognoſcitur, dolore & febre remiſſis exſiſtentibus; indicatur enim ſic parua corruptio: vel cheirurgia, in oſſis corruptione profunda, ac intenſa, quæ è dolore & febre intẽſis cognoſcitur.

1. Medicamenta, quibus ſquama oſſis eximitur. Medicamenta quibus os eximitur, ſunt valenter ſiccantia, ſecundum Paullum: quod ipſe deſumſit, è com. aphor. 46. ſect. 6. vbi Galenus iubet vlcera valenter ſiccare,

re, vſque quo ſquama decidat, ſi os fuerit corruptum. Quare ſubinde maiora exſiccantia imponenda ſunt, donec os corruptum decidat. Siccitas autem facit os decidere, dum humiditates, quæ in oſſis ſubſtãtiam imbibitæ ſunt, & hanc mollem reddidere, abſumit: hinc enim os exſiccatũ, redditur firmius, ſurgensque facultas expultrix, os corruptum à ſano ſeparat: Vel natura oſſis, beneficio ſiccantium firma reddita, carnem generat inter os corruptũ & ſanum, quæ deinde aucta, os corruptũ impellit & ſeparat. Proinde, ſi corruptio eſt ſuperficialis & exigua, natura mollis, vt in pueris; inter valenter exſiccantia, mitiora eligimus, ad os eximendum: vt eſt radix peucedani, radix vitis albæ, iridis, ariſtolochiæ, myrrha, &c. Si latior fuerit oſſis corruptio, & natura ſit mollis valentioribus vtimur: quale ad extrahendas ſquamas ab Auicenna componitur, ex æqualibus portionibus ariſtolochiæ rotundæ, iridis, myrrhæ, aloes, corticum opopanacis plantæ, pumicis vſti; ſcoriæ æris & corticum pini. Radix etiam dracontii in hoc genere conſiſtit, & aqua vitæ. Galenus etiam quædam habet compoſita, vnum c. 6. alterum c. 7. tertium c. 11. l. 8. κατὰ γέν. Si adhuc latius

Mitiora.

Valentiora.

Valentiſſima. tius pateat oſſis corruptio, & natura ægri robuſta ſit ac dura, aliæ etiam indicationes circa aerem & reliqua, valentiſſimum expoſcant medicamentum: laudatur à Dioſcoride euphorbium pulueriſatum, & vitriolum Romanum. Huc etiam facit aqua illa fortis, per quam fit ſeparatio auri ab argento: item oleum de ſulphure, de vitriolo quæ valentiſſima ſunt. In vſu horum valentiſſimorum, quia aliquo modo vim cauſticam habent, muniendæ ſunt partes circũiacentes linteis, ne adurantur.

2. Cheirurgica instrumenta, quibus os corruptum tollitur. Quod ſi cheirurgia vti cogamur; vel quia medicamenta iam propoſita non è toto ſquamam expulerunt, vel quia profundior eſt oſſis corruptio: ſciendum hanc manualem operationem, perfici poſſe Ferro, vel Igne. Ferrea inſtrumenta heic duo poſſunt vſurpari: Scalprum, & Terebra. Scalpro vtimur, vbi non ita profunda eſt oſſis corruptio: ideoque deradimus, donec ad os ſanũ perueniamus: quod cognoſcitur, ſi aliquid cruoris emittatur, ſi os appareat album, ſi ſolidum, ſecundum Celſum c. 2. l. 8. Terebra vtimur in corruptione profundiore, donec nigra eſſe deſinant oſſa: nam per ſcalprum, operatio nimis eſſet longa ac difficilis. Amoto oſſe corrupto, ſupra os ſcal-

pro

pro deraſum, eſt inſpergendum vitrum bene tritum; & poſt terebram vtendum candēte ferro, vt ſi forſan humor extraneus in oſſe relictus fuerit, exſiccetur. Poſt vſtionē factam candente ferro, imponimus ſuccū porri, cum ſale, ad vlteriorem exſiccationē aut trochiſcos Andronis, Paſionis, & Polyidæ; aut puluerem radicis hellebori nigri: ſtudemus poſtea cruſtæ, iride cum melle, radice panacis ariſtolochiæ, acori. In corporibus mollibus, Galenus putat ſufficere orobi farinam, cum melle & thure.

Porro, ſi os corruptum nudatū quidem ſit à ſua perioſtio, vt perpetuo in oſſis corruptione contingit; ſed non ſit tamen conſpicuum, vt non poſſimus omnia remedia propoſita adminiſtrare; quemadmodum contingit in corruptione oſſis in manibus & pedibus, in quibus non poſſumus cutem ſecare, & os (vt par eſt) detegere: tunc ferrum cādens adminiſtramus per cannulam quam prius immittimus, vt os corruptum attingat; & poſtea ſubinde, quoties opus eſt, ferramenta per cannam applicamus. Per cannulam etiā poſſumus iniicere pulueres, & inſtillare oleum de ſulphure. Et hoc facimus, vt partes neruorum adiacentes à cauſticis defendantur. *Si os non ſit cōſpicuum.*

CAPVT XI.

De Fiſtulis.

Definitio. FIſtulam Græci ſyringa vocant; eſt ſinus anguſtus & longus. Celſus ait eſſe vlcus altum, anguſtum, calloſum, c. 28. l. 5. Rectius pro genere ponetur ſinus, quam vlcus: nam hoc genus valde eſt remotum: Sinus enim eſt cauitas partium, prius vnitarum, quæ iam diſtant (euacuato pure,) ob humorum affluxum, cap. 4. & 5. l. de tumoribus præter naturam; cap. 8. l. 2. ad Glaucon. Quoniam vero ſinus eſt altus & anguſtus: curari cito nequit, vnde neceſſario callum contrahit.

Differentiæ. Genera fiſtularum ſunt varia: nam aliæ breues, aliæ longæ, & altius penetrantes: aliæ directè intus feruntur, aliæ tranſuerſe: aliæ ſunt ſimplices, aliæ duplices, triplices, &c. item aliæ vno orificio oriuntur, aliæ pluribus: aliæ deſinunt in carnem, aliæ ad oſſa, cartilagines. Ad curam ex maxime faciunt differentiæ: quibus fiſtulæ dicuntur ſimplices, vel multiplices: item quæ deſumuntur à partibus, in quas terminantur fiſtulæ.

Signa fiſtularum cer- Si fiſtula deſinat intra carnem, cognoſcitur, quia ſpecillo immiſſo, molle eſt, quod vlti-

vltimo ſpecillo tangitur: deinde, pus læue, album, copioſius, fertur. Si ad neruum terminetur; immiſſo ſpecillo dolor excitatur intenſus: pus item pingue eſt, & oleo non diſſimile. Si perueniat ad venas, aut arterias, & huiuſmodi vaſa eroſa non ſint, veluti fex è fiſtula egreditur, quia ſanguis è vaſorum poris exſudans, cum ſanie miſcetur, & ita ex ambobus reſultat excrementũ, quod eſt veluti fex: Si autem vaſa fuerint eroſa, & quidem ſi vena fuerit, ſanguis excidit craſſior, obſcurior, & ſine ſaltu; ſi arteria, rubicundior, clarior, non ſine eiaculatione. Si perueniat ad os, durum eſt & renitẽs, quod ſpecilli extremo tangitur; nec dolor excitatur. Porro os hoc corruptum arguitur; ſi immiſſus ſpecillus, oſſi innititur, nec relabitur: & ſi os adhuc æquale deprehendatur ad corruptionẽ ſaltem eſt diſpoſitũ; ſi inæquale, caries os iã plene tenet: cõtra, ſi ſpecillus elabitur, nõ adeſt caries, quia os ſanũ eſt lubricũ & politum. Aliud ſignum oſſis corrupti eſt, ſi humiditas tenuis, citrina, & fœtida, dimanat è fiſtula. Num autem fiſtula ſimplex ſit, an multiplex, è puris modo colligitur: Si enim plus fertur puris, quam ſimplici ſpatio conueniat; plures ſinus eſſe conſtat.

tiis in partes deſinentiũ.

Signa fiſtulæ multiplicis.

Præſagium. Quoad prognoſticum, fiſtulæ omnes difficilis ſunt curationis: quædam etiã incurabiles: quia medicamenta difficulter imponũtur; nec ad fundum deuenire poſſunt; ac partes vtplurimum non tolerant medicamenta opportuna, præcipue ſi pertingant fiſtulæ ad venas, arterias, aut neruos.

Fiſtula, quæ curari non debent. Antequam vero curationem aggrediamur, ſciendum, quaſdam fiſtulas curari nõ debere, com. 39. ſect. 3. l. 6. epid. & l. 3. de humor. per quas videlic. ſuperuacui corporis humores expurgãtur; & quæ homines propterea ab aliis morbis præſeruant: huiuſmodi autẽ fiſtulæ ſunt antiquæ, in loco decliui, procul à parte principali: hæ apertæ ſunt relinquendæ; imo clauſæ rurſus ſunt aperiendæ. Multos vidimus, qui fiſtulas habuere circa anũ per 15. aut plures annos, & ſaluberrime vixerũt. Fiſtulæ etiam quædã

Curationẽ non ad-mittẽtes fiſtula. ſua natura ſunt incurabiles: ſecundum Albucaſin c. 88. l. 2. quæ perueniũt ad magnas venas, arterias, vel neruos, ſpectantes ad ſiphac, ſeu peritonæum, inteſtina, veſicam, vertebras dorſi ani, & ad coſtas: denique quæ conſiſtunt in aliqua iunctura, vt manus & pedis: hæ enim medicamenta commoda non admittunt.

Cu-

Curatio fiſtularum alia eſt ficta, mendoſa & palliata; alia vera. Fictam inſinuat Galenus cap. 4. l. de tum. p. n. & Auicen. 4. 4. tractat. 4. c. 11. & eſt, quando fiſtula exſiccatur interius, conſolidatur exterius, intus adhuc ſinu conſiſtente: & hoc fit, ſiccantibus in fiſtulas impoſitis, proba victus ratione, & corpore à ſuperfluis purgato. Sic cohibitus ſinus aliquantiſper manet, & orificium occluſum: at poſt, aliqua humiditate ſubuentitia in ſinu illo collecta; rurſus fit abſceſſus, reditque fiſtula. Hac mendoſa curatione interdum & ego vſus ſum, vt verum fatear, pro conſolatione ægrotantiũ. Purgato enim corpore, ac ordinata tenui diæta, turundas abſtuli (quas in fiſtulis illis incurabilibus diu adhibueram) alligaui ſpongiam nouam, expreſſam ex aqua thermali, vel lixiuio, vel aqua calcis; vnde foramen exterius velatum eſt, vt ſana fiſtula videretur: & ſic ægros dimiſi. Quæ curatio interdum bene ceſſit, interdum minus. Plurimum enim in curandis morbis externis refert, habere cutem ſanam, vel aptam, & inciſam; naturalis enim calor ex inciſione exſpirat, & operationes partis naturales pereunt: clauſo autem orificio, calor naturalis includitur, tumque bene *Curatio.* *1. Ficta.*

concoquit, digerit, & diſſipat excrementa; ita vt interdum coaleſcat ſinus, qui alioquin non potuiſſet vniri, aperta fiſtula exiſtente. Non igitur è toto ſpernenda eſt ficta fiſtularum curatio.

2. Vera curatio.

Alia autem curatio fiſtularum eſt vera: cuius duplex eſt via, ſecundum Celſum, c. 28. l. 5. & Galenum c. 8. l. 2. ad Glau. Prima via fit per glutinantia: ſecunda per ſarcotica: poſſunt etiam hæc miſceri.

Impedientia fiſtularum curationem, vt amolienda.

Sed heic imprimis expendendum, quænam ſint cauſæ, quæ glutinationē, aut carnis generationem impediant. Eæ ſumuntur è definitione fiſtulæ. Primum enim fiſtula dicitur ſinus, id'eſt, cauitas quæ non vnitur, propter affluxum humorum: vnde primum impedimētum eſt humorū influxus. Secundum impedimentum eſt fiſtulæ altitudo; cuius ratione medicamenta non poſſūnt ad fundum vſque peruenire: quo fit vt in fundo colligatur ſanies, quæ carnis generationem & vnionem impedit. Tertium impedimentum eſt anguſtia fiſtulæ; huius enim ratione imponi medicamenta non poſſunt, nec fiſtula probe expurgari poteſt: vnde humores, qui in ſinu anguſto relinquuntur, prohibent conſolidationem. Vltimum impedimentum eſt caro

callosa

calloſa & dura: omnia enim dura difficulter vniuntur, vt lapis cum lapide, mollia contra, vt mel cum melle. Hæc igitur impedimenta ſunt tollenda, antequam fiſtularum curationem aggrediamur.

Primum impedimentum eſt influxus humorum: qui vt ſit remouendus, docuimus in vlcere fluxione vexato. *Humorum influxus.*

Secunda indicatio eſt, eximere callum, id eſt, partem quę dura eſt reddita, propter influxum & infarctum materiæ craſſæ, quę in poroſitatibus ipſius partis eſt imbibita, & cuius partes tenuiores reſiccatæ ſunt & reſolutæ, à calore tum natiuo, tum extraneo. Humor autem craſſus, pariens callum vel pituitoſus eſt, & tum callus eſt albus, vel melancholicus, & eſt fuſcus, ſeu liuidus. Gignitur callus potiſſimum in orificio fiſtulæ externo, id eſt, in ipſa cute, idque potius, quam in carne: quia primum facilius indureſcit cutis, quæ denſa eſt, quam caro, quæ mollis: deinde, quia natura perpetuo protrudit excrementa ad cutim. Cum autẽ inueteratæ ſunt fiſtulæ, in carne etiam ſubiecta callus contrahitur, & per totum ipſius fiſtulę ductum. Quibus vero locis cõſiſtat, & quantus ſit callus, facile cognoſcitur: ſi enim eſt in fiſtulæ orificio, & tactui *Callus, quo modo fiat.*

& oculis apparet: in partibus vero profundioribus ſi conſiſtat; tunc immiſſo ſtylo nullus ſentietur dolor, aut exiguus etiã erit ſenſus: deinde vero ſanguis è ſtyli contactu nullus exibit; ſtylo etiã perſentietur durities. Cõtra, ſi vel ſanguis exeat, vel dolor excitetur, nullus in fiſtula eſt callus. Nũ callus ſit profundus & magnus, an vero exiguus; cognoſcitur è ſignis propoſitis remiſſis, aut intenſis. Callus porro aufertur, medicamento, ferro, vel igne. Medicamentum cum aufert qualitate manifeſta, vel occulta. Quæ manifeſta; ea ſunt mitiora, aut valentiora. Mitiora, ſunt mollientia & digerentia: valentiora, deterſoria: valentiſſima cauſtica. Si ergo callus ſit exiguus in carne molli, & ætate puerili; aufertur iis, quæ humores infarctos diſſipant: vt ſunt calida & ſicca non valde tamen; ne ſiccatis partibus tenuioribus, reliquæ lapideſcant, & callus durior euadat: ideoque mollientia & diſcutientia miſceri poſſunt. In hoc caſu laudatur à Dioſcor. lenticula cum melle: cinis ficus pinguedini anſeris admiſtus: diachylum magnum cum gummis; vnguentum apoſtolorum Auicennæ: emplaſtrum ex oxelæo, c. vlt. l. 1. κατὰ γένη: tabacum, ſeu herba regina dicta, ſi eius vel folia imponantur, vel

Medicamẽta, callum dementia.

vel ſuccus immittatur. Si callus ſit maior, vel in ætate magis adulta; deterſoria valēt, quæ corrodendo callum eximunt; ex his mitior eſt radix Sphōdylii deraſa & impoſita ſecundum Paul.c.49.l.4. Valentius eſt ſi ſumantur, æruginis ℥xij. ammoniaci ℥ ij. aceto diſſoluta & impoſita. Hoc valentius eſt vnguentum Ægyptiacum, quod feliciſſime vſurpatur. Valentiſſima ſunt chalcanthū vſtum, præcipitatū, cantharides in puluerem redactæ, & niger ſapo. Occultis qualitatibus callum eximunt, radix hellebori nigri tribus diebus dimiſſa in fiſtula, maxime ſi callus ab humore melancholico ſit ortus: occulta enim proprietate euacuat humorem, callum facientem: corroſione verò manifeſta, callum quoq; demit. Laudatur etiam elaterium, therebinthina exceptum, in callo pituitoſo. Præterea radix cucumeris aſinini. Si callus ita ſit magnus & durus, vt his nō poſſit auferri; recurrimus ad cauſtica. *Cauſtica ad callos.* Inter initia igitur cōfert lac tithymalorū miſy, ſory, chalcitis, lixiuium è cinere, è calce viua, arſenicum pulueriſatum, &c. Ferro etiam callum præcidere poſſumus, ſi admittat æger: quod fit leui doloris ſenſu. *Præciſio, & exuſtio.* Præcidere debemus, donec ad ſanum deueniamus. quod dignoſcitur è

ſanguine & doloris ſenſu. Ferramento cādente, præduri calli & expeditius, & minori dolore auferuntur.

Profunditas & anguſtia fiſtulæ.

Tertium & quartum impedimentū, eſt anguſtia & altitudo, ipſius ſinus. Quia autem propter anguſtiam medicamenta difficulter in fiſtulam immittuntur: propterea vel fiſtula dilatatur, vel medicamenta liquida redduntur. Dilatatio fit inſtrumentis, quæ altera parte tenuiora ſunt, altera craſſiora: & pars tenuior primum in fiſtulam infigitur. Fiunt autem hæc inſtrumēta è radice gentianæ, bryoniæ, ari, ariſtolochiæ: è ſpongia, vehementer contorta & expreſſa: quidam vtuntur medulla ſambuci: ego medulla ſorgi quæ contorta & intra fiſtulā immiſſa, dum attrahit, & imbibit humiditates, turgeſcit, fiſtulāq; dilatat. Hæc medicamenta, ad dilatandum comparata, interdum imbuuntur medicamentis, quæ valent ad callum auferendum, carnemve gignendum. Medicamenta etiam redduntur liquida lixiuio, mulſa, aut vino mulſo: hæc tamen minus ſunt valentiora, quam quæ in forma ſolida vſurpantur. Vt autem propter altitudinem ad fundum vſq; peruenirent medicamenta, & fiſtula commode expurgaretur; excogitarunt cheirurgi inſtru-

inſtrumenta quædam, quæ turundę appellantur, quibus medicamentum ad fiſtulæ fundum deduci poteſt. Excogitarunt etiam clyſteres, ſeu iniectiones, quibus totam colluuiem è fiſtulæ fundo eluunt. Hi parantur è lixiuio, vino mulſo, aqua mulſa, aqua marina, muria, aqua calcis aquis thermarum, aqua vitæ, vel hordei aqua cum melle roſaceo, vel aqua aluminoſa. Vt autẽ ſciamus quænam ablutio ſit conueniens; notãdum eſt, ablutionẽ reſpondere debere medicamento poſtea imponendo. Si n. medicamentum imponendum, ad callum eximendum valebit; ablutio etiam futura eſt, quæ ſimiliter callum adimat: vt lixiuiũ, aqua calcis, aqua vitæ, Ægyptiacum vnguentum lixiuio dilutum. Si glutinans eſt imponendum medicamentum; ablutio erit glutinatoria: vt aqua aluminoſa, decoctum plantag. rubi, hypociſtidis, vinum nigrum & auſterum, maxime ſi prædicta ei incoquantur. Si medicamentum imponendum eſt ſarcoticum; etiam ablutio ſarcotica erit, & ſiccans, & detergens: vt aqua mulſa vinum mulſum, aqua marina, muria, aqua hordeacea cũ melle, aquæ thermales, &c.

Impedimentum etiam eſt, quod fiſtulæ cura- *Situs fiſtulæ*

curationi ineptus. curationem moratur, ſi ſupra incipiat, & infra terminetur, vnde humores pondere ſuo inferius deſcendunt. Heic ergo aut inferius foramen perforandum, ſi prope cutim terminetur, & ſi non obſtet vena, arteria, neruus, tendo: vel membrum collocandum eſt, vt effluxui humorum ſit accommodum.

Curatio fiſtulæ. Impedimentis ablatis, deueniẽdum eſt ad ipſam fiſtulæ curationem: quæ fit, ſi primum ſinus carne impleatur, deinde reliquum glutinetur. *Carnem generantia.* Carnẽ in fiſtulis generat ſuccus pimpinellæ, virgæ aureæ, centaurii minoris, radix ariſtolochiæ: vnguentum Iſidis, & de tuthia. In his perpendenda natura vlcerum, tempus anni, craſis ægri, &c. de quibus alias diximus. Quo ad glutinantia primũ ablatis turundis, deinde adductis labiis ad mutuum contactum, ligatura è duobus initiis circũdari debet, quæ rite facta, ſæpe ſola ſufficit. *Glutinãtia.* Glutinãtia etiam imponenda, quale hoc: ℞ gummi oliuarum, aloes, ana partes æquales, excipiuntur ſucco foliorum perſici, & in mortario plumbeo teruntur. Optimum etiam ad fiſtulas glutinandum, eſt emplaſtrum Barbarum: item Galeni emplaſtrum giluum, c. 12. l. 2. κατὰ γένη. Valet etiam plurimum, emplaſtrũ

ex

ex oxelæo, quod fit è parte vna lithargyri, è duabus aceti acerrimi, & oleo vetuſtiſſimo.

Proprietate ſanant fiſtulas, gentiana cũ vino epota radix ariſtolochiæ rotundæ cõtrita, & in vino bibita; quæ expurgant materiam fiſtularum per inteſtina. Ranæ puluerifatæ etiam proſunt. *Fiſtulas proprietate quæ tollant.*

Fiſtulæ autem perfecte curatæ cognoſcuntur: ſi humor emanans, ſit paucus, craſſus, coctus: ſi locus ſine tumore, dolore, & ad vnguem ſiccus, c. 8. l. 2. ad Glaucon. *Nota. curata fiſtula.*

CAPVT XII.

De Fiſtulis in Ano.

ANI fiſtulæ particularem curationem expoſcũt. Frequentiſſime autem circa anum excitantur: primo, quia hæ partes molles ſunt, & admodum laxæ, vnde facile humores ſuſcipiunt: deinde quia locus ille etiam in ſanis corporib. aquoſa humiditate refertus eſt, &c. licet autem hæ fiſtulæ curari nõ debere videantur; cum diſtent à partibus principalibus, ſitumque habeãt decliuem: niſi tum curentur, facile multipli- *Fiſtulæ cur in ano frequentes.* *Fiſtulæ ani curandæ.*

plicantur,& ex vna, duæ vel tres fiunt; item intra inteſtina tubercula quædam dura oriuntur, quæ obſtruendo meatus, fecũ prohibent exitum.

Fluxioni vt occurratur.

Porrò in curatione vidẽdum, ne ſupprimantur humores, neve fluxio intra corpus intercludatur. Obſiſtimus autem fluxioni, primum frequẽtib. totius corporis purgationibus, interdum quidem per inteſtina, vt plurimũ autem per vomitum, ſi fieri poteſt: deinde per auerſiõnẽ fluxionis, & potiſſimum per fonticulos in cruribus: item per exſiccationem totius corporis; cuius gratia ſudor prouocatur decocto ſalſæ parillæ. Hippocrates deſiccat fluxionem per vrinam, datq; mulſam, in qua radix ſeſelios macerata eſt, ternos ieiuno cyathos. In ſũma totius corporis procuratio repetatur è doctrina vlceris fluxione tentati.

Num vna ſit fiſtula, numq́; penetret in anum.

In ipſis autẽ fiſtulæ curatione, primum explorandum num hæc ſit vnica, an multiplex, id eſt, num vnum habeat orificium & ductum, an verò plura orificia, pluresve ductus: deinde, num in inteſtinum penetrent fiſtulæ. Num ſit vnica interdum cognoſcimus viſu, interdum immiſſo ſtylo: Num penetret in inteſtinum, cognoſcimus, ſi ſtylo in fiſtulam immiſſo, digitoque indice

indice in anum indito, nudus digito ſtylus occurrat. Si propter fiſtulæ tortuoſitatem, in hanc cognitionem deuenire nequeamus, alia ſunt ſigna: nam è fiſtula penetrāte interdum feces exeunt, ſi amplior ſit; vel ſpiritus & ventus, aut ſaltem fœtor, ſi anguſtior; interdum & lumbrici exeunt: ſecundum ſignum eſt, quod ex ano profluit ſanies, & induſia inficit: tandem in fiſtulam liquor immiſſus, exit per anum; & vice verſa.

Fiſtula non penetrans, ſi alte progrediatur.

Quod ſi ergo fiſtula circa anum exſiſtens, admodum profunde progrediatur, vt incidi non poſſit: primum dilatanda eſt; deinde abluenda per clyſterem, factum è flore æris, myrrha, lycio, è vino dilutis, vt callus auferatur: quo ablato, curatio reliqua eſt eadem, quæ in aliis fiſtulis, niſi quod vehementiora heic requirūtur; quoniam partes admodum ſunt humidæ. Laudantur ergo diphryges, oſtreorum cinis, lithargyrus, ſicca magis conſiſtentia, quam humida.

Syringotomia.

Verum huiuſmodi fiſtulæ ſæpe propoſitis medicamentis curari nequeunt; ideoq; ad ſectionem veniendum: quæ niſi adminiſtrari queat, relinquendæ vt incurabiles, ægriſq; præcipiendum, vt apertas teneant.

Si

Si incidi poſſunt;incidendæ ſunt, quo vſq; penetrent. Pro quibus mihi gladiolum paraui, acie donatū longa & anguſtiſſima, circa cuſpidem aliquātum recurua. Apertione facta æris flos inſpergendus, ad diem vſque quinctum, pro callo auferendo. Extrinſecus cataplaſma imponendū ex aqua polentæ & betæ; quod Hippocrates facit, ad inflammationem arcendum. Reliqua glutinatoriis abſoluetur curatio, vt ſupra dictum eſt.

Fiſtula in inteſtinum penetrans.

Si in inteſtinum penetret fiſtula, aliquādo ab Hippocrate ſine inciſione curatur. Nam primum turundam fiſtulæ immittit, ſucco tithymali madidā, pro callo eximēdo. Deinde florem æris aſſpergit. In anum, ad phlegmonem prohibendum, glandem immittit corneam, exterius illitam, vſque ad quinctum diem. Ablato callo, glandem alumine implet, anoq; imponit; ad glutinandum, ad inflammationem arcendum, ad locum affectum circumquaq; exſiccandum. At curatio hæc, vt quod ſentio aperte dicam, vix vnquam dextre ſuccedit. Melior eſt multo, quæ inciſione fit: cuius duplex eſt modus. Vel enim ſumimus filum ſericum (quod ob tenuitatem & tincturam facilius incidit, & erodit) hocq; traiicimus

ab

ab orificio fiſtulæ ad anum : & tranſuerſò quodam paruo ligno conuoluendo, arctius ſubinde ſtringimus, donec vniuerſus ille locus incidatur. Poſtea, ad calli abſumtionem, æris flore locum reſpergimus: deinde imponimus, quæ ad inflammationem modò enumerauimus. Inciſio etiam breui abſolui poteſt ſyringotomo: quod inſtrumentum eſt recuruum, altero extremo capitulum craſſius habens: Et hoc fiſtulæ vnico ictu ſeu adactu inciduntur, ne diu ægri doloribus torqueantur. Contra, quæ filo peragitur inciſio, cruciatuum diuturnitate aliquot diebus moleſta eſt. Locum tamen hæc apud eos habet, qui meticuloſi ferrum expaueſcunt. Facta inciſione, & callo ablato; vulnus carne implemus, & glutinamus, iis quæ ſupra retulimus. Peculiariter autem in hiſce fiſtulis aquas thermales, enematum forma, in anum infundo: & ex iiſdem aquis inſeſſus parari iubeo; vt tum vlcus intra inteſtinum ſiccetur, tum omnes etiam partes circumiacentes ſiccando roborentur, ne in poſterum tam promptè humorum colluuiem recipiant.

APPENDIX AD DOCTRInam de vlceribus.

CAPVT XIII.

De vlcere in vrethra, è gonorrhœa.

Cauſſa profluuii ſeminis.

GOnorrhœa eſt aſſiduus ſeminis fluor: cui nec volũtas, nec voluptas, nec tentigo coniuncta eſt. Cauſæ ſunt acrimonia, & tenuitas ſeminis: vnde intra vaſa contineri nequit. Item abundantia ſeminis, in his qui Cereri & Baccho ſunt dediti; vel cœlibatui ſeſe addixerũt. Imbecillitas quoque teſticulorũ, ob dyſcraſiam ſimplicem, aut compoſitam, ob tumores pręter naturam, ob omnimodam continentiam: ignauia enim exſoluit, teſte Platone, exercitatio autem robur addit particulis. Solet etiam oriri ob inexhauſtam libidinem, acceſſumque ad ſcorta, pręſertim dũ menſtruę fluunt purgationes. Sæpe ſi quis vel virginem, vel matronam inexorabilem per vim ſtuprare tentat, nec eam expugnare poteſt, oritur hic affectus. Sic longa ſub ardenti cœlo equitatio laxat arterias illas & venas, quæ iuxta renes ſunt, vt per illas ſucci liquati ad teſtes facile delabantur. Nonnum-

numquam tres vel quatuor annos hoc durat profluuium: corpuſq; ad extremã maciem deducit. Si enim (quod ſæpe fit) ex vno altero q; concubitu corpora contabeſcunt & labefactantur: multò ſanè magis id accidet è tam diuturno benigni ſeminis effluxu. Inſuper vt menſtrua ſingulis menſibus prodire ſolent mulieribus: ita viris quibuſdam redundantia ſanguinis, quæ nec per vrinam, nec ſudores, nec inſenſilem tranſpirationem diſcuti poteſt; ad teſtes confluit, & per lotii meatus excernitur. Hinc viri nonnulli effeminati, & lac gignunt; & purgationes, inſtar muliebriũ, ordinata viciſſitudine patiuntur, in Germania, & Lotharingia.

Qui ſeminis effluuium veſicam exulceret.

Si igitur ſemen quod effluit, ſit purum, pellucidum, omniſque alienæ qualitatis & odoris expers; nec adhæreat meatui; nihil nocet: indicat tamẽ plenitudinem; vel imbecillitatem facultatis retentricis; vel conuulſionem vaſorum, vt in epilepticis. Si verò ſit infectum vitioſis ſuccis, odore viroſo, cõſiſtentia & colore referens pus non probe concoctum: tunc id collum veſicæ calfacit primum, poſt etiam erodit, pungit, & exulcerat: licet à calculis quoque anguloſis, & vrina acri ſæpe exulceratio cauſſetur.

Signa diagnoſtica vlceris in veſica, & pene.

Diſtinguendum vero eſt colis & veſicæ vlcus. In colis vlcere pus vna compactum & collectum vrinam præcedit; dolor inter meiendum acerbiſſimus. In veſicæ vlcere, non ita ſæuus eſt dolor; nec pus ab vrina ſecretum mingitur; ſquamulæ etiam quædam excernuntur; fœtet lotium. Si vrinæ meatus ſit exulceratus, colis tenſus eſt, dolet, curuatur ad inferna, nec niſi inter femora indolenter teneri poteſt.

Prognoſtica.

Vlcera in penis cauo niſi cito curentur, in carunculas præter naturam transeunt, quibus vrinæ meatus obſtruũtur. Vt enim è ſanguine bono, caro laudabilis; ſic è ſuccis vitioſis ſpongioſa ac praua creſcit, quæ ægrè exterminatur in locis abditis & inacceſſis: ideoque vlcera his in locis citiſſimè curanda.

Scopi curatiui.

Curatur vlcus in veſicæ, vel in vrinæ cõſiſtens meatu, ſi exſiccetur, & cicatrice obducatur: quod fieri nequit, niſi humor affluens coerceatur. Si igitur plethora aſſit, vena tundenda, victuque tenui ęger alendus. Si ſuccorum acrimonia & tenuitas aſſit; hi incraſſandi, & ad ſymmetriam reducendi. Corroboranda vaſa ſpermatica, ſi imbecilla. Si labor & ęſtus pręceſſerint; corpus refrigerandum.

Vt

Vt autem res magis fiat perſpicua, caſum quẽdam, ſeu exemplum ſpeciale proponemus; totam curandi rationem, ſubiectis formulis medicis, breuiter adumbrantes. Vir quidam quadragenarius, ſanguineus, & bilioſus, venas habens amplas, hirſutus, venereus, gonorrhœa corripitur; indeque in collo veſicæ vlcus contrahit; calculoſus item & vrinæ ardore affectus. Hic ſub veris initium curandus venit, in regione calida & humida, fluxionibus obnoxia, nimirum Romæ. *Curatio.*

Aluus huic primum ſubducẽda eſt clyſmo emolliente, qualis hic eſt: ℞ fol. maluæ, violariæ, parietariæ, lactucæ, ana. M. j. hordei mundi, P. j. prun. dul. n. xij. Coq. ſ. a. ex aqua. Colaturæ ℔. j. adde pulpæ caſſiæ ℥ j. rhodomelitis, ol. violati, an. ℥ ij. iniiciatur. Aluo ſubducta, ſecanda vena baſilica, & extrahẽdus ſanguis ad ℥ vj. circiter. Poſtea quinq; vel ſex diebus continuis manè hauriat æger ſyrupum præparantem, indeque poſt quinque horas prandeat: ℞ ſyr. violati, & de endiuia, ana ℥ j. aquæ hordei ℥ iiij. ſpec. diatrionſantal. ℈ ß. Miſ. Septimo die, niſi nouilunium ſit, vel plenilunium, ieiunus hoc ſumat: ℞ glycyrrh. raſæ, prun. Damaſcen. tamarind. hordei mundi, ana *Vacuantia, & præparantia humorem bilioſum.*

ʒ iij. quatuor ſem. frig. maior. mund. ana ʒ ij ß. florum cordial. ana P. j. coq. In decocto diluantur electarii diacathol. & pulpæ caſſiæ, ana ʒ v. (vel, horũ loco, mannæ ℥ ij.) ſyr. roſ. laxatiu. ℥ ij. ſpec. diatrion ſantal. ℈ j. Miſc. Atque hæ vacuationes repeti toties poſſunt, quoties opus erit.

Refrigerantia corpus: & potiſsimum renes ad ſiſtēdum fluxum.

Abſoluta vacuatione, ſumat aliquot diebus mane conſeruæ roſ. ℥ j. ſuperq; bibat aque hordei cyathum. Abluantur crura decocto roſarum rub. hordei, viol. calycumq; papaueris. Ablutis cruribus, plantæ pedum radantur, vngues reſcindantur. Renes, ac tota ſpina, teſticulique, & pudendi radix, refrigerentur: ℞ vnguenti roſati Meſuæi, & infrigidantis Galeni, ana ℥ j. ol. violati ℥ ß. pulu. roſ. rub. ſantali citrini, ſpodii, ana ʒ j. caphuræ gr. v. Miſc. diligenter, addito aceti roſati pauxillo. Si ſpermatis fluxus nõ ſiſtitur; lamina plumbea mediocris craſſitudinis lumbis admoueatur; qua meatus relaxati comprimantur. Vel hoc: ℞ boli Armenæ, terræ ſigillatæ, ſanguinis dracon. coralli rubr. roſ. rub. ſpodii, ſantali citrini ana ʒ ij. acaciæ, thuris, maſtiches, ana ʒ ß. terebinthinæ, ceræ, ana ℥ j. olei myrtini ℥ ij. fiat emplaſtrum, quod perpetuo adhæreat renibus, donec decidat. Bibat

die-

diebus aliquot cyathum ſeri lactis caprini, cui ſyrupi violati ℥ j. ſit addita.

Quo ad ipſum vlcus, hoc purgandum, & glutinandum. Vnde aqua hordei, cũ modico melle roſato per ſiphonem iniici debet, ad detergendum & eluendum. Cicatrix poſtea inducatur: ℞ aq. roſarũ & plantaginis, ana ℥ iiij, ſacchari canditi ℥ j. ceruſſæ, argenti ſpumæ, aluminis rochæ ana ʒ jß. caphuræ ℈ ß, fiat collyrium; cui addi poterunt vnguenti Ægyptiaci ʒ ij. ſi valentius ſiccare placeat. *Topica, pro vlcere meatus vrinarii*

Victus ſit mediocris; refrigerans modice & humectans, ſuccorumq; acrimoniam retundens. Paſtum inchoet ſemper à prunis Damaſcenis, ex aqua cum ſaccharo coctis. Potus ſit nõ vinum, ſed glycyrrhizæ & hordei decoctum. Caueat æger à diureticis validis: itemq; à venere. Vtendum his quæ dolorem minuunt, impetumque ſiſtunt humorum turgentium. Ideoque dum æger ſomno ſe daturus eſt, quatuor à cæna horis, ſingulis noctib. ſorbeat emulſionem amygdalarum dulcium, hoc paratum modo: ℞ amygdal. dulc. excorticatarum ℥ j. ſeminum quat. frig. maior. recentium ℥ ß. ſem. papaueris albi ʒ j. tundantur *Diæta.*

& extrahantur decocto glycyrrhizæ; **colaturæ** adde ſacchari roſati tabulati ℥ j.

CAPVT XIV.

De Caruncula in collo veſicæ.

Signa. SI vlceri in veſicę collo accreſcat caro ſuperflua: tunc inſignis eſt vrinæ difficultas; lotium enim non niſi guttatim, maximoque conatu redditur, ita vt ſæpe alui etiam feces vna egerantur; in venere ſemen frigidum languide, & citra voluptatẽ ſtillat; nec lotium recto filo excernitur, verum in vnam alteramve partem infringitur; interdum diuaricatur, prout caro meatus partem occupauit; ſæpe omnino non excernitur, ſed per alias partes erũpit, vt per ſcrotum, perinæum, ſedem, per inguina. Præterea ſpecillum ſi per veſicam inſeras, penetrare ad veſicam vſque non potes, ſed in tumorem ipſum impingis. Signa diſtinguentia à calculo. Primo ſecernitur tactu ipſo per ſpecillũ: deinde è prurigine, iuxta penis radicem; tum è diuerſo modo ſuppreſſionis vrinę; interdum enim calculo laborantes liberè & copioſè mingunt, lapide ſcilicet ſe reuoluente, dum ſupinus collo-

collocatur æger, vt crura ſint ſublimiora corpore.

Curandi duplex eſt methodus: vna violenta & periculoſa: cuius Galenus meminit in opere de loc.aff.ſcilicet, ſi ænea fiſtula carunculam illam deteramus. Altera mitis & facilis, nec periculoſa; quæ fit medicamentis. *Curatio.*

Præmiſſis igitur euacuationibus, diæ taque: mollis cauliculus apii aut maluæ, oleo amygdal. dulc. inunctus, molliter veſicæ collo eſt inſerendus; qui, ſi facile penetrat, ſignificat carunculam non adeo excreuiſſe; vnde ſpes magna ſurgit curationis. Si verò impingens, flectatur, aut frangatur; emollienda eſt excreſcentia, vt tractabilior reddatur, fomentis, collyriis, & emplaſtris eam ad rem aptis. Fomentum: ℞ fol. maluæ M.j. rad. apii, fenic. althææ ana ℥ iij. ſeminis lini, cydon. ana ℥ j. florum chamæmeli, ſtœchad. meliloti, pulegii, origani, ana p.ij. caricarum ping. ℥ j ß. coque ad rad. diſſolutionem. Poſtea æger decocto inſideat manè & veſperi, vt vaporem vniuerſum ab eis ſublatum, pudendis excipiat, ac præcipuè ipſa colis radice. Vel ſpongiam imbutam & expreſſam impone. Et dum hæc fiunt, æger reddat vrinam. Poſtea, par- *Vt via medicamentis paranda. Per cauliculum. Per emollientia.*

partes abſtergantur linteolo, & vngantur: ℞ vnguent. dialth. Agrippæ, œſypi, butyri bubalini ana ℥ j. ol. amygd. dulcium, lil. alb. chamæmel. ana ℥ ij. ammoniaci ℥ i ß. ſucci apii, & chamæactes ana ℥ iij. mucilag. althææ, fœnigræ. ana ℥ ij. coque ad conſumtionem ſuccorum: adde ceræ modicum, & fiat ſ.a. vnguentum. Inunctæ partes lana ſuccida integantur. Poſtea ſiphone hoc iniiciatur, ℞ rad. alth. ſem. lini & fœnigræci ana ʒ iij. coque è tribus cyathis aquæ fluuialis ad tertias; cola, adde ol. amygd. dul. ℥ iij. His peractis, cauliculis dictis tenta carunculam præterire: quod ſi potes, breui diſcutietur tumor. Cauliculus longus ſit palmam vnam, & duos digitos ipſius ægri. *Per cereum.* Quod ſi adhuc renitatur; inſerenda leniter cerea candela tenuis, è forti filo, & cera, cui aliquid terebinthinæ additum ſit, ne frangatur: perungatur prius ol. amygdal. dulc. modice inflexa iuxta tenuiorem partem: quæ ſi vltra carunculam progreditur, bonum, quia ſic compreſſa digitis, ſignum loci affecti denotabit. Quam poſtea candelę partem ſignabis, & medicamentum aptum ei applicabis. Et ſi plures partes lęſę conſpiciantur, etiam pluribus medicamentum appones. Quod ſi autem candela tu-

la tumorem ſuperare haud poſſis, virgulā plumbeam confice, ac illine oleo dicto: plumbum enim & anodynum eſt,& vlcera exſiccat,& excreſcentes carnes ſupprimit, conſtringitque vt ſedeant. Si & hanc caruncula reſpuat,aureo vel argenteo cathetere vtendū: tutius tamen prioribus res agitur; hoc enim inſtrumentum ſanguinis fluxum excitare ſolet; ad quem compeſcēdum ſiphone in meatum iniiciantur, aqu. plantag. & roſ. quibus albumen oui ſit permiſtum: ſic enim fluxus ſiſtitur: & extra apponatur hoc cataplaſma: ℞ aquæ vel ſucci plantag. aquæ roſ. ana ℥ iiij. aceti roſ. ℥ ij. albumina ouorum n. ij. pulu. boli Ar. ſang. dr. corall. roſ. myrtill. corticum mali punici, terræ ſphragitidis, ana ʒ ij. Miſc. fiat cataplaſma. Siphonum autem ſit quantitas pro varietate ſexus & ætatis: pro maribus, maximus ſit 15 digitorum, medius 12. minimus 9. Pro mulieribus, maior 9. minor 6. viriles magis curuantur, quod viris magis intorqueatur collum veſicæ. Æger ſuper ſellam ponatur ſupinus: cheirurgus à dextris illi aſſiſtens, ſiniſtra colem teneat, dextra immittat ſiphonē, & vbi ad collum veſicæ peruenerit, ſimul cum cole fiſtulam inclinatam ſenſim in veſicam compellat, & per

Per virgulā plumbeam.

Per catheterem.

& per totam diem intus relinquat : cogaturque æger lotium ſic reddere, vt tum ab vrina, tum ab organo ductus ille dilatetur. Educto cathetere, irſerenda candela cerea ibidemque ſinenda, donec ipſi à caruncula ſignum imprimatur.

2. *Emplaſtrũ abſumens excreſcentiam.* Parti autem candelæ, vbi carunculã contingit, ſequens emplaſtrum applicandum, partes ſanas tutans, excreſcẽtes vero abſumens, ſine inſigni dolore: ℞ æruginis, auripigmenti, chalcitidos, id eſt, vitrioli offic. aluminis rochæ, ana ℥ ij. infunde aceto acerrimo: inter duos lapides marmoreos reducantur in leuiſſimum pollinem : exponantur ſoli caniculari, idq; octo vel nouem vicibus, donec ſumma partium tenuitate acquiſita, omnem prorſus mordacitatem amiſerit. Præterea, ℞ argenti ſpumæ ℥ ij. ol. roſ. ℥ iiij. coque ad emplaſtri conſiſtentiam, adde pulu. dicti ℥ij. fiat medicamentũ duriuſculum , vt candelæ vel plumbo adhærens, diffluere à propria ſede non poſſit. Sed ob varia corporum temperamẽta, duplex habeatur compoſitio; vna mitiſſima, quæ præhumidis atque maxime ſenſilibus adminiſtretur; altera robuſtiſſima, quæ robuſtis applicetur: quas dein variè commiſcebis, pro mediis conſtitutionibus Auſpican-

candum ſemper à mitioribus, progrediẽdumque ad acriora, ſi ex vſu fore videatur. Fortiſſima erit compoſitio, è pul. dicti, & argenti ſpumæ æquis partib. In ſumma, curandum, vt medicamentum adhæreat carunculæ. Sic 5 vel 6. dierum ſpatio caruncula conſumetur.

Interim ſi quis dolor, aut inſolitus rigor, aut febris, aut ſymptoma aliud acciderit: extrahenda candela, eluendus meatus lacte caprino, aut aqua roſar. cum pauco caphuræ; idq; tam diu, donec ſedata illa impedimenta videbuntur. *Symptomatis, vt occurrendum.*

Signa exſtirpari carunculam, habentur è mordicatione circa partem, & è copia effluentis puris. Signum abſumtæ carunculę eſt, quando facile candela, etiam parte craſſiore, tranſire poteſt vſque ad veſicam; ſi lotium liberè, citò, copiosè, & recto tramite profluit; ſicque celeriter genitale excernitur ſemen. *Vt cognoſcatur, carunculam abſumi.*

Diſcuſſa carne, vlcus abſtergẽdum, iniecto hoc collyrio: ℞ centaurii minoris, apii, caudæ equinæ ana M. ß. hordei conciſi ℥ j. coque in ℔ ij. aquæ puriſſimæ, donec media pars abſumatur: colaturæ adde rhodomelitis, vel mellis centauriati ℥ ij. Laudatur collutio ex aqua deſtillata è cochleis *3. Abſterſio vlceris.*

& fa-

& fabis viridibus, cui additum ſit nonnihil mellis roſati. Si vero ſordium ſit maxima colluuies, adde vnguenti Ægyptiaci parum.

7. *Conſolidatio Vlceris.*

Vlceri puro cicatrix inducẽda: ℞ aquæ plantaginis, & roſ. an. ℥ iiij. ſeri lactis caprini ℥ ij. ceruſſæ ʒ vj. aluminis rochæ, marmoris candidiſſimi, ſpodii, cryſtalli, an. ʒ jß. caphuræ ℈ j. terantur terenda tenuiſſime, & cribrentur, poſtea humidis miſceantur. Victus interim alterandus, vt ſit paullo tenuior. Diuretica exhibenda, cum non amplius humor affluit.

CHEI-

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE,

LIBER QVARTVS, De Fracturis.

CAPVT I.

De definitione, differentiis, cauſsis, & ſignis fracturarum.

SI continui ſolutio in oſſe, fit à cauſa interna, id eſt, ab humoribus corporis erodentib. dicitur Caries, de qua nos capite 10. lib. 3. in vlcerum doctrina, égimus: ſi fit ab externa, dicitur Fractura, de qua iam agemus. Definitur autem à Paullo, cap. 89. l. 6. quod Fractura ſit ſolutio continui in oſſe, à violentia quadam extrinſecus adueniens. *Definitio.*

Differẽtiæ fracturarum, ſecundum Galenum c. vlt. l. 6. meth. ſumuntur à figura, à magni- *Species.*

magnitudine, ab oſſium fractorum varietate. A figura, fractura eſt vel recta, id eſt, quæ fit per longitudinem; vel trãſuerſa per latitudinem; vel obliqua; quæ è prædictis quaſi componitur. Secundò, fractura eſt magna, vel parua. Tertio, differentiæ ſumuntur à ſubiectis, id eſt, ab ipſis oſſibus fractis: vel n. fractum eſt femur, vel humerus, vel coſtæ, &c.

Cauſa. Inter cauſas fracturæ, rariſſime eſt inſtrumentum erodens, vt ignis actualis; raro pũgens; frequenter ſecans; & frequentiſſime tum rumpens, tum contundens.

Signa. Fractura ſine vulnere exſiſtens, cognoſcitur primo è cauitate, quæ percipitur, ſi ſub & ſupra fracturam pars tangatur. Secũdo ſi contrectetur membrum fractum plærumq; ſolet efficere crepitũ, ſeu fragorem, in loco fracto; ob durorum corporum mutuam affrictionem. Tertio, dolor vehemẽs adeſt; ob diuulſionem neruorum, aut ob diſtorſionem corporum neruoſorum, aut ob puncturam eminentiæ alicuius oſſis in neruoſo corpore. Quartum ſignũ, eſt impotentia ſuſtinendi membrum fractum, & innitendi in ipſo. Poſtremum ſignum eſt, ſi præceſſerũt cauſæ fracturarũ, & ſimul propoſita ſigna aſſunt. Hęc ſigna perpetuo comitan-

mitantur. Interdum vero etiam adeſt mẽbri tortuoſitas & breuitas, ſed non ſemper. Si vulnus adiunctum ſit fracturæ; præter ſigna propoſita digito aut ſpecillo immiſſo, ruptura vel aſperitas oſſis perſentietur. Et hæc de fractura tranſuerſa. Quod ſi os ſecundum longitudinem fractum ſit, primo adeſt membri craſſities, vltra naturalem ſtatum: deinde dolor: tum membri inæqualitas.

Quo ad præſagium: fractura oſſium non vacat periculo; quia neceſſario ſolutio cõtinui fit magna: in parte quidem carnoſa ſi fiat vulnus, tantum vulneratur, quantum inſtrumentum incidens vulnerat, non vltra: at ſi os rumpatur, propter rigiditatem & continuitatem, non poteſt frangi, niſi totum frangatur. Fractura etiam periculoſa eſt, quia ſit in loco profundiſſimo, ad quem cheirurgi manus peruenire non poteſt. Aliæ etiam aliis magis ſunt periculoſæ: nam fracturæ in oſſe magno difficilius curantur, quam in paruo; multiplex, quam ſimplex, cum vulnere, quam ſine vulnere, iuxta articulos quam longe ab his. *Prognoſtica.*

CAPVT II.

De arcenda inflammatione in fra-ctuſis.

Phlegmone in fracturis cur timeatur.

CVratio fracturarum requirit vnionem, Vnio autem fieri nequit, niſi hæmorrhagia præcaueatur & inflammatio, ſecundum Celſum, cap. 26. l. 2. Hæmorrhagia quidem in oſſibus non eſt formidanda (vt in carnoſis partibus) niſi fracturæ ſint cum vulnere; ad oſſa enim non feruntur inſignes venæ & arteriæ, cum in duriſſimo corpore calor exiguus, minimum de ſubſtantia diſſipare queat. Inflammationem vero heic ſumme formidamus, & quidem magis quam in parte carnoſa: propter dolorem enim fit attractio, propter imbecillitatem, multa excrementa tum recipiuntur, tum generantur, quæ à parte fracta amplius extrudi non poſſunt. Augetur periculum, quod oſſa in multa carne ſepulta iacent. Prohibetur autem inflammatio remotis cauſſis: vt abunde in vulnere carnis ſimplici, ſupra c. 4. lib. 2. oſtendimus.

CAP.

Capvt III.

De curanda fractura tranſuerſa, ſine vulnere: & primum de coaptandis partibus oßis fracti.

Accedamus ad ea, quæ tantum ipſius fracturæ curationem reſpiciunt: & primũ agamus de fractura tranſuerſa, ſine vulnere. In hac fractura indicatur vnio oſſis, quæ nõ per primã intentionẽ, niſi in infantib. ſed per ſecundam fieri poteſt, interuentu ſcilicet calli ſupernati, & fractas partes circũalligantis. Scopi ergo heic proponuntur: primũ fracti oſſis partes recte cõmittere: ſecundò cõmiſſas ſeruare: tertio, partiũ adiacentiũ ſaluti cõſulere: quarto, callo generãdo ſtudere: quincto, accidẽtia corrigere. *Indicationes.*

Vt recte committantur partes, opus eſt extenſione, & coaptatione. Quia enim in fracturis, potiſſimũ tranſuerſis, oſſa diſtorquẽtur, & rectitudo mẽbri deperditur, accidit vt quædam partes emineant, & alibi cauitates contrahantur. Quoniam vero vna oſſis fracti pars alteri ſuperponitur, membrum neceſſario fit breuius, quia muſculi perpetuo membrum trahunt verſus *Commiſſura partium fracti oßis.*

Extenſio. ſuum principium. Qua de cauſſa extenſio eſt neceſſaria; quæ partes fracti oſſis, quæ directæ non iacent, in directum agat, & eminentias in ſuas cauitates recondat. Et quamuis interdum membrum non videtur breuius fieri (vt ſi è duobus conſtet oſſibus, & alterum tantum frangatur; vel ſi vna pars oſſis fracti non ſuperponatur alteri) nihilominus, ſi proba debet fieri coaptatio, neceſſario in omnib. fracturis trāſuerſis, fieri debet extenſio: alias enim periculum eſt, ne eminentiæ frangantur; ſi abſque extenſione velimus os diſtortum dirigere, & circumrotare, aut confricare, mutuo partes oſſis fracti: nam ſi eminentiæ franguntur, tunc vel intercidunt inter oſſa coaptanda, & ſic coaptationem impediunt, vel procidunt extra oſſa, & excitant dolorem, tum diſtendendo, tum pungendo partes neruoſas. Hæc incommoda in ἀντιτάσει vitari poſſunt. In extenſione autem

Extenſio quāta valida eſſe debeat. modus eſt ſeruandus: Si enim validior ſit, quam requiritur, oritur dolor inſignis, vnde febres & conuulſiones, & reſolutiones, interdum etiam muſculos eſſe diuulſos Galenus ſcribit, com. 1. l. 1. de fract. Si mitior ſit extenſio quam par eſt, confricabūtur inuicem oſſis eminentiæ, & aut frangētur,

tur, aut in proprias cauitates non recondentur. Proinde oſſa grandia & muſculi magni, qui membrum robuſtiſſime trahũt verſus ſuũ principiũ, validiſſimã poſtulant extenſionem: talia oſſa ſunt, primũ femur, deinde humerus & tibia; tertio cubitus, poſt, quæ in ſumma manu, & ſummo pede ſunt, præterea ſi vtraque oſſa ſunt fracta. Minimam extenſionem poſtulat radius in cubito, id eſt os ſuperius, quia hoc os non habet muſculos qui ſurſum trahant, cum moueatur in pronum & ſupinum. Oportet etiam obſeruare debitam figurationem id eſt vt membrum extendatur in ea figura, quæ minimum facit dolorem: quod fit, ſi fibræ muſculorum in rectum intendantur, & muſculus integer in vna membri parte conſeruetur. Pueri & qui molli ſunt corporis habitu, validiorem tolerant extenſionem: contra, adulti, & duri. Denique perpendendum eſt fracturæ tempus, ſi enim cheirurgus primo die adueniat, validius extendere poteſt: at ſi poſt primam diem veniat, aut non debet extendere, aut mitius, propter influxos humores, & metum inflammationis, ſecundum Celſum c.10.l.8.

Cautio 1.

2.

3.

4.

Inſtrumenta extenſionis ſunt triplicia: *Inſtrumen-*

k 3 pri-

...ta extenſionis. primum manus cheirurgi, ad debilem ſeu exiguam extenſionem: ſecundo funes & habenæ ad mediocrem: tertio organa & machinamenta, ad validam.

Signa bonæ coaptationis. Laxatis igitur inſtrumentis extendentibus; optima fit partium oſſis coaptatio: quam factam eſſe, tribus ſignis dignoſcimus: primo, ſi membrum fractum ſano in figura reſpondeat: ſecundo, ſi tactu nulla cauitas, aſperitas, eminentia, vel inæqualitas, in oſſe fracto notetur: tertio ſi dolor miteſcat.

CAPVT IV.

Quomodo partes oſſis fracti vnitæ ſeruari debeant.

Deligatio. SEcundus fracturas curandi ſcopus eſt, vt partes coaptatæ ſeruentur: quod fit deligatura, quæ ita fieri debet, vt & partes commiſſas ſeruet, & inflammationem arceat.

Modus deligandi, ſecundum Hippocratem. Hippocrates tribus vtitur faſciis, è linteo non nimis craſſo, vel tenui, ne vel premat, vel rumpatur. Primã faſciã ter voluit circa fracturam; deinde ſurſum circumuoluit, vſq; ad bonam membri partem, ita vt tres, aut quatuor, vel plures circumuolutiones faci-

faciat. Hoc modo ſtabilitur fractura, dum ter linteum obuoluitur: arcentur etiam humores, qui inflammationẽm facere poſſunt; tũ influxi, vnde ter circa partem fractam faſcia voluitur; tum qui adhuc influunt, maxime à partib. ſuperioribus (vaſa enim inferiora, ſenſim in nihilum terminãtur) vnde faſcia ſurſum circumuoluitur. Secundam faſciam, prima duplo longiorem, contrario modo obuoluit: ſi enim prior verſus dextram, hæc verſus ſiniſtram obuoluitur; vt ſi muſculus aliquis nimium per primam faſciam ad partem aliquam ſit attractus, reſtituatur in partem contrariam, per ſecundã faſciã; quę ſemel circa fracturã obuoluenda eſt; deinde, vt exprimantur humores influxi, deorſum eſt circũducenda, vſq; ad aliquam membri partem; factis ſcil. tribus, quatuor, aut pluribus circũuolutionib. ſi opus ſit; poſtea oportet ſurſum redire per ipſam fracturam, & præterire circumuoluendo etiam ipſam fracturam, quo vſque tandem ventum ſit ad finem prioris faſciæ: vbi & ſecunda faſcia terminanda. Hæc faſcia, vt dixi, primo obuoluitur circa fracturã, vt humores ab hac exprimat; deinde deorsũ fertur, ad detinendum humores, qui à parti. infernis ad fractã par-

tem fluere poſſunt, ceu ad debilem; & quia timor eſt, deſcenſus humorum à parte ſuperiori, ob id Hippocrates non terminat faſciam deorſum, ſed ſurſum eam circumuoluit, vt finem habeat, vbi prior finitur. Hæ duæ faſciæ magis inflammationem arcent, quam fracturam ſtabiliant: ad hanc enim plures circumuolutiones requiruntur. His factis, apponit Hippocrates circa fracturam pannos quoſdam triplicatos, aut multiplicatos, qui eius ſunt longitudinis, cuius formæ ſunt faſciæ ipſæ; at anguſti, vt 5, 6, aut plures poſſint circa fracturam accommodari: inuncti hi cerato modico (ſi enim copioſum eſſet ceratum, defluerent, non autem continerent) apponuntur per longitudinem, circa partem fractam, tot, quot requiruntur, ita vt vnius vel duorum digitorum ſpatium inter vnum & alterum intercedat. Dicuntur plagulæ, & ſplenia, à forma oblonga: ſupplent vim glutinantis medicamenti; & præterea leniunt doloré, dum compreſſionem faſciarum prohibēt. Tertia Hippocratis faſcia, plagulas iam dictas firmat: initium circumuolutionis huius faſciæ fit à fractura; deinde alterum huius faſciæ caput ſurſum, alterum deorſum voluitur. Id notandum, faſcias magis ſtringi de-

Plagulæ.

gi debere in parte fracta, quam alibi, vt pars fracta magis illæſa ſeruetur ab humorum defluxu.

Celſus alium deligandi modum ponit, c. 10. l. 8. Primũ enim circa fracturam iniicit lintea, in oleo & vino tincta. Deinde ſex ferè circumducit faſcias, quarum prima eſt breuiſſima, & ter circa fracturam voluitur, ter etiã circumuoluitur circa partem mẽbri ſuperiorem; altera dimidio longior, incipit à fractura, & deorſum circumducitur, poſtea ſurſum reuerſa, in parte ſuperiori, vltra priorẽ faſciam debet deſinere. Et hæ ſunt duæ primæ faſciæ Hippocratis. Super has latius linteum, cerato oblinitũ, eſt obducendum; vt priores faſcias contineat. Et vbi os eminet (ſemper n. membrum fractũ, propenſionem habet ad illam partem, ad quam in ipſo frangendi actu propenſionẽ habuit) ſemper apponendus eſt pannus triplex vel multiplex, eodem vino & oleo madens, ei parti, quæ contraria eſt parti in quam membrum inclinat. Ego interdum pannis vtor; interdum ſtupa, quam madefacio in vino nigro auſtero, ſi volo roborare, & arcere inflammationem, vel in oui albumine, ſi fractura dolore caret, & ſolum ſtabilire volumus. Celſus madefacit in vi-

Ratio deligandi ſecundũ Celſum.

no, & oleo potiſſimũ roſaceo; ſi dolor ſcilicet infeſtat. Latiore linteo applicato, circumuoluere oportet, quatuor reliquas faſcias, ita, vt inſequens ſemper priori ſit aduerſa, & tertia in inferiori parte, reliquæ omnes in ſuperiori terminum habeant.

Comparatio deligationis Hippocratis, & Celſi. Celſi igitur deligatio, ab Hippocratis deligatione differt: nam Hippocrates tribus vtitur faſciis, Celſus ſex: Hippocrates vtitur plagulis, quarum loco Celſus latiora lintea vſurpat: Hippocrates cerato vtitur, Celſus vino & oleo. Si dolor alicuius momenti partem infeſtat; Celſi deligatura magis prodeſt: at ſi dolor eſt vel nullus, vel exiguus; præſtat deligatio Hippocratis, quæ maxime à Galeno probatur, cap. 5. l. 6. meth. Recentiores ſtatim ſumta faſcia è duplici initio deligant fracturam, non animaduertentes, quæ Hippocrates & Celſus ſcripſerunt. Nos autem medicinæ principes ſequemur.

Bona deligaturæ ſigna. Terminus in ſtringendo debet eſſe bona laborantis tolerantia: vt deligatura leuiter premat, & ſic tum contineat & ſtabiliat fracturam, tum humores exprimat. Sunt etiam alia huius ſigna, quæ altero die apparent: ſi enim æger eo die, quo deligatus eſt, ſentiat ſe valentius ſtringi, poſtera vero die

tumor

tumor laxus, mollis, & paruus appareat (in manu quidem, ſi brachiũ, in pede vero, ſi crus fractũ ſit) bona eſt deligatio, quia iam humores à parte fracta ſunt expreſſi: Si vero aut nullus tumor, aut magnus & durus poſtridie, in manu vel pede, appareat, praua eſt deligatura; quia illa non continet, hæc vero nimis arcta eſt, & inflammationem mouet.

Quando faſcia ſoluenda.

Tertio die à deligatione facta Hippocrates faſcias reſoluit tunc enim incipiunt laxari: quæ prima cauſſa eſt, cur ſoluantur. Altera cauſſa eſt, quod frequentiſſime in fracturis, intolerabilis pruritus infeſtat, ob humores & vapores per deligationem detẽtos, & acriores redditos; qui pruritus terminari ſolet in excoriationem doloroſam, nec non inflammatoriam: & tunc ſoluẽdæ faſciæ, parsq́; pruritu infeſtata ſæpe aqua tepida perfundenda, vt ſic omnia euaporent: poſtea rurſus membrum deligandũ. Facta bona deligatura, & pruritu non infeſtante, à tertio vſq; ad ſeptimum, oportet ægrum deligatum detinere: ſeptimo membrum rurſus ſoluendum, perfundendum tepida aqua, & ligandum.

Ferula, loco plagularũ.

Sed hoc tempore vice plagularum oportet ferulas (ita Hippocrati dictas) apponere.

re. Noſtro tempore, quia non habemus copiam ferularum, cheirurgi vtuntur laminis è ligno factis, è quo fiunt vaginæ enſium, vulgo aſtellas vocant, quas ſtupa obuoluunt: alii vtuntur charta ſeu papyro craſſiſſima: alii ligneis fruſtulis, digitũ craſſis vtuntur. Horum vſus eſt, non ſolum immobile, ſed etiam rectum tenere membrũ: quod optime præſtant ferulæ, quæ, cum leuiſſima ſint, non premunt, nec inflammationem mouent; quatenus vero ſunt rigidiſſimæ, rectum ſeruant membrum. Aſtella facile incuruatur, vt & charta illa craſſiſſima, oleo præſertim aut vino madefacta: ligna autem craſſiora valde premunt, & mouent inflammationem. His vtebatur Hippocrates demum poſt ſeptimum: quia ante ſeptimum magis vrgebat intentio arcendæ inflammationis, quam intentio ſtabiliendi fracturam, poſt ſeptimum autem contra accidit.

CAPVT V.

Quomodo oſſis ſubſtantia ſalubris conſeruari debeat.

Subſtantia partis, vt

TErtius ſcopus curationis fracturarum eſt, ſubſtantiam partis ſalubrem cõſeruare:

uare: natura enim, id eſt, partis temperies, os vnire nequit, niſi pars ſit ſana. Quia ergo pars fracta debilis eſt, vt corporis excrementa ad eã facile confluant, vt etiam ob coctionem debilem multa excrementa ſecernantur, & expelli nequeant, & præterea, quia in oſſe fracto, etiam optime coaptato, cauernulæ tamen quædam remanent quæ poſtea ſanie replentur: iccirco vt partem ſalubrem cõſeruemus, opus habemus medicamentis, quæ materiam influxam deſiccant, & influentem repellunt, quæ vno verbo aſtringentia dicuntur. *ſalubris ſit conſeruãda.*

Huius præſidii materiæ variæ ſunt. Nam Hippocrates vtitur cerato, deinde vino nigro auſtero. Celſus, linteis, oleo & vino tinctis. E recentioribus, quidam ſumunt linteum, vino nigro auſtero expreſſum: quidam ſtupam pexam, vino nigro auſtero expreſſam: quidam vinum & oleum ſumunt, hisque ammiſcent pares portiones puluerum boli Arm. ſang. drac. myrtillorum, balauſt. roſarum rub. Alii præter hos pulueres, ſubigunt oui albumen, & faciunt medicamẽtum inſtar mellis craſſum, imponũtque ſupra ſtupas pexas, aut ſupra latius linteum. Quidam ſumto oui albumine, & vino nigro auſtero, admiſtis pulueribus propoſitis, *Materia præſidiorũ.*

poſitis, abſq; linteo, aut ſtupa, membrum fractum circumcirca illinunt. Et hæc medicamenta, propter oui albumẽ, ſtatim ſiccantur, & valide parti adhæreſcunt. Nonnulli faſcias è vino nigro auſtero expreſſas, circumuoluunt, vt firmius teneant.

In vſu horũ medicamẽtorum, quæ ſpectanda.

Quantum ad horum vſum attinet; ſcopi conſiderandi ſunt, nimirum primò; arcere inflammationem; ſecundo, ſubſtantiam partis ſalubrem cõſeruare; tertio dolorem lenire: debet etiam perpendi, tempus anni, habitus corporis, ætas, fracturæ magnitudo. Si ergo dolor vrgeat, ceratum Hippocratis ſupra latius linteum cõuenit: ſupra ceratum autem hoc, aliud linteum, è vino nigro auſtero expreſſum, circumponi debet, ad inflammationem arcendum. Si fiat ceratũ, è cera & oleo roſaceo, vel myrtino; leniet dolorem, ratione olei; arcebit phlegmonem, & ſtabiliet fracturam ratione aſtrictionis. Si dolor ſit exiguus, non tamen omnino deſpiciendus; magis incũbimus in id, vt phlegmonem arceamus, & fracturam ſtabiliamus: vnde ſumimus oleum roſa. vinum, & oui albumen, his pulueres dictos, ad mellis craſſitudinem miſcemus, & linteo, aut ſtupa apponimus. Si nullus fere aſſit dolor: tunc totis viribus arce-

arcemus inflammationẽ, & ſtabilimus fra-ctúram: ideoque ab oleo abſtinemus. Si habitus corporis ſit durus, tempus æſtatis, fractura magna, vt in femore; oui albumini miſcemus pulueres conſtringentes propoſitos, additis corticibus granatorum, gallis immaturis, ſucco hypociſtidis; quæ ſtupis imponuntur: ſupra ſtupam autem imponimus latius linteum è vino expreſſum; aut, ſi non placeat tot lintea obuoluere, primam faſciam, itemque ſecundam, è vino nigro exprimimus, & circumuoluimus. Et his medicamentis ſubſtantia partis ſalubris conſeruatur: quæ omnia ante deligaturam ſunt imponenda.

Deligaturæ ſuccedit poſitio, ſeu collocatio membri, l.3. de illis quæ fiunt in medic. com.51.52.53. l. 2. de fract. Hæc ſecundum Hippocratem debet eſſe mollis, ne premẽdo dolorem inferat; æqualis, ne diſtorqueat; ſurſum verſus, ne humores deſcendant. Hinc cheirurgi membrum fractum collocant in lecto & molli ſtragulo: vel puluinar è molli lana, aut pluma parti fractæ circũligant: vel chartam craſſam (quæ chartone dicitur) in canalis modum conformant, & intus ſtupa ſubfulciunt, in cubito, & iis oſſibus, in quibus æger non cogitur in lecto dego- *Collocatio membri.*

degere. Si autem æger cogitur in lecto mo-rari, nil melius eſt, quam formare capſulã è tabulis ligneis tenuibus, & ſtupa multã, aut lana implere.

Commoda membri figuratio.

Præterea in poſitione,ſicut etiam in ex-tenſione, & deligatione, oportet congruã membri figurationem conſiderare; quæ ſcilicet dolore vacat, & muſculos integros ſeruat ex vtraque parte: hæc autem eſt figura media, in qua, dum otiamur, ſingula membra continere conſueuimus; vt in cubito, figura angularis: in carpo recta, &c. ea nimirum quæ inter extremos cuiuſque membri motus intermedia eſt. Hæc figura niſi obſeruetur, exiguo poſt tempore mẽbrum dolere ſolet.

CAPVT VI.

De Callo in fracturis generando.

Quãdo callus generandus.

QVartus ſcopus eſt callum generare. Quod faciẽdum poſtquam timor inflammationis receſſit: plerumque circa diem ſeptimum, ſecundum Galenum c. 5. l. 6. meth. licet interdum citius hoc fiat, interdum tardius, pro magnitudine fracturę, anni tempore, ætate, habitu corporis; vt ſupra

ſupra etiam de ſimplici carnis vulnere diximus. Dum enim fluxum adhuc timemus, non poſſumus ſtudere generationi calli, quia natura partis læſa, non poteſt callum generare.

Ex qua materia generetur callus. Generatur autem callus ex oſſis alimẽto, quod à labiis fracturæ exſudans, circum oſſa fracta concreſcit: & licet non ſit os, ita tamen durus eſt, vt ſi membrum illud rurſus frangi contingat, potius in alia parte frangatur, quam vbi callus eſt genitus. Duo igitur heic indicantur: primum, vt cõgrua materia ſuppeditetur: ſecundo, vt à labiis fracturæ, non eluatur, aut foras euocetur.

Victus. Quo ad calli materiam: cibi debent eſſe craſſi (quia oſſis alimentum craſſum eſt) & ſimul viſcidi: vnde vtendum oryza, frumento in aqua cocto, farre; pedib. ventribus & capitib. animalium, potiſſimum vitulorum & caſtratorum: dabitur etiam cutis hœdi & veruecis, crura vaccina. Vinum tunc exhibendum omnino eſt, idque nigrum & craſſum. Debet autem victus è tenui in pleniorem verti.

Medicamẽta interna. Medicamenta etiam per os dari ſolent, quæ ad callum generãdum, & indurãdum faciunt: vt ſuccus primulæ veris, pluribus

 die-

diebus potus; puluis radicum agrimoniæ in vino ſumtus, aut ſuccus eius epotus.

Topica. Localia erunt emplaſtica: vnde in pueris & mulieribus paramus emplaſtrum, è farina volatili, & oui albumine. In adultis apponimus hoc emplaſtrũ: ℞ boli Arm. thuris, myrrhæ, aloes, acaciæ, tragacanthæ, ladani, gallarum, nucum cupreſſi, ana part. æq. in pollinem redacta, miſcentur oui albumini, cũ modica farina volatili. Vtimur etiam perfuſionibus, è decocto granorum & foliorum myrti, radicum vlmi, radicum & foliorum fraxini: item è ſucco foliorum vitis albæ. Hæ perfuſiones fiunt, quando ligatura reſoluitur, antequam emplaſtrum apponatur, & deligatura adhibeatur. Inter cætera à cheirurgis vſurpatur, emplaſtrum barbarum, item oxycroceum, tempore hyemis, veris, & autumni, quia ſunt calida: diapalma vero tempore æſtatis. Sic ergo materiam paramus aptam ad calli generationem, tum victu, tum medicamentis.

Deligatura in callo. Ne autem materia hæc, è qua callus generari debet, foras euocetur, oportet deligaturam mutare: nõ enim amplius pars ita deliganda eſt, vt humores exprimantur, ſed vt perſiſtant, & concreſcant circa fracturam.

ĉturam. Non ergo tam frequenter fractura eſt deliganda, vt prius, ſed quincto quoque die. Laxiores etiam debent eſſe circumuolutiones. At in prioribus deligationibus, non eſt tantum interualli interponendum ſed videndum, quomodo callus in fractura procedat. Satis ergo erit duos dies protrahere deligaturas ſequẽtes: & interim proſpicere oportet, num tantus talisque callus generetur, quantus & qualis requiritur. Quomodo autem callo minori, vel maiori occurrendum: infra paullo poſt docebimus.

In fractura per longitudinem facta, eadem prorſus curatio adhibenda, quæ in tranſuerſa: ſaltem vt deligatio magis ſtringatur; alias enim facile poſſet decidere, c. 5. l. 6. meth. *Fractura per longitudinem.*

Capvt VII.

De Symptomatis, fracturæ ſuperuenientibus.

QVinctus ſuccedit ſcopus, nimirũ correctio accidentium, quæ fracturis ſolent ſuperuenire, & curationem tardare: ea ſunt, dolor, inflammatio, pruritus, excoriatio, callus iuſto maior vel minor, mem- *Accidentia quæ fracturis ſuperueniunt.*

bri debilitatio & gracilitas, deprauata figura, gangræna, vulnus.

Dolor. Si ergo dolor infeſtet, leniēdus eſt anodynis; vt lana ſuccida, infuſa in oleo & aceto ſimul miſtis, & coctis: ſpongia ex oleo roſarum expreſſa, & impoſita: inunctio ex oleo chamæmelino, & lumbricorum: deinde linteum vino nigro auſtero imbutum & impoſitum: quibus omnibus actu calidis vtēdum. Hippocrates vtitur cerato, quod præſtantiſſimum eſt, ſi ex oleo roſato fiat. Conuenit fomentum cum ſpōgia, expreſſa in aqua, in qua malua, & chamæmelum bullierint.

Phlegmone. Inflammatio nondum orta, vt præcaueri debeat, diximus. Quod ſi autem oborta ſit, apponimus hoc medicamentum: ℞ rad. althææ, florum chamæmeli, violarum an. M.j. coctis in aqua & contuſis, adde farinæ hordei ℥ iiij. ſapæ ℥ iij. olei roſ. viol. an. ℥ iij. vini nigri, aut aquæ hordei q. ſ. Miſc. pro cataplaſmate. Si calor magis vrgeat, vt in ſtatu ſit inflammatio: ℞ rad. althææ ℥ iiij fol. violarum, baulauſtiorum, plantaginis an. M.ß. florū chamęmeli M.j. decoquātur in aqua, & cum oleo roſ ac chamæmel. æquis portionibus ſimul miſtis, fiat emplaſtrum. Si inflammatio ſit in declinatione, vti-

vtimur fomento, è flor. chamæmel. & bet. decoctis in vino albo: item fomento è roſis & calamintha ſimiliter decoctis.

Si pruritus infeſtat, ob detentos humores, perfundatur locus aqua calida, vt poris apertis, flatus & vapores diſflentur: aut foueatur locus ſpongia, aqua calida imbuta & expreſſa. Perfuſio & fomentum, maxime conferunt ex aqua marina, quæ propter ſalem expurgat, & poros aperit. *Pruritus.*

Neglectus pruritus, terminari ſolet in excoriationem doloroſam, & interdũ inflammatoriam: cui occurrendum eſt exſiccantibus & refrigerantibus. Æſtate igitur confert vnguentum de ceruſſa: & in calore inſigni, vnguentum de ceruſſa caphuratum. Si æſtas ſit, & corpus calidiſſimum, conuenit vnguentum populeon: item linimentum ſimplex dictum, dum recens eſt factum. Aliis temporibus, prodeſt vnguentum è lithargyro, vnguentũ de minio. Hæc omnia ſunt refrigerantia & ſiccantia: ſed differunt ſecundum magis & minus. *Excoriatio.*

Callus interdum iuſto eſt vel minor, vel maior. Si minor; ſigna ſunt, quòd pars ad motum redditur debilis: & ſi pars fracta tãgatur, callus aut nullus, aut exiguus ſentitur. Fit autem hoc, vel quia æger tenui vſus *Callus minor.*

eſt victu, vel cibis aut non craſſis, aut non viſcidis ſed friabilibus; deinde, quia faſciæ nimis fuerunt aſtrictæ. Debet ergo maior reddi, per victum pleniorem, faſciæ ſunt laxandæ, medicamenta aſtringentia mitiora reddenda: attrahendi etiam humores, perfuſionib. ex aqua calida (nō admodum calente, ne attracti rurſus euaporēt) donec pars rubeſcat, & in tumorē attollatur, tunc enim deſiſtendum. Si callus ſupra modum ſit auctus ſigna ſunt, quod tactu percipitur & comprimendo muſculos, partesq; neruoſas, dolorem infert; denique pars redditur inepta ad motum, propter dolorem & compreſſionem. In hoc caſu omnia cōtraria ſunt facienda, quo ad victum, faſcias, &c. deinde callus molliendus & digerendus: vnde fiūt emplaſtra è radicib. althææ, foliis maluæ, & meliloti, decoctis in aqua, cum axūgia anatis. Antequam autem emplaſtrum apponatur, fiunt perfuſiones ex eodem decocto. Facta emollitione, fiunt poſtea perfuſiones ex aqua in qua decocta ſit betonica, ſcabioſa, ſcordiū, parietaria: & tādiu fiunt, donec nō tantum pars rubefiat, & in tumorem attollatur, verum etiam decidat & corrugetur.

Callus maior.

Gangræna.

Si gangræna oriatur, ſtatim initio partē debe-

debemus perfundere & abluere lixiuio, in quo decocta ſint ſcordium & plantago: deinde apponendum emplaſtrum, factum è farina lupinorum, puluere ſcordii, & oxymelite, cum modico lixiuio.

Si membrum gracile reddatur, vel remaneat, propter nimiam faſciarum ſtricturam, aut propter nimiam perfuſionem factam, aut nimios motus, aut paucitatem viſcoſi alimenti: æger nutriendus eſt: deinde adminiſtrandum balneum ex aqua dulci, in qua ſi aliqua portio carnis decoquatur, erit melius. Præterea picatio efficiēda eſt, appoſita pice, ſupra linteum ducta, & multoties velociter ablata, vt dolor quidā excitetur ratione adhærentiæ, & ratione pilorum, ob quem dolorem alimentum attrahatur & pars nutriatur. Tandem perfuſio facienda eſt ex aqua calida. *Gracilitas membri.*

Poſt curatas autem fracturas, ſæpe membrum in figura deprauatum & diſtortum manet, quoniā oſſa nō bene ſunt coaptata; id quod fit, aut propter inſcitiā medici, aut propter motus ægri inordinatos, aut prauam deligaturā. Si ergo læſio mēbri in ſuis motibus non ſit effatu digna, æger ſorte ſua contentus eſſe debet. Si effatu digna ſit mēbri læſio in ſuis operationib. & æger *Figura diſtorta.*

ſit ſenex ac debilis, callus vetuſtus, os fra-
ctum magnum; æger ſimiliter ſorte ſua cõ-
tétus erit. At ſi æger ſit iuuenis & robuſtus,
callus recens, os fractum exiguum; vnicum
erit refugium fracturam denuo rumpere;
vbi tamen prius per multos dies, quantum
fieri poteſt, callum mollire debemus, per-
fuſionibus ex althæa & maluis, lutis ther-
malibus d. Petri, & d. Bartholomæi, vel lo-
tura lanarum, œſypo: multæ frictiones fiẽt,
cum digitis, œſypo inunctis: fient perfuſio-
nes ex aqua, in qua incocta ſint folia cicu-
tæ. Vtimur etiam emplaſtro, è foliis cicutæ,
cum axungia porcina. Deinde rurſus os
frangitur, manibus vel digitis impellendo,
ſeu comprimendo. Si callus fuerit durior,
frango eum inſtrumento attrahente in di-
uerſas partes; deinde ſano, vt hactenus do-
cui.

CAPVT IIX.

De curanda fractura cum vulnere, in qua nec os nudatum eſt, nec aliquod oſſis fruſtulum receſſurum exſpectamus.

Quid deinceps agendũ

IN fractura cum vulnere, vel os nudatum
eſt, vel non eſt nudatum: præterea, vel
fru-

fruſtulum oſſis abſceſſurum eſſe opinamur vel non. Nos primum de ea agemus, in qua nec os nudatum eſt, nec fruſtulum oſſis abſceſſurum putamus. In hac ſatisfaciendum eſt & vulneris & fracturæ ſcopis, idque alternatim.

Primo enim coaptãda ſunt oſſa, per extenſionem, vt ſupra docuimus in primo ſcopo fracturarum. *Extenſio.*

Deinde ſatisfaciendũ eſt ſecundæ & tertiæ indicationi vulnerum, id eſt, labia vulneris ad mutuum cõtactum adducenda, & adducta conſeruanda; quod fit ſutura, aut fibulis. *Coaptatio vulneris.*

Poſtea incumbimus tertio ſcopo fracturæ, & quarto ſcopo vulneris, id eſt, ſubſtantiam & fractæ & vulneratæ partis ſalubrem conſeruamus; imponendo medicamenta ſupra vulnus conſutum, & fracturam coaptatam, quæ tum dolorem leniant, ſi adſit, tum inflammationem arceant, id eſt, materiam influentem repellant, influxam exſiccent, & procul à parte exprimant; qualia ſunt aſtringentia & glutinatoria, de quibus ſupra fuſe. In præſentia ſi dolor adſit, & ſit hyems, vtendum eſt cerato picato, quod ſecundum Hippocratem dolorem lenit: ſi æſtas, cerato roſato: aliis temporibus, ce- *Aſtringentia præſidia.*

rato ſimplici. Si dolor non aſſit, magis eſt incumbendum ſtabiliendæ fracturæ & inflammationi arcendæ: vnde ſuperponere debemus ſtupas pexas, & oui albumine illitas; vel linteúm è vino nigro, & oleo roſat. expreſſum. Si pars omnino ſit expers doloris, poſſumus etiam vti pulueribus aſſtringentib. ſupradictis, oui albumini ſubacto permiſtis.

Deligatura. Poſthæc explendus alter ſcopus fracturæ, id eſt, deliganda eſt fractura, ſicut ſupra docuimus. Heic tamen notandum, vt faſciæ ſint molliores & latiores, quam in fractura ſine vulnere, vt oras vulneris vtrinq; comprehendant, & ſic labia vulneris ſtringant, non comprimant: minus etiam ſtringendæ ſunt faſciæ, quam ſi vulnus non adeſſet, ne compreſſo vulnere dolor & phlegmone oriatur: vnde & Hippocrates & Celſus plures circumuolutiones faciunt, cum melius ſit ſæpe circumire, quã aſtringere. Debet autem faſcia tertio quoq; die ſolui, & ſemper minus comprimi, quamdiu durat timor inflammationis. Ferulæ

Vt ſ.ab.hē- daſ. altura vel non apponendæ, ne vulnus comprimant; vel ſi apponantur, ſupra vulnus apponi non debent: magisq; hoc in caſu multitudo faſciarum probatur; vnde Celſi deliga-

ligatio,quæ fit 6 faſciis,conuenire videtur. Et hæc hactenus.

Capvt IX.

De fractura cum vulnere, in qua os nudatum non eſt, aliquod tamen oſsis fruſtulum receſſurum exſpectamus.

Os recedere, ſeu abſcedere intelligimus, quando oſſis portio à reliquo oſſe ſeparatur,& foras à natura extruditur: id quod fit,primum cum è veteri vulnere oſſa emarcuerunt, aut arefecta ſunt & marcida effecta; tunc enim à facultate partis expultrice, marcidum os à probo ſeparatur,& ſic fit abſceſſio,ſeu deſquamatio oſſis: quæ etiam ſine fractura cõtingere poteſt, vt in fiſtulis, & vetuſtis vlceribus, propter multã ſaniem,diutius cum oſſe commorãtem, & os corrumpentem: poteſt etiã hæc deſquamatio oſſis contingere in fractura non cõformata, propter multam ſaniẽ collectam: Secundo etiam recedunt oſſa, cum ob fracturæ impetum aliquod oſſis fruſtulũ, aut è toto à reliquo eſt ſeparatum; aut ita concuſſum, vt parum abſit, quin ſit ſeparatum. *Quot modis os abſcedat.*

Cauſſæ

Cauſſæ. Cauſſæ ergo ſunt vel impetus externus, vel oſſis corruptio, aut à ſanie diutius commorante, aut ab alteratione aeris externi, quæ & ipſa oſſa corrumpit & à naturali tẽperamento deiicit.

Signa. Signa vero quibus os receſſurum ſignificatur, ſunt plura, t. 18. l. 3. de fract. Primum enim ſanies copioſior effluit, non reſpondens magnitudini vulneris; vnde os corruptum, & receſſurum indicatur. Deinde vulnus gliſcere videtur, id eſt ad excretionem incitari; vnde labia vulneris non coeunt, ſed potius inuertuntur, & æger in hãc rem intentus, motionem quandam tacitã in membri parte intima ſentit. Tertium ſignum, ponitur t. 44. l. 3. de fract. ſi oſſa conformatione fruſtrata ſunt; tunc propter moram ſaniei, os corrumpentis, receſſurũ eſt oſſis fruſtulum. Quartum ſignum: Si os à carne nudatum ſit, neceſſario recedit, quia non amplius porrigi poteſt alimentũ, cum venæ & arteriæ non amplius ad partẽ nudatam excurrant; quia etiam aeri externo os exponitur, & ab hoc corrumpitur Quinctum ſignum ponitur à Paulo c. 107 l. 6. nam caro quæ accreſcit ſuper labia vulneris, eſt laxa, hebes, vacua, ſpongioſa: natura enim non ſanat vulnus, vbi aliquid in

tu

tus habet, quod non poteſt detinere: ea igitur parte vbi caro laxa eſt, os recedet.

Citiſſimæ autem receſſionis ſigna ſunt, quando citiſſima fit ſuppuratio in vulnere, & citiſſima atque pulcherrima carnis excreſcentia; non enim alio modo os recedit, quam dum natura carnem in labiis oſſis ſani creat, quæ os ſuperpoſitum ſuſpendit & propellit. Os quidem magnum, ſolidum, in ætate adulta, tempore hyemali, tardius recedit; vt totus eius circulus 60. diebus: at mediocre, laxum, in tenera ætate, & æſtiuo tempore, citius; vt 40. diebus. Sic pars oſſis citius recedit, quam totus circulus. *Signa velociorum receſſionis.*

Quantum verò ad curationem: ſi os receſſurum omnino à reliquo oſſe ſeparatũ ſit, & intra vulnus inciderit, ibiq; conſiſtat, volſella eſt apprehendendum, & foras trahendum. Si autem oſſis fruſtulum per rimã vndiq; à reliquo oſſe ſit ſeparatum, in ſuo tamẽ adhuc loco detineatur; nihilominus quoniam nunquam cum reliquo oſſe glutinari poteſt, apprehendendum eſt, & extrahendum, ſi citra violentiam fieri poteſt: ſi abſque vi magna fieri nequit, non debet extrahi, quia excitaretur dolor, inflammatio, febris, conuulſio; & vlcus redderetur fiſtuloſum, cum extracto oſſe cauitas illa ſanie *Num os quod abſceſſit, debeat extrahi.*

nie repleatur, quæ corrodẽdo carnis gene-
rationem impedit: tunc ergo negotiũ hoc
ipſi naturæ permittendum, quæ ſenſim
carnem in labiis oſſis ſani gignit, facit-
que oſſa recedere, quemadmodum in vul-
neribus capitis diximus.

Os receſſurum, paruũ vel magnũ.

Conſiderandũ etiam eſt, num oſſis fru-
ſtulum receſſurum, ſit magnum, aut par-
uum: quod è ſignis propoſitis inteñſioribus
& remiſſioribus cognoſcitur. Si enim ſup-
puratio tardius fiat, & multa ſaniei copia
conſpiciatur, copioſa etiam caro laxa &
hebes generetur; maius fruſtulum eſt re-
ceſſurum: ſi contra, minus. Curationem
autem vtriuſq; fracturæ tradit Hippocra-
tes t. 20. & 21. l. 3. de fract.

Os paruum receſſurũ.

Si parua eſt oſſis portio receſſura, prim[o]
cauendum, ne pus collectum diutius com-
moretur intra vulnus, & os etiam bonu[m]
corrumpat: euacuãdum igitur pus eſt, no[n]
quidem expreſſione faſciarũ, arctè aſtri[n]-
gentium (ſicut in fractura ſine vulnere) [ſi]
enim dolor & inflammatio oriretur; ſed i[n]-
vacuãdum eſt pus, vt ipſum è vulnere flu[at].
Alter ſcopus eſt, vt oſſis receſſionem iuu[e]-
mus; quod tamen negotium in oſſe paru[o]
ipſi naturæ committendum eſt; in mag[no]
autem medicamentis iuuandum. His

cau

cauſis Hippocrates probat deligaturã laxiorem, ac frequẽtiorem, ne pus intercludatur, ſed facile effluere queat: ferulas non apponit, ne comprimendo dolorem excitent: reliquum naturæ committit. Id notãdum; licet oſsis receſſio exſpectetur, vulnus tamen conſui debere: nec enim natura ſanat vulnus ea parte, qua os abſceſſurum eſt. Stabiliri etiã poteſt fractura faſciis pluribus, vt ſupra diximus.

Si os magnum eſt receſſurum; curatio in duobus differt à prædicta, nam & medicamenta adhibentur, & modus deligandi peculiaris. Indicationes ſunt: vt pus non intercludatur, ſed effluere poſſit; ſtabiliatur fractura, inflammatio arceatur, dolor non excitetur, deniq; procuretur citiſſima oſſis receſſio. *Os magnũ abſceſſurum.*

Ad hæc omnia præſtandum, quo ad deligaturam, multæ ſunt ſumendæ plagulæ è panno lineo duplicato, longiores, quam vt ſemel membrũ circumeant (nam breuiores non conſeruarent fracturam ſtabilem) breuiores autem quam vt bis membrũ circumeant, (longiores enim nõ eſſent commodæ, dum membrum, propter medicamenta innouãda, reſoluitur, oportet enim membrum attolli & dimoueri) vt ſic & fra- *Deligatura firmans os fractum.*

ctura contineatur, & immoto mẽbro, laxatis ambobus capitibus, ipſum vulnus in reſoluendo appareat. Latitudo plagularum, non minor erit dimidio palmo: in ſumma, tanta, vt labia vulneris ſufficienter apprehendat. Circumducendæ ſunt è duobus initiis, vt decuſſatim ſe interſecent, crucis modo; vel, vt paullo longius ab extremitatibus ſeſe decuſſent, in oppoſita parte. Tot autem debẽt eſſe plagulæ, quot ſunt neceſſariæ, ne vllus vacuus detur locus: & ſæpe ego expertus ſum, ſatius eſſe plures ponere, quam pauciores, pro fractura ſtabilienda, ita tamen ne grauando comprimant. Madefaciendæ ſunt in vino nigro, auſtero, craſſo: ſic enim melius adhæreſcunt, inflãmationem arcent, ſubſtantiam partis ſalubrem conſeruant: quibus de cauſſis, potiſſimum propter phlegmonem, Galenus nõ tantum plagulas ita madefacit; ſed etiam per totum diem & noctem, vino illo partẽ perfundit, aut linteola, & ſpongias impo-nit in eo madefactas: ne autem vinum defluens madefaciat totum cubile & ſtratum ſubiicit corium, canalis modo figuratum, quod exitum dat vino influenti.

Anodyna, & phleg- Verum ante admotionem plagularum, neceſſe eſt medicamenta apponere, quę in

prin-

principio, id eſt, quandiu durat tempus inflammationis, & dolorẽ leniant, & inflammationem arceant: vt ceratum roſatum: laudatur etiam ceratum picatum, eo maxime tempore, quo pus conficitur: iuuando enim coctionem, & faciendo ſuppurationem, arcet phlegmonem quoniam ſuppurata materia, nihil mali euenire poteſt; com. aph. 23. ſect. 4. Contra dolorem etiã, & imminentem conuulſionem, Hipp. interdũ vtitur linteolis, madefactis in oleo & vino ſimul miſtis. *monem arcentia.*

Si tempus inflammationis præteriit, omni induſtria attendendum eſt, vt os recedens citiſſime foras trudatur; quod licet à natura fiat, hæc tamen medicamentis iuuanda. Manifeſta qualitate hoc faciunt calida: vt oleum vetus, cera citrina, ſordities vaſorum apum ad ignem liquata, cui admiſcebitur pars vna euphorbii, duæ tithymali, tres ariſtolochiæ: hoc medicamento vtendum hyeme, in corporibus adultis & duris, & laudatur etiam ab Auicenna. Aliis temporibus & corporibus prodeſt ammoniacum, & bdellium; diſſolutum cum oleo liliaceo. Proprietate quadam occulta os receſſurum extrahit; cinis lumbricorum terræ, melli admiſtus & impoſitus: *Os extrahentia.*

m pofitus:

poſitus. Ceratum etiam ſacrum calore oſſa extrahit.

CAPVT X.

De Fractura cum vulnere, in qua os nudatum eſt.

Sutura. OS nudatū, omnino ab aeris alteratione defendendum eſt, ne putreſcat, & recedat. Proinde ſi os nudatum non emineat extra vulnus, cooperiendum eſt, non medicamentis abſtergentib. quæ irritant, & dolorem excitant, nec oleoſis, & mitigātibus, quæ ſordidum reddunt vulnus, t. 43. l. 3. de fract. ſed naturali tegumento, id eſt cute: Labia igitur vulneris adducenda ſunt ad mutuum contactum, ſuturis & fibulis: deinde curatio inſtituenda, vt in fractura ſimplici, cum vulnere.

Extenſio. Si os nudatum extra vulnus emineat; ſi quidem facile in propriam cauitatē reſtitui poſſit, beneficio debitæ extenſionis, citra violentiam, vtiq; reſtituendum; poſtea vulnus conſuendum, vt paulo ante dixim⁹. *Præciſio.* Quod ſi eminentia oſſis nudati ita foras ꝓtuberet, vt ſine violentia in locum ſuū reponi nequeat, tunc è duobus malis minus eſt eligendum, & os præcidendum, vel lima,

ma, ſerra, aut alio inſtrumēto, aliquantulũ breuius reddendum, & poſtea coaptandũ, modica facta extenſione: hoc enim melius eſt, quam huiuſmodi oſſa non coaptata relinquere; vel extenſione violenta, ægrum ad conuulſionem & mortem deducere. Si os retuſum, & præſectum, adhuc difficulter coaptari queat, & metuimus validam extenſionem, in qua propter vulnus multę fibræ diſtrahuntur, & dolor inſignis excitatur, vt conuulſio ſit exſpectanda: tunc Hippocrates reponit fracturam quantum poteſt, & ferramenta quędam (vulgo Scarpelli dicũtur) altero extremo latiora & tenuiora, inter oſſa fracta imponit, ceu cuneos quoſdam, & modo vectis inflectit; vt ſic oſſa magis, quam muſculi extendantur, & reponantur. *Cunei.*

Libri Quarti, de Fracturis finis.

CHEIRVRGIÆ HIERONYMI FABRICII AB AQVAPENDENTE,

LIBER QVINCTVS, De Luxationibus.

CAPVT I.

De definitione, differentiis, cauſsis, & ſignis luxationum, in genere.

Definitio. LVxatio, ſeu exarticulatio, barbaris dislocatio dicitur: & eſt prolapſus capitis articuli, è proprio ſinu, in ſedem alienam. Dearticulatio enim ad motum deſtinata, conſtat è capite oſſis & ſinu. In capite obſeruandum, quod capita rotundiſſima, omnes habent motus, vt in femore, humero: In ſinu, quod oſſa, quæ habent ſinum profundiorem, vt os coxendicis, minus apta ſunt luxationi; contra, quæ habẽt ſinum

ſinum leniter cauum, vt ſcapula. Sed ne capita oſſium, facile è ſinubus excidant, aſſunt etiam vincula: quorum alia ſunt orbicularia, quæ in omnibus articulis & caput & ſinum in orbem complectuntur: alia rotunda, quæ tantum in iis ſunt articulis, qui ſeruiunt motibus robuſtis, vt in femore & genu; hæc è profundo ſinu in caput ipſum inſeruntur. Qui igitur articuli vtrumq; habent ligamenti genus; vel qui orbiculare tantum habent, ſed id arctius: difficilius prolabuntur. Eſt in articulis vnctuoſus & viſcidus quidam humor: ne oſſa perpetuo motu incaleſcant & exſiccentur.

Summa luxationũ genera tria ſunt: Primum, cum oſſa dehiſcunt, quæ antea inter ſe iuncta erant: quod tribus locis cõtingit; nimirum cum latum ſcapularum os ab humero recedit, aut radius à cubito, aut ſura à tibia, Celſo ita ſcribente, c.10.l.8. Rhaſi dicitur diſiunctio, 15. continentis. Alterum genus eſt, cum oſſa elongantur; propter mollitiem & laxitatem & diſtenſionem ligamentorum, ob quam fit, vt caput oſſis aliquantulũ promoueatur à ſinu, nec tamen excidat, ſed facile poſſit excidere: ſecundum Auicennã 5.4.tract.1.c.1. Hanc luxationem ſæpe vidi in mendicantibus, in car- *Differentia.*

po,& cubito. Tertium genus proprie luxatio dicitur, cum caput à ꝓprio ſinu excidit; cuius nullæ ſunt differentiæ niſi ſecundum magis & minus, Paul. c. 11. l. 6. Si ergo caput è toto & perfectè excidit è ſuo ſinu, dicitur ἐξάρθρωμα, Rhaſi dislocatio: ſi e parte & imperfecte, dicitur παράρθρωμα, Rhaſi diſtortura. Vtramq; luxationis ſpeciem patiuntur, articuli cubiti, manus, tibiæ, pedis & digitorum: ſolummodo perfectam patiuntur duo, femoris, & humeri, cuius cauſſa eſt capitum rotunditas, & ſuperciliorum in ſinubus tenuitas, vnde fit vt capita, quaſi in puncto attingant ſupercilia, & vel è toto prolabantur, vel rurſus in ſinum ingrediantur. Dicit tamen Hippocrates, quod etiam humerus & femur, poſſint ſecundum magis & minus luxari; quod de perfecta luxatione intelligendum, dum magis vel minus à loco ſuo naturali diſtant. Gal. com. t. 1. l. 4. de artic. Porro vera hæc luxatio quatuor modis fieri poteſt, in partem ſuperiorem, vel inferiorem, dextram, vel ſiniſtram. Galenus cap. 4. l. de conſtit. art. addit partem priorem & poſteriorem: ſed os non poteſt excidere ante, vel retro; quia adeſt os immobile, quod reſiſtit: nam retro eſt os, cui innititur membrum, & quod reſi-

reſiſtit oſſi comprimenti, dum mouetur: ante eſt os quieſcẽs, ſupra quo membrum mouetur.

Primum genus luxationis, fit tantum à cauſſis internis, id eſt, ab humorib. remollientibus & laxantibus ligamenta. Reliqua duo genera, nimirum hiatus, & vera luxatio, fiunt tum à cauſſa interna, ſcilicet ab humoribus, ad articulos fluentibus, qui cauitatem ſenſim implent, & caput oſſis à ſede deturbant ſua: tum ab externa, quæ violentia quadam os loco mouet, vt ſaltus, caſus ab alto, vehementiſſimus curſus. Et de his luxationibus, quæ fiunt à cauſa externa nos tantum agemus. *Cauſſa.*

Luxationis autem ſigna varia ſunt. Primum, ſi pereunt motus articuli: nam quãdiu motus non pereunt, licet luxationis ſit ſuſpicio, non tamen facta eſt luxatio. Sed hoc ſignum non ſufficit ſolum: addenda alia. Secundum ergo ſignum eſt concauitas: apparens in loco inſolito, & cõtra eminentia in loco oppoſito: ſemper enim tumor eſt in ea parte, in qua os prorumpit; & ſinus à qua receſſit: deprehenditur hoc ſignum viſu & tactu, & magis in iuncturis, aut ſua natura ex carnibus, aut macie affectis. Tertium: membrum fere breuius euadit: os e- *Signa luxationis generalia.*

nim prolapſum è ſede ſua, cum non habeat reſiſtentiam, ſurſum trahitur à muſculis, id quod fit in perfecta luxatione. Quartum: membrum luxatum, ſano diſſimile apparet in figura, ſitu longitudine.

Signa differentiarum. Perfecta luxatio ab imperfecta diſtinguitur intenſione ſignorum prædictorum. Si enim omnes motus articuli pereunt, mẽbrum breuius redditur, eminentia & cauitas magna eſt, membrum admodum ſano diſſimile; perfecta eſt luxatio. Contra, imperfecta.

2. Diſiunctionis, in qua oſſa dehiſcunt, ſignum eſt certiſſimum, craſſities membri maior facta, ſupra naturalem ſtatum; & qua capita oſſium conſiſtunt, extuberãtia quædam maior.

3. Ea autem luxatio, in qua membra fiunt longiora, ob remollitionẽ ligamentorum cognoſcitur: primũ, quia articulus veluti filo appenſus apparet, & huc illucq; inordinatis motibus mouetur & vacillat, quia ligamenta ſunt laxata, & oſſa non amplius ſe contingunt. Secundo, dũ comprimitur caput oſſis, membrũ in ſuam menſuram naturalẽ redit: & ſi rurſus dimittatur, ad menſuram accidentalẽ reuertitur. Poſtremo circa articulum vndiq; cauitas generatur, in quam interdum etiam digitum immittere poſſumus.

Luxa-

Luxationis ablatæ, id eſt membri bene repoſiti, ſigna ſunt contraria, quæ naturalem ſtatum indicant: ſi non amplius aſſint ſigna vel cauſſæ luxationis. Præterea Auicennas aliud affert ſignum, nimirum ſtrepitum & ſonum, qui ſentitur ab ægris & aſtantibus, dum os in cauitatē redit. At hoc ſignū non eſt bonum & exoptandum, cum duas habeat malas cauſas. Vel n. fit ille ſtrepitus, dum caput oſſis confricatur cum ſuperciliis ſinus, vnde ſupercilia tennia & cartilaginoſa rumpuntur, cauitatemque ſubeunt, priuſquam caput ingrediatur: & proinde vera repoſitio fieri nequit, quia caput amplius in cauitate ſua circumuerti non poteſt, vnde claudicant. Vel fit ſtrepitus, quia caput oſſis contundit ſinum, vnde vlcus poteſt excitari, & pars putreſcere, poſſunt cartilagines incruſtari, auferri à reliquo oſſe, & remanere os aſperum, vnde motus ſequitur difficilis. *Luxationis repoſita ſigna.*

Caput II.

De curanda luxatione, in genere.

TRactatus de luxationibus verè cheirurgicus eſt, quia in eo omnia à medici *Indicationes.*

manu dependent, nihil à natura. Quatuor enim ſunt ſcopi, in luxatione: extenſio, repoſitio, deligatio, collocatio, cō. 52. 53. 54. l. 2. de fract. & com. 21. l. 3. de iis quæ fiūt in med. Extenſio eſt neceſſaria, quia muſculi trahunt os prolapſum, & mēbrum breuius reddunt, cum non amplius habeat reſiſtētiam. Deligatio etiam neceſſaria eſt, ne obligamenta laxata, & per muſculos extenſa, facile rurſus os prolabatur.

Commoda membri collocatio.

Dicta autē quatuor ita ſunt adminiſtranda, vt & debita membri figuratio ſeruetur, & præcaueatur phlegmone. Figurandum enim membrum ita eſt, vt dolore vacet: in extenſione quidem ſeruandi ſunt muſculi ex vna parte integri, ne ſcilicet caput muſculi ſit in parte interna, finis in externa: in deligatione & depoſitione, figuram membri ſeruare debemus, quę inter motus iſtius membri extremos eſt media.

Inflāmatio

Phlegmone in luxationibus accidere ſolet ob dolorem, qui excitatur, & tum fit luxatio, & dum facta eſt; cum os in loco alieno muſculos, parteſq; neruoſas comprimat, fit etiam dolor in extenſione, qua os reponitur. Præcauēda autem eſt phlegmone, quantum ad partem recipientem, commoda figuratione: quantum ad mittentem, id eſt, vniuerſum corpus,

corpus, venæſectione, purgatione, diæta, de quibus alibi diximus.

1 Extenſio.

His notatis, primum extendendum eſt membrum, ſicut etiã in fracturis diximus.

2. Repoſitio

Secundo, reponẽdum placide, ne fiat contuſio, vel attritio capitis & ſinus inter ſe, vitanda capitis oſſis circumrotatio, ne frangatur ſupercilium.

3. Deligatura ex Hippocrate in doctrina de fracturis propoſita.

Tertio, membrum deligandum, ne rurſus prolabatur: deligatura igitur ita adminiſtranda, vt ſeruet naturalem figurationem membri & arceat inflammationem, exprimendo humores influxos, & detinendo influentes.

Medicamẽta aſtringentia.

Antequã autem fiat deligatio, oportet medicamenta apponere, quę phlegmonem prohibent nimirum aſtringentia, quæ præter hanc vtilitatem, etiam laxata ligamenta contrahunt, & partem roborant: talia ſunt ceratum barbarum, diapalma, de minio, oxycroceum, ceratum ſimplex, ceratum roſaceum, vnguentum roſaceum, vinum, poſca, vinum granatorum, ſuccus hypociſtidos, decoctum corticum granatorum, balauſtiorum, oui albumen. Componitur etiam medicamentum è bolo Armen. ſang drac. myrtillis, cortic. granat. pulueriſatis, & miſtis oui albumini, ad mellis cõſiſtentiam: exceptum hoc ſtupis pexis, circa

Anodyna. circa articulum imponitur. Quod ſi dolor aſſit, hic indicat leniẽtia & vnctuoſa, id eſt, laxitati vinculorum, & inflammationi cõtraria: vnde ſic procedendum. Si dolor ſit exiguus; paruipendendus eſt, & admouenda aſtringentia, ſine vnctuoſis, vt ſtupæ cũ oui albumine. Si vero dolor ad ſe curationem trahat; pars prius inungenda eſt oleis dolorem lenientibus, quæ tamen vim habeant etiam aſtrictoriam, vt ſunt, oleum roſatum, oleum myrtinum, maſtichinũ; deinde medicamentum propoſitum imponendum, vel linteum cerato roſaceo illitum cui ſuperponendæ ſtupæ iam dictæ. In principio non ſunt vſurpanda cerata: quæ propter duritiem comprimunt, & inflammationem mouent: qua de cauſſa Galenus, ante deligationem apponit linteo aliquo ſucco tincta, ne comprimendo dolorem excitent. His peractis, membrum

4. Depoſitio deponendum, in figura media, ne dolor excitetur; eritque poſitio mollis, æqualis & ſurſum verſus.

Solutio faſciarum. Ita ergo oportet membrum deligatum & (quantum fieri poteſt) immotum ſeruare, per tres aut quatuor dies; tunc enim laxatis faſciis, & pruritu, ob detẽtos vapores excitato, ſoluendæ faſciæ, parsque pr

ens aqua calida perfundenda, ne tamen nimis calida aqua laxet ligamenta, quæ debebant potius aſtringi, propterea pruritu non præſente, abſtinendum à fomentis. In ſecunda autem deligatione; ſi dolor non aſſit, poſſumus aliquod ceratum apponere, vt hyeme ceratum barbarum, æſtate ceratum de minio, diapalma. Hoc tempore etiam poſſumus plagulas & ferulas è corio, aut denſa papyro apponere, propter firmitatem capitis oſſis. Et ita procedendum, donec membrum ſatis videatur robuſtum: quo tempore ſoluendum, & fouendum decocto abſinthii, roſarum, chamæmeli, muſci albi querni, quæ corroborant: poſtea appoſito cerato per aliquot dies abſque deligatione membrum eſt conſeruandũ: & præcipiendum ægro, vt operationes cõſuetas exerceat, ſed moderatè. Hæc de curatione vniuerſali, omnium luxationum recentium.

Luxationes vetuſtæ eoſdem habēt ſcopos: quos tamen præcedit, mollitio & diſcuſſio materiæ, quæ influit in articulum, & circum articulum. Quamobrem, ℞ rad. altheæ ℥vj. rad. cucum. aſinini ℥iij. fol. maluæ M.ij. coctis in aqua & contuſis adde, farinæ fœnigræci, & ſeminis lini, ana ℥ jß. olei *Vetuſtæ luxationes.* *Mollientia.*

lei communis ℥ vj. axungiæ porcinæ ℥ iiij. Decocti prædicti q. ſ. Miſce, & fiat emplaſtrum. Vtimur etiam diachylon & ſimplici & cum gummis, in callo maiori & duriori: prius tamen oportet partem fricare digitis, inunctis œſypo humida, quin & craſſam œſypum admouemus. Membrum ſæpe infundimus in loturis lanarum calidis, mane & veſperi, per horam vnam, vel alteram. Proſunt etiam luta thermalia, præcipue D. Bartholomæi. Hęc ſunt emollientia. Poſt hæc digerentibus vtendum, qualia ſunt, in naturis molliorib. ceratum de betonica; in durioribus, emplaſtrum ſacrum. Ante adhibitionem emplaſtrorum, fiunt fomenta è decocto chamæmeli, hyſſopi, betonicæ, ſtœchadis; item è vino albo generoſo. In humoribus multis, & valde induratis, ſi modo prius remolliti ſint, vſurpamus fomentum, ſeu ſuffumigium è lapide pyrite, aut molari: item fomentum è decocto rad. cucum. aſin. althææ, iuæ, colocynthidis; quæ tum calore & ſiccitate materiam diſcutiũt, tum proprietate eandem extra articulos ad ſe trahunt. Infunduntur etiam membra in aquis thermarum Patauinarum, maxime Aponitanis, & montis ægrorum. Suffumigantur quoq; in foueis

Diſcutiẽtia.

corun-

eorundem balneorum, è quibus halitus euaporat calidus, vim digerendi inſignem habens. His factis, omnia reliqua adminiſtrare oportet, quæ in recenti luxatione.

Capvt III.

De particularibus luxationibus: & primum de luxationib. maxillæ.

Maxilla luxata & maſticatio tollitur, & locutio deprauatur. Rarò tamen accidit vt ea luxetur, quia caput maxillæ, quod in cauitate cõtinetur, vndiq; oſſibus circumuallatum eſt: deinde maxilla plures & valentes obtinet muſculos, qui ipſam in proprio detinent loco: tum duo habet capita, quæ non tam facile, vt vnum, prolabuntur; inſuperq; duos proceſſus acutos: quarto, maxilla in vnam tãtum partem, nimirum anteriorem, prolabitur: quinctò, paucæ ſunt cauſſæ luxationis maxillæ. *Luxatio maxillæ rara.*

Non enim luxatur maxilla, niſi proceſſus acutus ipſius, elabatur infra os iugale, & non amplius ſurſum redire queat: deorſum autem labi proceſſus ille non poteſt, niſi in maxima oris apertione; & ſurſum redire nequit, niſi in oris diſtortione. Ego tamen *Cauſſa.*

ſæpius

ſæpius vidi maxillam luxatam: cuius cauſa eſſe poteſt, frequens & aſſiduus maxillæ motus, tum in mandendo, tum in loquendo, quo muſculi fatigantur, debilitantur, & ita occaſionem præbent, vt promte maxilla luxetur.

Differentia. Guilielmus de Saliceto, & alii cheirurgi, anatomiæ imperiti, ſcripſerunt maxillam luxari etiam ad partem poſteriorem, ſiniſtram, dextram. At hoc falſum eſt: nã poſt, impedit os: ad dextram, impedit caput maxillæ ſiniſtrum; ad ſiniſtram, impedit caput dextrum. Sequitur ergo quod maxilla tantum in priorem partem luxetur, com. 3. 4. 5. 6. l. 2. de artic. Celſ. cap. 12. l. 8.

Signa. Luxatur autem vel vtrumq; eius caput, vel vnum tantum. Si vnum tantum; 1. ea maxillæ pars prominet in partem anteriorem 2. in partem luxatam mẽtum inclinatur 3. ad partem cõtrariam parti luxatæ, os diſtorquetur, & maxilla diſtorta eminentior apparet 4. ſub dentibus ſectoribus canini conſiſtunt 5. in parte luxata, proceſſus acutus eminentior apparet 6. dentes non poſſunt committi. Si luxetur vero maxilla ex vtroque latere, ſigna ſunt: 1. quod tota maxilla in anteriorem partem prominet, ne-

neque diſtorta eſt, ſed recta. 2. os manet apertum. 3. proceſſus acutus ex vtraque parte apparet prominentior. 4. dentes inferiores excedunt multo ſuperiores. 5. muſculi temporales intenti admodum, & duri conſpiciuntur.

Hippocrates ſcribit, niſi confeſtim fiat repoſitio, oriri febres continuas, ſoporem, inflammationem, dolorem, conuulſionē, bilioſorum eiectionem: & fere decimo die mortem ſequi. Ego horum nihil vidi, licet plures curauerim: credendum eſt tamē viſa hęc ab Hippocrate, præſertim cū omnia hæc rationabiliter contingant, propter affectos muſculos & neruos primario, & cerebrum per conſenſum. *Prognoſticū.*

In repoſitione maxillæ, faciendi ſunt motus contrarii iis, quos fecit maxilla, dum prolapſa eſt è proprio ſinu. Primum maxilla elabitur in partem priorem: propellenda igitur in poſteriorem. Secundo in apertione oris deorſum trahitur: propellenda igitur ſurſum. Tertio, muſculi ſurſum trahunt proceſſum acutum: deorſum ergo trahenda maxilla. Si ex vna tantum parte maxilla proruperit; agitanda etiam eſt ad latus oppoſitum. Incipiendum autem eſt à motibus poſtremis. Et proinde ſi vtra- *Repoſitio.*

que maxillæ pars exciderit: prima actio cheirurgi eſt tractio, ſeu extenſio ipſius deorſum, ſecunda, retro, tertia, ſurſum: ſi vna pars exciderit, requiritur altera operatio, quæ eſt agitatio ipſius maxillæ ad latera. Hæc vt præſtētur, oportet intra os immittere ambos digitos pollices, cum reliquis autem apprehendi debet mentum exterius: tum maxilla trahenda deorſum, retro, & ſurſum. Sic faciliime & citiſſime reponitur. Oportet autem vt miniſter aliquis caput teneat, vel hoc ad murum apponatur, ne cedat, cum retro pellitur maxilla.

Aſtringentia medicamenta. Facta repoſitione, ad capita maxillæ. i. ad tempora imponenda ſunt quæ inflammationem arcent, vt ceratum roſaceum: in valida diſtentione, vbi maiori opus eſt aſtringente, poſſumus admouere ſtupas, madefactas in oui albumine, additis, ſi opus eſt, pulueribus aſtringentibus. Oportet etiam inungere partes temporum, id eſt totum muſculum temporalem, oleo roſ. lumbricato.

Deligatio. Deligatura fit hoc modo: faſcia imponitur ad mentum, vbi aliquantulum dehiſcet, vt hinc inde mentũ apprehendat: deinde ex vtraq; parte ad aures, eadem faſcia reſcindenda, aurisq; foras trahenda: poſt, ligan-

liganda faſcia in vertice capitis: & ſic detinendus æger, donec maxilla fuerit confirmata, quod fit ſpatio vnius diei, aut bidui, vel ad ſummũ tridui, quo tempore, ſi periculũ immineat, ægrum à cibis abſtinere optimum erit, nec dimittenda venæſectio, & ea, de quibus in curatione luxationũ vniuerſali diximus. Ego tamen, vt verum fatear, per vnum ſaltem diem, medicamenta in loco affecto poſui, & tempore capiendi cibum, faſcias laxari iuſſi.

CAPVT IIII.

De luxatione Humeri.

HVmerus eſt os magnum, rotũdo capite donatum, quod inſeritur in ſinum ſcapulæ inſculptum, leuiter cauum, & obuoluitur caput hoc, ligamento tantum orbiculari, eoq; laxo ſatis: Sinus circumcirca habet quædam propugnacula, ad partem enim exteriorem ſcapula habet proceſſum quendam ſatis magnum, cõflatum è ſpina ſcapulæ: in parte ſuperiori habet, partim quidem dictum proceſſum, partim clauiculam: in parte interna habet proceſſum anchoroeidem. Hinc apparet humeri caput facillime luxari, com. 3. l. 2. de artic. eſt enim hic articulus vniformis & ſimplex,

Conſtitutio humeri.

Cur facile humerus luxetur.

non, quemadmodum in genu, duplex: deinde humeri caput rotundum exſiſtẽs, deſtituitur collo oblongo, inſeritur in ſinum profunditate carentem, & hinc facilius elabitur quã femur, quod collũ habet longũ & in profũdum acetabulum inſeritur: tertio, ligamentum heic tantum eſt ſimplex, nimirum orbiculare (non etiam rotũdũ, vt in femore) eſtq; laxiſſimum: quartò articulus humeri ſatis eſt excarnis, & propterea facilius prolabitur è propria ſede, quam articulus carnoſus. Poteſt autem humerus non niſi ſub alam, id eſt, deorſũ prolabi, quia ibi nulla ſunt propugnacula, vt in aliis locis, & humerus etiam ſuopte põdere facile deſcendit: attamen Galenus quinquies ſe vidiſſe ait, prolapſum humeri in partem anteriorem.

Signa humeri luxati. 1. in alam. Si ſub axillam prolapſus ſit humerus, in figura ſano admodum diſſimilis apparet: deinde in ſummo humero, cauitas inſolita apparet, ſub axilla vero rotunditas capitis & durities perſentitur: tertio, ſi humerus in loco naturali conſiſtit, proceſſus ſcapulæ ſuperior rotundus apparet, prolapſo vero humero acutus videtur, quia caput, quod rotunditatem efficiebat, iã prolapſũ eſt: quarto, cubitus à coſtis valde recedit,

&ad

& ad eas non niſi maximo dolore admoueri poteſt: quincto, ægri non poſſunt manũ ad caput porrigere, quia humeri articulus nõ poteſt amplius ſurſum moueri, aliique etiam motus humeri multiplices impediuntur: ſexto, brachium luxatum fit longius altero, ſi humerus tantum deorſum prolabitur, at breuius fit, ſi caput, poſtquam deorſum prolapſum eſt, à muſculis ſurſum trahitur: ſeptimo, pars ad extremam axillam plicas efficit, in humero luxato longe inferiores, & anterius, & poſterius, quã in brachio ſano, quod ſignificat caput humeri inferius prolapſum eſſe. Si humerus luxetur ad partem anteriorem, ſigna ſunt, quod in anteriori parte eminentia in poſteriori inſolitus ſinus conſpicitur, preterea cubitus ad poſteriores partes vergit: nec apparent ſigna luxati humeri ſub alam.

2. in partem anteriorem.

Hippocrates ait, humerum & femur tantum perfectam luxationẽ pati, cuius cauſã ſupra attulimus, quod verum eſt, ſi luxatio à cauſſa externa oriatur: ſi vero cauſſæ ſint internæ, id eſt humores concreſcentes & ſenſim indurati, hi dum caput paulatim recedere cogunt, poſſunt imperfectam excitare luxationem.

Num & perfecte & imperfecte luxari queat humerus.

Repoſitio humeri. Modi, quibus humerus in alam luxatus reponitur, fere decem ab Hipp. enumerãtur, l. 2. de art. qui ad tria genera commode *I. Modus.* reduci poſſunt. Primus modus fit per circũtotationem, ſeu circũuolutionẽ, dũ vel æger, vel medicus manum omnib. modis aſtrictã, ponit ſub axillã, vt nodi medii caput humeri in cauitatem ſuam impellant. Hic modus adminiſtratur tantum in corpore puerili, & in iis corporibus, quibus laxa admodum ſunt ligamenta & humida: at ſicut hoc modo facile humerus reponitur, ita facile rurſus excidit. Hic modus ab Hippocrate dicitur non ſecundum naturam, quia non ita tutus eſt: nam dum circumrotamus caput brachii per corpus ſcapulæ, facile atteruntur membranoſa & neruoſa corpora, item ſupercilia in ſinu, vnde propter accurſum humorum medicus fruſtratur repoſitione.

II. Modus. Secundus modus fit via contraria prolapſui. Humeri caput ſi luxatur primum à ſinu recedit, & ſic in anteriorem partẽ mouetur, deinde deorſum fertur, tertio ad partẽ poſteriorem. i. retro à muſculis trahitur. Differt hic modus à primo, quod in primo per circumrotationẽ fit motus per lineas curuas, in ſecundo per rectas. In reſtituendo

do ergo, etiam tres hi motus ſunt efficiendi, via prolapſui contraria: 1. à poſterioribus ad anteriora, 2. ab anterioribus ad ſuperiora, 3. retro. Primum igitur cheirurgus apponet caput ad ſummum humerum patientis: deinde digitos ſub alam immittet: tertio genu cubitum premet, hocque fieri debet ægro ſedente. Videamus iam, quomodo hæ operationes propoſitis indicationibus ſatisfaciant. Primus motus, qui fieri debet in reſtitutione brachii, eſt ad partem anteriorem, & fit digitis ſub alam poſitis: hunc motum roborat & faciliorem reddit genu, quod cubitum ad coſtas premit, qui ab his nimis per prolapſum receſſerat, ſicuti enim dum caput in alam prolabitur, cubitus à coſtis remouetur, ita viciſſim dum ad coſtas impellitur cubitus, humerus in anteriora mouetur. Beneficio igitur digitorum & genu, humerus à partibus poſterioribus mouetur ad anteriores. Caput autem cheirurgi ſummo humero innititur, ne, dum digiti ipſum humerum trahunt ad partem anteriorem, reliquum etiam corpus ad eandem conſequatur: vel potius (quod ego experientia didici) ne ipſa ſcapula, *Declaratio huius modi.*

n 4 quæ

quæ mobilis eſt, conſequatur, articulus enim humeri luxatus, ſi non ſit recens luxatio, difficillimè reponitur, ob vnicam hanc cauſſam, quia dum fit extenſio ipſius humeri, non mouetur humerus è ſuo loco præternaturali, ſed potius ſcapula mouetur. Sic igitur Hippocrates primum motũ efficit, id eſt, humerum ad partem anteriorem promouet: reliquorum duorum motuum nullam facit mentionem, quoniam à muſculis efficiuntur, hi enim dum integri ſunt, & luxatio recens facta, humerum ſurſum trahunt, & in propriam ſedem reſtituunt, modo caput humeri non ſit impeditum, quemadmodum erat, dum cõſiſtebat retro ſub ala. Poteſt etiam hic modus alia ratione adminiſtrari: quia enim genu, non adeo facile humerum ad coſtas impellere poſſumus, pro genu miniſtrum ſubſtituemus, qui manu cubitum apprehendat, & ipſum ad coſtas deducat. Eſt & tertia ratio, qua ſecundus hic modus abſoluitur: reducatur cubitus retro ad ſpinam dorſi, ſic enim humerus promouetur ad partes anteriores: deinde altera manu cubitus prehendatur, vt fiat motus ad partes ſuperiores, altera vero manu innixus fiat in ſũmo hume-

humero, ne ſcilicet ſcapula moueatur, vt antea etiam diximus.

III modus.

Tertius modus generalis, ſecundo addit extenſionem, quæ maxime neceſſaria eſt, ſi caput humeri in loco alieno iam ſit firmatum, accedit inſuper quod muſculi ſemper ſurſum trahunt, vnde oritur indicatio deorſum trahendi, per extenſionem. Abſoluitur hic modus, vel Sine inſtrumentis, vel Cum inſtrumentis.

Prima reſtitutio ſine inſtrumentis.

Sine inſtrumentis, duobus modis. Primus eſt, ſi patiens iaceat, & cheirurgus in eadem planitie ſedeat, apprehendens ambabus manibus brachium luxatum, & calcem apponens ſub alam, (dextrum calcem ſi luxatus eſt humerus dexter, ſiniſtrum, ſi ſiniſter) antequam autem calcem apponat ſub alam, neceſſarium eſt apponere pilam duram, qualis eſt palmaria illa, quæ ab artificibus conficitur. Hoc facto miniſter alter debet apprehendere oppoſitum brachiū, & deorſum trahere: Alius vero habens faſciam, lorum, vel habenam, ſed firmam (eius latitudinis vel pilam comprehendat) ambo eius capita ſurſum, verſus caput ægri trahere debet; deinde altero pede inniti in ſummo humero luxato. Conſiderandum autem, quomodo humerus his ope-

Declaratio huiuſmodi.

rationibus reponatur. Primus, qui trahit brachium deorſum, & alter, qui ſurſum habenā trahit, efficiunt extenſionem, & motum deorſum. Motus ad anteriora, fit tum à pila, tum à calce: vnde calx inſeri debet intra coſtas, & caput humeri ſeu pilam, vt caput humeri prematur ad anteriora: pila autem ea ratione apponitur, vt, quo pertingere non poteſt calx, propter cauitatem ipſius axillæ, quæ fit à tendinib. & muſculis vtrinq; poſitis, pilæ tamen beneficio calx operari queat. Duo igitur motus fiunt à cheirurgo primo, deorſum & ad anteriora. Alter miniſter, qui ſurſum trahit habenam, efficit motum ſurſum: premens autem pede ſummum humerum, facit innixum, ne ſcapula conſequatur. Tertius, qui deorſum trahit humerum ſanum, præſtat, ne totum corpus ad extenſionem vna conſequatur.

Secunda reſtituēdi ratio ſine inſtrumentis.

Alter modus ſine inſtrumētis ſic fit: Homo qui altioris ſit ſtaturæ, quam patiens, aiā ægrotantis à terra ſublati ponat ſupra ſuum humerū, vt ſic faciat extenſionem: deinde brachium luxatum adducat ad ſuum pectus, vt humerus ad anteriora moueatur. Poſt alius miniſter, ambabus ſuis manibus ad ægri ceruicem & ſummum humerum retro

retro poſitis, partē illam trahat & premat, ne ſcapula conſequatur. Denique puer à tergo lateribus appendatur, ne pedib. terram tangat, vt prohibeat; quo minus totū corpus conſequatur. Hæc de modis qui fiunt ſine inſtrumentis.

Inſtrumenta, pro humero reponendo.

Piſtillus.

Inſtrumenta, quibus fit repoſitio, vel tātum ponuntur ſub ala, vel vna cum tabula adhibentur. Sub ala tantum ponuntur Piſtillus, & Scala. Piſtillus, vel in eius abſentia baculus, inuoluatur linteo, ne propter læuitatem elabatur: deinde altero extremo ponatur ſub ala, altero terræ innitatur (ſedeat patiens, ſi breuis ſit piſtillus, vel ſi longus, ſtet.) Poſtea miniſter brachiū deorſū trahat, & alter retro ſtans, ſimiliter trahat ſeu cōprimat ſummum humerū, & ceruicem. Denique teneatur firmiter humerus ſanus. Heic primum fit motus deorſum: deinde ad anteriora, à piſtillo ad coſtas promoto: de reliquis motibus antea eſt dictum. Verum piſtillus aliquo modo fallax eſt: fieriq; poteſt, vt in piſtilli vſu totū corpus circumuagetur. Magis igitur laudatur ſcala, in qua gradus aliquis in ſui medio habebit corpus quoddam rotundū, quod ſub ala ponetur, inter coſtas & caput: poſtea cheirurgus brachium luxatum

Scala.

deor-

decorſum trahet: alius miniſter, apprehenſa ceruice, & ſummo humero, ſimiliter trahet ex alia parte: tertius apprehendet totũ corpus, trahetq; deorſum ex alia parte ſcalæ. Hic modus anteferendus eſt priori, qui fit cum piſtillo: quia corpus firmius tenetur, vt circumuagari nequeat.

Gloſſocomũ Hippocratis, cum adiuncto inſtrumentis.

Si placeat inſtrumenta cum tabula adminiſtrare, ita agendum. Tabula paretur paulo breuior binis cubitis id eſt, tam longa, quam eſt brachium ipſum: lata 4 aut 5 digitos, prout brachiũ ægrotantis aut craſſius eſt, aut minus craſſum: craſſitudine tabula ſit duorum digitorũ, aut paullo tenuior. Extremitas huius tabulæ in anguſtum finire & aliquanto tenuior eſſe debet, cum exſtante capitulo rotundo, & leuiter cauo, vt aliquam capitis humeri particulam recipere poſſit. Hæc extremitas inſerenda eſt ſub alam humeri luxati inter coſtas, & caput humeri: reliqua vero tabula, per longitudinem brachii interni collocata, ligari debet, primum quidẽ ſtatim ſub capite humeri luxati, deinde ſupra cubitum, poſt ad carpum. Sic ergo tabula brachio affixa, reponimus humerũ ope aliorũ inſtrumentorum, quæ trium ſunt generum. Primum inſtrumentum fit è duabus columnis, &

Trabs tranſuerſa, columnis alligata.

trabe

trabe trãſuerſa, alligata ipſis columnis: quę trabs nõ erit rotunda, ſed eius figuræ, cuius eſt tabula maior tamen, quoniam totum corpus debet appendi huic trabi tranſuerſæ. Ad hanc trabe collocetur humerus luxatus, vt trabs ſit inter coſtas, & tabulã brachio alligatam: tamq; alte alligetur columnis, vt patiens vix ſummis pedum digitis terrã attingat. Sic collocato ægro, cheirurgus ex vna parte brachiũ deorſum trahet: ex altera miniſter, ceruicem, & ſummum humerum amplexus, ægrum ſimiliter deorſum trahet. Dum cheirurgi brachium deorſum trahunt, tabula etiam, vna cum brachio, ad coſtas trahitur: vbi autem inferior tabulæ extremitas ad coſtas adducitur, ſuperior rotunda pars, facit motũ contrarium, & ita mouet caput luxatum ad partem anteriorem: qua motione facta, facile poſtmodum muſculi trahunt, aut ipſe cheirurgus impulſum faciens, reponit hoc modo caput oſſis. Alterum inſtrumentum *Sedile.* eſt ſedile Theſſalicum, qualia ſedilia in noſtris etiam regionibus fiunt, quorum reclinatorium eſt planum: ſupra hoc reclinatorium collocatur brachium cum alligata tabula, & os reponitur, eo modo, qui in trabe *Ianua biſsu-* tranſuerſa explicatus eſt. Tertium inſtru- *ta.*

men-

mentũ eſt ianua biforis: brachiũ igitur cũ tabula alligata collocabitur ad trãſuerſam illam tabulam, quæ conſiſtit in ianua bifori, eo modo, quem iam attigimus in trabe tranſuerſa, & ſedili Theſſalico.

Scamnum. Hi ſunt omnes decem modi, quibus reponitur humerus, in alam luxatus: præter quos & ſcamno vtebatur Hippocrates, vbi maiori opus erat robore.

Luxatio ad anteriora. Si humerus, in partem anteriorem luxatus, ſit reſtituendus, faciendus eſt motus contrarius. Et licet membrum breuius nõ ſit redditum, quiâ tamen caput explicamus & ſoluimus, efficienda eſt aliqua extẽſio, ſed modica.

Vetuſta luxatio difficulter reponitur. In genere autem ſciendum, ſi recenter humerus ſit luxatus, ipſis etiam digitis facilè reponi poſſe. At cum vetuſta eſt luxatio, difficillime reponitur: quia humerus firmam ſibi fecit ſedem, ita vt callo etiam quodammodo obduruerit, præterea cauitas ipſa carne repletur, quæ os etiam repoſitum, nihilominus è proprio ſinu prolabi cogit.

Deligatura. Repoſito humero, eum deligare debemus. Ante deligationem autem imponenda quæ phlegmonem arcent, & ſimul laxata diſtortaq; ligamenta cõiungunt: vt ſunt

ea,

ea, quæ ſupra ꝓpoſuimus, bolus Arm. ſang. drac. myrtilli, balauſtia, pulueriſata, oui albumine ſubacta, ad mellis conſiſtentiam, & cum ſtupa, aut linteis impoſita. Debet autem in humeri articulo Pila cõfici, è linteis conuolutis, aut è ſtupa: quæ, medicamentis modo dictis infecta. ſub alã ponẽda ne humerus propter grauitatem, & ligamentorum laxitatem rurſus deſcẽdat. Poſtea linteum latius vino nigro auſtero expreſſum imponitur. Tertio loco faſcia circumducitur, quæ pilam cõſtringat, & brachium ſemper ſurſum trahat, vel ſaltẽ conſeruet: primũ ergo media faſcia pilã apprehendet, & circumuoluetur ſemel aut bis circa articulũ, poſt ambo capita circũuoluentur ad ceruicem alterius lateris. Exactis trib. vel quatuor diebus ſoluenda faſcia: & ſi timor inflammationis non præterierit, aut ligamẽta nondum perfecte aſtricta ſint renouandum ſimile medicamentum, donec timor inflammationis receſſerit, & ligamenta roborata ſint. Tunc enim abiecta & faſcia, & medicamento propoſito, apponitur aliquod ceratum: hyeme quidem barbarum, æſtate vero diapalma.

Solutio faſciarum.

Cap.

CAPVT V.

De Cubiti luxatione.

Cur hic articulus difficulter prolabatur.

CVbiti articulus difficillime luxatur & reponitur, ſecundum Hipp. l. 2. de artic. Gal. l. 1. de fract. primum, quia eſt multiformis & varius, non rotundus: ſecundo, oſſa articulum componētia viciſſim ſe mutuo ſuſcipiunt & ſuſcipiuntur, vnde hic articulus dicitur ginglymoeides, quod factus ſit ad formam cardinum: tertio, ligamenta huius articuli ſunt arctiſſima: poſtremo oſſa non ſunt duo, vt in plæriſque articulationibus, ſed tria, cubitus, radius, humerus, quæ mutuo membranoſis ligamentis ſunt innexa.

Symptomata ſuperuenientia.

Niſi autem citiſſime reponatur luxatus cubitus, vehementiſſimus ſequitur dolor, quia caput ipſius prægrande cōprimit muſculos circumiacentes, & neruos ad manū excurrentes, alta etiam acutaq; ipſius ſupercilia, eaſdem partes pungunt: præterea radius dolorem auget, ſi enim conſequatur, fiunt aliæ compreſſiones, ſi non conſequatur, fiunt multæ diſtenſiones neruoſorum corporum diſtractorum. Dolorem hunc ſequi ſolent, febris, bilis vomitus, torpor, &c.

Cubitus luxatur ad partem anteriorẽ, vel poſteriorem: ad exteriorem, vel interiorem: & radius vel ſubſequitur, vel ſubſiſtit. *Differentia.*

Si radius ſubſequitur, tactu ſentitur diſſidentia radii à cubito. Si luxetur cubitus in partem anteriorem, ſigna hęc ſunt: extentum cubitum flectere nõ poſſumus; breuior cubitus redditur, tumor inſolitus apparet in parte anteriori, & cauitas inſueta in poſteriori, motus cubiti impediuntur. Si luxatio facta ſit ad partem poſteriorem ſigna ſunt eadem, niſi quod tumor apparet in parte poſteriori, ſinus in anteriori. Si luxetur in partem exteriorem, eadem ſunt ſignora, ſed tumor in parte eſt exteriori cauitas in interiori: Si luxetur in partem interiorem, contra. *Signa.*

Celerrime luxatus cubitus eſt reponendus, alias enim propter dolorem magna oritur inflammatio, o quã cubitus luxatus celeriter callo obdureſcit, reſoluta materia tenuiore, maxime, quia cubitus excarnis eſt & neruoſus, frigidique temperamenti. Induratus autem cubitus reponi nequit, niſi prius remolliatur ſupradictis remediis. *Prognoſtica.*

Si ergo cubitus luxatus ſit in partem priorem, primum extenſio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, ſed in obliquum, ne humeri caput attingat cornicem, id eſt, altum cubiti ſupercilium, & hoc per circumrotationem rumpatur. His factis, cubitus luxatus in partem priorẽ reponitur quatuor modis. Primum enim ſi imperfecta ſit luxatio, ſolo cubiti inflexu ſubito reponitur. Secundo, in perfecta luxatione, fieri debet *Luxatio ad partem priorem.*

1.

2.

bet extenſio; deinde aliquod durum & rotundũ corpus e linteis conuolutis apponetur ad cubiti flexuram: tum inflectetur cubitus. Extenſio fiet à duobus miniſtris, quorum vnus ſurſum trahet humerum, alius cubitum deorſum, ſed obliq;. Corpus autem illud rotundum, ad cubitum poſitum, comprimi debet, vt facta inflexione fiat repoſitio.

3. Tertio, duo miniſtri ſimiliter extẽdent; habena vero ponetur ad cubitũ luxatũ, & infra tã lõga ligabitur, vt pes cheirurgi poſſit ei tanquam ſtapedibus inniti: facta igitur extenſione, & habena deorſũ tracta à pede cheirurgi; poſtea cheirurgus manus apponet ad ipſum cubitum, & retro comprimens hunc inflectet: ſic n. reponetur.

4. Quarto manibus ſolis hoc etiam fieri ſolet: facta enim extenſione, apprehendendo hinc humerũ, & hinc cubitum, cubitus debet inflecti, & in proprıam ſedem impelli.

Reliqua luxationis differentia.

Si luxatio fiat ad partem poſteriorem, oblique facta extenſione, facile ſolis manibus luxatio recens reponitur. At quia extẽſio in hoc caſu difficilis eſſe ſolet, quoniã muſculi, extendẽtes cubitũ exterius, validiſſimi ſunt; cheirurgi manus inungendæ erunt oleo, vt muſculi magis fiant ſequaces. Et, ſi robur manuum in reponendo cubito non ſufficit; vtemur etiã organis, vt ſcala, ſcamno Hippocratis, &c. Si cubitus prolabitur in interiorem, aut exteriorem partem, facta extenſione, fiat impulſus cubiti in partem contrariam.

Medicamẽta anodyna, & aſtringentia.

Repoſitione facta, imponenda ſunt medicamẽta, quæ dolorem leniant; ligamẽta laxa & diſtorta contrahant ac conſtringant; inflammationem arceant:

ceant: quorũ primum fit oleoſis; reliqua aſtringẽtibus: vbi videndum quid magis vrgeat. Si dolor adeſt; cum pulueribus aſtringentibus & oui albumine, miſcendum eſt oleum myrtinum, aut roſaceũ, vel vtendum eſt Cerato roſaceo inducto in linteo latiore, deinde apponi debent ſtupæ, oblinitæ medicamẽto, è puluerib. aſtringentib. oui albumine ſubactis. Poſt, congrua facienda deligatio, ſimilis ei, quam ſupra in fracturis propoſuimus; ſemper mediam obſeruando figuram.

Capvt VI.

De Radii luxatione.

Radius prolabi ſolet potiſſimũ ad partem exteriorem. Signa ſunt, quod in exteriore parte tumor apparet, cubitus & radius inuicem dehiſcunt. Facta extenſione, propellitur intro facile. *Differentia & ſigna.*

Capvt VII.

De luxatione Carpi, ſeu Manus: itemq; Metacarpii, & Digitorum.

Carpus in ſe totus conſideratus, & cubito toti per diarthroſin connexus, poteſt excidere ad interiora, exteriora, anteriora, poſteriora, potiſſimũ tamen ad anteriora; & tunc ſigna ſunt, tumor in partibus anterioribus, digiti non poſſunt flecti: Si luxatio fiat ad poſteriora, digiti nõ poſſunt extendi, quia tendines & nerui ab oſſibus comprimuntur. Si luxatio fiat ad interiora, vel exteriora, tumor in ea parte, & ſinus in oppoſita apparet.

Repoſitio. Quod ſi ergo facta ſit luxatio in partem anteriorem, aut poſteriorem; manus ponatur in tabula; ſupina, ſi luxatio ad anteriora; prona, ſi ad poſteriora facta eſt; dein fiat extenſio à duobus miniſtris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extenſio, cheirurgus articulū luxatum impellere debet ad partem contrariam; vel manu, vel in robuſtis corporibus, calce pedis premendo: Celſus corpus aliquod durum, è linteis confectum ad luxationem apponit, ea parte, qua premendū maxime eſt, vt ſic robuſtior fiat intruſio, & minor dolor. Si luxatio ſit in partem exteriorem, vel interiorem; facta extenſione, cheirurgus impellere debet in partem contrariam.

Luxatio oſſium carpi, & metacarpii. Luxatio oſſium carpi, aut metacarpii, in illa nulla facta extenſione, in hac modica, facile reponitur, manu collocata in tabula; & ſuppoſito corpore duro; ſicq; manu, aut calce oſſibus in loca ſua protruſis, vel anterius, vel poſterius.

Luxatio digitorum. Digiti luxantur in partē anteriorem, poſteriorem, & ad latera. Signa ſunt manifeſtiſſima, quia articuli admodum ſunt excarnes. Facta extēſione ſuper tabula, à duobus miniſtris, facile os in contrarium impellitur. Facta repoſitione, imponenda medicamenta: membrum deligandum, & deponendum, &c.

CAPVT VIII.

De luxatione Femoris.

Cauſſa, & differentia. FEmur habet caput rotūdiſſimum, longæ ceruici annatum, quod in ſinū profundiſſimum inſe-

inſeritur. Alligatur autem femur cum ſu ſinu iſ- ſi coxendicis duobus ligamentis, altero orbiculari, altero rotundo. Hinc apparet, ſolum perfectam luxationem in femur cadere, non imperfectam, niſi ſit cauſſa externa; vt etiam ſupra de humero luxa o diximus. Prorumpit femur ad partē anteriorem poſteriorem, exteriorē, interiorem: hoc tamē fit difficulter, primo propter muſculos robuſtiſſimos, & propter copioſam muſculorum carnem, quæ femur in proprio ſinu conſeruat: ſecundo propter profunditatem acetabuli: tertio, propter duo ligamēta arcta & breuia. Raro luxatur femur in partem priorem & poſteriorē: quia in his partib. ſupercilium acetabuli eſt altius; ſæpe in exteriorē, quia heic minus altum; ſæpiſſime in interiorem quia heic minime altum: præter vero ſupercilium, ego ligamentum addo rotundum, quod magis proximum eſt parti internæ, & proinde facilius permittit, vt femur luxetur in partē internam.

Si interius luxetur crus; longius altero apparet; 1.
capite ſc. femoris deſcendente. Item genu in exteriorem partem promine ; ſicut etiam tibia & pes: *Signa.*
ſemper enim ſi. Iterum extremum in partem aliquam elabitur, al erum extremum in oppoſitam reclinat: vnde, ſi caput femoris interius dimouetur, genu, pes, tib a, in partem exteriorem inclinant. Præterea crura nō poſſunt inflecti ad inguina: quia muſculi inflectentes ſunt cōſtricti & impediti, quo minus poſſint ipſum femur attollere, & inflectere. Alterum ſignū eſt, quod è regione,

quæ eſt inter anum & teſtes, tumor manifeſtus apparet, in exteriori parte ſinus. Si femur exte-
2. rius prolabatur, ſigna ſunt contraria: nam crus eſt breuius altero, quoniam caput elatius eſt ipſo ſinu. Inter ſcrotum & anum pars in ſinum dehiſcit; iuxta vero clunes in tumorē attollitur. Genu, pes, tibia, interius ſpectāt. Ægri, crus ſurſum trahere poſſunt; quia muſculi inflectentes nō ſunt impediti. Calx terrā non contigit, ſed planta ima; quia crus breuius eſt redditum. Si in priorem partem
3. elabatur femur; crus extentū implicari nō poteſt, propter inflectentes muſculos impeditos & compreſſos à capite femoris. Vrina his ſupprimitur; quoniam caput femoris premit veſicam. Inguina intumeſcunt; eo quod caput femoris in eam partem promotum eſt. Nares rugoſæ & excarnes apparent; quia femur totum, vna cum proceſſibus, promotum eſt ad partem anteriorem. Si in par-
4. tem poſteriorem promoueatur femur; contraria aſſunt ſigna: crus extendi non poteſt, quia muſculi extendentes, qui ſunt in poſteriori parte, comprimuntur, vnde ad propria principia trahi nequeunt: deinde crus affectum redditur breuius altero crure; quoniam ſinus conſiſtit in inferiori parte, caput in ſuperiori: calx terram non contingit: inguina laxiora apparent, & per nares caput femoris eminet.

Prognoſtica. Femur luxatum, difficulter admodū reponitur, quia propter valentiſſimos muſculos extēſio fieri non poteſt: & augetur difficultas ſi luxatio nō ſit recens, q̄ callo ob ſtuerit, ꝑpter humores circa caput femoris influentes, & propter repletionē ipſius

ipſius ſinus. Repoſitum etiã femur, facilè rurſus excidit, propter muſculos, iam imbecilles redditos, vt ponderoſum femur in ſua ſede cõtinere nequeant: propter ligamentum etiam teres laxatum, vel ruptum.

Reponi femur poteſt, vel ſine extenſione, vel cum extenſione Sine extenſione duobus modis: qui tũ locum nõ hẽnt, niſi recẽtiſſima ſit luxatio, & modica, id eſt, parũ diſtãs à proprio ſinu niſiq; ſit in corpore puerili. Primus modus eſt; vt circurotetur caput femoris circa ilium (quemadmodũ etiã in luxato brachio diximus) nec ab hoc ſeparetur, niſi in ſinum perueniat. At hic modus non eſt tutus: quia metus eſt, ne caput cum ſupercilio attritum, retundatur, aut frangatur. Alter modus eſt; vt ſubitò femur flectatur: nam & ſic aliquando reponitur ſecundum Paullum, capit. 98. l. 6. *Repoſitio ſine extenſione.*

Melius autem reponitur femur cũ extenſione. Si ergo femur in partem interiorẽ ſit prolapſum, licet extenſione non videatur opus, cum longius crus ſit redditum; (nõ breuius, vt in alijs luxatiõibus, in quibus muſculi mouentes caput oſſis longè ſupra hoc habent originem, ideoque caput ſurſum trahunt) nihilominus modica fieri debet extenſio, quanta nimirum ſufficit ad caput fixum dimouendum & extricandum. Manibus hæc fiet, ſi ſit recens luxatio, ſi modica, & in corpore puerili. Hoc autem inſtituetur modo: alter miniſter apprhendat corpus ægrotantis ſub axillis, & firmiter teneat; alter ſupra genu ambabus manibus ipſum apprehendat, & extendat: interim, *Repoſitio cũ extenſione; quæ fieri poteſt.* *Manibus.*

terim, dum fit extẽſio, cheirurgus femur ad interiora prolapſum, impellat manibus ad exteriora. Sic extricatũ caput beneficio huius impulſionis ſurſum trahẽtes muſculi facile in ſuum ſinum reponent; vel, ſi debiles ſint muſculi, facile cheirurgus hoc præſtabit. Si corpus non ſit puerile ſed robuſtum; maiori egemus extenſione: quæ fit habenis & funibus. Habena igitur ponenda eſt in ſpatio illo, ꝙ interiacet inter genitalia & anũ, ita autẽ ponenda eſt habena, ne cõprehenda caput oſſis: deinde alia habena alliganda eſt ſupra genu, aut etiã alia ſupra talũ; & hæ habenæ duob. capitib. trahendæ, vel manib. tantum, vel etiam ſcala, cuius vni gradui ſuperior habena alliganda, & æger in ſcala ponendus, altera vero habena deorſum trahenda: poſſum etiã vti ſcamno Hippocratis. Hæ tamen valentes extenſiones potius locum habent in aliis femoris luxationib. vbi in partem exteriorem, anteriorẽ, vel poſteriorẽ luxatur: tum enim facta extenſione, & capite in partem cõtrariam impulſo, à cheirurgo facile reponitur. Poſt repoſitionem, apponẽda medicamenta, quæ phlegmonem arcent, dolorem ſedant, laxata ligamenta conſtringunt & roborant, &c.

Habenis.

CAPVT IX.

De luxatione Genu.

Differentia.

GEnu non adeo facile excidit: quia duo habẽt ligamenta; habent etiam caput & ſinum duplicatum. Patitur autem imperfectam, & perfectam luxationem: & labitur ad partem exteriorẽ, interiorem, & poſteriorem: ſolus Celſus addit anterio-

teriorem, ad quam tamen difficulter genu luxatur, propter patellam, quæ validiſſimis alligata tẽdinib. mirifice genu firmat in partib. anterioribus vt ad has non prolabatur, niſi adſit cauſa violentiſſima.

Species autem huius luxationis, patent oculis; maxime quia locus eſt externis: apparet n. tumor in loco inſolito. ſinus in loco contrario; figura deprauatur; motus debilitantur & pereunt. *Signa.*

Si luxatio ſit imperfecta; nulla, aut exigua requiritur extenſio, ſed ſolum impulſio ad partem contrariam. Si perfecta; extenſio eſt neceſſaria: quæ fiet manibus in recenti luxatione, & puerili ætate: miniſter vnus trahat in ſuperiori parte, alter ſub genu, ad pedem; cheirurgus vero os impellat ad partem contrariam. In homine adulto, & magna luxatione, opus eſt habenis, vel etiam machinamentis, præcipue quæ deorſum trahunt, & ſufficientem efficiunt extenſionem, &c. *Repoſitio.*

Capvt X.

De luxatione Tali, ſeu Articuli pedis, & Digitorũ.

Articulus hic poteſt erumpere in partem interiorem, exteriorem, anteriorem & poſteriorem. Si in partem interiorem; ima pars pedis in exteriorem partem conuertitur: ſi in exteriorem, contra. Si in priorem, tunc latus ille & robuſtis. tendo in calcaneo, durus euadit & intentus: præterea pes minor fit; quia tibia & articulus promouetur in partem priorem, & multam pedis partẽ occupat, vnde pes fit minor, & breuior. Si in poſteriorem, calx pæne reconditur, quia articulus ad

calcem elapſus eſt: præterea planta maior fit, & pes videtur longior euadere. Si hæc ſigna ſunt manifeſta, perfecta eſt luxatio; ſi obſcuriora, imperfecta.

Repoſitio. Curatio non eſt difficilis, ſi debita adhibeatur extenſio: manib. quidem, in luxatione recenti & corpore puerili; miniſter alter pedē manib. apprehendat, alter tibiā ſupra pedis articulū; & extendant: cheirurgus autē in partē contrariā impellat. Si manib. non poteſt fieri proba extenſio; vtimur habenis, in pede, & tibiis ſupra talum, in parte tenuiori. Si valentiſs. requiritur extenſio, vti poſſumus ſcamno Hippocratis: aut eo modo, quē Paulus præſcribit, lib. 6. c. proprio.

Poſt repoſitionē quid faciendum. Facta repoſitione, diutius eſt æger in lecto cōtinendus, quā in aliis luxationib. nimirū per 40. dies; quia talus totū corpus geſtat, ideoq; niſi cōplete reſtituatur. i. niſi ligamenta laxiora reddita, & muſculi diſtenti, priſtinū acquirant robur; vel ægri in eandem luxationem recidunt leui de cauſa; vel longo tempore pedē admodū debilē ſentiunt. Oportet ergo vti puluerib. aſtringentib. cui albumine ſubactis, & ſtupa exceptis, circaq; articulum impoſitis. Si dolor aſſit, etiam hunc leniētia requiruntur.

Oſſa, pedii, tarſi, digitorum. Oſſa pedii & tarſi, tam robuſte alligata ſunt, vt nunquā patiantur luxationē. Oſſa vero digitorū pedis raro luxantur; quoniā multis, & iis validiſſimis ligamentis ſuffulciuntur; multis etiam tendinibus. Reponuntur autem, vt in manu ſupra c. 7. docuimus.

Libri Quincti, de Luxationibus, finis.

INDEX

INDEX RERVM, QVÆ OPERE HOC CHEIRVRGICO TRACTANTVR, PRÆCIPVArum, alphabeticus. Paginarum ſingulis adiectus eſt numerus.

A

ABſceßus 2,10
abſceßus apertio 12
abſceſſus apertus vt porro curandus 76.77.78.120.146.156.201.
achores 11
achorodon 15
Aetij codex mendoſus 103
alterantia ſanguinem calidum 34 96.301
althebegium Arabibus quid 123
amputandorum membrorum ratio 182
amputatio omenti corrupti 389
anaſarca 10
aneuriſma 313
angina 2
anodyna poſt ſectionem tumoris ſuppurati 76, in phlegmone 81,82,84, in bubone 153, in gangrena 176 poſt cruſta caſum in gangrana 188, in cancro 225, 226, in punctura neruorum, 319, 321 in fracturis, 532
anthrax: vide carbunculus
apoſtema quid Arabibus 1
aquas purgantia 145,239,449
aquoſi tumoris nomen; 142, cauſſa 153, ſigna & prognoſtica, 144 cura tio 145
aſcites 12,143
aſtringentia 55, 314, 433, vide repellentia
atheroma 15
attractionis cauſſa 7
attrahentia 161,168,177,181,320,418 460
Auicennas notatur 103

B

BAlſamum Hiſpanicum ad vulnera 286
barbitonſorum errores 43, 101, 254, 261,279,283,290,295,296,343,355 357,366,397,
bilem purgantia 96,257,448,501
bilis generatio 85
bubo 9, eius differentia 148
bubonocele 217
bubo nō cōtagioſus 148, eius ſigna & caußa 149 curatio critici bubonis 150, 151, curatio ſi e plethora, tum per digerentia 154, tum per ſuppurantia 155
bubo peſtilens 161
bubo venereus 158.

C

CAcochymia caußa 7, curatio 18
cacoethe 412,457
calli caußa efficiēs & materialis 487
callum fiſtularum eximentia, 488
callū in fracturis generantia 528,529
calor natiuus vt augendus 69
caloris natiui corruptio 169
cancer 12, eius nomen, cauſſa, & differentia 205, ſubiectum 207, ſigna 208, prognoſtica 210, curatio per repellentia & digerentia 211, per inciſionem 217

cancri vlcerati curatio. 223.
capitis anatome 329 &c
carbunculus. 12. 14. eius nomen & differentia. 162 ſigna. 163. cauſa & curatio non peſtiferi. 164. peſtiferi. 167
caries oſsium, vide os corruptum.
caruncula in collo veſica 504
catharetica 435. ad carunculam in veſica 508
catheter 507
cauſtica 75. 167. 186. 200. 204. 224. 312. 489
cauteria actualia. 168. 220. 234. 241. 245. 311. 480. 481. 490
Celſus reprehenditur 349
cicatricem inducentia 79. 188. 438
cicatricũ deformitates tollentia 294
cirſocele vide, hernia varicoſa
clauus. 15
collocatio membri vulnerati 309
fracti 527
columellæ inflammatio 9
condyloma 16
congeſtionis tumorum cauſſa. 6
conuulſio a nerui punctura 322
critica fluxio ſiſtenda non eſt. 17
cruſtam auferentia cauſticis excitatam 167. 187. 205 228

D

Defenſiua medicamenta 40. 181 185 217 418. 451
deligandi ratio in fracturis. 518. in vulneribus 262. 310.
detergentia. 79 192 205. 291 320. 422. 426. 462. & quando varianda. 455
digerentia ſeu diſcutientia 60. eorum differentia, ib ad pus vacuandum 73 ad eryſipelas 112 ad œdema 115 &c. ad flatuoſos tumores 127 ad ſcirrhum 137. ad ſeroſos tumores 146 ad bubones 154. 155. ad herpetem 193 ad ſtrumas 198 199 ad hydrocelem 240 ad phyſocelẽ 242 ad inteſtina prolapſa reponendum 388 ad materiam e vulnere in abdomen deſcendentem 394
dilatantia ſinus 490
dolorem ſedantia, vide, anodyna.
doloris cauſſa 824
doloris pulſantis in phlegmone cauſa. 39
dropax 23
durities poſt curatam inflammationem 80. 130
durum quotuplex 138

E

Effuſa 11
elephantiaſis 12. 205
ἐμφυσήματα 13. 120
emplaſtica medicamenta 361
enterocele: vide, hernia inteſtinalis
epinyctides 15. 143
epiplocele: vide, hernia omentalis.
epoulis 16
epoulotica: vide, cicatricẽ inducentia
eryſipelas legitimum ſolius cutis affectus 410
eryſipelatis nomẽ & generatio. 85. 88
a quanam bile fiat 86 differentia 87 ſigna 89. 90. cauſa & prognoſtica 91 indicationes 92 curatio 93
eſchara Auicenna 15
excoriatio in fracturis 537
extenſio in fractis oſsibus 516
extenſionis inſtrumenta 518

F

Falloppius notatur 1
faſciarum in vulnerib. ratio 262

Digitized by Google

faui 15
febris phlegmonodes 80
ferule 483
fibula in vulneribus 271
fiſtula 482 eius differentia & ſigna 483 prognoſtica 484 curatio palliatiua 485 cura vera 486.492
fiſtula ani 493
fiſtulas quæ proprietate tollant. ibid.
flatuoſi tumoris nomen & generatio 121.123 cauſa 121.125 differentia 123 ſigna 124 prognoſtica 125 curatio 126
fluxio tumorum cauſa 7 quid indicet 16.18
fluxio vt auertenda 494
formica corroſiua & militaris 10.189
fractura cranii non penetrans 348
itemq; penetrans 353
fractura definitio 511 differẽtia cauſa,ſigna 512 prognoſtica 513 curatio 514
fractura ſuperuenientia ſymptomata 531
fractura per longitudinem facta ibi.
tranſuerſa ſine vulnere 515
fractura vulnus habens adiunctum oſſe non nudato 535 &c. itemque nudato oſſe ibid.
frictio vt inſtituenda 32

G

GAngrana 10.81.168 cauſa 169 ſigna 170 prognoſtica & curatio ſi ex influxu humorũ 173 ſi a frigore 178 ſi a calore 179 ſi ab alimẽti penuria 180 fractura ſuperueniens 535
gaſtrorhaphia 390
glandularum differẽtia & vſus 148
gloſſocomum 572
glutinantia 78 in hernia 231.233. 237 in vulneribus 282 &c. in vulneribus internis 384 in vulnerib. abdominis 393 in vulneribus inteſtinorum 399 in fiſtulis 492
glutinum ad vulnera 274
gonorrhœa cauſa 498
Guido notatur 18.256 271.343

H

HÆmorrhagia vt cohibẽda 222 252,313
hernia nomen 226 differentia, & ſigna 227 cauſa & prognoſtica 229 curatio herniæ inteſtinalis,peritonæo dilatato 230 vel eo rupto 233 omentalis 237 aquoſa 238 ventoſa 241 carnoſa 242 miſta e carnoſa & aquoſa 243 varicoſa 244
herpes exedens 10.193.407
herpes miliaris 10 eius ſigna & cauſa 190 prognoſtica & curatio ibi.
hordeolum 16
humor cauſans tumores 6
humorum diuiſio 8
hydatis 13
hydrocele 12. 143 vide hernia aquoſa
hyromphalus ibid.
hydrops 13

I

IGnis Perſicus 163
ignis ſacer 10.85
inciſio ſtrumarum 201 cancri 217
hernia inteſtinalis 235 omẽtalis 237 aquoſa 241 carnoſa 243 varicoſa 245 calli 489 fiſtulæ ani 496
inflammatio vide phlegmone
inflatio vide flatuoſus tumor.
iniectiones in fiſtulas 491. 495. in veſicam 506.507.
intercipientia vide defenſiua.

L

Lanantia partes tenſas 82,83
Lenientia aluũ medicamenta 33
lepra 12
ligatura reuellit fluxionem, non intercipit 43
ligatura reuulſoria vt inſtituenda 32
luxatio 548, eius differentia 549
cauſa 555, ſigna 552 cura 554
luxatio carpi 579 cubiti 576. femoris 581 genu 584. humeri manus 580, maxillæ 559, radii 579, tali 585

M

Melancholicum humorem purgantia 136,211,449
melancholicus humor 130,206
meliceride 15
meninge patefacta quæ imponenda, 359
mollientia 139,198,199, 230,298,326, 505,558
morbilli 15
myrmecia 15

N

Narcoticis quomodo & quando vtendum 84
necroſis perfecta 168
nigrores 12

O

Οἰδήμα in genere 1
oedema 11, eius nomen 108 generatio, & differentia ibidem & 109, ſigna 111, cauſſa & prognoſtica 112 curatio per διαφορητικὰ 113, &c. per ἐκπυητικὰ 119
oleum Hiſpanum ad vulnera, 286
ophthalma

os corruptum 475
os eximentia corruptum in vlcere 478,479, in fractura recedẽs 545
oſſis fracti coaptatio 515
os radendum vt ſit 344
os in fractura receſſurum 339, 540

P

Papula 13
Pariſthmia 9
pars corporis tumorem excitans 6
partis mittentis & recipientis conſideratio 7,23
parulis 16
peripneumonia 9
perforatio cranii 354, & quomodo peragenda 358
perniones 15
phagedæna 12,193
phlegmone 8, eius nomen & differẽtia 21 generatio 22, ſigna & cauſa 22, 23. prognoſtica 24, indicationes 25 curatio per repellentia & digerentia 26 itemq; per ſuppurãtia 66
phlegmone ſuperueniens fracturæ 512 531, punctura nerui 321, vulneribus 253
phlyctæna 15
phrenitis 9
phygethlon 9,147,158
phyma 9,147,157
phyſocele: vide hernia ventoſa
piſtillus ad luxationem humeri 571
pituita & ſerum differunt 8
pituitam purgantia 114, 137, 449
plaguia 520
plethora cauſa 7, & curatio 19
pleuritis 9
pneumatocele: vide hernia ventoſa
pneumatomphalos 13

poly-

polypus 16
potio vulneraria 255
priapiſmus 13
pruritus in fracturis 533
pſora 12
puris generatio 66. differentia, 68, 421 iam confecti ſigna 72, euacuatio 74, 76
pus mouentia vide ſuppurantia

R

Ramex: vide hernia
Renes refrigerantia 502
repellentia 43, quando vitanda 17, 100, quando imponenda 48 quibus imponenda. partibus 44 etiã in materia frigida conueniunt 115 eorum differentiæ 51, 191, 418. eorũ vſum ad eryſipelas 101 &c. ad vlcera 414, 452, ad fracturas 525
repellentia aquea 52, 104
repellentia terrea 55, 191, 232, 302
reſoluentia: vide digerentia
reuulſio vt inſtituenda 30, 37, in eryſipelate 97, in vlceribus, 419, 450
Rhaſis alucinatio 345
rumpentia cutem: vide cauſtica.

S

Sanguinis ab arteria fluentis ſigna, 299
ſanguinem ſiſtentia: vide, hæmorrhagia
ſanguinem intus concretum diſſoluentia 315
ſanguis corruptus bileſcit 10
ſaniei ſpecies 420
ſarcocele: vide, hernia carnoſa
ſarcoma 16
ſarcotica 78, 187, 291, 309, 347, 423, 454, 462, 464, 492.
ſatyriaſis 15
ſcabies 12
ſcala ad luxata reponendum 571
ſcalprorum differentia & vſus 350, 438
ſcarificatio cui inflammationi conueniat 45
ſcirrhi genus quoddam à pituita 11, 130
ſcirrhi materia 130 differentia & ſigna 132 cauſſa 133 prògnoſtica 135 curatio ibid.
ſcrophula 11
Scrapionis alucinatio 345
ſeroſus tumor: vide, aquoſus
ſephiros Auicenna 129
ſinapiſmus 39
ſphacelus 10, 168, eius ſigna 172, prognoſtica 173, curatio 182
ſtaphyloma 16
ſteatoma 15
ſtruma 11, earum nomen & ſubiectum 194, ſigna & differentia 195 cauſa & prognoſtica 199, 197, curatio 197
ſtupefacientia vide narcotica
ſudamina 15, 143
ſuppurãtia 71, 77, 120. 155, 347, in bubone cõtumaci 160, ad ſtrumas 199 ad carnẽ in hydroſarcocele 243
ſuppurantium in vlceribus vſus 416 &c. & quænam eorum ſint materia 421
ſuppuratio in carnis vulnere cauo 290
ſuppuratio phlegmones quando exſpectanda 69
ſutura 264
ſutura abdominis 390
ſyringotomia

T

Tagaultius alucinatur 8 142 205
tempora quatuor phlegmones & vlceris 24.25
terminthus 16
thymion 15
tonſillarum inflammatio 9
tumoris appellatio genus proximũ 2 definitio 34 cauſa 6 differentia 8 curatio 16
tympanites 13

V

Vacuatio materiæ tumorem efficientis, quot modis fiat 17.45
Varices 11
Variola 15
Vermes necantia 474
Vermi[illegible] in vlcere cauſa 473
Veſicatoria 40
Virgula plumbea ad carunculam in veſica 507
Vitiligo alba & nigra 11
Vlcera ægre curabilia 444
Vlcerata parti quæ circumponenda 452 &c.
Vlceris nomen 402 differentia 404 cauſa 408 prognoſtica ibid. indicationes 411 &c. curatio vlceris ſimplicis 419
Vlcerum excrementa 420
Vlcus cum humoris affluxu 445
Vlcus cum intemperie ſicca 457 cum humida 464 cum calida 468 cũ frigida 471
Vlcus cum oſſe corrupto 475
Vlcus verminoſum 473
Vlcus vrethram intus obſidens 498 eius curatio 503
Vmbilici tumor, ſeu relaxatio 13
Vuæ inflammatio 9
Vulneraria potio 226
Vulnerarii pulueres vt inſpergendi 280
Vulneris nomen 247 differentia 248 cauſa 249
Vulnus carnis ſimplex 250 & cauum 287 vaſorum 298 neruorum 316 ligamentorum 327
Vulnus capitis eiuſq; ſpecies 332 ſigna 335. prognoſtica 340. curatio ſimplicis inciſionis 342 Vuln. meningis duræ 367 itemq; piæ & cerebri 370 thoracis 372 pulmonis & ſepti tranſuerſi 382 abdominis 385 inteſtinorum 396 ventriculi 399 hepatis, lienis, renum 400

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google